M.Huteau / J.Lautrey

üretken çalışmayla öğrenimin bütünleşme örneği

KÜBA'DA EĞİTİM

«Çocuğa bir ağaç dikmesini öğretin ağaca zarar verdi diye cezalandırmaya gerek kalmaz o zaman»

Fidel Castro

1

Giriş

Ekonomik kalkınmanın koşulu ve insanı dönüştürmede bir araç olan eğitim, bu niteliklerinin yanı sıra, bir yandan Küba toplumundaki bugünkü çelişkilerin su yüzüne çıktığı öte yandan da geleceğe dönük atılımların biçimlendiği ayrıcalıklı bir alan olarak da nitelendirilebilir. Komünist Gençlik Birliği II. Kongresinde yaptığı konuşmada Fidel Castro, devrimin zaferinden bu yana eğitimdeki gelişmenin ileriye dönük ve gerçekleri dosdoğru dile getiren bir bilânçosunu çıkarmıştır. Fidel Castro, Küba'daki eğitimi açıkça iki bö.ümde ele alır (*). Buna göre bugün Küba'da, bir yanda, kapitalist ülkelerdekinden bir anlamda farkı olmayan, «geleneksel okul» diye adlandıracağımız bir okul, öte yanda ise yeni ve sürekli gelişme gösteren bir diğer okul vardır. «Geleneksel» dediğimiz okul, yaygın, geniş bir ilkokul tabanı ve sınırlı bir tavan oluşturan üniversitesiyle piramidi andıran bir okul sistemidir. Söz konusu sistem hiç de yabancısı olmadığımız bir sorunlar demetini de - okuldan kaçma, öğrenimde gecikmeler, sınıfta kalma, devamsızlık, öğretmen eğitiminde görülen yetersizlikler, eğitimin toplumsal ve ekonomik taleplere uygun olmayışı vb. - beraberinde getirir. Geleneksel oku-

(*) Fidel Castro'nun, 4 Nisan 1972 tarihli bu temel söylevinin tam metni Ekler bölümünde verilmiştir.

lun yanı sıra gelişmekte olan diğer okul, daha doğrusu eğitim sistemi ise tümüyle yeni, sosyalist bir sistemdir ve üretken çalışmayla öğretimin bütünleştirilmesi, kaynaştırılması temel ilkesine dayanır.

Ülkede, sosyalist eğitim sisteminin yanı sıra, geleneksel okulun hâlâ var olmasının kuşkusuz birçok nedeni vardır. Örneğin, kapitalist sistemden sosyalist sisteme geçişte, aşılması zorunlu olan, geçiş dönemine benzer bir evreyi, eğitim alanında da aşmak zorunludur; ancak nedenlerin en önemlisi belki de, iktidarın ele geçirilmesiyle birlikte, Küba devriminin ivedi çözüm bekleyen sayısız sorunla yüz yüze gelmiş olmasıdır.

Sorunların arasında bir öncelik sıralaması yapılması gerektiğinde de, okur-yazarlıktan yoksunlukla mücadele ilk sırayı almıştır. Bundan sonraki aşamanın hedefi ise, tüm halkın, temel bir eğitim görmesiydi. Bu hedefe de, bir yandan yetişkinler eğitimini yoğun biçimde geliştirip okuma-yazma seferberliğiyle edinilen bilgileri pekiştirmek, öte yandan da tüm Kübalı çocuklara okula gitme olanağı sağlamak yoluyla varılmıştır. Bütün bu sorunlar bugün geride kalmıştır ve artık yeni hedef, ortaöğretimin genelleştirilmesi ve kitlelere maledilmesidir.

Eğitim sorunlarının bu iki aşamasında okuma-yazma seferberliği, yeni eğitim yöntemlerinin yürürlüğe girmesine olanak verdiyse, tersine ilköğretimin genelleştirilmesi, özellikle, önceden var olan her şeyi alabildiğine geliştirip yaygınlaştırmaya dayanmıştır. Ne var ki, kapitalist toplumda, özellikle, kol işçisiyle kafa işçisi arasında var olan ayırımın yeniden üretilmesine katkıda bulunan geleneksel okulun, sadece sosyalist bir toplumda yer alması nedeniyle söz konusu işlevini yitireceği, yani kol emeğiyle kafa emeği arasında bölücü bir unsur işlevi görmekten uzaklaşacağı kuşkuludur. Demek ki Küba devrimi, kapitalizmden miras kalan kurulu okul düzenini yaygınlaştırmakla, kendi kendini de sınırlamış ve hedefiyle çelişki halindeki bir süreci sürgit uzatmak gibi bir açmaza düşmüş oluyordu.

Bu nedenlerle, bir yanda geleneksel ilköğretimin yaygınlaştırılması sürerken, öte yanda, belirli bir sürede, geleneksel okulun yerine geçmeye yönelik ve sosyalist insan anlayışı doğrultusunda yeni eğitim yöntemleri denenmekteydi. Bugün bu yeni aşamanın gelişmesine tanık olmaktayız. Fidel, Nisan 1972'de Komünist gençliğe yaptığı konuşmada: «Eğitim ve öğretimde gerçek bir devrim yapmak vazgeçilmez bir zorunluktur» diyor ve sözlerini şöyle sürdürüyordu: «Öğretimle üretken çalışmayı kaynaştırma olgusunun, tek gerçek komünist eğitim biçimi olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Başka yolu da yoktur. Kimse, karada yüzmeyi, denizde de yürümeyi öğrenemez.»

Demek ki devrim önderlerinin bakış açısından bakıldığında da eğitim sorunu Küba'da, kapitalist bir geçmişin kalıntısı okul ile, Marx'ın söz ettiği «köhneleşmiş işbölümü»nün kökünü kazımaya yardımcı

olacak -kurulması gereken- diğer yapılar arasında dişe diş bir mücadele şeklinde, çelişkili bir süreç olarak belirir. Görüleceği gibi, söz konusu mücadele büyük güçlüklerle yol almaktadır ve nihai zafer henüz elde edilmemiştir. Geçmişin yükü ağırdır. Sosyalizmin kurulması için kahramanca çabalar gerekmektedir. Bu yeni yapı, diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da, hazır reçetelere dayandırılamaz, her aşamada, yapılan yanlışların, beliren zorlukların, Küba toplumunun iç çelişkilerinin hesaba katılmasıyla oluşan bir süreçte yükselecektir. Elinizdeki kitapta, bu sürecin çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır, bunun için de, önce söz konusu sürecin oluştuğu ekonomik ve politik çerçeveyi açıklığa kavuşturmalıyız.

Devrimci ordu, Ocak 1959'da Havana'ya girdiğinde Küba azgelişmişliğin tüm karakteristiklerini bağrında toplayan bir ülkeydi: nüfus yoğunluğuyla üretim artışları arasında büyük bir dengesizlik vardı, tek tip tarım ürünü (şeker) ekonomiye egemendi, endüstri henüz kurulmamıştı, yönetici sınıf emperyalizmin çıkarlarına boyun eğmekte, Amerikan emperyalizminin köleliğini yapmaktaydı, toprak mülkiyeti bir avuç toprak ağasının tekelindeydi. Kentlerde burjuvazi ve orta sınıflar batı ülkelerindeki benzerlerinden farksız bir yaşam düzeyine sahipken, kırlık alanlarda yaklaşık 3.5 milyon nüfus yetersiz beslenmeden, açlıktan kırılmakta, en kötü sağlık koşulları altında inlemekteydi. Altı milyon nüfuslu ülkede, 1953 yılında 600.000 sürekli işsiz, Mayıs-Aralık ayları arasında ise 500.000 mevsimlik işsiz bulunmaktaydı.

Ulusal kaynakların tümünü, ülkenin ekonomik kalkınmasına seferber etmek için köklü politik ve sosyal dönüşümler gerekliydi: toprak reformu ve emperyalist sömürüye son verilmesi... Yapılan ilk toprak reformu (Mayıs 1959) ılımlı bir reformdu, toprak mülkünü 400 hektarla sınırlamıştı (1). Ne var ki reform, büyük toprak ağalarının mülkiyetindeki *latifundia*'ları parçaladığından Amerikan tekellerinin ve büyük burjuvazinin tepkileriyle karşılandı (tarım işletmelerinin % 1'i, ekilebilir toprakların % 62.5'ini kaplamaktaydı). ABD ile olan çatışmanın kökeninde işte bu ilk toprak reformu yatar. Devrimci yolda aldığı bu ilk kararın tüm sonuçlarını göze alan Küba Devrimi, tarım reformundan sonra daha da radikalleşti ve devrimin sosyalist karakterini tüm dünyaya ilân etti (Nisan 1961)

O aşamada, sosyalist tercih, ülke kalkınmasının bir koşulu ve sosyalist ekonominin inşasında bir ilk adım olarak belirir.

Castro şöyle demekteydi: «Bir yanda, ileri bir teknolojiye sahip ve durmaksızın ilerleyen ülkeler varken, diğer yanda azgelişmiş ülkeler vardır.(...)

---

(1) İkinci tarım reformu (Ekim 1963), bu sınırı 67 hektara indirir. Özel sektör ticaretinin 1968'de kamulaştırılmasından sonra, özel tarım sektörünün elinde kalan topraklar, ekilebilir toprakların sadece % 30'udur.

Önde olanlarla, aradaki bu büyük açığı nasıl kapatmalı? Bir ülke, en küçük ekonomik, doğal ve insani kaynaktan akılcı ve gerçek bir biçimde yararlanmazsa onlara nasıl erişebilir? Bu azgelişmiş ülkeler, savurgan büyük burjuvazilerin lüksüne dalarlarsa ve azgelişmiş ülkelere bırakılan (maddi servet) kırıntılarının %80'ini burjuvazi ve oligarşi, sınırsız, gereksiz harcamalarla har vurup harman savururken, azgelişmiş ülkeler, gelişmiş ülkelerin uluslararası mal mübadelesinde aslan payını almasına karşı çıkmayacak olurlarsa, hedefe nasıl varılabilir? (...)

Eğer devrim gerçekleştirilmez, eğer ekonomimizin inşasında sosyalist yol tutulmayacak olursa, hiç bir kalkınma ümidimiz kalmaz; hatta bu koşullarda bile sayısız zorluklarla karşılaşıyoruz. Tercihimiz sosyalizm olduğu halde, devrimi gerçekleştirmiş olmamıza rağmen...» (2)

Politik devrim, Küba'da yıllanmış, köhneleşmiş yapıları parçalayarak, halk kitlelerini seferber ederek, ülke kalkınması için en gerekli koşulları yaratırken, bu kez başka türden birtakım zorluklar Küba'nın karşısına dikiliverir: bunların arasında doğrudan doğruya ABD ile Küba arasındaki sürtüşmeden kaynaklanan zorlukların (gizli savaş ve ekonomik abluka) yanısıra sosyalist toplumun inşası sırasında ortaya çıkan zorluklar, örneğin bürokratlaşma tehlikesi vardır.

Suikast girişimlerine, sabotajlara, işgal tehditlerine Küba'nın verdiği yanıt, halkı silâhlandırmak (Escambray'da mevzilenen karşıdevrim hareketini 1960-1962'de silip süpüren 1959 Ekim'inde örgütlenen milislerdi; 16 Nisan 1961'de Playa Giron-Domuzlar Körfezi işgal girişimine dur diyen ise yine milislerdi) ve iki Havana bildirisinde (2 Eylül 1960, 4 Şubat 1962) görkemli bir şekilde ifadesini bulan kararlı, etkili bir enternasyonalist politikadır. Adanın güvenliği Devrimci Silahlı Kuvvetlerin güçlendirilmesi ve yetkinleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Yatırımların bir bölümü savunmaya kaydırılmalı, ordu uzman kadrolarla beslenmelidir. Öğretim süreci içinde, askerlik eğitimiyle genel ve mesleki eğitimi kaynaştırma düşüncesi büyük ölçüde bu zorunluktan doğmuştur.

Küba'ya karşı saldırı girişimlerini, ekonomik yaptırımlar ve daha sonra da abluka izler. ABD Küba'dan yaptığı şeker dışalımını kısıtlar, adaya verdiği dışsatım mallarının çoğuna ambargo koyar ve sonunda Küba'dan şeker dışalımını durdurur (1960). Meksika dışındaki tüm Lâtin Amerika ülkeleri Küba'yla her türlü ilişkiyi keserler. ABD ablukasının yegâne amacı Küba'da ekonomik bunalım yaratmak ve ülke halkını açlığa mahkûm etmektir. Nitekim amacına ulaşmakta da gecikmez; enerji açısından, yedek parça ve her türlü

---

(2) Küba Komünist Partisi yayın organı **Granma**' (Haftalık Seçmeler)dan 28 Aralık 1969.

tüketim malı açısından tümüyle ABD'ye bağımlı bulunan bu ülkede, abluka ağır bir ekonomik bunalıma yol açar. Buna misilleme olarak Devrim Hükümeti de ülkedeki tüm Amerikan mallarına el koyar; o tarihten sonra sosyalist ülkelerle olan ticari ilişkilere daha bir ağırlık verilir (sosyalist ülkelere dışsatım: 1960' da tüm dışsatımın %24'ü; 1961'de %73'ü; sosyalist ülkelerden dışalım: 1960'da tüm dışalımın %19'u; 1961'de %70'i). Bu süreç içinde ülkede sınıf mücadelesi de keskinleşir, çok sayıda yönetici ve teknik kadro (sadece 1960 (3) yılında 100.000 - 150.000 kişi) adayı terk eder, bu durum ekonomik darboğazdan kurtulmayı daha da güçleştirir.

1961 yılı, Küba üzerindeki politik baskıların gittikçe yoğunlaşarak silâhlı saldırıya dönüştüğü, öte yanda ekonomik bunalımın doruğa tırmandığı yıldır. Diğer yandan aynı 1961 yılı, eğitim cephesinde ilk büyük savaşın verildiği yıldır da: okur-yazarlıktan yoksunluğun kökü bu yıl içinde kazınmış, savaş kazanılmış ve 1961, «Eğitim yılı» ilân edilmiştir.

Aynı dönemde ülkede yeni kurulan planlama örgütü ve kuruluşları, ekonomide bürokratlaşma tehlikesini de beraberinde getirir. Küba'da tehlikeyi ağırlaştıran nedenlerden biri ülkedeki yönetici kadro kıtlığıdır, aslında bu, tüm azgelişmiş ülkelerin ortak sorunudur ve bir diğeri de Küba sosyalizminin hedeflerinde aranmalıdır. İlerde göreceğimiz gibi, söz konusu hedefler, ekonominin tek bir merkezden yönetilmesini öngörmektedir. Bürokrasi tehlikesi ekonomi için son derece ciddi bir engeldir, fakat etkileri ekonomi alanını da aşar ve kendini sosyal yaşamın tüm kesimlerinde duyurur. Örneğin devrimin ilk yıllarında, tarımın gereğinden fazla merkezileşmesi bu alandaki yatırımların optimal düzeyde kullanılmasını engellemiştir. Diğer yanda, aşırı biçimde merkezîleşmiş ve otoriter yönetim biçimleri, halk kitlelerindeki gücü belli bir noktaya yöneltmekte de fazla etkili olamamaktadır. Kübalı yöneticiler bu zorlukların tümüyle bilincindedirler; bürokrasinin emperyalizmden de tehlikeli olduğunu sık sık yinelerler. Şurası kesindir ki, bürokrasi tehlikesi, öyle bir kalemde sökülüp atılacak bir tehlike de değildir, ayrıca sosyalist demokrasinin tüm sorunları Küba'da da henüz tam anlamıyla çözümlenebilmiş değildir. (4)

---

(3) «Fidel Castro Parle» (**Fidel Castro Konuşuyor - Küba Devriminden Metinler**), Derleyen ve Fransızcaya çeviren : J. Grignon - Dumoulin, Maspero, 1961.

(4) «Devlet yönetim örgütüyle ilgili olarak, her düzeyde yapılacak çok iş vardır: örneğin örgüt düzeyinde ve özellikle politik düzeyde, yöntemlerde, yürütme biçimlerinde, çalışma anlayışında. Ancak şu da bir gerçek ki, bir devrim, yönetim mekanizmasına hiç bir zaman tam olarak bel bağlayamaz. Kimi zaman etkili olsa bile, yürütme gücünü sistemli olarak kullanmak mümkün değildir. 15 - 20 bin nüfusu ilgilendiren bir sorun için, bir yerel yöneticiye başvurmakla, kendisiyle ilgili sorunları çözmek için bu topluluğa güvenmek, bunların çözümünü bu

Tüm bu zorlukları altedip, hızlı bir ekonomik gelişmenin temellerini atmak, 1968 Kültür Kongresi hazırlık seminerinde, Başkan O. Dorticos'un da vurguladığı gibi, «destansı boyutlara varan» bir çabadır: «Devrimci yükselişinde başarıya ulaşmak için, bizim gibi geri kalmış bir ülkenin önünde tek bir seçenek vardır: ya yaratıcı çalışmanın ve bunun sonucunda ekonomik çalışmanın tüm alanlarında destansı boyutlara varan işler gerçekleştiririz, kahramanca başarılar elde eder ve yiğitlikler gösteririz, ya da hiç bir yere varamayız, yenik düşeriz, bozguna uğrarız ve bir gün gözlerimiz devrimci hareketin felce uğrayışını da görür.» (5)

Aynı dönemde, ülkede tüketimin sıkı bir şekilde denetlenmesi, çeşitli alanlarda dev yatırım oranlarına ulaşılması sonucunu doğurur: Örneğin 1968'de yatırımlar, gayrısafi millî hasılanın %30'u oranındadır. (kalkınmalarının ilk yüz yılında, batı ülkelerinin yatırım oranı bundan daha fazla değildir, bu ülkeler, her yıl, gayrısafi millî hasılanın %6'sını yatırımlara ayırırlardı.) Küba'da etkin nüfus yüzdesinin az oluşu, yukardaki yatırım oranının önem ve değerini daha da artırır: ülkede etkin nüfus oranı %32'dir. (örneğin günümüzde Fransa'da bu oran %40'dır). Bu aşamada Küba'da her bireyden olağanüstü bir gayret beklenmekteydi: gönüllü olarak tarım ya da başka bir çalışma alanına katılmak, öğrenimini sürdürüp kendini ilerletmek... Bu zorunluklar Küba eğitiminin kimi karakteristiklerini de belirledi. Örneğin, öğrenci kümeleri arasında sürekli bir sosyalist yarış ortamı oluşturma, özveriyi pekiştirme, kendini aşmaya teşvik etme. Olağanüstü durumlarda kahramanlığın sık sık belirdiğini (Sierra Maestra çarpışmaları, Flora kasırgası, Karaibler bunalımı) gözlemleyen Che Guevara, «İdeolojik açıdan, temel görevlerden biri (olağanüstü durumlardaki) bu kahramanca tutumun gündelik yaşamda da sürdürülmesi yöntemini bulmaktır» (6) diyordu.

1962'ye dek Kübalı yöneticilerin ekonomide benimsedikleri hedefler, tarımın çok ürünlü hale getirilmesi ve ülkenin hızlı sanayileşmesiydi. Ne var ki, sosyalist ülkelerce klasik biçimde uygulanan bu strateji, harcanan yoğun çabalara rağmen Küba'da yeterince etkili

---

topluluğun kendisinden beklemek arasında dağlar kadar fark vardır. (...) Elbette ki bazı sektörlerin, örneğin gıda sektörünün, kısıtlı bir topluluğa bağlı kalması mümkün değildir. Ancak, kitlelerin uyanık bekçiliği olmadan ve kitlelerin kendisiyle ilgili kararları almada kitleye yetki verecek bir mekanizma oluşturmadan, beslenme ya da benzeri bir toplumsal hizmeti yürütmeye olanak var mıdır?» (Fidel Castro, 1970).

(5) Granma' (Haftalık Seçmeler)dan, 10 Mart 1968.

(6) E. Che GUEVARA, «Le Socialisme et l'homme» (**Sosyalizm ve İnsan**), Maspero, 1967, s. 87. Türkçesi: Yar Yayınları, 1977 ve 1978, s. 83. (Sözkonusu metnin Türkçe çevirisiyle Fransızca metin arasında bazan önemli anlam farkları bulunmaktadır. Bu nedenle yapılan alıntıların Türkçe çevirileri varsa bunları belirtmekle birlikte alıntıları Fransızca metne tümüyle sadık kalarak çevirdik. Ç. N.)

olmadı. 1963'te, Küba koşullarına daha uygun düşen yeni bir strateji uygulanmaya başlandı. Bugün Küba'da ekonomik gelişmeye hâlâ yön veren strateji de budur. Söz konusu strateji gereğince, ekonomide, tarıma ve tarım içinde de şeker üretimine öncelik verilmiştir (kahve, tütün, turunçgiller üretimi de, bu arada olanaklar elverdiğince artırılmıştır). Halkın et ve süt gereksinimleri karşılandığı gün, hayvancılık da dışsatım açısından tarım ürünleri kadar değer kazanacaktır. Özellikle sosyalist ülkelere yapılan tarım ürünleri dışsatımı, hem tarıma bağlı çağdaş bir sanayi için (suni gübre, tarım araç ve makineleri) bir finansman kaynağıdır, hem de bu sanayinin veriminde yüksek bir etkililik sağlamaktadır. Ülkede tek ürünlü tarıma yönelik bir ekonomi politikası izlenirken, ağır sanayinin kurulması ve çok ürünlü tarımla ilgili tasarılardan da büsbütün vazgeçilmemiş, ancak bunlar bir süre için ertelenmiştir. Bu açıdan bakıldığında, 1970 hasadı (7) için, şeker kamışında on milyon tonluk hedefin, ülkeye ün kazandırmaya yönelik bir politika değil, içtenlikle dilenen bir sonuç olduğu daha iyi anlaşılır. Demek ki, sonuçta, ekonomik kalkınmayı getirecek temel unsur, tarımda ilerlemedir. Seçilen yol çetin bir yoldur, ancak Küba'nın önünde fazla seçenek de bulunmamaktadır. Tarımın iklim koşullarına bağlı oluşu kuşku götürmez bir gerçektir, fakat bundan da önemlisi, fazla kâr getiren bir alan olmayışıdır. Bir şeker kamışı işçisi, bir yılda, döviz olarak, ülkeye 2.000 peso getirirken, bir nikel işçisi 30.000 peso getirmektedir. Ne var ki Küba nikeli dünya piyasalarında, bir Şili bakırının ya da bir Venezuela petrolünün yerini tutamamaktadır. Küba nikelinin, Şili bakırı, Venezüela petrolüyle rekabet edebilmesi için büyük yatırımlar gereklidir. Bu çaptaki yatırımlara ise tarım ürünleri dışsatımı olanak verecektir. Yeni yeni makineleşmekte olan tarımda el emeğine daha uzun süre gereksinim vardır, bu da Küba'yı, hem kadınları hem de okul çağındaki çocuk ve gençleri üretime katacak okul biçimleri aramaya sevkeder. Eğitim sisteminin kimi karakteristikleri (örneğin ortaokulların kırsal alanlara yerleştirilmesi, teknik öğretime yöneltme), bu açıklamalardan sonra belki daha iyi anlaşılacaktır. İlerki bölümlerde, Küba eğitim sisteminde yeralan yeni uygulamalar irdelenirken, tarımsal üretimin Küba için yaşamsal bir önemi bulunduğu gerçeği her an göz önünde tutulmalıdır.

Stratejinin saptanmasının ardından uygulamaya geçildiğinde, daha ilk adımda hiç de küçümsenmeyecek bir engelle karşılaşılır, aslında her kalkınma stratejisinin uygulanışında ortaya çıkan bir engeldir bu: halkın kültür ve teknik düzeyinin düşük oluşu, üretkenliğin artmasını ve çağdaş tekniklerin kullanılmasını büyük ölçüde dizginler. Cehaletin eleştirisi ve zararlarının açığa vurulması devrim yöneticilerinin söylev ve demeçlerinde sık sık gündeme gelen bir konudur. Ülke yöneticileri için, ekonomik ilerlemenin, eğitimdeki

(7) Şeker kamışı hasadına Küba'da **zafra** denir.

ilerlemeye bağlı bulunduğu apaçık bir gerçektir: «Eğitimi ön plana çıkarmak için elimizden geleni yapmalı, her özveriye katlanmalı, her türlü zorluğu göze almalıyız, şunun bilincindeyiz ki, ülkenin geleceği, temelde eğitime bağlıdır, bu gelecek, ayrıca devrimin yeni kuşakları eğitmekteki başarısına da bağlıdır.» (8)

İncelememizde, yeri gelince, devrimden önceki öğretim sisteminin karakteristiklerini de ortaya koyacağız. şimdiden şu kadarını belirtelim ki, bu sistem, alabildiğine yetersiz, gelişmemiş, ekonomik kalkınmanın gereksinimlerine tümüyle ters düşen bir sistemdir. Devrimden önce, nüfusun yaklaşık dörtte birinin okuma-yazması yoktu, okul çağındaki çocukların %54'ü okul yüzü görmemişti, teknik öğretim yok denecek düzeydeydi. 1961'de ulusallaştırılan eğitim sistemi, köklü değişikliklere uğrayıp kitlesel bir anlam kazandı. Devrimin on üçüncü yılında ise, eğitim harcamaları on beş kat artmış, öğrenci sayısı üç katına ulaşmıştır. Eğitim alanındaki girişimler bu kadarla da kalmaz; eğitim ve öğretim artık okul sınırlarını aşmıştır. Bugün tüm ülkede yaygın bir kitle eğitimi hareketi vardır ve sık sık Küba'dan dev bir okuldan söz eder gibi söz edilmektedir.

Eğitim için harcanan çabalar yıldan yıla artmakta, yoğunlaşmaktadır, bununla birlikte halkın kültür ve teknik düzeyi hâlâ görece olarak düşüktür. Örneğin, iş merkezleri yönetici kadrolarının öğrenim düzeyleri ilk ya da ortaokulu aşmaz. Küba yöneticilerine göre, teknolojik gelişme eğitimin de hızla gelişmesini zorunlu kılmaktadır. On yıl sonra, elinde ilkokul diplomasından başka öğrenim belgesi olmayan kişilerin eğitim düzeylerinin görece olarak, 1959' daki okuma-yazma bilmeyen kişilerin düzeyine denk olacağı belirtilmektedir.

Eğitim için girişilen gayretlerin gerektirdiği yatırım oranı da yüksek olacaktır elbet. Ne var ki Küba gibi yoksul bir ülkenin sürekli artan eğitim giderlerini yalnız eğitim bütçesinden karşılaması düşünülemez. Eğitimin tüm kademelerinde, üretken çalışmayla teorik öğretimin birleştirilmesinin, kaynaştırılmasının bir nedeni de budur. Böylece eğitim ve öğretim giderleri yakın bir gelecekte, orta ve yüksek öğretimdeki öğrencilerin çalışmalarıyla karşılanır hale gelecektir. Ayrıca, öğrenimle üretken çalışmanın birleştirilmesi, az önce gördüğümüz gibi, ideolojik bir tercihe de bağlıdır. Bir süre önce Fidel Castro, «Üretimle öğretimin birleştirilmesi, yoksul bir ülke için ekonomik bir gereksinmeyse, ayrıca, devrimci bir ülke için ideolojik bir gereklilikdir de» (9) diyordu.

Aslında Küba sosyalizmi sadece, azgelişmişlikten çıkma yolunda bir teknik olmadığı gibi eğitim sorununun öncelikle ele alınması da sadece ekonomik nedenlere dayanmaz.

---

(8) Granma (Haftalık Seçmeler), 2 Mayıs 1971.
(9) Granma (Haftalık Seçmeler), 8 Ekim 1972.

Küba devrimcilerinin hedefi, komünist toplumu inşa etmektir. Bu hedef, bireyin tümden değiştirilmesini ve kapitalist toplumun yabancılaşmış bireyinin inkârı olan bir «yeni insan»ın doğuşunu varsayar. Yeni insan, sosyalist toplumun ekonomik gelişiminin bir ürünü olmayacaktır sadece, «insan da ekonomik temelle birlikte, onunla aynı zamanda değiştirilmelidir.» İnsanı değiştirmek demek, «çıkar -kazanç kavramını psikolojik dürtü olmaktan çıkartmak» «bilinçlerde yeni değerler oluşturmak» (10) demektir Küba devriminin tutkusu budur.

Bilinçlerde bu tür bir hedefle, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için, «her yola» başvurmak mümkün değildir. «Kapitalizmden miras kalan çürümüş silahların (ekonomik birim olarak mal, dürtü olarak da kâr, bireysel maddî çıkar vb.) yardımıyla sosyalizmi gerçekleştirmek gibi bir hayalin peşine takılmakla, sonunda bir çıkmaza saplanıp kalma tehlikesi vardır. Ve de aslında çıkmaza girmeden önce, yol ayrımlarıyla dolu uzun bir mesafe aşıldığından hangi kavşakta ters yola girildiğini kestirmek güçtür. Bu arada benimsenmiş olan (yanlış) ekonomik temel yapacağını yapmış, bilinç gelişimini gizliden gizliye kemirmiştir.» (11)

Küba'da, böylesine bir açmaza düşmemek için ekonomi, ticarî ilişkiler en aza indirgenmiş biçimde yeniden düzenlenmiş; ahlâkî ve ideolojik dürtülere, maddî dürtülere oranla öncelik verilmiş ve aynı süreç içinde de istenilen değişimleri gerçekleştirmeye yönelik bir pedagojik pratik oluşturulmuştur.

Ekonomideki yönetimsel sorunlar, Avrupalı iktisatçıların da katıldığı geniş kapsamlı bir tartışmada ele alınmıştır. (1963-1964). Tartışmalarda, Che Guevara'nın sunduğu tezler üstünlüklerini kabul ettirmiştir. Bu tezlere göre, işyerlerinin malî özerkliği yoktur, tek amaçları, ekonomik kalkınma planının başarıya ulaşmasıdır; kuruluşlararası rekabete de son verilmektedir. Bu anlayışa göre tüm ülkenin adeta tek bir kuruluş, tek bir işyeri, tek bir fabrika olduğu söylenebilir. Söz konusu ekonomik model, özyönetim ilkesine dayanan modellere taban tabana zıttır. (12) İşyeri düzeyinde güdüler maddî olmaktan kurtarılmıştır.

İşyerleri için söz konusu olan, bireyler düzeyinde de söz konusudur. «Bezirgan kafasıyla sosyalist bilinci, hele hele komünist bilinci hiç yaratamayız!» der Fidel Castro. «Erkeklerimizin, kadınlarımızın kafa ve yüreklerinde «peso» (*) simgesi durdukça sosyalist bir bilinç, komünist bir bilinç yaratamayız.» (13) Ahlâkî dürtülere önce-

---

(10) E. Che GUEVARA, «Sosyalizm ve ...»
(11) E. Che GUEVARA, «Sosyalizm ve ...»
(12) Bu konuda bkz. J.-J. ALPHANDERY, «Cuba, l'autre revolution» (**Küba, Öteki Devrim**) Ed. Sociales, 1972.
(*) Küba para birimi.
(13) Fidel CASTRO, «**Küba Devrimi II**», Metinleri derleyen ve sunan L. Constant, Maspero, 1968, s. 169.

lik verilmesini, halkın bilincine (azgelişmişliğin, devrimci stratejinin, üretme ve öğrenme gerekliliğinin doğasına uygun bilince) yapılan sürekli çağrılar izler. «Burada sözünü ettiğimiz,» der Fidel Castro «zenginliği, bilinçle üretmektir.» Dededen kalma birtakım güdülerin yıkılması (açlık korkusu örneğin) ve bu boşluk üzerine yeni bir bilinç inşa edilebilmesi için bilinçlere yapılan bu çağrılar, ücretsiz sosyal hizmetlerin kitlesel gelişimi ve her bireyin bu hizmetlerden asgari payı alması kadar gereklidir.

Devrimci pedagoji, çocuk ve yetişkinlerin kişiliğini temelden geliştirmeli, sorumluluk sahibi, kendini kolektif topluma adamış, enternasyonalist dayanışma görevlerini yerine getirmeye hazır kişiler yaratmalıdır. I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi bildirisinde şu sözler yer alır: «Eğitimin başta gelen görevi, öyle bir insan, öyle bir halk yaratmak olmalıdır ki, bu yeni insan, bu yeni halk, bir yandan geçmişin kalıntılarını üstünden silkip atarken, bir yandan da yüksek bireysel ve toplumsal yaşam koşullarını bilinçli bir şekilde yaratma yetisine sahip olsun» (14). Söz konusu pedagojinin temel aracının üretken çalışma olduğunu ilerde göreceğiz.

(14) **Granma** (Haftalık Seçmeler), Mayıs 1971.

2

Okuma Yazma Seferberliği

Küba'da, devrim hükümetince eğitim kesiminde girişilen geniş çaptaki ilk eylem, 1961 okuma-yazma kampanyası olmuştur. Kampanya daha zaferin ilk günlerinden titizlikle hazırlanmış, yürütülmesi ise görülmedik bir kitle seferberliğine yol açmıştır. Okuma-yazma kampanyası birçok anlamda önem taşır: öncelikle, eğitim sorunlarının ele alınışında bugün dahi rastlanan bir kavrayış biçimi ve bir yöntemin ilk kez pratiğe geçirilişidir; bundan başka, Küba dışındaki birçok azgelişmiş ülke için model değerinde bir örnek olarak da kalmıştır. (1970'de dünyadaki yetişkin nüfusun %34.2'sinin okuma-yazması yoktu). İşin ilginç yanı, Havana Okuryazarlık Müzesinde gerçekleştirilen hatırı sayılır bir arşiv derleme ve sınıflandırma çalışmasına rağmen, kampanyanın tarihçesinin yazılmamış olmasıdır. Bugün ise, UNESCO'nun 1964 tarihli, *Okuryazarlıktan Yoksunluğun Ortadan Kaldırılmasında Küba'da Kullanılan Metod ve Araçlar* raporunda, kampanya ve yetişkinlerin eğitiminin ilk aşamaları üzerine en kapsamlı bilgiyi bulma olanağı vardır.

Devrim öncesindeki ilk sayım tarihi olan 1953'de, 10 yaşın üzerindeki nüfusun %23,6'sı okuryazar değildi. Bundan önceki sayımlar ise şu sayıları veriyordu: 1943: %28.3, 1931: %28.7, 1919: %38.4 Bugün de hâlâ dünya ölçeğinde gözlemlendiği gibi, okuryazar olmayanların yüzdesindeki bu azalma, ülke nüfusunun da bu arada arttığı hesaba katılınca, okuryazar olmayanların gerçek sayısının arttı-

ğı anlamına gelir. (Küba nüfusu: 1930'da: 3.8 milyon, 1940'da: 4.6 milyon, 1950'de: 5.5 milyon, 1960'da 6.1 milyon, 1970'de: 8 milyondur). 1953'de okuryazar olmayanların dağılımında, iller arasında büyük farklılıklara rastlanıyordu: okuryazar olmayanlar Havana ilinde en az sayıdaydı (nüfusun %9.2'si), Oriente ilinde ise en yüksek sayıda (nüfusun 33.3'ü)... Okuryazar olmayanların sayısının, kırsal yörelere oranla (%41.7) kentlerde (%11) görece olarak daha az olduğunda kuşku yoktur. Fidel Castro'nun, 1953'deki savunması *Tarih Beni Beraat Ettirecektir*'de şiddetle açığa vurduğu bu duruma, uyaklanan devrimciler sınırlı güçleriyle, denetimleri altında tuttukları Sierra köylerinde bir çözum getirmeye başlamışlardı. Siyasi iktidarın ele geçirilmesiyle birlikte, halkı okuryazar kılma, devrim hükümetinin önde gelen uğraşlarından biri olacaktır. Mart 1959'da, zaman geçirmeden bir Temel Eğitim ve Okuma-Yazma Öğretimi Ulusal Komitesi kuruldu. Hemen ardından bu tür komiteler, iller ve belediyeler düzeyinde de gerçekleştirildi.

Okuma-yazma öğretimi başta bir temel demokratik gereksinim ve özgürlüğün bir koşulu olarak ortaya çıktı. Öte yandan, ekonomik dönüşümler de, okuryazarlığı zorunlu hale getirmişti. 1960 yılı, toprak reformu yılıydı. Okuma-yazma eğitmenleri, bir yandan reformu açıklayarak, onu halka maletmeye çalışırken, bir yandan da köylülere kooperatifleri yönetme yollarını gösteriyorlardı. (Kampanyada kullanılan alfabenin ilk dört dersinden üçü toprak reformunu konu alıyordu). Okuma öğretimi ayrıca, köylülerin teknik bilgi düzeyinin yükseltilmesinde ilk koşuldu. Ulusal Toprak Reformu Enstitüsü, köylülere teknik, araç-gereç ve kültür yardımı seksiyonu aracılığıyla, okuryazarlık eğitiminin ilk günlerinde önemli bir rol oynadı.

Daha 1959 yılından, okuma-yazma öğretimi komiteleri, eğitmen yetiştirmek için kurslar düzenlediler ve kısa bir sürede on binlerce kişi değişik şekillerde okuryazarlık çalışmalarına katıldı. Bunun yanısıra en yetkin yöntemleri saptamayı hedefleyen araştırma girişimlerinde de bulunuldu. Ertesi yılın başında ise, okur-yazar olmayanların kelime dağarcıkları, dil karşısındaki tavırları irdelendi ve devrimci içeriği, öğretime uygun bir dürtü oluşturacak bir el kitabı geliştirilmesi tasarlandı.

Yetişkinlere yönelik bu çalışmalar, tabii ki çocukların eğitimine yönelik çalışmalardan uzak değildi. Yani çocukların eğitimine yönelik çalışmaların bu arada ihmal edildiği anlamına gelmemekteydi; her iki çalışma birlikte yürütülüyordu. 1960 yılında kırsal alanlardaki öğretmen kıtlığına bir çözüm getirmek için orta öğretim gençliğine, ülkenin mahrumiyet bölgelerinde öğretmenlik yapmaları için çağrıda bulunuldu. Gerçi o sıra yaklaşık olarak, 10.000 işsiz öğretmen vardı ama bunların pek azı kentlerden ayrılmak niyetinde ve durumundaydılar. On binlerce genç, yapılan çağrılara uydu. Bu «gönüllü ilköğ-

retmenler», ilerde bir ilköğretmen eğitim merkezi haline gelecek, eski bir gerilla üssü Sierra Maestra'daki Minas del Frio'da -kapsamına yetişkinlerin eğitimini de alan- kısa süreli bir eğitim gördüler. Söz konusu gönüllü öğretmenler, genç müfreze eğitmenlerinin öncüleri oldular ve en ücra bölgelerde yürütülen okuma-yazma kampanyası kadrolarını oluşturdular.

Fidel Castro, 26 Eylül 1960'da Birleşmis Milletler kürsüsünden, devrimin okuryazarlık konusundaki hedeflerini ilan ediyordu: «Gelecek yıl, okuma-yazmadan yoksunluğa karşı büyük bir savaş vermeğe hazırlanıyoruz savaştaki hedefimiz -iddialı bir hedef bu kuşkusuz- tek bir kişi kalmamacasına, tüm Kübalılara okumayı ve yazmayı öğretmektir. Bu hedefe uygun olarak öğretmenler, öğrenciler ve işçiler aralarında örgütlenmişlerdir. Tüm Küba halkı yoğun bir öğretim kampanyasına hazırlanıyor. Böylece Küba, birkaç ay içinde, tek bir okuma-yazmasız kişi barındırmamakla öğünebilecek ilk Amerika ülkesi olacaktır.» (15) Bu söylevin ardından kampanyanın siyasi ve teknik hazırlığına hız verdi.

Bu arada, Ulusal Okuma-yazma Öğretim Komitesi yeniden gözden geçirildi, şekillendirilip yetkinleştirildi. Komite, eğitim ve çeşitli bakanlık sorumlularından başka, kitle örgütleri, sendikalar ve devrimci partilerin temsilcilerinden meydana geliyordu. Diktatör Batista'nın eski köşküne yerleşen bu Ulusal Komite, kampanyanın yönetim organı durumuna geldi. Dört seksiyonda örgütlenmişti: teknik, propaganda, mali işler ve yayın seksiyonları. Belediyeler düzeyinde komiteler (belediye eğitim konseyleri) buna benzer bir şemaya göre örgütlendi; tek bir farklılıkları vardı, yayın seksiyonları bulunmuyordu. Ayrıca hep aynı biçimde örgütlenmiş alt - komiteler, iş yerlerine ve mahallelere yerleştirildi. Kampanyanın gerçek omuriliği olan bu yapı, okuma-yazma öğretimi sürecinde ufak tefek değişikliklere uğrayacaktır.

Ulusal teknik seksiyon, bir buçuk milyon adet basılan alfabe kitabı, *Venceremos* (Yeneceğiz)u oluşturdu. Tarih 1960 yılı sonlarıydı ve ekonomik abluka etkilerini duyurmaya başlıyordu. Kullanılan kâğıdın düşük kalitede oluşu nedeniyle alfabenin basımı birçok sorun ve zorluklarla gerçekleşebildi. Alfabe devrime ilişkin fotoğraflarla resimlenmişti. 15 kısa ders ve derslerin ardından gelen alıştırmaların ortak teması Küba toplumundaki dönüşümlerdi:

1. OEA (Amerika Devletleri Örgütü).
2. I.N.R.A. (Ulusal Toprak Reformu Enstitusü)
3. Toprak reformu komiteleri
4. Toprak
5. Kübalı balıkçılar

(15) Fidel CASTRO: «Fidel Castro accuse» (**İtham Ediyorum**). Editions Sociales, 1961, s. 57.

6. Halkın dükkânı.
7. Her Kübalı kendi evinin sahibi.
8. Özgür bir Küba'da sağlıklı bir halk.
9. I.N.I.T. (Ulusal Turizm Endüstrisi Enstitüsü)
10. Milisler.
11. Devrim tüm savaşları kazanıyor.
12. Halk iş başında.
13. Küba yalnız değil.
14. Eğitim yılı.
15. Şiir ve alfabe (Bu son dersin metni Nicolas Guillen'ın bir siiridir).

Alfabenin yanı sıra okuma-yazma eğitmenleri için de bir el kitabı yayınlanmıştı: *Alfabeticemos* (Okuryazar olalım). Bu yapıt, pedagojik bilgileri, devrimci doğrultuda yirmi dört konuyu -bunlar *Venceremos*'daki derslere ek bilgiler getiren bir iki sayfalık metinlerdir- ve kitapta kullanılan sözcüklerin kısa bir sözlüğünü içeriyordu.

Ele alınan konular şunlardı :

1. Devrim.
2. Fidel Castro rehberimizdir.
3. Toprak bizimdir.
4. Kooperatifler.
5. Konut hakkı
6. Küba zenginliklere sahipti ama yoksuldu.
7. Endüstrileşme.
8. Kamulaştırma.
9. Devrim kışlaları okula dönüştürdü.
10. Irk ayrımı.
11. Dost ve düşmanlar.
12. Emperyalizm.
13. Uluslararası ticaret.
14. Savaş ve barış
15. Ulusal birlik.
16. Demokrasi.
17. İşçilerle köylüler.
18. Birleşmiş ve dikkatli halk.
19. İnanç özgürlüğü.
20. Sağlık.
21. Halk turizmi.
22. Okuryazar kılma.
23. Devrim tüm savaşları kazanıyor.
24. Havana deklarasyonu.

Küba devriminin hedefleri ve karşı koymak zorunda olduğu tüm zorluklar, bu yirmi dört konu içinde açıklıkla ortaya konmuştur.

Düzenlenen birçok stajla, önce yerel sorumlular, sonra okuma-yazma eğitmenleri el kitaplarını incelediler.

Ülkenin tüm kitle iletişim araçları, kampanyanın her bir kişinin sorunu haline gelmesi için, seferberliğin hizmetine verildi. İlkokuldan ya da benzer öğretim düzeyinde bir okuldan diploma almış her kişi, etkili olabilecek bir okuma yazma eğitmeniydi. Öte yandan, okuryazarlığı olmayanların sayımını yapmak gerekliliği de ortadaydı. Bunun sonucu olarak, 1960 sonu ve 1961 başında, büyük bir bölümü, yarının eğitmen adayları olan gönüllüler tarafından yürütülen geniş çapta bir anket başlatıldı ve sonuçlandırıldı. Alabildiğine farklı toplumsal kökenli 120.000 kişi, yani «halk eğitmenleri» okuma-yazma seferberliğine katılmaya hazır olduklarını bildirdiler. Sayım fişi, eğitmenin kampanyayı hangi koşullarda yürütebileceğini belirliyordu: mahalle okulunun bir sınıfında, kooperatif ya da bir iş yeri çerçevesi içinde, kendi evinde, okuma-yazması olmayanların evinde, herhangi bir yerde... Okuryazar olmayanların tespit ve sayımında ciddi zorluklarla karşılaşıldı ve bitmeyen bu sayım işlemi tüm kampanya süresince sürdürülmek zorunda kalındı. Okuryazar olmayan birçok kişi, gerçek durumlarını gizlemeye çalışıyordu. Bu yüzden o dönemde tüm düzeylerde yoğun bir ikna çabası sürdürüldü. Radyodaki çağrı ve açıklamalar aralıksız denecek bir biçimde sürdü. Her kişi, çevresindeki okur-yazar olmayanları kendilerini saydırmak için ikna etmeye çağrıldı. Kamu kuruluşları okuryazar olmayan bir kişiyi saptadılar mı, yerel komiteye haber veriyor, komitenin yolladığı bir görevli ise bu kişiyi okumanın gerekliliğine inandırmak için çalışmaya başlıyordu. Okuma-yazması olmayanın sayım fişi, medeni ve mesleki durumundan başka, bu kişiye okuma-yazma öğretilmesi açısından birtakım bilgileri içeriyordu. Bunlar, kişinin evvelce gördüğü öğrenim, okuma-yazma derecesi, okuma-yazmayı öğrenemeyişinin nedenleri, okuma-yazma öğrenmek için uygun olabilecek saatler türünden bilgilerdi.

Okuma-yazması olmayanlarla okuma-yazma eğitmenleriyle ilgili tüm bu bilgiler Okuryazarlık Müzesinde toplanmıştır. Bu sürekli anket, gereksinme ve kaynakların durumu hakkında aralıksız bilgi edinmeye yarıyordu.

Anket ayrıca ilk okuryazarlık öğretimi ekiplerini oluşturmaya olanak vermişti. On beş, yirmi okuma-yazma eğitmeni bir danışmanla, örgütleyici görevi yapan bir yardımcının teknik sorumluluğu altına alınmıştı. Çalışmalar belirli aralıklarla yapılan toplantılarda tartışılıyordu. Teknik yardımcılar ilköğretmenlerdi çoğunlukla. Küba'da bulunan 36.000 ilköğretmenin 35.000'i kampanyaya etkin olarak katıldılar. (Devrimden önce Kübada 17 bin faal ilkokul öğretmeni vardı. İşsiz öğretmenlerin göreve alınması ve de özellikle gönüllü öğretmenlerin kampanyaya katılmasıyla bu sayı hızla 36 bine çıkarıldı.) Sözü edilen teknik yardımcılar, mahalle ya da iş yerleri düzeyinde, yerel alt komiteyle sıkı ilişkideydi.

Okuryazar olmayanların edindikleri bilgiler ve çalışmalarının ilerlemesi hakkında ciddi bir güven edinmek için denetim yöntemleri

geliştirildi. Okuma-yazma öğrenen her kişinin, öğrenime başladığı tarih, ders programı, çalışma programı, tercihleri, ilgileriyle ilgili açıklamalar ve bir de test şeklinde verilen ve zorlukları gittikçe artan bir dizi okuma ve yazma alıştırmasından oluşan üç sınavın sonuçlarını kapsayan bir dosyası vardı. İlk sınav, başlangıç düzeyinin saptanmasını amaçlıyordu. Okumasını bilip de yazmasını bilmeyenlerle, birkaç kelime okumasını bilip ad ve adreslerini yazanlar yarı okuryazar sayılıyordu. İkinci sınav, öğrenimin özgül zorluklarını saptamaya ayrılmıştı ve ancak alfabenin üçte biri sindirildiği kanısı uyanınca uygulanıyordu. Son sınav ise, okuma-yazma sürecinin sonunu belirliyordu. Yeni okuryazarlar Fidel'e bir mektup yazmaya davet ediliyordu. Yazdıkları mektuba karşılık olarak da edindikleri bilgileri, okuyarak sağlamlaştıracakları bir kitap alıyorlardı. İlk sınavla son sınav arasında genellikle iki üç aylık bir süre geçiyordu.

Okuma-yazma öğretimi, 1961'in ilk aylarında henüz sadece halk eğitmenleri tarafından üstlenilmişti. O döneme ait birçok fotoğrafta *Venceremos* üzerine eğilmiş öğreten ve öğrenenleri çeşitli mekân ve durumlarda görmek mümkündür: balıkçı teknelerinde, trenlerde... Ne var ki hareket kapsamının genişliğine rağmen, ülkenin ücra köşelerine pek ulaşılabilmiş sayılmazdı, yani okuryazar oranının en düşük olduğu bölgelere... Ancak Nisan 1961'de Conrado Benitez (16) birliklerinin sahneye çıkmasıyla bu durum tümüyle değişecekti.

1961 yılının hemen ilk günlerinden, belirli sayıda «öncü müfreze» okuma yazma seferberliğine katılıyordu. Bu birlikler bir öğretmen, bir gönüllü eğitmen ya da bir «Genç isyancılar» (17) sorumlusunun yönetiminde kırsal bölgelere geçen üniversite ve üniversite öncesi öğrenci gruplarıydı. Conrado Benitez birliği bu sınırlı deneylerden hareket edilerek örgütlendi. Okula giden gençlerin okuma-yazma eğitmeni olarak görev alabilmeleri için, okullara 15 Nisan'da kapanma olanağı sağlandı. 105 bin genç ailelerinin rızasıyla birliklere katıldı. Bu gençlerin yaş ortalaması 15 kadardı ama 12-13 yaşında olanlar da çoktu aralarında. Conrado Benitez birliğinin oluşması o sıra Küba halkında ve özellikle gençlik kesiminde egemen olan heyecanı iyi bir göstergedir.

Ne var ki eğitmenleri çetin ve tehlikeli bir hayat bekliyordu. Öte yandan, Benitez birliği siyasi gerilimin en yüksek olduğu bir dönemde oluşuyordu. İşgal tehditleri ülke üzerinde ağırlığını sürekli olarak du-

---

(16) Conrado Benitez okuma - yazma seferberliğinin ilk şehididir. 1960'da gönüllü öğretmen olarak kampanyaya katılan Benitez, 1961'de, Escambray'da, karşıdevrimciler tarafından vurulmuştur. Bu bölgede başka eğitmenler de öldürülmüştür.

(17) «Genç isyancılar» örgütü, 1962'de Komünist Gençlik Birliği'ne dönüşmüştür.

yuruyordu. Okulların kapanmasından sonra iki gün geçmiş ve ilk gönüllü kontenjanları eğitime başlamıştı ki, paralı askerler Playa Giron'a çıktılar. (Playa Giron daha sonra simgesel olarak kitap bombardımanına tutulacaktır). Dış saldırılara bir de içerdeki karşıdevrimcilerin, politik amacını herkesin çok iyi farkettiği kampanyayı sabote etme girişimleri ekleniyordu. Sabotaj girişimleri diğer şekilleri yanı sıra eğitmenlere suikast şeklinde de yürütüldü.

105.000 Birlik üyesinin 55.000'inin kız olduğunu belirtmekte yarar var; bunların %52'si ilkokullardan, %31'si orta öğretimden, geri kalanlar ise, üniversite öncesi enstitülerinden ya da yüksek öğretim kurumlarından geliyordu. Genç eğitmenler, daha bir kaç ay önce servet sahibi Amerikalılara ayrılmış bir deniz sporları merkezi olan Varadero'da bir haftalık eğitim görüyorlardı. Okuma-yazma öğretimi yöntemlerini ve el kitabının içeriğini konu alan bu eğitimin sonunda, birliğin üyeleri, giysi araç ve gereçleri -potinler, milis beresi, sırt çantası, parafin lambası- yanlarına alarak eğitmen eksikliği çekilen bölgelere yollanıyorlardı. Havana ilinden 37.000 gönüllü, birliğe katıldı buna karşılık 3.000 gönüllü ile görevle geldi. Oriente ilinden ise 32.000 gönüllü birliğe katıldı ve 65.000 gönüllü ile görevle geldi. Okuma-yazma eğitmeni, köylülerle aynı yaşamı paylaşıyordu, gündüz tarım çalışmalarına katılıyor ve ancak akşam olunca kendini ağırlayan ailenin kişilerine okuma öğretmeye sıra geliyordu. Conrado Benitez Birliği 1961 yılının sonuna kadar görevde kaldı. 22 Aralık'ta tüm birlik üyeleri Havana'da bir araya geldikten sonra, gönüllüler ailelerinin yanına döndüler. Üyeler ilköğretmen olma, ya da burs olarak öğrenimlerini sürdürme olanağını elde ettiler; içlerinden %70'i bu olanağı değerlendirdi. Birliğin eski üyelerinden bir kısmı şimdi üniversite öğrenimlerini bitiriyorlar. Conrado Benitez Birliğinin gerçek bir destan olan tarihi, bir belgesel filmle yeniden canlandırıldı: *Hasta la victoria siempre!* (Sonuna dek zafer!)

Bir eski birlik üyesi bay G. ile uzun uzun konuştuk. G. sayım fişini, alfabe eğitmeni olarak, Playa Giron'a saldırıldığı gün, 17 Nisan'da doldurmuştu. Kısa bir süre önce tüm okullara, fişler gönderilmişti. 12 yaşındaydı G. o sırada ve ilkokul son sınıftaydı. İki hafta sonra Varadero'ya gitmek üzere köyünden ayrıldı. Burada göreceği staj teorik olarak bir hafta sürüyordu. Ne var ki ikinci günün sonunda, Oriente ilinin doğusuna düşen dağlık Baracoa bölgesi için gönüllüler istendi. G. ile bir arkadaşı gönüllü yazıldılar ve hemen ertesi gün bir bölük okuma-yazma eğitmeniyle birlikte Varadero'dan ayrıldılar. Yolculuk, önce otobüsle sonra kamyonla daha sonra da -bir günlük bir mesafeyaya olarak yapıldı. Bu ücra bölgede henüz motorlu taşıtın geçebileceği yol yoktu. Okuma-yazma eğitmenleri birliği dağa tırmanırken, içlerinden birkaçı yol üzerindeki köylere dağıtılıyordu.

Bu yitik köylerde, önceden gelip yerleşmiş, eğitimin yapılacağı okulları açan, kampanyanın hazırlık çalışmalarını yapan, okuma yazması olmayanları sayan ve gelecek genç okuma yazma eğitmenlerine kadro hazırlayan gönülü ilköğretmenler vardı. G.'nin sekiz arkadaşıyla indiği köyde, okuma yazma seferberliğini bir kadın öğretmen yönetmekteydi .Yönetici, yeni gelen eğitmenleri ufak çevre köylere dağıttı.

Böylece G. içinde altı kişinin yaşadığı bir çiftliğe düşer. Altı kişinin de okuması yazması yoktur. Kadın ilköğretmen, işinde yardımcı olmak, ona cesaret vermek için düzenli biçimde G.'yi görmeye gelir. Gündüzleri, G. köylülerle beraber kahve plantasyonlarında çalışır (ayrık otlarını ayıklama, ürün toplama). Akşam olunca sıra okumaya gelir. G. çiftlikte yiyecek fazla bir şeyin bulunmadığını ve de gece dışarı çıkmaktan iyice korktuğunu hâlâ anımsamaktadır. Bir de gece yattığı ip hamakta ağladığını anımsar. Ancak, cesaretini yitirmediği, işi yüzüstü bırakıp gitmediği için gurur duymaktadır. İki ay sonra Birlikten bir arkadaşı daha çiftliğe yanına gelir. G. Aralık ayına kadar çiftlikte kalır. Bu sürede, çiftlikteki yetişkinler seferberlik bitirme sınavını başarıyla verirler. Mayıs'la Aralık arası, G. anababasını iki kez görür: ağır bir hastalığa tutulunca onlar Baracoa'ya gelirler: bir de kendisi birkaç gün «izin»li çıkmıştır. G. çiftliğin bulunduğu köye vardığında, köyde, o gelmeden kurulmuş bir köylü birliği, bir kooperatif ve bir milis birliği vardır. G. Ocak 1962'de burs alır ve başka Birlik üyeleriyle birlikte orta okula başlar; Havana'da, merkezi bir semtte, lüks bir villaya yerleştirilir. 1971'de ise G. Havana üniversitesi ikinci sınıf öğrencisiydi.

İşçiler, bulundukları iş yerlerinde etkin biçimde kampanyaya katıldılar. Sendikalar, kampanyadan sorumlu tüm organlarda temsil edilmekteydi. Çoğu iş yerinde aylıkların bir kısmı kampanyaya bağışlandı. Ağustos 1961'de kırsal bölgelerdeki okuma-yazma kampanyasına katılmaları için işçilere de çağrıda bulunuldu. Böylece *Patria o Muerte* (Ya vatan ya ölüm) işçi birlikleri doğdu. Alfabenin kullanılışını hemen kavrayan 20.000'i aşkın işçi, aylar boyu kalmak üzere, ülkenin en yoksul bölgelerine hareket ettiler.

Eylül başında, tüm belediye düzeyindeki eğitim konseylerinin temsil edildiği Ulusal Okuma-Yazma Kongresi toplandı. Kongre, kampanyanın bir bilançosunu yaptı, halkın gücünü daha da arttırmak ve etkin kılmak yolunda bir dizi önlemler aldı. Okuma-yazma eğitmenleri daha çok çalışmaya davet edildiler, öğrencilerin derslere devam edip etmediklerini izlemek için denetim arttırıldı. Çoğu belediyelerde «hızlandırma kampları» açıldı. Bu kamplarda, saptanan okuma yazma programının gerisinde kalan kişiler, uzman eğitmenlerden tam gün ders gördüler; bu süre içinde ise boş kalan çalışma alanlarında Birlik üyeleri çalışmaya gittiler. Cumartesi ve pazarları, alfabe eğitmenlerinin derslerine ek olarak, yardımcı çalışma yaptırmakla görevli «tek-

rarlatıcılar», eğitmenlere yardımcı oldular. O güne kadar, okuma yazması olmayanların sayımı, öğrenme sürecindeki kişi sayısı ve eğitmen sayısını kapsayan belediyeler arasındaki yarış hızlandı. Ümmilikten kurtuluşu simgeleyen bayrağı ilk çeken Belediye olmak isteği bu yarışı alabildiğine körüklemekteydi.

22 Aralık'ta okuryazarlık kampanyası sona erdi ve Küba görkemli bir şekilde «Okuryazarlık açısından kurtarılmış bölge» ilan edildi. Okuma-yazma kampanyası başarıyla sonuçlandı: okuryazarlığı olmayanların sayısı birkaç ayda toplam nüfusun %23.6'sından, %3.9'una düştü, gelişmiş ülkelerdekine denk bir sayıydı bu. Kampanya boyunca, 700.000'i aşkın yetişkin okumayı ve yazmayı öğrendi. Bugün ise, okuryazar olmayanların ,toplam nüfusun %4 ya da 5'ini meydana getirdiği sanılmaktadır. Ayrıca, işçi ve köylü yaygın eğitim hareketinin yerleştirilmesiyle okuma yazma öğrenenlerin, öğrendiklerini unutarak eski durumlarına dönmeleri büyük ölçüde önlenmiş oldu. Ancak, kampanyanın başarısı sadece bu verilen birkaç sayıda değildir elbette. Kampanya, asıl tüm bir halkın birbiriyle kenetlenmesini sağlamış ve yüzbinlerce parya saygınlığını elde edebilmiştir. Ayrıca kampanya gençlik için eşsiz bir eğitici deney olmuştur. Ağır bir tehdit altında olduğu bir anda, devrim safları, ülke çapında güçlendirilip sağlamlaştırılmıştır. Bu başarıya, elverişli koşullar da yardımcı olmuştur kuşkusuz: ülke içindeki dil birliği ve nüfusun görece yoğunluğu. Ancak, temelde, bu başarıyı siyasi etkenlere bağlamak gerekir. Kampanyanın dikkate değer örgütlenişi ötesinde, başarı, eğitmen sayısının okuryazar olmayanlar sayısına olan oranı sayesinde mümkün olmuştur. Bu oran 1/2 ile 1/3 arasındadır. O.T.A.T.A. formülü ile özetlenen tüm kampanyanın sloganında açıklanan oran da budur: *Quetodo analphabeto tenga alfabetizador- que todo alfabetizador tenga analfabeto!* (Her okuryazar olmayana bir eğitmen, her eğitmene bir okuryazar olmayan!) Kampanyanın bir başka sloganı ise şuydu: «Bilmiyorsan öğren, biliyorsan öğret» Okuma yazma sorununun çözümü böylesine yalın bir ilkenin gerçekleşmesinde yatar. Çünkü şu bir gerçektir ki azgelişmişlik koşullarında, okuma-yazma seferberliği meslekten kişilerin işi olamaz; ancak kişisel ilişkilerin mahsur kalmış insanlara ulaşmayı ve dirençlerle önyargıları kırmayı sağladığı açıktır. Ancak bilmeyenlerin bir öğrenme, bilenlerin de bir öğretme isteği duymaları için, çok derin dürtülerin belirmesi zorunludur. Her kişi kendi hayatının değişebileceğini ve bu değişimin tüm toplumun gayretine bağlı olduğunu hissetmelidir. Önceleri pek berrak olmayan bu duygu, okuma-yazma kampanyasıyla kesinlik kazandı. *Venceremos* ve *Alfabeticemos* el kitapları Küba'nın gelecekte ne olacağını açıklar. Burada, sosyal devrim açıkça okuryazarlığın bir ön koşulu olarak belirir. Bu ön koşul yerine getirildiği za-

mandır ki, örgütlenme ve pedagoji sorunları doğru olarak çözümlenebilecektir. Devrim, okuryazarlığı getiriyorsa, okuryazarlık da devrimi pekiştirir, onu daha ileri götürme olanağını sağlar. 1961 okuma-yazma seferberliğinden alınacak ders budur.

3

İşçi ve Köylü Eğitimi

Okuma-yazma kampanyası, ülkenin kültürel ve teknik düzeyini yükseltmek için Küba'da 1961'den bu yana ortaya konan ısrarlı çabaların ilk ve en görkemli ifadesidir. Kampanya henüz sona ermeden, Ulusal Okuma-Yazma Kongresi'nde, ilk adımın ardından gelecek evrelerin, hareketin geleceğinin hazırlığı yapılmaktaydı. Bu amaçla, daha 1961 sonundan, yetişkinlerin eğitimi alanında bazı deneyler gerçekleştirilmişti.

Bu alanda eğitsel kuruluşların meydana getirilmesi üçlü bir gereksinmeye bağlıdır: okuma-yazma öğretimini sürdürmek, ancak bir iki yıllık okul eğitimi görebilmiş halk kesiminin kültür düzeyini yükseltmek, yürürlükte olan alışılagelmiş öğretim sisteminin yetersizliklerine belli ölçüde çare bulmak... Her şeyden önce, yeni okur-yazarların öğrendiklerini unutmalarını önlemek gerekmektedir, bu, okuma-yazma öğretimi girişimlerinde sık sık başa gelen bir olaydır. Öte yanda okuma-yazma öğretimi hiç bir zaman son hedef olmamıştır, eğitsel sürecin ancak ilk aşamasıdır o. Marti'nin «Okumasını öğrenmek, yürümesini öğrenmektir» cümlesi Küba'da sık sık tekrarlanmaktadır. Demek ki yetişkinlerin eğitimi aynı zamanda, eğitim düzeyi düşük -ki özellikle bunların sayısı çoktur- herkese yönelik olacaktır. 1963'de halkın öğrenim düzeyini saptamak amacıyla

kitle örgütlerinin de işbirliğiyle bir soruşturma düzenlenmiştir. Soruşturma, bir milyonu aşkın çalışanı kapsamına almış, bunların eğitim düzeyi bilgi sınavlarıyla değerlendirilmiştir. Yetişkinler eğitimi alanında iki yıl süren gayretlerin sonunda, sınanan halkın yarıdan çoğunun ilköğretimin üçüncü yılı düzeyine bile erişmediği ortaya çıkmıştır. O günden bugüne açıkça hissedilir ilerlemeler kaydedildiği kuşkusuzdur, ancak meyvelerini gerçekten toplamadan önce, girişilen çabaları besbelli ki daha uzun yıllar sürdürme zorunluğu gözden uzak tutulamaz. (1969'da parti üyelerinin %79'unun ilkokul diploması yoktu). (18) Ayrıca alışılagelen öğretim sisteminin yetersizlikleri öylesine çoktur ki öğrenimini tamamlayan oldukça yüksek sayıda gencin bilgi düzeyleri alabildiğine düşük kalmıştır. Bu gençlerin eğitimini, yetişkinler eğitimi örgütü, özellikle, beşinci bölümde söz konusu edeceğimiz «paralel sistem» çerçevesi içinde üstlenir ve öğrenim düzeylerinin yükseltilmesine çalışır. Bazı çevreler Küba'daki sürekli eğitimin, büyük gelişmesini açıklayabilmek için, sanayileşmiş ülkelere hiç yabancı olmayan dördüncü bir nedenden söz edebilirler: sürekli teknolojik ilerlemelere ayak uydurma zorunluğu. Ne var ki, Küba azgelişmişliği koşullarında, gerçekten var olsa bile böylesine bir zorunluk, nüfusun ancak küçük bir azınlığını ilgilendirir. Oysa sorun, teknolojik değişimlere ayak uydurmak değil, çağdaş bir teknolojiyi uygulamaya koymak için bilgisizlikten, cehaletten sıyrılmaktır. Genel öğretimin belli başlı işlevlerinden biri de, tam tamına, üzerine teknik oluşumların aşılanacağı temeli sağlamaktır.

Temel gereksinim, herkesin gelişmesi ve başta orta düzeydeki kadroların yetiştirilmesidir. Bu kadrolar, kendi alanlarında bilgi ve yetki sahibi olmaları gerektiği gibi devrimin hedefleri ve yenmesi gerekli zorluklar, konusunda da keskin bir bilince sahip olmalıdırlar. Okuma-yazma öğretiminde olduğu gibi, yetişkinlerin eğitiminde de kültürel ve teknik yetkinleşme yurttaşlık eğitimi ve politik eğitimden ayrılmaz. Yetişkinler eğitimini, içeriğiyle olduğu kadar yöntemleriyle de devrimin ekonomik ve ideolojik hedeflerine bağlamak için çaba harcanmıştır.

Yetişkinler için ilk gece kursları *(seguimiento)* Şubat 1962'de çalışmaya başladı. Bunlar özellikle, yeni okur-yazarlarla öğrenim düzeyi en düşük olanlara yönelmişti. Yerel koşulları ve üretimin gereksinimlerini de göz önünde tutmak amacıyla esnek örgütlenme biçimleri kabul edilmişti. Uygulamada, örneğin, kursların süresi konusunda buaün hâlâ yürürlükte olan üç ayrı öğretim takvimi kullanılmıştır: kentlerde Eylül'den Temmuz'a, şeker üretim bölgelerinde Haziran'dan Aralık'a, dağlık bölgelerde Ocak'tan Eylül'e kadar eğitim yapılır. Öte yandan, birçok yetişkinin o yaşta okulun yolunu tutmasının ne denli zor olduğu bilindiğinden, bu kişiler için hâlâ

(18) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 20 Temmuz 1969.

işlemekte olan «aile içi okuma toplulukları»nın meydana getirilmesi desteklenmiştir. Komşu aileler, bir üst düzeyde öğrenim görmüş olanın ya da kendi grupları dışında bir kimsenin yönetiminde, içlerinden birinin evinde toplanırlar. Burada okuma yetilerini geliştirirler ve gece kurslarında olduğu gibi, ilkokul programındaki konuları ele alırlar. Görüldüğü gibi, okuma-yazma öğretimi kampanyası sırasında uygulanmış olan, kişilerin birbirini karşılıklı eğitmesi formülü burada tekrar karşımıza çıkmaktadır. Aynı dönemde, yeni okurlar için özel bir dergi *(Okuma-zevki)* çıkarılır. Ayrıca ulusal dergiler de bu yeni okur kitlesi yararına özel sayfalar yayınlamaktadırlar. Yetişkinlerin eğitimi için, radyo ve televizyon da kullanılmıştır; ancak çok daha mütevazi bir ölçekte...

Kadınlar ve kadınlar içinde özellikle - burjuvazinin büyük bir kesiminin ülkeyi terk etmesinden sonra işsiz kalmış ev hizmetçileri ve köylü kadınlar için özel kurslar düzenlenmiştir. Bu amaçla Havana'da, 1961 yılından itibaren eski ev hizmetçileri için özel bir okul faaliyete geçmiştir. 1962'de bu okulun 20.000 kadın öğrencisi vardır. Okul, öğrencilerini özellikle idari türden islere (memuriyetlere) hazırlamaktadır. Bugün hâlâ faaliyette olan «Ana Betancourt (19) Köylü Kadınlar Okulları»nda, genç köylü kadınları, devlet bursuyla, başka hiç bir işte çalışma zorunda olmadan başlangıç düzeyinden ortaöğretim düzeyine kadar öğrenim görebilirler. On binlerce genç kız bu okullarda okumuş ve aralarında çok başarılı olanları tarımsal meslek eğitimine yönelmiştir. (20)

İşçi ve köylü eğitiminin uygulanmasına geçildiğinde, daha işin başında, sürekli olarak eğitimin öteki kesimlerinde de karşılaşacağımız iki büyük zorlukla karşı karşıya gelindi: maddi olanaksızlıklar, araç-gereç yokluğu ve öğretmen kıtlığı. Yetişkinlerin eğitimi, idari açıdan Ulusal Eğitim Bakanlığı'na bağlıysa da, mahalleler düzeyinde örgütlenmiş kitle örgütleri ve özellikle DSK (21)'lar buna geniş çapta katkıda bulundular. Öteki birçok alanda olduğu gibi yetişkinlerin eğitimi alanında da, bir kapitalist ülkede -Fransa gibi bir ülkede- devletin ücretli memurlarına ya da yerel kuruluşlara düşen idarî görevleri Küba'da DSK üzerine aldı. Yer, bina ve bu binaların donatımı sorunu gibi maddi sorunları da, halka çağrıda bulunarak

---

(19) XIX. yüzyıl sonu bağımsızlık savaşlarının bir kadın kahramanı.

(20) Ayrı bir kapsam içinde yer alsa da, fahişeliğin ortadan kaldırılması sorunu, kadınların eğitimi için gösterilen özel çabalardan tümüyle bağımsız değildir. Kadın ticareti yapılan birçok yerin, daha devrimin ilk günlerinden kapatılmasından sonra, o güne dek bu işle geçinenler, bazen kendi rızalarıyla, fakat çoğunlukla zor kullanılarak yeniden eğitilmek üzere özel okullara devama çağrıldılar. Okulların hedefi bu kadınların memur kadrolarında çalışmalarını sağlayacak biçimde kültür düzeylerini yükseltmekti. Ayrıca bunlara tanınmadıkları kentlere gidip yerleşebilmek için, her türlü kolaylık da tanındı. Bugün fahişelik tümüyle ortadan kalkmıştır.

çözümlemeye çalışan yine DSK'dır. Ne var ki DSK'nın bütün sorunları çözemeyeceği de açıkça ortadadır, halka çağrı yapmanın hiç bir sihirli yanı yoktur ve DSK kalem, kitap yokluğu karşısında haliyle güçsüz kalmaktadır. Bütün kitle örgütlerinin, kişileri öğrenime teşvik için bir propaganda ve ikna görevleri vardır. Öğretmenlerin bir kısmı gündüzleri çocuklara, akşamları da ana-babalarına ders veren meslekten ve özellikle «öncü öğretmenlerdir». Ancak öğretmenlerin çoğunluğunu oluşturan yine de gönüllülerdir. Herkes işçi ve köylü eğitimine katılabilir; bu amaçla DSK çerçevesi içinde eğitsel ekipler örgütlenmiştir. 1963'te 20.000 öğretmenden ancak % 28'i meslekten gelmedir. O günden beri bu oranın, büyük bir değişikliğe uğradığı sanılmıyor. Böylesine yüksek oranda vasıfsız öğretmen kullanımı, hızlandırılmış kurslar ve eğitim stajlarının ortadan kaldırmay· yetmediği bir zorluk kaynağıdır. Bu durumda öğretmenlerin sürekli meslek içi eğitimini sağlamak ve iş hazırlığını kollektifleştirmek ivedi hale gelmiştir. Aynı bölgenin öğretmenleri her hafta, aralarında en bilgili ve yetkili olanın yönetiminde bir araya gelirler. Bu toplantılarda bir önceki haftanın sonuçları saptanır, eleştirisi yapılır ve gelecek haftanın çalışması hazırlanır.

İşçi ve köylü eğitiminin daha ilk günlerinden, devrimin toplumsal gerekçeleriyle, emekçilerin mesleki ve toplumsal yaşantılarında dile getirdikleri ilgilerini bağdaştırmayı hedefleyen özel bir pedagoji uygulamaya özen gösterilmiştir. Ayrıca ekip çalışması anlayışını getirmek ve düzenlemek, temellendirmek için girişimlerde bulunulmuştur. Bu alanda da, üretim alanında olduğu gibi bir yarışma sistemi getirilmiştir: Fakat bu yarışma, kişiler arasında sürüp gitmekten çok, ekipler ya da sınıflar arasında, dahası tarihi günler dolayısiyle çalışma merkezleri arasında yapılan yarışmalar biçiminde görülmektedir. Geçen bölümde sözünü ettiğimiz UNESCO raporundan çıkarılan, yetişkinler eğitiminin ilk düzeyinde, iki buçuk saatlik asgari bir süre için önerilen ders programı şöyledir:

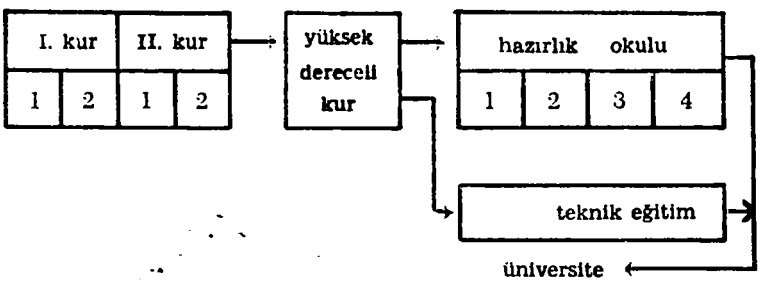
— yoklama (5 dakika)
— duvar re·imlerinde politika (10 dakika)

---

(21) DSK'lar (**Devrimi Savunma Komiteleri**) 1960'da kuruldu ve kısa sürede gelişti: Üye sayısı 1961'de 800.000 üyeden 1965'de 2 milyon üyeye çıktı. 1972'de ise, 70.000'e yakın yerel komitede örgütlenmiş 4 milyonu aşkın üyesi vardı (yetişkin nüfusunun % 70'i). DSK'ların başlangıçta temel görevleri, karşıdevrimci hareketlere karşı uyanık bulunmak, devrimi kollamaktır. O dönemden sonra, toplumsal hayatın bütün kesimlerinde özellikle etkin olmuşlardır. Bugün bizdeki belediye hizmetlerinin dengi işleri üstlenerek temel idari kademeleri oluşturmaya yöneliyorlar. Ekonomik alanda hammaddelerin elde edilmesinde, tarım ve inşaatlarda gönüllü çalışmalara katılıyorlar. Sağlık alanında eğitsel görevler üstlenmiş durumdalar. Bunun yanı sıra, aşı kampanyalarını, çeşitli hastalıkları kontrol altına almada tarama çalışmalarını ve salgınlarla mücadele çalışmalarını düzenliyorlar. DSK'lar ilköğretmenlerin atanma işlemlerine de katılırlar ve örnek ana-babalar hareketi de yine DSK'lar çerçevesi içinde örgütlenmiştir.

— aritmetik (40 dakika)
— dil (50 dakika)
— coğrafya, ya da fen bilgisi deneyleri, ya da bir gazete haberi üzerinde tartışma (30 dakika)
— haber (günlük haberler) (5 dakika)
— bilgilendirme

İşçi ve köylü eğitiminin bugünkü yapısı, 1962 ile 1964 arasında yerli yerine oturtulmuştur. Yetişkinler eğitimi üç devreden oluşur. İlk devrenin ders programları ilkokul müfredat programlarıyla hayli benzerlik gösterir, öğrenciye ilkokul diploması yolunu açar. Bu ilk devre, her biri iki düzeyli iki kurdan oluşur, yani dört yılda tamamlanabilir. Aile içi okuma topluluklarına gelince, bunlar ilk kur kapsamına alınmıştır.

YETİŞKİN EĞİTİMİNİN ÖRGÜTLENME ŞEMASI

Yüksek dereceli kurdan oluşan ikinci devre bir yıl sürer. İkinci devreyi bitiren öğrenciler, teknik meslek eğitimine ya da hazırlık okulu (diğer adıyla işçi ve köylü okulu) na girebilirler. Müfredat programları İspanyolca, matematik ve fen bilgilerini pekiştirmeyi hedefler. Hazırlık okulu, burayı bitiren emekçinin üniversitede fen, tarım ve teknoloji fakültelerine ya da Eğitim Enstitüsü'ne gireceği dört kurdan meydana gelir. Bir üst sınıfa devam, sınav sonunda gerçekleşir. Bütün bu öğretim (yetişkinler eğitimi) gece kursları şeklinde verilir. Hazırlık okullarının en başarılı öğrencileri için burs sağlanma olanağı vardır. 1962'de kurulan LENİN okulu, hazırlık okulları ilk yıl öğrencilerinin en iyilerini alır ve onlara tam gün eğitim uygular. Bu sistem sayesinde yüzlerce işçi üniversiteye ulaşabilmiştir. Ne var ki bu türden bursların pek sık sağlanmadığı da görülmektedir. Buna karşılık, teknik bir meslek eğitimi kazanmaları için yetişkinlere sık sık burslar verilir. 1962'den 1968'e kadar, 20.000 yetişkin meyvacılık, suni aşılama, hayvancılık, toprakların verimlendirilmesi gibi tarımsal alanlarda meslek eğitimi görmek için bu burslardan yararlanmıştır. Ayrıca kadınlara da çok geniş burs olanakları tanınır (köylü kadınlar okullarında, öğretmen okul-

larında vb.) .

Yukarda açıkladığımız sistem köklü bir biçimde ülkenin her yanında yerleşmiştir, ancak gerçekleştirilen birçok eğitim uygulaması çizdiğimiz bu şemanın dışında yer almaktadır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

— Öğretmenler için sürekli meslek eğitimi okulları,
— dil okulları,
— iş merkezlerinde kurulan ve temel hedefleri işçilerin meslek deneylerinin geliştirilmesi olan birçok okul: bu okulların öğretmenleri en vasıflı işçilerdir,
— «paralel sistem»in gençlik merkezleri (gündüzlü) ve atölye okulları (yatılı), bunlar 13-16 yaş arasındaki gençlere açıktır ve iş merkezlerine bağlıdırlar,
— kadınlara ayrılmış ve çoğunlukla KKF (22) tarafından düzenlenen kurslar: köylü kadınlar için kurslar, biçki-dikiş kursları (bu kursları 1970'de 50.000 kadın izlemiştir; 1970'de 80.000 kadın okul diploması almaya hazırlanıyordu) ayrıca çalışmayan kadınlar için, çocukların okulda bulunduğu saatlere denk düşen kurslar düzenlenmiştir.
— Yüzüncü Yıl Gençlik Örgütü. (23)

Yüzüncü Yıl Gençlik Örgütü, kanımızca, üretime ilişkin gereksinimlerle öğrenime ve askeri eğitime ilişkin gereksinimleri bağdaştırmayı amaçlayan eğitim tarzına iyi bir örnek oluşturabilecek özgün bir gerçekleştirmedir. Sözü edilen örgüt Camagüey eyaletindeki işgücü kıtlığına bir çare bulma amacıyla kurulmuştur. Hem az gelişmiş hem de nüfusu az olan bu koca eyalet (ülkenin topraklarının %23'ü, nüfusun ise %10'u) geniş bir tarımsal gelişme potansiyelini temsil etmektedir. Örgütün kuruluşuyla, 1968 yılı içinde, 24.000 genç gönüllü örgüte katılıp üç yıllık bir süre için Camagüey'deki kamplara gitmiştir. Buradaki eğitimi ve kadroların sağlanmasını Komünist Gençlik Birliği üstlenmiştir. Üyelerinin görev süresi askerliğe sayılan Yüzüncü Yıl Gençlik Örgütü askeri tarzda örgütlenmiştir. Örgüt, ülkenin ekonomik gelişmesine katkıda bulunurken, idareci kadroları yetiştirecek gerçek bir okul haline de gelmeliydi. Bütün bu hedeflere erişilmiştir. İlk sevkiyatla giden gençlerin hepsi kültür düzeylerini yükseltmiş ve yarıya yakın genç, tarım makineleri kullanımıyla şeker endüstrisinin

(22) **KKF (Kübalı Kadınlar Federasyonu)** 1960'da kurulmuştu. 1971'de, 30.000 yerel komitede 1.4 milyon üye örgütlenmiş durumdaydı. Özellikle kadınlara ve okul öncesi çocuklarına yönelik eğitsel görevler yüklenir. Sosyal hizmetlerde görev alır, doğum ve ana sağlığı yurtlarını, dinlenme evlerini yönetir, genç suçluların eğitilmesinde ve önlemlerin geliştirilmesinde çalışır, halk sağlığı kampanyalarına katılır, aşı uygulamalarını düzenler... Birkaç yıldan beri, örgütün temel hedeflerinden biri, kadının üretime katılmasını sağlamaktır.

(23) Örgüt 1968'de kuruldu. 1868 ise ilk Bağımsızlık Savaşı'nın başlangıç yılı olarak kabul edildiği için örgüte bu ad verilmiştir.

çeşitli alanlarında belli bir meslekî ustalık elde etmişlerdir. Örgüt üyelerinin dörtte biri Parti ya da Komünist Gençlik Birliği üyesi olmuşlardır. Hasat mevsimi sırasında en yüksek iş üretimi bu örgüte aittir (1972 hasatındaki 85 iş kahramanından 73'ü örgüt üyesiydi). Deney bugün de sürmekte ve her yıl yeni gençlik toplulukları örgüte katılmaktadır. Yüzüncü Yıl Gençlik Örgütü, bugün artık sadece Camagüey'de üslenmiş değildir; adanın her yerinde müfrezelerine rastlanır. Müfrezeler üretimin birçok kesiminde işbaşındadır: örneğin, balıkçılıkta ve dokuma endüstrisinde. Büyük ölçüde olumlu bir bilançoya rağmen bu deneyimin genelleştirilmesi düşünülmemektedir. Söz konusu deney geçici bir dönemin sorunlarına ilişkin özgül bir çözüm olarak kalmıştır.

Yetişkinlerin eğitimi alanındaki girişimlerin çokluğu, hareketin genel bir bilançosunu çıkarmayı zorlamaktadır. Uygulamaların tümünü göz önüne almamasına rağmen Eğitim Bakanlığı (Mined) istatistikleri harcanan çabalar konusunda iyi bir ölçü olabilir.

Yıl	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Kayıtlı Öğrenci Sayısı
1959	1 369		27 956
1962	2 482	2 915	428 590
1963	23 849	20 172	492 663
1965	35 642	26 350	838 551
1967	26 527	22 719	415 480
1969	32 692	27 570	453 602
1970	31 359	26 040	404 149

KAYNAKLAR: 1959; HUBERMAN, SWEEZY, «Le Socialisme Cubain» (Küba Sosyalizmi), Anthropos Yay., 1969, s. 27.
1962-1969 : **Compendio estadistico de Cuba**
1970 : **La Education en Cuba** fişi, Mined.

Devrimden önce varlığı bile bilinmeyen yetişkinler eğitimi, en yüksek kayıt sayısının saptandığı 1965 yılına kadar hızlı bir gelişme göstermiştir. 1966'dan bu yana kayıtlı öğrenci sayısının 400.000 dolaylarında sabitleştiği anlaşılmaktadır. Gerçi kayıtlı öğrenci sayıları, derslere sürekli devam edenlerin gerçek sayısını göstermez. Bu tür eğitimde devamlılığın kusursuz olmadığı bilinir. (1966'da devam oranı %66 idi.) Ayrıca öğretim yeri sayısının ve öğretmen sayısının gelişmiyle kayıtlı öğrenci sayısının gelişimi arasında bir paralellik bulunmadığı da unutulmamalıdır. Aslında eğitim koşullarında kesin bir düzelme vardır. Bunlar gelişimin kalın çizgileridir. Fakat istatistiklerin daha ayrıntılı bir incelenmesi, gelişmedeki iniş çıkışları ortaya koyar. Bu olgu, yetişkinler eğitiminin zorluklarını açıkça göstermektedir. Yenilmesi gereken

büyük bir durağanlık söz konusudur ve propaganda-kampanyalarıyla eğitim hareketine verilen hızın etkileri çok kısa sürede sönmektedir.

Belirttiğimiz zorluklar, yetişkinler eğitiminden alınan «verimliliğin» belirli oranda düşük olduğunu gösterir. Ancak harcanan çabalar öylesine büyüktür ki, elde edilen sonuçlar, azımsanmayacak bir önem taşımaktadır. Birinci kurun sonu ve (ilkokul diploması) ve yüksek dereceli kurun sonunu (ortaokul) belgeleyen diploma sayısına bakarak bu sonuçlara bir değer biçilebilir.

Yıl	İlkokul Diploması	Ortaokul Diploması
1962	6 600	
1963	92 400	
1964	42 100	11 250
1965	74 900	10 900
1966	65 400	11 000
1967	56 900	13 800

Elimizde son yıllara ait sayılar yoktur. Ancak bu tablolardan da beş yıllık bir süre içinde, bir yandan 300 bini aşkın yetişkin dört yıllık ilk eğitim savaşını kazanırken öte yandan 40 binden fazla yetişkinin yüksek dereceli kuru bitirdiğini görmekteyiz. İşçi ve köylü eğitiminin sonuçlarını ayrıca, hazırlık okullarına devam durumuna bakarak da değerlendirebiliriz ve bu alanda da kaydedilen ilerleme aynı ölçüde görkemlidir.

Yıl	Öğrenci Sayısı
1959	85
1961	108
1963	1 600
1965	4 100
1967	6 200
1969	8 000
1971	20 500

Günümüzde, yetişkin eğitimi kurumlarının merkezi niteliklerini yitirdikleri ve iş merkezlerine yaklaştıkları gözlemleniyor (hazırlık okullarında son yıllardaki mevcut sayısındaki güçlü artışı açıklayan da bu olgudur). Bu değişiklikler geniş ölçüde geçirilen deneylerin meyvesidir. Bu tür düzenlemeler ekonomik gereksinimlere daha iyi bağdaştırılmış bir eğitim olanağı verdiği gibi eğitimle üretken çalışma arasında yetkin bir koordinasyon sağlayarak üretim sürecinde daha sağlıklı bir devamlılık getirirler. Ayrıca bu değişiklikler bazı eğitim kurumlarıyla üretim merkezleri arasındaki kaynaşmanın da habercisidirler, çünkü bu süreç sonunda eğitsel görevlerle üretimsel görevler aynı kişiler tarafından yerine getirilecek yani belli alanlardaki üretimi üstlenmiş olanlar o alandaki eğitimi de üstleneceklerdir. Eğitimdeki bu gelişmeyi Küba eğitiminin geleceğine ayrılan bölümde inceleyeceğiz. (24).

Devrimci eğitim hareketiyle yaşamı köklü dönüşüme uğramış bir kişiyle tanışma olanağını bulduk. Öyküsü bize örnek bir öykü gibi geldi ve sizi de tanıtarak bölümü bitiriyoruz.

P., 1936'da Camagüey'in, [illegible] bağımlı ufak bir köyünde dünyaya gelmiş. Üçüncü sınıfa kadar okumuş. «Okul» dediği yer, onbeş kadar çocuğu bir araya getirip belli bir ücret karşılığında okumasını ve biraz hesap yapmasını öğreten komşu köyden genç bir kadının evidir. Bu uyduruk öğretmenin öğrenim düzeyi ilkokul dördüncü sınıfından ötesini okutmaya olanak vermiyordu. P., dedesiyle birlikte şeker kamışı plantasyonlarında çalışmak üzere on yaşına basmadan okulu terk eder. Okumasını yazmasını ve basit aritmetik işlemleri yapmasını bilmektedir. 13 ya

(24) Gerek okuma-yazma öğretiminde, gerek yetişkinlerin eğitiminde harcanan çabalar ve zor koşullar altında elde edilen başarılar üzerinde bazı çevrelerin yorumları bizi pek fazla şaşırtmadı. Örneğin René Dumont, **«Küba Sosyalist mi?»** (Le seuil yayınevi, s. 38) adlı kitabında, okuma-yazma öğretiminin «görkemli bir hareket» olduğunu kabul ettikten sonra «Alfabe'de» Fidel'in «F»si, tüfeğin «T»si öğretilirken sabanın «S»si'nin öğretilmediğini ve bu hareketin birtakım gayretlere rağmen mesleki eğitimle pekiştirilmediğini üzülerek belirtiyor. Oysa ilk başta halkın, devrimin önderinin çevresinde kenetlenmesi ve milislerin oluşturulması -Dumont'un, Fidel ve tüfek derken yermek istediği- o dönemin zorunluluğuydu: 1961 ve 1962 olaylarının da çok geçmeden kanıtladığı gibi. Okuma-yazma kampanyasını tarımdaki teknik düzeyi yükseltmek için kullanmak kuşkusuz çok ilginç olacaktı. Ancak şurası da açıktır ki kampanyayı başarıya ulaştıran 100 000 eğitmenin ne tarım bilgilerini halkın anlayacağı şekilde anlatmada, hatta ne de bu alanda basit teknik bilgiler yaymada becerileri yoktu. René Dumont okuma-yazma öğretimi sonrasında karşılaşılan zorluklar -ki Dumont'un dediğine göre bunları yenmek için «birtakım çabalar» harcanmış- arasında sadece öğretmenlerin burjuva kökenli olduklarını belirtiyor ve diyor ki: «bu yetkinleşme eğitimini izlemek hayli zor bir işti. Çünkü dersler gecenin geç saatlerinde ve öğrencilerinin uykusuzluğuyla hiç ilgilenmeyen burjuva kökenli öğretmenler tarafından yapılırdı». René Dumont'un kendisi uyuyor asıl! Öğretmenlerle öğrencilerin gün içinde üretimde çalışmaları tabii öyle ufak bir ayrıntıdır ki belirtilmeye bile değmez!

şında, *machetero* (biçici) olarak ilk kez hasata katılır, çok ağır bir iştir bu. İki hasat mevsimi arasında iyi bir rastlantı sonucu işsiz kalmaz, plantasyonda çalışmaya devam eder. 1959'da devrimden söz edildiğini duyar, yine de olup bitenden pek bir sey anlamaz. Tarım reformuyla birlikte işler de değişecektir. 1960'da INRA üyeleri P'nin çalıştığı plantasyonda reformu uygularlar. İşçiler bir seçim yapma zorundadırlar artık: ya toprak ağasının yanında kalacaklar ya da el konan topraklarda kurulan kooperatife katılacaklardır. Süregelmekte olan toplumsal hareketin anlamını yavaş yavaş kavramaya başlayan P. kooperatife girer. 22 yaşındadır o sıra. Okulu terk ettiğinden beri kitap yüzü görmemiştir. Eline kimi zaman eski gazeteler geçse de bunlardaki yazıları sökemez. 1961'de en başarılı genç *machetero*'ların, tarım makinelerini öğrenmek üzere bir yıl için Sovyetler Birliği'ne gitme olanağı vardır. P., bir yıl için Küba'dan ayrılır ve bir kolhoz'da tümüyle pratik bir eğitim görür. Dönüşünde, Camagüey eyaletindeki bir çiftlikte tarım makineleri sorumlusu olur. 1963'de, çiftlikteki görevini bırakmadan, dört ay süreyle gece kurslarını izler. Kursların sonunda, aynı türden bir okulda öğretmen olur ve bu kez öğretmenlere ayrılan meslek içi eğitim ve uzmanlaşma kurslarına devam eder. 1965 başında, P., tam ilköğrenim diploması alacak düzeye erişmiştir. O zaman, işçi ve köylü eğitiminin hızlandırılmış tam gün eğitim veren bir yıllık yüksek dereceli kurlarına kabul edilir. Bunu izleyen dört yıl boyunca da orta dereceli tarım teknisyeni eğitimi görür. Bu dönem içinde yılın yedi ayını Camagüey'de bir çiftlikte geçirir, kalan beş ayını ise Devimci Silâhlı Kuvvetler'e ait bir teknik okulda tam gün öğrenime ayırır. (Bu dönemde teknoloji enstitüleri henüz Eğitim Bakanlığı'na bağlı değildir). P., 1970'den bu yana Eğitim Bakanlığı'nda tarım mekaniği eğitimi sorunları üzerinde çalışmakta. Aynı yıl üniversitenin ilk yıl derslerine kaydını yaptırmış, tarım bilimleri fakültesine girmiştir. Birkaç yıla kadar mühendis çıkacaktır. P., Komünist Partisi'nin bir hücresinde sekreterdir; köyünün topraklarının eski sahibi ise, ailesiyle Amerika'ya göçmüştür.

4
Eğitim Sistemi

Küba'da, genel eğitimin yapısı Fransız eğitim sistemini andırır. İki sistem arasındaki ortak noktaları yeri geldikçe belirteceğiz; bunun Küba eğitim sisteminin kavranmasını kolaylaştıracağı kanısındayız. Bizim burada vereceğimiz genel bilgileri toplu ve açık bir biçimde görmek isteyen okur, ayrıca bu kitabın ekler bölümündeki tabloya başvurabilir.

Küba'da altı yaşına basan her çocuk ilköğretime başlar. İlkokul altı yıl sürer. Altıncı sınıfa dek okula devam etme zorunluluğu vardır. Ve öğrenimi bitirmenin yasal yaşı onikidir, ancak bu durum altı yıl içinde altıncı sınıfa gelme zorunluğunu da beraberinde getirmez. Bu yüzden işler biraz karmaşıklaşmaktadır, çünkü 12 yaşında ilköğrenimi bitirip orta öğrenimlerini sürdürenler pek öyle fazla değildir. Öte yanda 13, 14 hatta daha ileri bir yaşa gelip de ilkokul son sınıfa gelememiş olanlar ilkokul öğrenimlerini sürdürüyor sayılırlar. Demek ki okula devamlılığın 12 yaşında sona ermesi, yasal yaş bu olmakla birlikte Küba'da çoğunlukla bir çeşit okul kaçaklığı olarak kabul edilir. Hükümet yıllardır, okula devam zorunluluğu yaşını 16 (25), hatta 18'e yükseltecek bir yasa tasarısı hazırlandığını bildirmektedir. Bununla birlikte, kısa bir süre önce Fidel Castro, bir yandan böyle bir yasanın gerekliğini ısrarla vurgularken, öte yandan, bütün bu öğrenci talebini karşılayacak yer ve personel yetersizliği yüzünden söz konusu yasanın bugünden yarına uygulanmasının

olanaksızlığını da yadsımıyordu. Şimdilik bu konuda gerçekçi bir tutum ağır basmakta ve uygulanamama tehlikesini taşıyan bir yasayı kabul etmektense zorunlu eğitimi ağır ağır 16 yaşa kadar uzatma eğilimi kendini göstermektedir. Böylesine bir tasarının yasalaşması ancak ortaöğretimin «kitlelere maledilmesi» tam bir başarıya ulaştığında olasıdır.

Öğrenimlerini, altıncı sınıfa, yani ilköğretimin sonuna dek sürdüren öğrenciler, aşağı yukarı bizdeki ilkokul bitirme sınavıyla eşdeğerde ancak biraz daha yalın, temel bilgilere daha çok ağırlık veren, ulusal nitelikte bir sınavdan geçerler.

Genel öğretime bakıldığında, ilköğretimin altıncı sınıfını bitiren bir öğrencinin, yedinci sınıfta başlayıp kendisini dört yılda onuncu sınıfa ulaştıran temel ortaöğretime girebildiğini görürüz. Bu dört yıllık süresiyle temel ortaöğretim, bizdeki ortaokulla aynı doğrultudadır.

Ortaöğretimin ilk devresinin ardından gelen üniversite - öncesi öğretim, şimdilik üç yıl (on bir, on iki ve on üçüncü sınıflar) sürer ve bizim ortaöğretimin ikinci devresiyle (lise) eşdeğerdedir. Bu üniversite-öncesi öğretim, yüksek öğrenime hazırlık işlevi görür ve on üçüncü sınıfa gelmiş olanların üniversiteye girmesine olanak sağlar.

Açıklamaya çalıştığımız bu genel öğretim, üzerine birçok eğitim dalının aşılandığı bir gövde oluşturur. Açıklamaları daha yalın bir hale getirmek için bu eğitim dallarını ikiye indirgemek olasıdır. Birincisi öğretmen eğitimini, ikincisi ise teknik öğretimi kapsar.

Öğretmen eğitiminin genel yapısını şöyle özetleyebiliriz: öğretmenler, öğretmenlik yapacakları düzeyin bitiminden sonra beş yıllık bir meslek eğitimi görmektedirler. Örneğin, ilköğretimde görev alacak öğretmenler, ilköğretimi (altıncı sınıfı) bitirdikten sonra öğretmen okullarında beş yıllık bir meslek eğitimi görürler. Öğretmenlerin meslek eğitimi bölümünde, ilköğretmen yetiştirmede başka yöntemlerin de bulunduğunu göreceğiz

Temel ortaöğretimde öğretmenlik yapacak olanlara gelince bunlar beş yıl süreli meslek eğitimini tamamlayacakları eğitim enstitülerine girebilmek için dokuzuncu sınıfı (26) bitirmek zorundadırlar.

---

(25) Zorunlu öğrenim süresinin uzatılmasına ilişkin yasa tasarısının onaylanıp yürürlüğe girmesi konusunda, Küba basınında, dönem dönem birbirini tutmayan haberler yer aldı. «Devrimi pekiştirme» dönemi olan 1968'de, yasanın «gelecek aylarda» çıkması gerekiyordu. (**Granma**, 24 Mart 1968 ve 29 Eylül 1968). 1972 yılında ise, böylesine bir yasanın «bir ivediliği bulunmadığı» (**Granma**, 5 Nisan 1972) belirtiliyordu. Yasanın gerçek anlamda uygulanmasının doğuracağı maddi sorunlara değiniyoruz, ancak birtakım kültürel sorunların da, maddi sorunların yanı sıra, uygulamayı çıkmaza sokacağı anlaşılmaktadır. Örneğin Küba'da kız nüfusun ortalama evlenme yaşı 15-17'dir.

(26) Yakın bir tarihe dek, temel orta öğretim üç yıl sürüyor ve dokuzuncu sınıfta son buluyordu. Temel orta öğretimin süresi bir yıl uzatıldı, ancak bu devreye gene eskisi gibi dokuzuncu sınıftan öğretmen alınıyor, yani temel orta öğretimde öğretmen olacaklarda aranan öğrenim düzeyi, dokuzuncu sınıf.

Son olarak, üniversite-öncesi eğitim öğretmenleri, on üçüncü sınıfı bitirdikten sonra yüksek eğitim enstitülerinde beş yıl meslek eğitimi görürler.

Teknik eğitim dallarına bakacak olursak, ilk bakışta göze çarpan, karmaşıklığa rağmen bunları da iki bölüme ayırmak olasıdır. Aslında öğrenciler, iki ya da üç yıllık -seçilen dala göre- meslek eğitimi veren bizdeki teknik okullara benzer okullara girerek «vasıflı işçi» (tarım ve sanayi alanlarında) teknik temel eğitimini edinebilirler. Bu okullara hangi sınıflardan sonra girileceği yine seçilen dala göre değişir. Birkaç istisna dışında, tarım alanında uzmanlaşma için iki yıllık bir eğitim veren okullara, altıncı sınıfı (ilkokul), teknik ve sanayi dallarında uzmanlaşma için de üç yıllık bir eğitim veren okullara yedinci ve sekizinci sınıfı bitiren öğrenciler alınmaktadır.

Teknik eğitimin ikinci bölümü ise teknisyen yetiştirmeye ilişkindir. Bu eğitim çoğunlukla, temel ortaöğretimin bitiminden sonra (dokuz ve onuncu sınıflar) başlayarak dört yıl sürmektedir.

Burada, tüm öğretimin, hangi alanda olursa olsun ücretsiz olduğunu ayrıca öğrencilerin tüm gereksinimlerinin de burslarla karşılandığını unutmamak gerekir.

Küba eğitim sistemine bu toplu bakışta, okul-öncesi eğitimi üzerinde bilerek durmadık. Çünkü eğitim devrelerini ayrıntılı bir biçimde anlatmaya girişeceğimizde, işe okul-öncesi eğitimiyle başlayacağız. Ayrıntılı açıklamalarla her bir eğitim düzeyinin işleyiş biçimini belirtip devrim hareketinin niceliksel bir bilançosunu yapmayı deneyeceğiz. Küba'da eğitim alanında ortaya çıkan büyük sorunlarla, öncü deneylerin ortaya çıkardığı eğitimin geleceğine ilişkin görüntüleri ilerki bölümlerde ele alacağız. Bu bölümde, ülkenin çoğunluğu için geçerli olan bugünkü durumu tanıtmakla yetineceğiz.

I. — OKUL-ÖNCESİ EĞİTİM

Batıdaki çocuk bahçeleri ve anaokulları dengi olan *circulos infantiles* (*)'lerin gelişimi henüz başlangıç aşamasındadır. Ancak, eğitimin diğer kademelerinde olduğu gibi okul öncesi çocuğunun eğitiminde de adım adım yol alınmakta. Belirlenen ilk hedef, çocuk ölümleri oranını azaltmaktı ve sağlık sorunlarını, Kübalı Kadınlar Federasyonu'nun (KKF) yardımıyla, özel olarak ele alan Minsap'tı (Halk Sağlığı Bakanlığı). Aşı uygulamalarını yaygınlaştırarak, en ücra bölgelerde sağlık örgütleri kurarak ve halkın tümünü kapsayan bir ölçekte temel sağlık kurallarını yayarak (özellikle KKF aracılığıyla) Küba, okul-öncesi çocuk ölümleri oranını yarı yarıya düşürebilmiştir: çocuk ölümleri 1959'da binde 2.7 iken 1968'de binde 1.5'e inmiştir.

(*) Çocuk çemberleri.

Çocuk ölümleri oranı, gözle görülür bir düşüş kaydetmeye başladıktan, yani 1968'den sonra, okul öncesi çocuğunun eğitimi alanında ikinci bir aşamanın tasarlanmasına girişildi: sağlıklı çocukların gelişimi. Çok geçmeden, Minsap bu sorunun doktorların uzmanlık alanını aştığını ve doktorlara, psikologların, eğitimcilerin, toplumbilimcilerin de yardımcı olması gerekliliğini kavradı. Değişik bilim dallarının bir bakanlığın çatısı altında bir araya toplanması zordu, bu yüzden hükümet, sorunları üstlenecek bir bakanlıklararası örgütün kurulmasında yarar gördü. Bu karar, 1 Haziran 1971'de bir Çocuk Enstitüsü'nün kurulmasıyla noktalandı. Okul öncesi eğitim üzerindeki deneyimi gözönünde bulundurularak KKF'nin sorumluluğu altında kurulan enstitünün üçlü bir görevi vardı: *circulos infantiles*'leri geliştirmek ve bunların kadrolarını oluşturmak; bu iş için gerekli personeli eğitmek; okul öncesi çocukları üzerinde yapılacak araştırmaları düzenlemek.

Bu örgütlerin yeni yeni kurulmuş olması Küba'da okul öncesi eğitimin henüz başlangıç döneminde olduğunu gösterir. Okul öncesi eğitimin somut durumu bu olunca, ülkede Çocuk Enstitüsü kurulmadan önce bu alanın tümüyle boş kaldığını düşünmek yanlış olurdu, çünkü okul öncesi eğitim, yöneticilerin yıllardır çözüm aradığı bir konuydu. Aslında bu ilginin kaynağı büyük bir olasılıkla ekonomik sorunlardır. Burada, bir yandan güçlü bir kültür geleneğinin, kadını evde tutma eğilimiyle öte yandan çalışan nüfus yüzdesinin azlığı nedeniyle kadınların üretime katılması zorunluğu üzerinde daha fazla durmaya gerek olmadığı kanısındayız. Küçük yaştaki çocukların bakımını sağlayan okul- öncesi eğitim kuruluşlarının oluşturulmasının bu sorunun çözümünde önemli bir öğe olabileceği açıktır. Ayrıca böylesine bir önlemin toplumsal yararı da hemen kavranmış oldu. Toplumsal ilişkileri değiştirmeyi hedefleyen bir toplum, çocuğun ilk yıllarının, onun toplumsallaşması biçiminde belirleyici rol oynadığını göz ardı edemez. Böylece okul öncesi eğitimin ekonomik yararı toplumsal bir yararla pekişmiş olur. Tabii toplumsallaşma süreci içinde bu okul öncesi eğitimin rolü belirlenebildiği ölçüde. Bu arada Küba'da benimsenen tüm çözümlerdeki ideolojik ve ekonomik cephe arasındaki sıkı bağımlılığa bir kez daha işaret edelim.

Birkaç sayı okul öncesi eğitimin bugünkü durumu hakkında bir fikir verecektir. 1961'de, devrimin ilk günlerinde, 2.415 çocuğu barındıran 37 *circulos infantiles* vardı. 1964'de 157 *circulos* 12.000 çocuğu barındırıyordu. 1968'de, 332 *circulos*'da 38.000 çocuk vardı. Bugün ise *circulos infantiles*'lere devam eden çocukların sayısı 50.000'den fazladır. Küba'da 6 yaşından küçük 1.200.000 çocuk olduğu göz önüne alınırsa daha yapılacak ne kadar çok işin olduğu kolaylıkla anlaşılır. Demek ki bugün nüfusun ancak %5'i okul öncesi eğitimin kapsamı içindedir. Talep ise onu karşılayacak kapasitenin

çok üstündedir ve sık sık yapılageleiği gibi varolan *circulos*'ları fazlasıyla yüklemekle bu talebi karşılamak olanaksızdır.

Başlangıçta, çocuk bahçelerinde çalışanlar scn derece yetersiz eğitim görmüş kişilerdi. İlk çocuk bakıcıları (ki bunlara Küba'da asistan adı verilir) burjuva çocuklarına dadılık yaparken, bunların ülkeden ayrılmasıyla işsiz kalan Kübalı kadınlardı. Bu, sağlıklı bir çözümden çok kapitalizmden kalan cılız mirasın akılcı bir biçimde kullanılmasıydı. Asistanların çocuk bakımı konusundaki yetenekleri üzerinde kimsenin kuşkusu yoktu, fakat kültür düzeyleri saptanmak istenildiğinde, tümünün, neredeyse kara cahil denecek kadar bilgisiz oldukları görüldü. Kısa meslek içi kurslarıyla söz konusu asistanlar belli bir eğitim düzeyine gelebildiler, ancak yine de yaptıkları işin niteliği genellikle Makarenko Enstitüsünde, okul öncesi eğitimde uzmanlaşmış bir öğretmen olan *circulos* yöneticisinin yeteneğine sıkı sıkıya bağlıdır. (Havana'nın banliyösü Tarara'da bulunan Makarenko Enstitüsü, ilkokul öğretmeni yetiştirme merkezidir). Bir süre sonra eğitim düzeyleri biraz daha yüksek olan asistanlar işe alındı, fakat genellikle, asistanlık görevleri sorunu yeterli bir eğitimden geçmemiş, ilkokulu bitirmemiş kişilerle çözümlenmeye çalışıldı. Okul öncesi eğitimcilerinin özel olarak yetiştirilmesine yeni yeni başlanmıştır. Bunun, Çocuk Enstitüsü'nün görevlerinden biri olduğunu yukarda belirtmiştik. 1971 ile 1972'de üç okul birden çalışmaya başlamıştır. Okullardan biri Havana'da, ikincisi Santa-Clara'da, üçüncüsü de Oriente eyaletindedir. Çocuk Enstitüleri yöneticileri 1974 yılından itibaren yılda üç yüz asistana diploma verebileceklerini umuyorlardı .Okulların ilk mezunları öncelikle, varolan *circulos*'ların yöneticiliğine atanacaklardı. Asistan okullarına girmek için genç kızların sekizinci sınıfı bitirmiş olmaları (yani temel ortaöğretimin yarısını) ve 14-25 yaş arasında bulunmaları gerekiyor. Öğrenim dört yıl sürmekte ve bir yandan genel kültürü (özellikle birinci yılda: matematik, İspanyolca, tarih, coğrafya, fizik-kimya, biyoloji bir yabancı dil) öte yandan çocuk bakımını, pedagojiyi ve özel bir önem verilen sanat öğrenimi ile beden eğitimini içermektedir. Ayrıca stajlarla da pratik kazandırılmaktadır: birinci yılda, meslek sorunlarına ilk yaklaşım, ikinci yılda gözlem, üçüncü yılda bir öğretmenin sorumluluğu altında uygulama çalışmaları, dördüncü yılda da sorumluluk olarak staj...

Sözü edilen önlemler, okul öncesi eğitimin personel sorununu uzun vadede çözümleyecektir. Ancak büyük önem taşıyan maddi sorunlara gelince, bunlar, *circulos'ların* toplum işleyişinin bir parçası durumuna getirilmesiyle azaltılabilir. Çocuk Enstitüsü yöneticileri *circulos*'ları fabrikaların, büroların ve benzeri iş yerlerinin yanıbaşında kurmanın çok daha yararlı olacağını belirtmektedirler. Böylece çevredeki fabrikalar, işyerleri, ayrıca da bu işyerlerindeki kitle örgütleri, özellikle KKF, bu kurumların maddi sorumluluğunu üstlene-

bilecektir. Bu konuda, aile konseyleri de önemli bir görev yüklenebilirler ve eğer *circulo* iyi işlerse, o da, ailelerin eğitsel çalışmalarına (dolaylı ya da dolaysız biçimde, çocuk aracılığıyla) etki yapar.

Özetlersek, okul öncesi eğitim de kendi çapında Küba devriminin nihai hedefi için çalışmalıdır: yani yeni insanın yaratılması için... Okul öncesi eğitim her ne kadar henüz emekleme aşamasında ise de, yapılmış olan işin (ekonomik ve ideolojik) önemi bu eğitimin kitlesel bir gelişme göstereceğini ortaya koymaktadır.

II. — İLKÖĞRETİM. (27)

A. — Niceliksel bir bilanço

Devrim öncesinde, 1958-1959 yıllarında, ilköğretime 700.000 öğrencinin devam ettiği saptanmıştı (bunların 500.000'i kentlerde, 200.000'i kırsal kesimlerdeydi). Okuldan kaçan ya da okulsuzluktan ve öğretmensizlikten okula devam edemeyen 6-12 yaş arasındaki çocuk sayısı ise 700.000 dolaylarındaydı. Demek oluyor ki okul çağına gelmiş çocukların %50'sine yakın bir bölümü çeşitli nedenlerle, ya okulsuzluktan, öğretmensizlikten ya da okula gitmekten kaçındığından, eğitimsiz kalıyordu.

1959-1960 ders yılında (iktidarın 1 Ocak 1959'da değiştiğini anımsatalım) ilköğretimdeki okula devam eden öğrenci sayısında gerçek bir sıçrama görülür. Bir geçiş dönemi olmaksızın, kayıtlı öğrenci sayısı birdenbire 1.100.000'e ulaşır (kentlerde 640.000, kırsal bölgelerde 460.000). Bu sayılarla, 1958-1959 yılları sayıları arasında bir karşılaştırma yapıldığında, bilinen nedenlerden dolayı okula devamsızlık olgusuna özellikle kırsal bölgelerde rastlandığı anlaşılır. Ayrıca bu niceliksel sıçrama ilköğretimle sınırlı kalmıştır, öyle ki aynı dönemde ortaöğretim 2.000 öğrenci kazanırken yüksek öğretim 6.000 öğrenci yitirmiştir (25.500 öğrenciden 19 500 öğrenciye varan bir düşüş ortaya çıktı.)

Bunu izleyen yıllarda, ilköğretimdeki öğrenci sayısı yılda düzenli olarak 30.000 ile 40.000 arasında artmaya devam etmiştir. 1969-1971 yılında ise 100.000 öğrenciyle, artış doruk noktasına ulaşmıştır.

---

(27) Küba eğitim sistemine ayırdığımız bu bölümde vereceğimiz sayılar, yapacağımız betimlemeye açıklık ve kesinlik getirecek, açıklamalarımızı daha somut kılmaya yarayacaktır. Bu bölümün hazırlanmasında yararlandığımız sayıların büyük bir bölümü, **Granma** yayınlarında ve **«Compendio Estadistico de Cuba 1968»** de yayınlanan sayılardır; 1968 yılı sonrası için, Mined tarafından verilen sayılardan yararlanılmıştır. Kaynaklarımızı belirttikten sonra, bundan böyle, açıklamalarımızda her defasında kaynak göstermiyeceğiz. Okumayı kolaylaştırmak için, yukardaki kuruluşların belirttiği kesin sayılar yerine, yaklaşık, yuvarlak sayılar vermeyi yeğ tuttuk. Kesin sayıları bilmek isteyen okur, **Ekler** bölümünde Küba'da egitimle ilgili, hem yıl olarak, hem öğretim türü olarak, her türlü istatistiksel bilgiyi bulacaktır.

Elimizdeki son sayılar 1970-1971 öğretim yılına aittir; bu yıllarda 1.700.000 kayıtlı öğrenci olduğu görülmekte (kentlerde 1 milyon, kırsal kesimde 700.000).

Bu verilerden hareketle, ilköğretime devam eden öğrenci sayısında on iki yılda %230'luk bir artış olduğu hesaplanabilir. Bu da, doğurduğu kaçınılmaz zorlukları incelerken, gözden kaçıramayacağımız dev bir çabadır.

Bütün bu açıklamalardan sonra, Küba'da okula devamlılık sorununun çözümlendiği düşünülebilir, ancak böylesine bir düşünce, az gelişmişlik gerçeğini iyi tanımamak anlamına gelir. Şu anda hâlâ çözümlenememiş önemli bir devamsızlık sorunu vardır.

Eğitimi yaygınlaştırmak, böylesine geniş bir öğrenci kitlesini eğitime katma girişimi, doğal olarak birtakım maddi sorunları da beraberinde getirecektir. Her şeyden önce, bu yeni öğrencileri yerleştirecek dershane bulmak gerekir. Sonra bu dershanelerin en azından sıralarla, masalarla donatılmasını sağlamak ayrıca kâğıt, kalem, kitap gibi gereksinimleri de karşılamak gerekir. Gelişmiş ülkelerde bile ilgilileri kara kara düşündüren bütün bu sorunlar, kagıt fabrikaları, okul kitabı basacak yeterli sayıda basımevleri, kalem fabrikaları bulunmayan bir ülkede üstesinden gelinmez sorunlar olarak beliirler. Her şeye rağmen bu sorunlara çözüm bulmak gerekiyordu, bu da, pek öyle kolay bir iş değildi. Bu maddi sorunlar, doğrudan ilköğretim sorununa ilişkin olmadıkça burada daha fazla üzerinde durmayacağız, ancak Küba eğitiminin belli başlı sorunlarının ele alındığı 5. bölümde bu sorunlara ayrıntılı olarak tekrar döneceğiz

Sonunda dershane de bulunsa ve iyi kötü donanımı da sağlanmış olsa, iş gelip ilköğretmen bulmaya dayanacaktır Bu alanda, insan «malzemesi üretilmesi» yüksek maliyetli ve uzun bir süreyi gerektiren unsurdur. İlköğretmen sayısını artırmak için çeşitli çözüm yolları denenmiş kısa ya da uzun süreli meslek eğitimine başvurulmuştur. Devrim öncesinde ilköğretmen sayısı 17.000 idi, 1970-1971 ders yılı istatistikleri ise bu sayıyı 60.000 olarak gösteriyor, yani 12 yılda % 350'lik bir artış sağlanmıştır

B. — Öğretmen eğitimi

Siyasi iktidar ele geçirildiğinde işsiz durumda 10.000 ilköğretmen vardı. (700.000 çocuğun da aynı dönemde öğretmensiz olduğu düşünülürse durumun ne denli tuhaf olduğu anlaşılır). Ne yazık ki, işsiz durumdaki öğretmenleri, öğretmensiz bulunan okullara atamakla iş bitmiyordu. Öğretmensiz okulların, Öğretmensiz öğrencilerin daha çok kırsal kesimlerde ve kuşkusuz ülkenin en ağır yaşam koşullarına sahip olan bu en uzak köşelerinde bulunduğunu yukarda gördük. Gereksinimi karşılayacak için tabii bu bölgelerde öğ-

retmenlik yapmaya gönüllü olanlardan yararlanıldı ancak bunların sayısı hiç de fazla sayılmazdı. Bu amaç için başkalarını da eğitmek gerekiyordu. Devrimin, ilköğretimi tüm ülkeye yayma konusunda kararlı olduğuna göre, doktorsuz, herhangi bir taşıt aracının geçebileceği kadar bile yolu bulunmayan, dağlarla çevrilmiş küçük köylerdeki ağır yaşam koşullarına uyabilecek ilköğretmenlere gereksinimi vardı. Haberleşmenin çok güç olduğu, devrimin atılımlarına, dönüşümlere ilişkin haberlerin çok geç ulaştığı yörelerde, devrimin bir çeşit temsilciliğini yapacak bu öğretmenlerin sağlam bir ideolojik formasyona da sahip bulunması gerekiyordu.

Devrimin yeni ilköğretmenlerinin beş yıllık eğitimiyle hedeflenen amaçları bunlardı. İlköğretmen adayları ilköğretimin sonunda - ilke olarak altıncı sınıfı bitirdikten sonra - öğretmenlik eğitimine başlarlardı. Ne var ki ilköğretmen adaylarının tümü düzenli bir ilkokul eğitimi görmüş değillerdi. (O dönemde ilkokulu bitirenlere bile pek ender rastlandığını belirtelim.) Bu yüzden eğitimin ilk yılı bu açığı kapatmaya ayrılmıştı. Ayrıca bu ilk yıl, adaylardaki öğretmen yeteneğinin sınanma süresiydi ve Sierra Maestra'daki bir dağ doruğunda eski bir gerilla üssü olan Minas del Frio'da yürütülürdü. Öğrenciler maddi açıdan tam bir asker hayatı yaşarlar bunun yanı sıra sağlam bir ideolojik formasyon kazanırlardı. Böylece, Minas del Frio'da geçen bir yılın sonunda ilköğretmenler kırsal kesimdeki eğitim savaşına hazırlanmış olurlardı.

Minas del Frio'daki birinci yılı, Las Villas eyaletinde, Topes de Collantes, Manuel Ascunce Domenech okulunda geçen iki yıl izlerdi. Okul - gerçek bir okul sitesi - eski bir sanatoryum binasında kurulmuştu ve Minas del Frio gibi yüksek, dağlık bir bölgede bulunmasına rağmen buradaki yaşam koşulları Minas del Frio'daki kadar ağır değildi. Bu iki yıl içerisinde, geleceğin öğretmenleri, özellikle okutacakları temel derslere ağırlık verildiği, yedinci ve sekizinci sınıf düzeyinde (temel ortaöğretimin ilk iki yılı) bir eğitim görürlerdi.

Öğretmen eğitiminin son iki yılı Makarenko Enstitüsünde geçerdi. Genel eğitim açısından bakıldığında bu yıllar, kabaca, temel orta öğretimin son iki yılına denkti, ancak öğrenciler pratik uygulama stajlarıyla birlikte, pedagojik eğitimlerini özellikle bu son iki yılda görüyorlardı. Beşinci yıl içerisinde genellikle Havana'daki okullardan birinde bir sınıfın sorumluluğunu alırlar, geceleri ve cumartesi günleri ise eğitimlerini tamamlamak ve ders hazırlamak üzere Makarenko Enstitüsü'ne dönerlerdi.

Öğretmen eğitimini anlatırken geçmiş zaman kullandık, çünkü kısa bir süre önce, söz konusu eğitim programında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bugün artık öğretmen eğitimi Minas del Frio'da ve Topes de Collantes'de değil, bölgesel öğretmen okullarında yapılıyor. Altı eyaletten her biri bugün bir öğretmen okuluna kavuş-

muştur ve öğretmen adayları ancak son iki yılda Makarenko Enstitüsünde toplanmaktadır. İlk formülün terk edilişini romantik bir «gerilla ilköğretmen» (28) anlayışının başarısızlığına bağlamak hatalı olur. Minas del Frio'daki eğitimin, o dönem ilköğretmeninin mücadele vermek zorunda olduğu nesnel koşullardan doğan bir geçerliği ve kaçınılmazlığı vardı. Koşullar değişti, ortaya çıkan sorunlar artık aynı değil, öyleyse, bunun sonucu olarak eğitim de değişmelidir. İlköğretmen eğitiminin tüm yönlerini ayrıntılarıyla sergilememizin nedeni, Küba devriminin, karşılaştığı sorunları «kavramada» gösterdiği esnekliği ve bu sorunların her evresine nasıl kolaylıkla uyum sağladığını görmemize olanak veren bir örnek niteliği taşımasıdır. Ele aldığımız dönemde, gerçekten de gelip geçen yıllarla birlikte sorunlar da değişti. Yeni yollar açıldı, sağlık örgütleri kuruldu, toplu yerleşim merkezleri oluşturuldu ve bunun sonucu olarak da ücra bölgelerdeki yaşam koşulları artık sıkı askeri eğitimi gerektirmez oldu. Öte yandan böyle bir hazırlık da gerekliydi çünkü devrimin ilk yıllarında öğretmen olabilecek kültür düzeyinde kişiler ancak kentlerde ve ülkenin gelişmiş bölgelerinde bulunabilirdi. Bugün ise, ve bu ilk öğretmenler sayesinde, dağlık yöreler bile öğretmenlik mesleğine - altıncı sınıf düzeyine erişmiş - adaylar verebilmektedirler. Ayrıca bu bölgelere, Minas del Frio'da asker eğitimi görmüş kentliler yerine o bölgeden olan kişileri göndermenin çok daha yararlı olacağı da kesindir.

Öğretmen okullarının bölge bölge örgütlenmesi ise, Küba eğitiminin bugünkü zorluklara uyarlanmış bir önlemidir. Bu zorluklardan birincisi: ilköğretimin yaygınlaştırılmasıyla birlikte ortaya çıkan gereksinimleri karşılayacak, alabildiğine geniş bir ilköğretmen kitlesinin eğitilmesidir. Şu da bir gerçektir ki, okul, öğretmen adayının yaşadığı bölgeye ne denli yakın, yaşam koşulları da ne denli «az itici» olursa adayları toplamak o derece kolay olmaktadır. Öte yandan taşrada eğitim görmüş öğrenciler kendi bölgelerine atanınca toplumsal çevreyle çok daha kolay uyum sağlayabilmektedirler. Üstelik bölgesel öğretmen okulları uygulaması, ilgilileri fazlasıyla düşündüren «kaçak öğretmenler» sorununa da bir çözüm olabilir. İlerde tekrar ele alacağımız bu sorun, ayrıca eski uygulamanın, gördüğümüz gibi zorunluluktan dolayı ortaya çıkardığı «çevresinden koparılmış» öğretmen sorunundan da bağımsız değildir. Makarenko pedagoji enstitüsündeki son iki yıllık eğitim değişmemiştir. Bununla birlikte, eskiden yalnızca Havana eyaletinde sorumluluk üstlenerek staj gören (yani gerçek bir ilköğretim görevini yüklenen) beşinci yıl öğrencileri artık bu stajı geri bıraktırılmış bölgelerin gereksinimlerini

(28) Bununla birlikte, Şili'ye yaptığı bir gezide Fidel, öğrencilere şöyle sesleniyordu: «Yeterince aday bulabileceğimizi sanarak, idealistçe bir davranış içine girdik». **Granma** (Haftalık Seçmeler), 21 Kasım 1971.

karşılamak için, ülkenin her tarafında yapabiliyorlar. Bu nedenle Makarenko Enstitüsü'nde gördükleri tamamlayıcı öğretim şimdi mektupla öğretim yoluyla yürütülmektedir. Buna karşılık, dördüncü yıl pratik uygulama stajlarıyla kesintiye uğrasa da, esas olarak Enstitü'de geçmektedir. Yukarda açıkladığımız, tüm ilkokul öğretmen adaylarına uygulanması gereken «normal» eğitimdir. Ancak, süresi ve gerektirdiği araçlar göz önüne alınırsa sözünü ettiğimiz ilerlemeyi (12 yılda % 350) bütün öğretmenlere, bu aynı eğitimi uygulayarak gerçekleştirmenin olanaksızlığı hemen kavranır. Sonuç olarak bazı durumlarda hızlandırılmış eğitim uygulaması yapılmıştır. Bu çeşitli uygulamaları birbirinden ayırmak kolay değildir. Yine de iki temel formül vardır. Bunlardan birincisi UNESCO'nun XXXII. konferansına sunulmak üzere hazırlanan *El movimiento educacional Cuba 1969-1970* (Küba'da Eğitim Hareketi) bröşüründe B planı olarak adlandırılan formüldür. Sekizinci sınıf düzeyindeki öğrencileri kapsamına alır ve bunları bir yıllık bir hazırlık kursundan sonra öğretmen olarak görevlendirir. Daha sonra bu ilköğretmenler dört yıl süreyle uzmanlaşma kurslarını izleyerek yetkinliklerini artırırlar. Bu formüllerden ikincisi ise «halk eğitmenleri» yetiştirilmesidir. Yaşları, normal kayıtlarda aranan yaşın üzerinde ve ilke olarak ilköğretimi tamamlamış adayları kapsar. Altı yıl süreyle halk eğitmenleri, ders yılı sonunda, kırk beş günlük yoğun kurslara katılır, ancak geri kalan süre içinde de öğretmenliği sürdürürler. Küba eğitiminin büyük sorunları bölümünde öğretmen eğitimine de değinecek ve burada sözünü ettiğimiz yolların her birinden yetişen eğitmenlerin oranlarını vermeye çalışacağız. Şimdilik şu kadarı söylenebilir, bu da hızlandırılmış eğitimi izleyenlerin ilk bakışta, çoğunlukta olduğudur.

C. — İlköğretmenin rolü.

«Öğretmen, sosyalist toplumda ilk siyasi eğitmendir.» (29)

Hemen belirtelim ki ilköğretmenlik değişik uğraşları içeren, oldukça yorucu bir iştir. İlköğretmen, özellikle küçük yerlesim bölgelerinde, devrimin temsilcisidir ve okul içinde olduğu kadar okul dışında da, yeni insanın, komünist insanın yaratılmasına katkıda bulunmalıdır. İlke olarak okulda günde altı buçuk saat ders verir. Ancak 1968'de, partinin ve çeşitli kitle örgütlerinin isteği üzerine ilköğretmenler, «bilinç mesaisi»ni benimsemişlerdir. Bunun çok iyi bir tanımını, ilköğretmenlere verdiği bir söylevde Eğitim bakanı yapmıştır.

«Bilinç mesaisi kimseyi zorlamak ya da tedirgin etmek için konmamıştır, ilköğretmenleri olanaklar ölçüsünde uzun bir süre okulda tutmak, yani en azından haftada kırk saat okulda tutmak için konmuştur.» (30)

---

(29) Eğitim Bakanı Belarmino Castilla'nın. I. Ulusal Eğitim Kongresi'nin açılışında verdiği söylev.

(30) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 2 Haziran 1968.

Açıkçası, bilinç mesaisi ilköğretmenin ders saatlerini gereksinimlere göre ayarlamaları anlamına gelir ve gereksinimler de sonsuzdur... Aslında bir ilköğretmenin, normal gündüz eğitimini yapması, öğrencileriyle üretim çalışmasına katılması, kimi zaman geceleri, yetişkinlerin uzmanlık eğitimini üstlenmesi ve son olarak da kendi kendini yetiştirmesi gerekir. (Diplomalı olup olmama durumuna göre ders yılı sonunda bir ya da bir buçuk ay, bundan başka hemen her cumartesi, kursları izlemek zorundadır.) Okul dışında öncü-gençliğin rehberi, kitle örgütleri üyesidir, ayrıca kendi yöresinde yürürlükte olan kalkınma planlarından (tarım, sanayi ve sulama) haberdar olmalıdır. Küçük kasabalarda kaymakamlık sekreterliği yaptığı da olur. Bütün bunlardan sonra, ilköğretmenlere, sonuna dek hak ettikleri bir ay iznin verilmesi için Eğitim bakanının ısrar ettiğini duymak insanı hiç şaşırtmaz. *Eğitim Bakanlığı yönetim kurulunun on önemli maddesin'de* şu sözler yer alır: «Eğitim bakanlığı, ilköğretmenlerin bir aylık yıllık izinlerini garanti edecek ve bu iznin hiç bir gerekçeyle sınırlanmamasına, hiç bir görevle kesintiye uğratılmamasına ya da azaltılmamasına özen gösterecektir.» (31) Buna rağmen kendi istekleriyle bir aylık izinden vaz geçen öğretmenler var... Bu kişilerle tanıştık. Ama bunun yanı sıra meslekten kaçan öğretmenler de var.

D — İlköğretimle ilgili örgütler .

a—Öğrenciler. (32)

Eğitimin her düzeyinde olduğu gibi (okul öncesi eğitim dışında elbet) ilkokul çocuklarının da kitle örgütleri vardır: Küba Öncüleri Birliği (KÖB) (33). Bu düzeyde öncülerin etkinlikleri, gönüllü çalışma, tatil kampları vb. gibi etkinlikler çerçevesinde kalır. Ancak, bu etkinlikler aracılığıyla geliştirilebilen ideolojik eğitim (sorumluluk üstlenmeye hazırlık, disiplin, görev anlayışı, işbirliği, vb.) her zaman ön plana alınmaktadır. Zaten, KGB (34) ikinci kongresinin bu yakınlarda aldığı karar, çocuk kitlesi içindeki çalışmaya mutlak bir öncelik veriyordu; kararı uygulayacak en yetkili kuruluş ise KGB idi. Alınan kararda şu cümleler yeralıyordu: «Çocukluk çağı, ilerde, en yüksek ifadesiyle komünist ahlâk ve ideolojinin temelini oluşturacak tepki-

---

(31) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 19 Haziran 1968.

(32) İlköğretimde de yer alan okutmanlar hareketi, orta öğretimle birlikte ele alınacaktır.

(33) Bu örgüt 1961'de kurulmuştur (kurulduğunda KGB'ne bağlıydı). Birçok örgüt gibi, KÖB'de, 1970'den başlayarak yeniden canlılık kazandı. Şubat 1971'de KÖB Ulusal Konseyi kuruldu; böylelikle KÖB çocukların resmi kitle örgütü oldu. Aynı tarihten sonra örgüt, eğitim süreci içinde eskiye oranla daha etkin bir rol oynamaya başladı. 1971'de ülkede 1.200.000 KÖB üyesi genç öncü vardı ki bu da ilköğretimdeki öğrencilerin % 90'ı demekti.

(34) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 23 Nisan 1972.

leri, alışkanlıkları ve duyguları aşılamak için özellikle en elverişli bir çağdır».

Bu hareketé yön verecek, canlılık kazandıracak olan kişi, yine ilköğretmendir. Aslında ilköğretimdeki çocukların hemen hepsi öncüler örgütündendir ve öğretmenlerin çoğu da kendi sınıflarının ya da tüm okulun genç öncü' rehberliği görevini de yürütmektedirler. 1968'de ilköğretmenlerin % 73'ü öncü rehberiydi.

b—Öğretmenler.

Eğitim ve Bilim Emekçileri Ulusal Sendikası öğretmenlerin kitle örgütüdür. Sendika tüm düzeylerdeki öğretmenlerle, eğitim hizmetindeki tüm emekçileri kapsamına alır. Bu da, söz konusu sendikanın, üye sayısıyla, neden Küba'nın ikinci sendikası olduğunu kolaylıkla açıklar. Sendika, bütün sendikalar gibi Küba İşçileri Konfederasyonunc bağlıdır.

Komünist Partisi (35) ve Komünist Gençlik Birliği ile (bu örgütlerin her ikisi de sön derece deneyli, yetkinleşmiş kadrolardan oluşan ve aslında siyasi iktidarı ellerinde tutan örgütlerdir) kitle örgütleri, arasında— Devrimi Savunma Komiteleri, Kübalı Kadınlar Federasyonu, Sendikalar, Küçük Çiftçiler Ulusal Birliği; —öncü eylem birlikleri yer alır. Bunların yapıları henüz tam oluşmamıştır. Kitlelerin olaylar karşısında ilgisini canlı tutma ve kitleleri yönlendirme görevlerini yüklenmişlerdir. İlköğretmenlerden oluşan bu türden iki hareket vardı.

İlki, Frank Pais (36) Birliği, önceleri yalnız dağlık bölgelerdeki öğretmenlere sesleniyordu, çünkü o dönemde bu bölgelere gidip de öğretim yapmak gibi basit görünen bir olay, aslında örnek bir davranıştı. 1966-1967 öğretim yılında bütün ilköğretmenlerin bu hareketin kapsamına alınmasına karar verildi, bu karar, örgütün üye sayısında gözle görülür bir artış sağladı. Birliğe katılmak için aranan niteliklere sahip olanlar örgüt içi bir meclisin kararıyla Frank Pais Birliği'ne girebiliyordu. Her yıl, Frank Pais Birliği öğretmenlerini bir araya getiren bir kongre toplanır. Kongre, Birliğin hedeflerini ve ilköğretmenlerin tümünü harekete geçirmek için gücünü yönelteceği kesimleri saptar. Birlik üyelerine ilişkin elimizdeki tek sayı 1968 yı-

(35) Küba Komünist Partisi 1965'de kuruldu. KKP devrimci mücadeleye katılan üç örgütün birleşmesinden doğmuştur, bu örgütler: Fidel Castro'nun liderliğini yaptığı 26 Temmuz Hareketi, Devrimci Direktuvar ve Sosyalist Halk Partisi (Komünist Parti)dir. KKP'ne üye olmak için üye adayını, çalıştığı işyerinin genel kurulu Partiye önermelidir. Sözkonusu genel kurulda, parti üyesi olmayan kişiler çoğunluktadır. Böylece, Partinin yarınki üyeleri, Parti komisyonları tarafından sadece önerilen adaylar arasından seçilir. Komisyonlar, genel kurullar önünde yaptıkları seçimle ilgili gerekçelerini belirtir. Küba Komünist Partisinin özgün bir niteliği olan bu üye kayıt yöntemi Partiyle kitleler arasında daha sıkı bir bağıntı ve işbirliği sağlar, ayrıca bürokratlaşmaya karşı bir mücadele aracıdır da.

(36) Frank Pais, 26 Temmuz hareketinin kent düzeyinde sorumlusu bir ilköğretmendi. 1957'de polis tarafından katledildi.

lına aittir: bu dönemde toplam 49.000 öğretmenden 8.769'u Frank Pais Birliği üyesiydi.

İkinci hareket Pedagojik Eylemcilerdir. Bu, pedagoji alanının daha çok teknik nitelikteki çalışmalarına yönelen bir harekettir, oysa Frank Pais Birliği özellikle ideolojik eğitim görevini taşımaktadır. Pedagojik Eylemciler, meslek içi kurslarına katılarak, kendi alanlarında çalışma grupları oluşturarak, öğüt ve önerileriyle genç ve az eğitim görmüş olanlara yardım ederek, eğitimde niteliksel sıçrama sağlamak için yoğun çaba harcamaktadırlar. 1968'de sayıları 22.000' dir.

c—Öğrenci velileri-Ana babalar.

İlke olarak her okulda, ailelerle kitle örgütleri arasındaki ilişkiyi sağlayan bir okul konseyi vardır. Konuk olarak gittiğimiz okullardan birinde örgüt şöyle işlemekteydi. Ders yılı başındaki aileler toplantısında, ana-babalar arasından bir okul konseyi başkanı ve her sınıftan birer delege seçiliyordu. Okul konseyi, okul müdüründen, ailelerin delegelerinden, öğretmenler sendikasının bir temsilcisinden, bir öncü öğrenci rehberinden (ki bu, bir öğretmendir) DSK' nin yerel bir temsilcisinden, KKF'nun bir temsilcisinden ve de bir parti temsilcisinden oluşuyordu. Konsey, okul içinde danışmanlık görevini yürütüyor, okulun yerleşme merkezinin yaşamına daha sıkı bağlanmasına ve eğitsel kararlarda ailelerin de ortak olmasına olanak veriyordu. Ayrıca diğer niteliklerinin yanı sıra, öğrencinin, okuldan sonra, ailesinin yanına döndüğünde büyük bir kopmanın ortaya çıkmasını da önlüyordu. 1968'den bu yana, partinin öncelik tanıdığı konulardan biri de okul konseylerini güçlendirmektir. (37)

III—ORTAÖĞRETİM (GENEL ORTAÖĞRETİM)

A. — Niceliksel bilanço.

Ortaöğretim, onuncu sınıf da dahil, yedinci sınıfdan onuncu sınıfa dek dört yıl süren temel ortaöğretimle, on üçüncü sınıfla birlikte üç yılda tamamlanan üniversite öncesi öğretimi içerir. İlköğretimin artık çözümlediği «yaygınlaştırma» aşamasının ortaöğretimde ancak yeni yeni başladığını daha önce gördük. Demek ki ortaöğretim, öğrenci sayılarındaki yüzde artışlarına rağmen mutlak değer açısından, görece olarak çok zayıf bir gelişme gösterebilmiş ve bugüne dek bir seçkinler eğitimi olarak kalmıştır. Durum bu iken ortaöğretimde, ilköğretimdeki sorunlarla karşı karşıya kalınmamıştır, bu konuya daha az yer ayırmamızın nedeni de budur.

Birkaç sayı, Küba'da ortaöğretimin bugünkü önemini kesin bir biçimde ortaya koyacaktır. 1958-1959'da ortaöğretimdeki öğrenci sayısı 63.000 (38)'di. Bunlardan 26.000'i temel ortaöğretimde, 37.000'i

(37) Granma (Haftalık Seçmeler), 14 Nisan 1968.

(38) Özel eğitimdeki çocuklar (örneğin zekâ geriliği gösterenler, okula geç başlamış, öğrenimde gecikmiş olanlar) bu sayı kapsamına girmemektedir.

ise üniversite öncesi öğretimdeydi. 1970-1971'de ise ortaöğretimde 186.000 öğrenci okumaktadır. Bunlardan 171.000'i temel ortaöğretimde, 15.000'i de üniversite öncesindedir. Bu sayıların artışında hemen dikkati çeken olgu, üniversite öncesi öğrenci sayısındaki azalmadır. Bu alanda toplam öğrenci sayılarındaki en önemli düşüş, devrimin ilk yıllarında oldu ve bunun da çeşitli nedenleri vardı: gönüllü ilköğretmenler, okuma-yazma kampanyası ve ayrıca burjuva ailelerin ABD'ye göçü (üniversite öncesindeki öğrencilerin sayısı iki yılda, 1958-1959 ve 1960-1961'de, yarı yarıya düştü). Üniversite öncesine kayıtlı öğrenci sayısı 1963'den başlayarak yeniden yükseldi. (Bu tarihte sayıları 15.000 iken, 1967'de 27.000'e ulaşmıştı). (39)

Görülüyor ki ortaöğretimde kaydedilen artış, o tarihte, az sayıda öğrenciye kapılarını açan üniversite öncesi düzeyine henüz yansımamıştı. Aslında bir yılın yaklaşık sayısını bulmak için, 1970-1971 deki kayıtlı öğrenci sayısı olan 15.000'i üçe bölmek gerekir: sonuç her yıl için ortalama 5.000 sayısını verir (Aslında birinci yıl öğrenci sayısı biraz daha fazladır, ancak bunların tümü son sınıfa ulaşamaz).

Üniversite öncesindeki bu duraklamaya karşılık temel ortaöğretim yukarda söz edilen etkenlerden hiç zarar görmeden, son on iki yılda, düzenli bir ilerleme göstermiştir. Kayıtlı öğrenci sayısı 26.000' den 171.000'e ulaşırken, ilköğretimin yaygınlaşmasının ortaöğretim üzerinde bir çeşit darbe etkisi yaptığı açıkça belli olmaktadır. Bununla birlikte kayıtlı öğrenci sayısı, ortaöğretimdeki yıl sayısına yani dörde bölünürse bir yıldaki ortalama öğrenci sayısının 40.000'in biraz üstüne çıktığı görülür. Oysa ki Küba nüfusunda yaşları itibarıyle bu sınıflarda olması gereken ortalama 200.000 çocuk vardır. Bu yaklaşık sayı, temel ortaöğretimi «yaygınlaştırma» sürecinin harekete geçtiğini, ancak ortaöğretimdeki çocukların, bu yaş grubuna giren toplam çocuk sayısının %20'si olduğuna göre henüz başlangıç aşamasında bulunduğunu gösterir. Tabii bu kaba hesabın ayrıntılarına inmek gerekir, çünkü sınıf başına verdiğimiz bu 40.000 sayısı, oldukça sık rastlanan okula geç başlama durumlarından dolayı bir sınıftaki tüm öğrencilerin değişik yaş gruplarından olduğu gerçeği hesaba katılmadan bulunmuştur. Ayrıca bu yaklaşık sayı, temel ortaöğretimin ilk yıllarında son yıla oranla daha fazla sayıda öğrenci bulunduğu gerçeğini belirtmekte de yetersiz kalır. 1966-1967 ders yılında ortaöğrenimlerine başlayan 59.300 öğrenciden 17.213'ü onuncu sınıfa gelebilmiş ve bunların ancak 8.073'ü öngörülen süre içinde üniversite öncesine geçmeyi başarmıştır. Bu olgu, yukarda verilen yaklaşık sayılarda bazı düzeltmeler yapma olanağını verir.

---

(39) 1968 yılında, öğrenci sayısında, Bakanlıkça alınan teknik nitelikte bir karara bağlı olarak belirli bir düşme gözlemlenir. Bu karara göre, evvelce üniversite öncesi kapsamında bulunan onuncu sınıf, temel orta öğretim kapsamına alınmaktadır.

Bu öğrencileri barındırabilmek için, 1959-1960'da ortaokul sayısı 184 iken 1970-1971'de bu sayıyı 410'a çıkarmak gerekmiştir. Sayılar, bu alanda harcanan çabanın ilköğretim için harcanan çabayla aynı ölçekte olmadığını gösterir.

Ancak, ortaöğretimdeki öğretmenler açısından daha önemli bir ilerleme görülür. Öğretmen sayısı 1958-1959'da 2500 iken, 1970-1971 'de 15.000'e ulaşıldı. Bu ilerleme bir çok şeyin yanı sıra devrim öncesi, ortaokul öğretmeni yokluğunu da gösterir. (En azından gerçek öğretmen yokluğunu, çünkü birtakım kişilere hayali -maaşlı- öğretmenlik verilmesi baştaki politikacıların sık sık başvurduğu bir uygulâmaydı). Öyle ki, bazı derslerin bütün bir ders yılı boyunca hiç okutulmadığı olurdu.

B —Ortaöğretim öğretmeni eğitimı

Ortaöğretime öğretmen yetiştirmeye yönelik eğitim enstitüleri devrimle birlikte kuruldu. Devrim öncesinde ortaöğretim öğretmenleri ayrıca özel bir meslek eğitimi görmüyordu. Öğretmenlik görevi, okutulacak dersle az çok ilişkili bir diploması olan meslek sahibi kişilere veriliyordu. Fakat o dönemden bu yana, Havana, Santa-Clara, Camagüey ve Santiago de Küba'daki dört eğitim enstitüsü, ortaöğretim öğretmeni olacak öğrencileri kabul etmektedir. Temel ortaöğretim ve üniversite öncesi öğretmenleri de aynı enstitüde eğitim görürler. Temel ortaöğretimde görev alacak adayların dokuzuncu sınıfı bitirmiş olmaları gerekir. Üniversite öncesi düzeyinde öğretmen olabilmek için ise aynı düzeyi, yani on üçüncü sınıfı, bitirmiş olmak gerekir.

Her iki durumda da eğitim beş yıl sürer, beşinci yıl bir çeşit sorumlu öğretmenliktir, yani sorumluluk üstlenerek staj yapma yılıdır.

İlkokul öğretmeni eğitiminde olduğu gibi bu düzeyde de bütün öğretmenleri en «katıksız» biçimde mesleğe hazırlamak olanaksızdı. Beş yıllık eğitimin yanı sıra, ortaöğretimi bitirmiş gençleri, yetkinleştirme kurslarıyla, doğrudan doğruya devreye sokan hızlı eğitim planları da uygulandı. Hızlandırılmış eğitim, ilk bakışta, öğretmen hazırlamada daha önemli bir yer tutuyor gibi görünür, çünkü ortaöğretim öğretmenlerinin yalnız % 27'si öğretmen diploması almış durumdadır. Doğrudan devreye sokulan öğretmenlerin yetkinleşmesini, gerek dönem dönem, gerekse Cumartesi günleri düzenlediği kurslarla sağlayan yine eğitim enstitüleridir.

Pedagojik Eylemciler hareketi, ilköğretimde olduğu gibi, bu düzeyde de öğretimin niteliğini yükseltmek için başvurulan yollardan biridir. Daha yetkin olan ve dolayısıyla bir çeşit eğitim danışmanlığı görevi yapan eğitim eylemcileri, meslekte yeni ve daha az deneyim sahibi olanlara yardımcı olurlar.

Eğitim görmüş öğretmen yetersizliğini karşılamak için yararlanılan ikinci bir araç ise okul televizyonudur. 1968-1969'dan itibaren sistemli bir şekilde kullanılmaya başlanan okul televizyonunun ekseni, özellikle ortaöğretimdir. Ortaöğretimin ders saatleri, öğrencinin televizyon derslerinden yararlanmasına olanak sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca bu sistemin daha yaygın kılınması tasarlanmıştır. Bu yola başvurulduğu gündenberi tüm ortaöğretim dershaneleri iki televizyon alıcısıyla donatılmıştır. Televizyondaki ders programları özellikle öğrencilerin kırsal bölgelere gittiği sürelerde yoğun biçimde uygulanır.

C.—Kırsal kesime «giden» okul

1965-1966'da ortaöğretimdeki 20.000 öğrenci, deneme niteliğinde, üretim çalışmalarına katılmak üzere birkaç hafta için Camagüey eyaletine gönderilmişti. Bu olay Küba eğitim anlayışında yankılar uyandıracak geniş kapsamlı kırsal kesimdeki okul planının bir başlangıcıydı. Söz konusu ilk deneyden hemen sonra her yıl altı hafta süreyle ortaokullar, öğrencileri, öğretmenleri, yönetim görevlileri, araç-gereciyle kırsal bölgelere taşınır. Bu süre içinde öğrenci ve öğretmenlerin etkinliklerinin üretim çalışmasıyla (ürün toplama, plantasyonların bakımı) öğretim arasında dağılımı sağlanır ve işte bu dönem için öngörülmüş televizyon ders programları geniş bir kullanım alanı bulur. 180.000 öğrencinin kırsal kesimlerde yerleştirilmesi doğal olarak, yemek, yatak ve ders için yer bulmak açısından bazı sorunlar doğurur. Ancak tarım alanlarının merkezileştirilmiş uçsuz bucaksız işletmeler olduğunu ve çiftliğin de kolektivitenin çekirdeğini oluşturduğunu belirtmek gerekir. Bu çiftlikler çoğunlukla kalabalık grupları barındırma olanağı sağlayan kolektif araç ve gereçle donatılmıştır. Her pazar ,kırsal kesimlere gönüllü çalışmaya giden binlerce kentli öğrenci ve öğretmenin yatacak ve yiyecek sorunu bu şekilde çözümlenmiştir. Bu tür bir techizatlanma, okulun her yıl altı haftasının kırsal kesimlerde geçirmesini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır.

Ortaöğretimdeki öğrencilerin bir süre üretim alanındaki çalışmalara katılmalarının öncelikle, ideolojik bir nedeni vardır. Oluşacak olan yeni insan her alanda yetkin ve gelişmiş bir insan olacağına göre, o halde kendisini maddi zenginliklerin üretimi için gerekli emek gücünden uzaklaştıran salt bir entelektüel eğitimle yetinemez, çünkü zamanla tüketim mallarının değerini belirleyecek olan, giderek anlamını yitiren para değil, emek gücünün bilinci ya da üretici kavrayışıdır. Oysa, bu üretici bilinci «öğretilmez», «oluşur». Daha sade bir deyişle Kübalı yöneticiler, ancak üreticinin çalışmasını benimseterek, bunun sonucu olan bilinci gençlere kazandıracaklarını düşünmektedirler. Nasıl «demiri döve döve demirci olunursa», genç de üreticinin bakış açısını ancak üreterek kavrayabilir.

Bu uygulama - okulun kırsal kesimlere taşınması - bir yandan ideolojik kaygılara bir yanıt oluştururken diğer yandan Küba'nın ekonomik sorunlarına az da olsa, bir çözüm getirdiğinden «yetkin» bir çözüm niteliğini taşımaktadır. 180.000 gencin, altı haftalık bir süre için tarımsal üretime katılmasının katkısı küçümsenmeyecek kadar büyüktür.

Bununla birlikte, kırsal kesime «giden» okul formülü ortaokulların çoğunda bugün uygulanmakta ise de, daha şimdiden aşılmış ve yerini kırsal kesimde «kurulan» okul çözümüne bırakmıştır. Pratikte, öğrencilerin sadece altı haftalık bir süreyle üretime katılması çok yapay görünmüştür. Bu süre, gerçek bir katkıdan çok okul yaşamında bir «ara», bir tatil olarak yaşanmaktaydı.

Bu gerçekten yola çıkarak, öğrencilerin öğrenimle üretimi, yılın başından sonuna dek birlikte yürütebilecekleri, ortaokulları kırsal kesimlerde kurma düşüncesine ulaşıldı. Şimdilik pek yaygın olmamakla birlikte bu plana ortaöğretimin gelecekteki çözümü gözüyle bakılmakta. Bu nedenle, kitabın 6. bölümünde konuyu ayrıntılarıyla yeniden ele alacağız.

D. — Ortaöğretimle ilgili örgütler.

a.—Öğretmenler.

Ortaokul öğretmenlerinin kitle örgütü, hemen hepsinin üye olduğu, Ulusal Öğretim Emekçileri Sendikası'dır. İlköğretmenlerde olduğu gibi sendikanın çekirdeğini oluşturan bir öncü grup vardır; pedagolik eylemciler hareketi. Buna karşılık, ortaöğretim düzeyinde, ilköğretmenlerin Frank Pais Birliği'ne benzer, ideolojik eğilimi olan bir örgüt bulunmamaktadır. Bu durum büyük bir olasılıkla, ortaöğretimdeki öğretmenin, ilköğretmen kadar sosyal yapıyla bütünleşememiş olduğundan, okul dışında onun kadar ideolojik etkinliğe sahip olmamasından ileri gelmektedir. Ayrıca, diğer bir neden de ortaokulların hemen hemen sadece kentlerde bulunmasıdır.

b.— Öğrenciler.

Bu düzeydeki kitle örgütü, Ortaöğretim Öğrencileri Federasyonu'dur (OÖF). Federasyon içinde özellikle eğitim sorunlarına yönelmiş Okutmanlar Hareketi üzerinde durmaya değer. Öğrencilere, özellikle başarılı oldukları konularda, öğretmen yardımcısı görevi verilir. Bunlar derslerde zorluk çeken arkadaşlarına, dersin hazırlanışında ve laboratuvar çalışmalarında öğretmene yardımcı olurlar. Söz konusu gençler, Okutmanlar Hareketi kapsamına girer ve her yıl Havana'da bilimsel ve teknik inceleme topluluklarıyla (40) bir araya gelirler. (Bu iki hareket, sık sık birbirine karıştırılır çünkü en başarılı öğrenci bir yandan okutmanlık görevi yaparken öte yandan da, çoğunlukla araştırma topluluklarına başkanlık ederler). Okut-

(40) Bilimsel ve teknik araştırma ve inceleme toplulukları, 5. bölümde, mesleğe yöneltme konusu içinde ele alınacaktır.

manlar Hareketinin ikili bir amacı vardır. Birinci amacı tabii ki, öğretmen sayısının yetersizliğini ve sık sık rastlanan eğitim boşluklarını, yardımcıların katkısıyla karşılamaktır. Fakat bu arada okutmanların üstlendiği eğitmenlik görevi onları zaten ilgi duydukları konularda derinleşmeye zorlar ve ayrıca öğretme zevkini aşılar. Anlaşılacağı gibi hareketin ikinci amacı, en başarılı öğrenciler arasında öğretmenlik yeteneğini uyandırmaktır. Öğretmenlerin atanması sorunu aslında Küba'da büyük boyutlara ulaşır, çünkü gereksinim çok fazla, mesleğe gönüllü yetkin kişilerin sayısı ise çok azdır. Sonuç olarak, Okutmanlar Hareketi bir çeşit, genç öğretmen tohumluğu oluşturmaktadır.

c.— Okul konseyi

İlköğretimde olduğu gibi, okulun işleyişiyle ilgili tüm kişilerin temsilcileri bir konseyde bir araya gelir. Konseye, okul müdürü, öğrencilerden (OÖF sorumlusu), politik örgütlerden (Komünist Gençlik Birliği ya da partiden) ve öğretmenlerden (sendika sekreteri) birer temsilci, öğrenci velileri delegesi, yerel üretim planı sorumlusu katılır. Konsey, bir karar organıdır.

IV.—TEKNİK MESLEK ÖĞRETİMİ

A. — Niceliksel bilanço

Azgelişmiş ülkelerin içinde bulunduğu bağımlılık belki de en açık biçimde eğitimin bu alanında görülür. Azgelişmiş ülke kendi sanayiini kurmakta kararlı olmadığı ve dışarıya vereceği tarım ürünleri ya da hammadde karşılığında, gelişmiş ülkelerden işlenmiş madde almayı sürdürdüğü sürece, o ülkede, tekniğe ve sanayiye dönük eğitimin yapılmasına olanak yoktur. Ülkenin kendi sanayiini kurma kararı olasılık kazansa bile -ki Küba için durum budur- teknik eğitim, ancak, çeşitli sanayi kolları belli bir hız ve düzende, giderek işlerlik kazandıkça gelişebilir. İlköğretimin daha hızlı ve dolaysız bir gelişimi olabileceğini gördük, çünkü söz konusu gelişme temelde siyasi bir karara bağlıdır. Ortaöğretimin gelişmesi ancak daha uzun bir vadede gerçekleşebilir, bu da bir önkoşula, ilköğretimin yaygınlaşması önkoşuluna bağlı olmasından ileri gelmektedir. Teknik öğretim ise kendi açısından iki ayrı önkoşula bağlıdır: bir yandan genel eğitimin gelişmesine, (ilerde, teknik eleman yetiştirme eğitiminde yeterli bir ortaöğrenim düzeyine sahip gençlerin azlığına değineceğiz) bir yandan da sanayiin gelişmesine... (olmayan iş alanları için vasıflı işçi yetiştirmenin ne yararı olabilir?). Oysa, büyük çapta yatırımlar gerektiren sanayiin gelişmesi ancak uzun vadeli bir süreçte gerçekleşebilir. Aşağıda irdeleyeceğimiz sayıların genel eğitimdeki sayılara oranla neden bu kadar cılız bir ilerleme gösterdiğini bu olgu açıklar.

Devrimden önce, cılız Küba sanayiinin gereksindiği teknisyenleri, sağda solda kurulu tek tük sanat ve meslek okulu yetiştiriyordu. Tarım kesiminde her eyalette bir okul vardı, (bu da, tüm Küba için altı okul demektir). 1958-1959'da sanayi teknolojisi okullarına kayıtlı 6.000 öğrenci vardı. Tarım teknisyeni eğitimi üzerine bir bilgimiz yok. Buna karşılık aynı tarihlerde bürokrasi için memur yetiştiren okullara devam eden 9.000 öğrenci bulunmaktaydı.

Teknik enstitüler, devrimle birlikte kuruldu ve sanayi teknolojisi eğitimi bir süre Devrimci Silahlı Kuvvetler (Minfar) Bakanlığı'nca yönetildi, (o yıllarda sanayi kesiminde hiç bir altyapı bulunmadığından, o dönemde makine teknisyenlerinin ve diğer teknik meslekler-den kişilerin tek istihdam alanı sözkonusu bakanlıktı). Eğitimin diğer dalları gibi, teknik öğretim de ancak 1970 Eylül'ünde Milli Eğitim Bakanlığı'nın (Mined) (41) sorumluluğuna devredildi. Devrimin başında Tarım Bakanlığı'na bağlı bulunan tarım eğitimi de 1968'de Mined'e geçti.

1970-1971'de, teknik öğretimde 25.000 öğrenci bulunduğu hesaplanıyordu, öğrencilerin çeşitli öğretim kollarına göre dağılımı şöyleydi:

— 15.000'i sanayi teknolojisinde,
— 7.000'i tarım kesiminde,
— 3.000'i bürokratik kadrolara ve kamu yönetimine memur yetiştirme eğitiminde.

Bu sayılarda yıldan yıla önemli değişiklikler meydana gelmiştir. (42)

Yukardaki verilerde dikkat edeceğimiz nokta, sanayi ve tarım alanlarındaki düzenli artış (sanayi kesiminde 1968'de 20.000 kayıtlı öğrenciyle bir doruğa tırmanıştan sonra düşüş kaydedilmesine rağmen) karşısında memur kadroların eğitimindeki açık gerilemedir. Devrim sonrasında bile hâlâ önemini koruyan memur kadrolarının eğitiminde toplam öğrenci sayısı 1964-1965'de, 30.000 öğrenciye ka-

---

(41) René Dumont'un bu konudaki «kehânet»leri, okuma yazma seferberliği hakkındaki incilerini aratmayacak cinsten. 1970'de şöyle yazmaktadır R. Dumont: «Ortaöğretimin bu ilk devresi, Küba'da genel bir öğretim olma niteliğini korumaktadır hâlâ, fakat daha ne kadar zaman korumakta devam edeceği de kuşkuludur. Küba'da «üniversite öncesi» diye adlandırılan ve bu yakında Devrimci Silahlı Kuvvetlere bağlanmış bulunan ortaöğretimin ikinci devresindeki -yani liseaynı evrimleşmenin, ortaöğretimin ilk devresine de yansıyacağı anlaşılmaktadır.» **«Küba Sosyalist mi?»**, s. 132. Anlaşılan yazar ortaöğretimin içine askerliği de sokuşturmakla, bölümün başına attığı başlığı da verdiği örnekle süsledim sanıyor. Başlık şu: «Zorluklar ve öğretimin askerileştirilmesi». Bu kehânet konusunda iki noktada açıklama yapalım: DSK'e üniversite öncesinin tümü değil sadece teknik enstitülere bağlıydı bu bir. İkincisi, o günden bugüne Dumont'un dediğinin tam tersi olmuştur, çünkü 1970'de, Savunma Bakanlığı teknik öğretimi Eğitim Bakanlığına devretmiştir.

(42) Bu konuda bkz. Ekler Bölümündeki tablo.

dar ulaşan bir artıştan sonra (oysa aynı dönemde tarım kesimindeki toplam 1.600'dür) azalmaya başlar ve 1968-1969'da hızla 1.600'e kadar düşer. Olgunun açıklanması, bürokrasiye karşı 1965'den başlayarak gelişen kampanyada aranmalıdır. Şunun bilincine erişilmiştir: Küba'da, hani neredeyse, yönetilecek kişiden çok yönetici vardır. Ama alınan siyasi önlemlerle bürokrasi görevlileri eğitimi durdurulmuş, bakanlıklardaki memur sayısı indirilmiş ve duruma böylelikle bir çözüm getirilmişti.

Küba'da meslek eğitiminde gözlenen bir başka tuhaflık da, devrimden önce ülkede tek bir balıkçılık okulunun bile bulunmayışıydı. UNESCO'ya sunulmak üzere hazırlanmış bir broşürde balıkçılık eğitiminin olmayışı şakacı bir tarzda şöyle dile getirilmektedir: «dört bir yanımız suyla çevriliydi ama biz denize enikonu sırt çevirmiştik.» 1963-1964'te, Fidel'in girişimiyle kurulan ve hemen aynı yıl 3.600 öğrenci alan balıkçılık okullarının ortaya çıktığı görülür. Balıkçı teknelerinden oluşan bir filonun yapımı da kuşkusuz bu alandaki eğitimin gerçekleşen önkoşuluydu.

1958-1959 ve 1970-1971 arasında teknik okullar 40'dan 51'e, öğretici personel de 1.200'den 4.600'e yükseldi.

B. — Öğretmen eğitimi

Genel eğitimdeki öğretmenlerin hazırlık eğitiminin süresi ortaokul öğretmenlerinin hazırlık eğitimiyle aynıdır: orta ya da yüksek düzeyden sonra -öğretmenin teknik okullarda ya da teknik enstitülerde çalışma isteğine göre- eğitim enstitülerinde beş yıllık bir eğitim... İlke olarak, teknik okullar, vasıflı işçi, teknik enstitüler de teknik eleman yetiştirmektedirler. Fakat çoğunlukla, aynı okulda hem vasıflı işçi hem de teknikerlik eğitimi yapılır. En azından tarım okullarında durum budur.

Şimdiye dek, meslek eğitiminde, vasıflı, meslekten kişilerden yararlanılmıştır. Bu personelin eğitimi için ise dört yıllık bir plan uygulamasına başlanmıştır. Söz konusu eğitim, temelde, genel eğitim konuları ve pedagojiyi kapsar ve seminerler halinde, cumartesi günleri, ve beş haftalık bir dönemde ders yılı sonunda Havana'da yapılır.

Teknik öğretmenlerin eğitimi ve yetkinleşmesiyle görevli bir hazırlık eğitimi merkezinin 1972 Ekim'inde açılması bekleniyordu.

Genel öğretimde görevli öğretmenlerin ücret ve ders saatleriyle meslek öğretiminde görevli öğretmenlerin ücret ve ders saatleri arasında farklılıklar vardır.

C. — Meslek eğitiminin örgütlenmesi

Teknik öğretimle sağlanan eğitim, ülkenin ekonomik gereksinimlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Diğer görevleri yanı sıra, çeşitli kuruluşların personel gereksinimlerini de değerlendiren merkez planla-

ma servisiyle Mined'deki meslek öğretimi sorumluları arasında düzenli bir işbirliği vardır. Böylelikle, merkez planlama servisi örneğin, gelecek yıllar için gerekli olacak elektrik teknisyeni sayısını, ya da 1972'den başlanarak inşaat alanında yetiştirilecek öğrenci sayısındaki artışı önceden hesaplayabilir.

Böylece Mined, belirlenen işgücü gereksinimlerini karşılayacak eğitim araçlarını harekete geçirmek zorundadır. Ancak tek ve en basit sorun, öğrenci bulma sorunu değildir. Aslında teknik öğretim, ilerde mesleğe yönelme konusunu irdelerken göreceğimiz gibi, belli bir ilgisizlik ve kayıtsızlıkla karşı karşıyadır. Bu durum ise, kısmen, aranan eğitim düzeyine varmış öğrencileri bulma zorluğundan, kısmen de bu düzeye gelmiş olanların meslek eğitimine yönelme isteksizliğinden ileri gelmektedir.

Bu duruma bir çözüm getirmek amacıyla teknik eğitime giren öğrencilerin tüm masraflarını karşılayacak düzeyde burslar konmuştur. Kısa bir süre öncesine kadar, tüm teknik okullar yatılıydı (artık birkaç yatılı-gündüzlü denemesi de yapılıyor). Öğrencinin, giyim kuşam, okul araç ve gereci hatta cep harçlığını bile devlet karşılar. Bursları tanıtma servisleri, burs olanağından yararlanan okullar listesini, giriş koşulları ve bu okullarda öğretilen ders konularını gazete, radyo ve televizyon aracılığıyla yayma yoluyla bursları halka duyurmaktadır. Ancak alınan tüm bu önlemler tüm teknik okulları, özellikle tarım okullarını yine de doldurmaya yetmemiştir.

Teknik okulların tüm dallarında, meslek öğretimiyle genel öğretim bir arada yürümekte, örneğin üç yıllık bir meslek eğitiminde, ilk yarıyıl büyük ölçüde genel öğretime ayrılmıştır (%50'den fazla), bu oran altıncı yarıyılda yerini tümüyle meslek öğretimine bırakmak üzere giderek düzenli bir şekilde azalır. Genel ortaöğretimde olduğu gibi, bir ders yılının iki yarıyılı arasında 6 haftalık bir üretken çalışma devresi vardır. Bundan başka, öğrenciler her yıl, bir ay askerlik eğitimi de görürler. İlerde de göreceğimiz gibi, üniversite öncesini de kapsayan bu önlem, ilk kez, Milli Eğitim'e bağlanmadan önce Silahlı Kuvvetlerce yönetilen teknik öğretimde uygulanmıştır.

Bir öğrencinin, teknik öğrenimini bitirdiğinde, iş arama gibi bir sorunu olmaz. Aslında, ilke olarak, meslek öğretiminde öğrenci kaydı gereksinimlere göre yapıldığından, herhangi bir işkolunda açılacak iş alanları belirlendiğinde, o işlere ilerde eğitimlerini tamamlayıp atanacak olanlar bellidir. Öğrenim sonundaki atama, memurları atama işlemine benzer. Diplomalarını alanlar, eğitimde gösterdikleri başarıya göre listeden atama yapılacak yerleri seçerler. En başarılı öğrenciler genellikle öğretim üyesi olarak okulda kalırlar çünkü genel ortaöğretimde olduğu gibi, meslek eğitiminde de hızlandırılmış öğretmenlik kursları da vardır.

D. — Öğretilen konular

Meslek eğitiminde genel eğilim, alınacak öğrencinin eğitim düzeyini yüksek tutmaktır, ancak öğrencide aranan bilgi, öğrenim düzeyi, eğitim süreleri ve konulara göre değişir. Bu yüzden durum biraz karışıktır. Yine de bu durumu kaba çizgilerle şöyle belirleyebiliriz: vasıflı işçiler, ilköğretim sonuyla (altıncı sınıf) temel ortaöğretimin ortası (sekizinci sınıf) arasında bir düzeyden öğrenime başlayarak iki ya da üç yıl, buna karşılık orta dereceli teknisyenler teknik enstitülerde dokuzuncu sınıftan başlayarak dört yıl eğitim görürler. Şunu da anımsatalım, bir yıl uzatılmadan önce dokuzuncu sınıf temel orta öğretimin sonuyla eşdeğerdeydi. Demek ki öğrenciler, yakında ancak onuncu sınıftan sonra teknik enstitülere girebilecektir.

Altıncı sınıftan başlayarak, iki yıllık eğitimden genellikle tarım kesimindeki vasıflı işçiler yararlanırlar. Tarım eğitiminde öğrenciler, kahve, tütün, et, ormancılık, suni aşılama vb. dallarında uzmanlaşırlar. Buna karşılık sanayi kesimindeki vasıflı işçi eğitimi yedinci sınıftan başlayarak üç yılda gerçekleşir. Bu eğitimin konuları çoğunlukla mekanik ve elektrik çevresinde döner dolaşır. Fakat yine de özel durumlar vardır, örneğin, sekizinci sınıftan başlayan iki yıllık matbaacılık ya da seramikçilik eğitimi gibi.

Teknisyen eğitimi, hem tarım hem de sanayi kesiminde dokuzuncu sınıftan (ya da onuncu) başlayarak dört yıl sürmektedir .Tarım kesiminde uzmanlık alanları, birkaç yıldan beri faaliyet gösteren ve her düzeyde eğitim veren balıkçılığın yanı sıra, şeker kamışı, tütün, limon, ormancılık, domuz bakımı vb.'dir. Sanayi kesiminde ise uzmanlıklar: elektronik, mekanik, elektromekanik ,fakat ayrıca jeofizik, petrol jeolojisi, şeker fabrikaları makineleridir.

Bütün bunlara rağmen meslek eğitimi, Milli Eğitim'in tekelinde toplanmış değildir. Diğer bakanlıklar da kısa vadeli gereksinimleri için yarı vasıflı ya da vasıflı işçi eğitebilirler. Bu tür kurslarda, bütün ağırlığı meslek eğitimine veren genel eğitimin önemsiz kaldığı bir program uygulanır. Eğitim, gece kursları, birkaç haftalık ya da birkaç aylık kurslar şeklinde düzenlenir. Benzeri meslek eğitimi biçimlerinin eğitim sistemi içinde dağınık durumda oldukları göz önünde tutulursa, önemleri konusunda bir kanıya varmanın zorluğu anlaşılır.

Öte yanda bir işyeri çatısı altında, genel eğitimle birleştirilmiş bir meslek eğitimi vermek için, özellikle 16 yaşına varmamış ve okulu bırakmış gençleri toplamaya çalışan, bir çeşit paralel eğitim sistemi de vardır. Söz konusu eğitim, sorumlulara göre geçici bir sistemdir ve bugünkü ilköğretimin başarısız verimi sonucu ortaya çıkmıştır. Özellikle okul kaçaklığını önlemek üzere yürürlüğe konmuş bir sistem olduğuna göre bu okul-atelye sistemini Küba eğitiminin büyük sorunları bölümünde daha ayrıntılı bir biçimde inceleyeceğiz.

Son olarak, bu bölümü tamamlamak için, öteki öğretim devrelerinde olduğu gibi, öğretmen ve öğrencileri toplayan örgütleri ele almak gerekecektir. Yalnızca şunu söyleyelim ki, teknik öğretim de ortaöğretimin bir parçasıdır ve bu konuda, genel ortaöğretim diye adlandırılan ortaöğretim için anlatılmış olanlar burada da geçerlidir.

V.—YÜKSEK ÖĞRETİM VE BİLİMSEL ARAŞTIRMA

A — Üniversitedeki dönüşümler

Devrimin zaferinden önce üniversite, Batista diktasına karşı bir muhalefet ve direnme merkezi durumuna gelmişti. Öğrenci grupları silahlı mücadeleye katıldılar. Havana üniversitesi iki kez uzun süre kapalı kaldı, bunun sonucunda özel üniversiteler kuruldu. Bunu izleyen yıllarda öğrenci hareketi devrimin sadece güçlü bir desteği olarak kalmayacak, yeri geldiğinde devrim sürecinde gerçek bir öncü görevini de yerine getirecektir.

Ne var ki, öğrencilerin çoğunluğu yeni rejimle sağlam bir biçimde bütünleşmiş olsa bile üniversitenin kendisi, öğretim üyesiyle, öğrenci alma yöntemiyle, işleyiş biçimiyle, eğitim dallarıyla, eskisinden daha az burjuva bir çizgiye oturmuş sayılmazdı. Devrimin ilk günlerinde, öğrencilerin rejimle bütünleşmesi, özellikle yurtseverlik duygularına dayanıyordu. 1959'dan önce marksizm, komünist öğretim üyesi ve öğrencilerin parmakla sayıldığı üniversitede köklü bir biçimde yerleşmiş değildi. 1959-1960'da Che Guevara, hükümetin üniversite içinde iktidar olamadığı gerçeğini ortaya koyarken, üniversitenin doğrultusuyla devrimin gereksinimleri arasındaki çelişkiye de işaret ediyordu. Guevara, «Üniversite artık renk değiştirmeli, zencilerin, melezlerin, işçi ve köylünün rengine bürünmelidir.» (43) diyordu. Bundan sonra üniversite, devrimin ekonomik ve ideolojik hedeflerine uygun olarak, giderek dönüşümlere uğrayacaktır.

Ancak ve ancak öğrenci eylemlerini önlemek için kurulmuş olan özel üniversiteler 1961'de kapatıldı. 1962 Ocak'ında ise, bugün hâlâ yüksek öğrenimin işleyiş ve örgütlenmesinin yasal kaynağını oluşturan üniversite reformu yürürlüğe girdi. Söz konusu reform, üniversiteyi halkın hizmetine vermeyi ve gelişimi için elverişli koşulları hazırlamayı hedef alıyordu. Bugün devrimin önderleri, liberal düşüncelerden esinlenilerek hazırlanmış bu reformun artık aşıldığı ve şimdi üniversite *devriminin* gündemde olduğu düşüncesindeler. Üniversite bünyesi içinde yer alan kuruluşların, bugün yüksek öğretime kazandırılan nitelikle, tam bir uyum halinde olmadığı görülüyor ve büyük bir olasılıkla bunların köklü dönüşümlere uğraması bekleniyor.

Küba'da bugün üç üniversite var; üniversite düzeyindeki öğrencilerin üçte ikisinin öğrenim gördüğü ve en büyükleri olan (Hava-

(43) Yapıtlar, cilt V, Maspero, 1972.

na ya da Batı) üniversitesi; Santa-Clara'daki Las Villas (ya da merkez) üniversitesi, bir de Oriente eyaletindeki Santiago (ya da Doğu) üniversitesi. 1962'den bu yana bu üç üniversite Eğitim Bakanlığı'na bağlı oldukları gibi, birbirlerine de bağlıdırlar. Bunların yanı sıra ekonomik açıdan hızlı bir gelişme gösteren Camagüey eyaletinde de bir yüksek öğretim merkezi vardır. Sözkonusu merkezde özellikle emekçilere yönelik (güdümlü kurslar) düzenlenir.

Öğretimin alt kademelerini incelerken vurguladığımız, öğrenci sayılarındaki artışın bir benzeri üniversite düzeyinde gözlenmiyor. 1958-1959'da üniversitelerde 25.599 öğrenci bulunuyordu. 1970-1971' de ise bu sayı ancak 30.708'dir (üniversite-öncesi hazırlık okulları öğrencileri bu sayının kapsamına alınmamıştır). 1958-1971 arasındaki hızlı nüfus artışı göz önüne alındığında öğrenci sayısında bu artışa oranla bir duraklama olduğu sonucuna varılır. Nüfus artışıyla öğrenci sayısı arasında saptanan bu uyumsuzluk, şimdiye dek yaptığımız gözlemlerle çelişiyor görülse bile, özellikle kadroları oluşturmakta duyulan sıkıntıyla açıklanmaktadır. Amerika'ya geçenlerin yerini doldurmak ve hızlı bir ekonomik gelişmenin gereklerini yerine getirebilmek için yeni kadrolara gereksinim o denli fazladır ki, gençler yükseköğretim düzeyine bile varmadan ya da yüksek öğrenimin ilk yıllarında, çalışma merkezleri tarafından «yutulmaktadır». Daha önce de belirtildiği gibi, durum, eğitsel yatırımların kaçınılmaz gereğinin bilincine varmış olan yöneticileri ciddi bir şekilde düşündürmektedir. İlerki bölümlerden birinde, öğretim ve üretim merkezleri arasındaki ilişkilerde köklü değişiklikler yapılarak bu soruna bir çözüm getirmenin tasarlandığını göreceğiz. Ayrıca üniversite düzeyindeki öğrenci sayısının artışının daha aşağı eğitim düzeylerindeki verimliliğin artışı sonucu gerçekleşebileceği de bir gerçektir. Demek ki ilk ve ortaöğretim düzeylerinde karşılaşılan zorluklar üniversitenin gelişmesini de engellemektedir. Burada belirtilmesi gereken ve beşinci bölümde tekrar döneceğimiz bir nokta daha var: devrim hükümetinin üniversiteyi mevcut yapısına dokunmadan geliştirmeye niyetli olmayışının tek nedeni ekonomik değildir.

Üniversite öğrenci sayısında bir artış kaydedilmediyse de öğretmenler için aynı durum söz konusu değildir. 1958-1959'da sayıları 1.053 olan öğretmenler 1969-1970'de 4.335'e ulaşır. Eski öğretim üyelerinden çoğunun ülkeden göçettiği de göz önünde tutulursa bu sayının ne denli önemli olduğu anlaşılır. Öğrencilerin eğitmen kadrosu gereksinimleri büyük ölçüde düzene girmiş, bunun yanısıra üniversite öğretimini doğmatiklikten arındırmak ve fen bölümleriyle bilimsel deney ve araştırmaları geliştirmek için çaba harcanmıştır. Tüm bu çabalara rağmen bu düzeyde öğretim üyesi yetiştirme ve sayısını artırma konusunda tüm sorunlar çözümlenmiş değildir. Öğretim üyelerinin çoğu kendi öğrenimlerini henüz bitirmiş kişilerdir, kaldı

ki bu öğrenim çoğunlukla pek elverişli koşullar içinde de geçmemiştir ve ne kadar dinamik olurlarsa olsunlar deney eksikliklerini her zaman bu dinamizmleriyle telafi edemeyecekleri de kesindir. Öğretim üyesi sayısı hâlâ yetersizdir ve bu durumda okutmanları göreve alma zorunluğu vardır, böylece ilk iki yıllık öğretimin bir bölümü, üçüncü ve dördüncü yılı okuyan öğrencilerin öğretmenlik yapmasıyla yürütülmektedir, bunun da pek olumlu bir yanı olduğu söylenemez. (44) Fakat, öğretim üyesi yerine okutmanların görev yapmasının giderek daha az rastlanan bir uygulama olduğunu da bu arada belirtmek gerekir.

Üniversitenin tüm öğretim üyeleri bugün tek bir bütün oluşturuyor. Ancak aşamalı kategoriler şeklinde yeniden örgütlemek konusunda tasarılar vardır. Bugünkü bütünlüğe rağmen öğretim üyeleri arasında yine de ücret farkları bulunmaktadır. Öteki mesleklerde olduğu gibi, devrimden önce de meslekten olan yani bu durumda öğretim üyesi olarak çalışanlar, yeni işe alınanların ücretlerinden daha yüksek olan devrim öncesi ücretini (tarihi ücret) almaktadır. Bazı öğretim üyeleri tarihi ücreti reddetmişlerdir.

Yakından tanıma olanağını bulduğumuz Havana üniversitesi psikoloji okulunun öyküsü, öğretmen kadroları olmaksızın bir öğrenimin harekete geçmesinin ne denli zor olduğunu açıkça örneklemekte aynı zamanda söz konusu başlangıcın büsbütün olanaksız olmadığını da göstermektedir. Devrim öncesinde, özel bir katolik üniversitesinde psikoloji eğitimi yapılıyordu. Eğitim pek kapsamlı olmadığı gibi ABD'nin doğrudan ekonomik egemenliğiyle de bağıntılı birtakım uygulamalara dönüktü (özellikle pazar araştırmaları). Devrimle birlikte bu cılız eğitim de yok oldu ve psikoloji eğitmenlerinden çoğu ülkeyi terk etti. 1962'de fen fakültesi çerçevesi içinde psikoloji okulu kuruldu. Geriye tek bir sorun kalıyordu; ilk alınan öğrencileri kim, nasıl eğitecekti? Bu iş için edebiyat ve felsefe öğretmenleriyle eski katolik üniversitesinin birkaç öğretim üyesi görevlendirildi. Okul 1966'da ilk mezunlarını verdi, bu öğrencilerden dörtte biri daha sonra, öğrenim gördükleri okulda öğretim üyesi oldular. 1971'de, ikisi hariç, psikoloji okulunun tüm öğretim üyeleri okulun ilk mezunlarıydı. Öğretim üyelerinin aldığı eğitim pek yeterli değildi elbet, ancak 1966'dan bu yana psikoloji eğitmenleri, kişisel çalışmaları, bazı deneyleri ve bilimsel çalışmaları yürütmek için gelen yabancı uzmanların yardımıyla ve aralarından bazılarının sosyalist ülkelerde ya da batı Avrupa ülkelerinde gördükleri stajlarla kendi alanlarında yetkinleştiler. 1966'dan 1970'e dek yüz kadar psikolog yetişti ve bunlar özellikle eğitim ve sağlık kesimlerinde görevler aldı.

(44) Fransa-Küba Bilimsel ve Üniversitelerarası İlişkiler Komitesi (R. Tomassone, 12 rue du Docteur Kurzenne, 78 Jouy-en-Josas) diğer etkinliklerinin yanı sıra, öğretmensizlik konusunda Küba'ya yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu konuda komite, özellikle, Küba üniversiteleri ileri gelenleriyle birlikte her yıl yaz okulları düzenler.

Eğitimin öteki kesimlerinde olduğu gibi bu alanda da burslu öğrenci sayısı çok yüksektir. Bu sayı 1962-1963 ders yılından 1968-1969 ders yılına dek 3.000'den, 17.000'e ulaşmıştır. Bugün öğrencilerin yarıdan fazlası bursludur (Havana üniversitesinde 1970-1971 ders yılında %55). Burs politikası öğrencilerin toplumsal kökenlerine göre fakültelere dağılımlarının büyük ölçüde değişmesini sağladı. Yüksek sayıda öğrenci (1969-1970'de, 4.705) tam gün ya da tam güne yakın bir süre üretime katıldı. Bu öğrenciler üniversitelerdeki güdümlü kurslara kayıtlıydılar. Arkadaşlarıyla aynı öğrenim programını izlediler ancak öğretim koşulları ve sınavları farklıydı.

1959'dan bu yana ülkenin ekonomik gelişmesiyle bağıntılı olarak, özellikle matematik ve biyoloji alanlarında yeni eğitim dalları ortaya çıktı. Örneğin hidrolik, jeofizik, jeoloji, biyokimya, petrol ve metalürji alanlarında ancak devrimden bu yana mühendis yetişmektedir.

Devrimden önce, üniversiteyle, toplum arasındaki uyumsuzluğun kanıtı olan öğrencilerin fakültelere eşitsiz bir biçimde dağılışı, devrimin hedeflerine -gerek ekonomik gerek sosyal- uygun olarak köklü bir biçimde değiştirildi.

Ancak bu dağılış bile henüz en yetkin düzeye gelmiş değildir. Tıp fakültelerindeki kabarık öğrenci sayısına karşın, ekonomisinin temelini tarımın oluşturduğu bir ülkede, tarım bilimleri fakültesindeki öğrenci sayısının görece azlığı göze çarpmaktadır. Son yıllarda tarım öğrencileri sayısında bir artış gözlemlenmiştir, ancak bu, çok yetersiz bir artıştır, üstelik aynı olgu orta dereceli tarım teknisyen eğitimi düzeyinde de gözlemlenir. Öğrenci yetersizliğinin teknik eleman yetersizliğiyle birleşmesi Küba'yı bu alanda çok ciddi bir sorunla karşı karşıya getirmektedir.

Öğrenim Dalları	1958-1959 (25.599 öğr. üzerinden)	1968-1969 (28.289 öğr. üzerinden)	1970-1971 (45) 20.949 öğr. üzerinden)
Hukuk	11	0,6	0,6
Fen	6,5	11	16
Teknoloji	13	23	22
Tıp	15	25	30
Tarım	5	7	9

(45) Bu sayı sadece Havana Üniversitesi içindir.

Devrimin başarı kazanmasıyla birlikte, öğretim yöntemleri gelişmiştir, büyük değişiklikler ise yürürlüktedir. Devrim-öncesinin her türlü bilimsel pratikten yoksun öğretimi, etkin teknik eleman yetiştirmekten aciz, doğmatik ve ansiklopedik bilgiye, ezbere dayanan bir öğretimdi. Bu duruma bir çözüm getirmek üzere bir dizi önlem alındı, bunların bazıları ufak çapta önemlerdi, örneğin bitirme sınavlarında tümüyle ezbere dayanan soruların sınırlı tutulması ya da bilgilerin öğrenciler tarafından daha iyi özümlenebilmesi ve kişisel çalışmayla derinleştirilmesi amacıyla öğrenimin oldukça kısa devrelere ayrılması gibi. Ancak büyük bir kısmı da daha geniş çapta ve bir anda uygulamaya konulması güç olan önlemlerdi, bilimsel araç ve gereç hazır olur olmaz pratik çalışmaların başlaması, üniversite içinde bilimsel araştırmanın geliştirilmesi, öğrenimin meslek pratiğine bağlanması gibi... Yüksek öğretimde ilerleme olmadığı söylenemezse de, karşılaştığımız Kübalı profesörlerin kanısı, bu alanda daha çok şeyin yapılması gerektiği doğrultusundadır. Maddi araçların yokluğu ve haftalık ders saatlerinin çok fazla oluşundan öğretmenlerin, yan çalışmalara ayıracak zaman bulamaması bilimsel araştırmanın gelişmesini önlemektedir. Öte yandan eğitimde gelenekler de çok ağır basmakta ve her fırsatta ders programlarının ezbere dayanmasından ve yöntemlerdeki doğmacılıktan yakınan genç öğretmenler, pratikte, kendi öğretmenlerinden ne gördülerse onu uygulamakta ve yakındıkları doğmacılık ve ezberciliğe bu kez kendileri düşmektedirler.

Öğrenciler zamanlarının bir bölümünü, tarımda üretken çalışmaya (dört haftalık bir süre) ve askerlik eğitimine (iki hafta) ayırırlar. Bir öğretim yılı onbeşer haftalık iki yarıyıla bölünür. Tekrarlar, sınavlar, bütünleme sınavları, her yarıyılda altı haftalık bir süre tutar. Bu hesaba göre üniversitede tatil için dört haftalık bir süre kalır.

B.—Üniversitenin örgütlenmesi ve yönetimi
Öncü örgütlerle kitle örgütlerinin görevi

Üniversiteler çeşitli fakülteleri içerir (46) -teknoloji, insan bilimleri, tıp bilimi, tarım bilimleri gibi -ekonomi ve pedagoji üniversiteye bağlı enstitülerde, bazı mühendislik eğitimleri ise (elekronik, makine, inşaat gibi) teknik askeri enstitülerde okutulur. Yüksek öğrenimin süresi genel olarak beş yıldır (tıp öğrenimi için altı yıl).

Her fakülte çeşitli okullara bölünmüştür (örneğin fen fakültesi şu okullardan oluşur: matematik, fizik, kimya, biyoloji, coğrafya, psikoloji, jeoloji, biyokimya). Okullar da kendi içlerinde bölümlere ayrılır. 1962'den bu yana üniversitede temel birim, kürsüler değil, bölümlerdir.

Üniversite bir rektörle üç yardımcı rektör -öğretim, bilimsel araştırma ve yönetimden sorumlu üç rektör- tarafından yönetilir. Ayrıca yasal görevi danışmanlık olan bir de üniversite yönetim kurulu vardır. Bu kurul, fakülte dekanları, Üniversite Öğrencileri Federasyonu baş-

(46) İşçi ve köylü hazırlık fakültesi, üçüncü bölümde de gördüğümüz gibi, bir üniversite öncesi eğitim kurumudur aslında.

kanı ve bir de Komünist Gençlik Birliği temsilcisinden oluşur. Bu tür bir örgütlenme hem fakülte düzeyinde (dekan, dekan yardımcıları, çeşitli okulların müdürleri ve iki öğrenci örgütünün temsilcilerinden oluşur) hem de okullar düzeyinde (müdür, müdür yardımcıları, bölüm başkanları ve öğrenci temsilcilerinden oluşan yönetim kurulu) görülür.

Bu açıklamaya bakarak, üniversite örgütlenmesi -özellikle yönetim sorunlarına sürekli çatışmalara neden olan sorunlar olarak bakmaya alışık olduğumuzdan- pek demokratik değilmiş gibi görülür: yönetim organlarında öğrencilerin yeterince temsil edilmemesi, sorumluların seçimiyle değil de atamayla göreve gelmesi... Aslına bakılırsa, üniversitenin işleyişi henüz tam anlamıyla kurumlaşmadığı için kavranması da zordur ve bu açıklama da gerçek işleyişi konusunda doğru bir fikir vermez. Devrimin hedeflerine ve izlenen politik çizgiye kitlesel bir katılmanın var olduğu akıldan çıkarılmamalıdır. Gençlik, devrim süreciyle özdeşleşmiştir (1968 de bu kitabın yazarlarından biri Santa Clara Üniversitesi'nde öğrencilerin heyecanla, okutmanlık görevleri karşılığında aldıkları ücretten vazgeçtikleri bir mitinge katıldı). Alınacak tüm önemli kararlardan önce uzun tartışmalar yapılır. Öte yandan öncü örgütlerle kitle örgütlerinin üniversite yaşamında ve üniversitenin genel eğilimlerinde önemli rolleri vardır. Yönetim sorumluları atama yoluyla göreve getirilmiş olsa bile kitle örgütleri toplantılarında sık sık eleştirilere hedef olurlar ve bu eleştiriler sonunda görevlerinden dahi alınabilirler. Bu gibi olaylar ender değildir hatta pek sık olagelmektedir. Öğrenci örgütlerinin etkinliği ile üniversite kurumu içindeki kurullardaki yasal temsilcilerinin sayısı arasında kesinlikle hiçbir ilişki yoktur. Şili'ye yaptığı gezi sırasında üniversitenin özerkliği üstüne bir soruyu Fidel, şaka yollu şöyle yanıtlıyordu: «Küba'da üniversite özerkliğinin yasal olarak var olup olmadığını anımsamıyorum. Bildiğim birşey varsa o da aşağı yukarı on yıldır bu sorundan söz edilmediğidir. Şimdi sorun başkadır: belki bir gün gelir Küba devletini üniversiteden özerk kılmak bile söz konusu olur.» (47)

Küba Komünist Partisi ancak kısa bir süre önce üniversitede örgütlenmiştir. Havana üniversitesinde söz konusu örgütlenme, insanbilimleri bölümünde ve felsefe'de 1969'da sona ermiştir. Örgütlenmenin noktalanması partinin üniversite içindeki rolü üzerine geniş bir tartışma fırsatı yaratmıştır. Partinin üniversite içindeki rolü temel olarak politik ve ideolojiktir ve hiç bir koşulda üniversite yönetiminin yerine geçmemeli ya da yönetimi buyruk altına almamalıdır. Partinin temel görevi üniversite içinde küçük-burjuva anlayışının kalıntılarıyla mücadele etmek ve Marksist-Leninist bir eğitimi geliştirmektir. Parti aynı zamanda devrimin hedeflerinin uygulanmasına dikkat edecektir. Küba'da Parti etkinliğinin eğitsel niteliği üzerinde durulmakta ve «kişilerle değil, yanlışlarla mücadele etmeli» sözü sık sık tekrarlanmaktadır. Bu yanlış-

(47) Granma (Haftalık Seçmeler), 5 Aralık 1971.

lar arasında özellikle toplumsal işbölümünde ortaya çıkan ve «doğal olarak» aydınlarda gelişen bireycilik, kendini üstün görme, alçakgönüllü olmama, spekülatif eğilimler vb. üzerinde durulur. İlerdeki bölümlerde üniversitenin evrenselleşmesinden söz ederken, yöneticilerde, bu yanlışlarla mücadele ve üniversitenin kökten bir dönüşümden geçmesi gerektiği düşüncesinin egemen olduğunu göreceğiz. Komünist Gençlik Birliği, öğrenci ve öğretmenler arasında partinin üniversite içindeki işlevine özdeş bir öncü işlevi görürler. Bu iki öncü örgütün eylemleri özellikle iki kitle örgütü kanalıyla gerçekleşir: öğretmenler arasında sendika, genç öğretmenler arasında da üniversite öğrencileri federasyonu (48) aracılığıyla.

Bu örgütler, 1970'de, Fidel Castro'nun, ülkenin politik yaşamının demokratikleşmesinin bir faktörü olarak kitle örgütlerinin gelişmesi gereğini belirttiği 26 Temmuz söylevinden sonra yeni bir hız kazandılar. Daha önceleri söz konusu örgütlerde fazla bir canlılık yoktu ve Komünist Gençlik Birliği, çalışmalarını öğrenciler arasında etkinlikleri pek şekillenmemiş bir hareket olan José Antonio Echeverria öğrenci birlikleri aracılığıyla sürdürüyordu. (49)

Öğrenci hareketinin hedefleri devrimin hedefleriyle tam bir uyumluluk içindedir. Üniversite Öğrencileri Federasyonu'nun (ÜÖF) 23 Mayıs 1971'deki Birinci Ulusal Kongresi bildirisi üniversitenin devrimci karakterini kuvvetle vurguluyordu: «Üniversitelerimiz herşeyden önce bir devrimci yetiştirme merkezidir (...). Toplumsal davranış tarzının tüm öğrencilerin başarı göstermesi gereken en önemli konu olduğunu ilân ediyoruz » (50) Küba üniversitesinde ne karşı-devrimcilere ne de «tarafsızlıklara» yer vardır. Küba öğrencileri, üniversiteleri devrimci kültürün kalesi yapmayı ve öğrenimleri sırasında, ülkenin ekonomik inşasına etkin bir biçimde katılmayı amaçlarlar. ÜÖF, eylemleriyle, bazı hedeflerin gerçekleşmesine katkıda bulunur: öğrencilerden ortaokul ve üniversite-öncesi eğitiminde öğretmen olarak yararlanılması, öğretmenler için üç yıllık bir kırsal alan görevinin genelleştirilmesi, meslek tercihleri dağılımının değişimi, spor etkinliklerinin gelişimi, vb. Diploma törenleri gençliğin devrimin hedeflerine katılmasının belirginleştiği bir fırsattır. Havana üniversitesi tarım bilimleri fakültesindeki bir diploma töreninin tutanağında şunlar okunabilir:

«Öğrenci Angel Rodriguez Estrada bütün arkadaşları adına and içti. Halkın kendilerine gösterdiği güvene lâyık olacaklarını, devrimin kendilerini görevlendirdiği her yerde çalışacaklarını, devrimci bir tarzda tarımsal üretimin dönüşümüne katılacaklarını, bilimsel, kültürel ve politik planda kendilerini yetiştirmeye devam edeceklerini, yardıma gereksinim duyan herhangi bir ulusa yardım elini uzatacaklarını,

---

(48) Partinin üniversite içindeki rolü konusunda bkz. **Granma** (Haftalık Seçmeler). 28 Eylül 1969 ve 11 Temmuz 1971.

(49) 13 Mart 1957'de Batista başkanlık sarayına baskın düzenleyen öğrenci grubu lideri.

(50) Granma (Haftalık Seçmeler), 30 Mayıs 1971.

emekçilerin pratik deneylerinden ders alacaklarını ayrıca kahraman gerilla, Komutan Ernesto Che Guevara'nın örneğine sadık kalmaktaki kararlılıklarını belirtti.» (51)

ÜÖF aynı zamanda üretime dönük çalışmanın düzenlenmesi, askerlik eğitimi ve kültür etkinlikleriyle ilgilenir.

C. — Bilimsel araştırmanın doğuşu

Devrimden önce Küba'da bilimsel araştırmanın adı bile geçmezdi. Oysa devrimin önderleri, bilimin ekonomik gelişmeye etkisi üzerine kesin bir bilince sahiptir. O. Dorticos, 1963'te, «yarından tezi yok» diyordu, «yarının bilimsel gelişiminin temel taşlarını koymaya başlamalıyız, bunu yaparken eğer söz konusu bilimsel gelişimi gerçekleştirmeyi başaramazsak ekonomik gelişmede bir adım ileri gidemeyeceğimizi aklımızdan çıkarmamalıyız.» Ulusal bir bilimsel araştırmanın gelişimi, hayvancılık ve şeker kamışı tarımının ortaya çıkardığı sayısız sorunlar karşısında, daha da gerekli ve acil görünüyordu. Ancak, Kübalı yöneticiler yalnız uygulamaya dayanan bir bilimsel araştırmayı başlatmak ve geliştirmekle yetinmediler. Soruna uzun vadeli bir çözüm bulmak için aynı zamanda, bir temel bilimsel araştırmanın da çekirdeğini oluşturdular.

Araştırma etkinliği, bilimler akademisi, üniversite, çeşitli bakanlıklar ve devlet örgütleri gibi türlü kuruluşların bünyesi içinde gelişti.

Küba bilimler akademisi, 1962'de yokluk içinde yaratıldı. Sosyalist ülkelerin bilim akademileri önemli eleman ve araç gereç yardımında bulundular. Ayrıca geniş çapta bir yardım da UNESCO'dan geldi. (52) Kübalı araştırıcılar, önce ülkelerinde uzman bilim adamlarının yönetiminde yetiştiler, daha sonra da yabancı ülkelere yetkinleşme stajlarına gönderildiler. Bilimler akademisinde 1972'de, 3.524 bilim işçisi çalışıyordu, bunların yarısı, ya üniversite mezunu ya da teknisyendi. Akademi, altı bölümde toplanmış 33 enstitü ve araştırma servisinden oluşuyordu. Bunlar, tarım bilimleri, biyoloji, yerbilimleri, enformasyon, nükleer fizik, toplumbilimleri ve kültür eğitim bölümleriydi. En büyük gelişmeyi gösteren ise elbette uygulamalı araştırma laboratuvarlarıydı.

Bilimler akademisinin gelecek beş yıl için saptadığı temel hedefler arasında, Küba'nın 1/250.000 ölçeğinde bir jeolojik haritasının çizimini, Küba kıyı platformunun oseanografik niteliklerinin incelenmesini, şeker üretiminin denetiminde elektronik hesap uygulamasını, Latin Amerika'nın tarihsel bir atlasının yapımını, ulusal, bilimsel ve teknik haberleşme sisteminin kurulmasını sayabiliriz.

Bilimler akademisi aynı zamanda birkaç yıl önce, orta dereceli teknisyen yetiştirme görevini, bugün ise yüksek düzeyli teknisyen yetiştirme görevlerini de giderek üstlendi. 1972'de, Akademi'ye bağlı okullarda 1 684 öğrenci okuyordu. Bu çerçeve içinde devrimden önce ülkede

51 Granma (Haftalık Seçmeler), 16 Nisan 1972.
52 Bilimler Akademisi, Fransız Ulusal Bilimsel Araştırma Merkeziyle CNRS ilişki halindedir.

var olmayan meslek eğitimi kolları da gelişti (örneğin 1964'den bu yana 250 uzmanın yetiştiği meteoroloji eğitimi).

Bilimler akademisi bilim konusunda hiç bir tekelleşme getirmez. Kuruluşunun onuncu yıldönümünde, akademi başkanı Antonio Juan Nunez Jimenez, uzun uzun, bu alanda her türlü tekelleşmenin zararlı etkisi üzerinde duruyordu. Kuruma özgü araştırma etkinlikleri yanı sıra Bilimler Akademisi, diğer kesimlerdeki bilimsel araştırmayı da koordine eder ve yön verir, ayrıca, akademiyle üniversite ve bakanlıklar arasında yoğun ilişki ve işbirliği vardır. Böylelikle akademi, Havana üniversitesine bağlı bir örgüt olan ve araştırma alanında giderek önem kazanan ulusal bilimsel araştırma merkezinin kuruluşuna da katılmıştır. 1971'de tarım alanında yapılan 1.168 bilimsel araştırmanın 443'ü, doğrudan bilimler akademisi, 365'i üç üniversite, 360'ı ise ulusal tarım reformu enstitüsü tarafından yürütülmüştü.

Bu alanda da kadro sıkıntısı diğer alanlarda olduğu gibi hatta diğer alanlardakinden de öte, dev bir engeldir. Yenilmesi gereken diğer bir engel de bilimsel haberlerin serbestçe dolaşımına sekte vuran ablukadır. Tüm bu zorluklara rağmen bilimsel bir temel oluşturulmuştur artık. Küba'da bilimsel araştırma, ekonomik gelişmeye kayda değer bir katkı getirmiştir: tarım alanında, hayvancılığın gelişmesinde genetik bilimi uygulamaları (devrimden önce suni tohumluk dalında tek bir uzman yoktu, 1969'da bu alandaki uzman sayısı 3.000'di), hayvan beslenmesinde melas (şeker kamışı küspesi) kullanımı, çeşitli otlak tiplerinin etkililiği...

5

Büyük Sorunlar

Küba'da eğitimdeki yoğun gelişmenin ortaya çıkardığı sorunlar arasında özellikle ikisi ülke eğitiminin geleceği açısından büyük önem taşımakta ve devrimin önderlerini enine boyuna düşündürmektedir: bunlardan birincisi, temelde öğretmen yetiştirme sorununun bağımsız olmayan öğretim sistemindeki düşük verim, ikincisi ise öğretime ve mesleğe yöneltmedir .

I.—ÖĞRETİM SİSTEMİNDEKİ DÜSÜK VERİM

Öğretimdeki düşük verimin en gözle görülür belirtileri, öğrenimden kaçma, devamsızlıklar, yıl yitirmeler ve sınavlardaki başarısızlıklardır. Okuldan kaçma ve devamsızlık bugün tüm Latin Amerika ülkelerinin, hatta daha geniş anlamda tüm gelişmekte olan ülkelerin karşı karşıya bulunduğu ciddi bir sorundur. Küba'da devrimden önce okula devamlılık oranının %40 ile %50 arasında oynadığı anımsanmaktadır. Bugün ise öğrenimden kaçma olayına tek tük rastlanmakta ve giderek de önemsizleşmektedir. Ancak sorunun yine de kökünden çözümlendiğini söyleyemeyiz. 1969'da Camilo Torres okulunun açılışında yaptığı konuşmada Fidel, 6-16 yaşlarındaki çocuk sayısını 2.180.000 olarak belirliyor ve bunların ancak 1.700.000'inin okullarda kaydı olduğunu açıklıyordu. İki sayı arasındaki fark, öğrenimden kaçan çocuk sayısının 400.000'in üzerinde olduğunu göstermektedir. Bunların 200.000'i ise 12-16 yaş arasındadır. Fakat şunu da unutmamak gerekir

ki zorunlu öğrenim yaşı 12 olmakla birlikte 12 yaşında olup da okulu bırakmış olanlar yine de okul kaçağı sayılır ve bu verdiğimiz sayı kapsamına girerler, çünkü yıl yitirmeden, takıntısız, 12-16 yaşlarında ilköğrenimlerini bitirmiş olanların genellikle ortaöğretime (genel ya da teknik ortaöğretim) girdiklerine yani öğrenimlerini kesintisiz sürdürdüklerine göre, demek ki bu yaşlarda olup okulu kesin olarak bırakanlar ya altıncı sınıfa varamamış, ya da bazen varmaktan uzak olanlardır. Hükümet, bu gibi öğrencilerin on altı yaşına dek ilkokula devamlılığını sağlama görüşündedir. On iki, on üç yaşlarında olduğu halde ne okuyan ne de çalışan bu gençler Kübalı yöneticileri fazlasıyla meşgul etmektedir. Bu konumdaki gençlerin içinde bulundukları koşullar çeşitli suçlara yönelmeyi kolaylaştırdığı gibi, (53) en azından mesleki açıdan topluma katılma hazırlıklarından yoksun kalmalarına da yol açmaktadır.

Elinizdeki kitabın hazırlandığı dönemde durumda gözle görülür en ufak bir düzelme belirtisi olmamıştır, öyle ki daha Nisan 1972'deki Komünist Gençlik Birliği II. Kongresi'nde yaptığı konuşmada Fidel, herhangi bir okula kayıtlı olmayan 6-16 yaşlardaki çocuk sayısının 400.000 olduğunu belirlemişti. Yine aynı konuşmasında Fidel, okuldan kaçanların yaşlara göre dağılımı üzerine daha açık bir fikir edinilmesini sağlayacak başka sayılar da vermiştir. (Kitabın sonundaki tablolara bakınız.)

Tablodan çıkan gerçek şudur: öğrenime devamlılık 8-12 yaşlarda en yüksek düzeydeyken 12 ile 16 yaşlar arasında giderek düşmektedir; söz konusu düşmenin sayı olarak ifadesi 200.000'dir. Kayıtlı öğrenci sayısı 400.000 olduğuna göre, geriye kalan 200.000'in nerede olduğu sorulabilir. Geriye kalan 200.000'i belki diğer kategoriler, yani 6-7 yaşlardaki çocuklar arasında aramak gerekir. Bu konuda elimizde kesin sayı yoktur, ancak, özellikle kırsal kesimlerde, yasalarca ilköğretime 6 yaşında başlamak gerektiği halde, çocukların 7-8 yaş-

(53) Genel olarak suçluluk Küba'da giderek gerilemektedir. Devrimin azımsanmayacak başarılarından biridir bu.

KÜBA'DA ÇEŞİTLİ SUÇLARIN 100.000 NÜFUS İÇİNDEKİ ORANLARI VE ABD'DEKİ SUÇ ORANLARIYLA KARŞILAŞTIRILMASI

SUÇ CİNSİ	KÜBA		ABD
	1960	1967	1967
Adi hırsızlık	379.35	234.82	789.30
Ağır hırsızlık	105.93	93.10	551.60
Irza tecavüz	9.93	5.22	13.61
Cinayet	3.37	1.14	6.38

Havana'da 1969'da yapılan bir araştırmaya göre, çocuk suçluların % 90'ı öğrenimde üç yıl gecikmeliydi; suçluların ancak % 3.8'inin öğrenimi ilkokulun üzerindeydi. Ayrıca çocuk suçlulardan % 75'i okul kaçağıydı. Bu konuda bkz. **Granma** (Haftalık Seçmeler), 11 Mayıs 1969.

larında okula başlaması pek sık rastlanan bir olaydır. Küba'da öğrenimde geç kalmış çocukların yüksek sayılara varmasından, onları okula geç gönderme alışkanlığını edinmiş ana-babalar da bir ölçüde sorumludur.

Yaş sınıfı	kayıtlı öğrenci	okul kaçağı
8 yaş	99,8 %	
10	97,6 %	
12	91,5 %	
13	83,9 %	20 804
14	76,7 %	35 428
15	55,7 %	68 042
16	39,8 %	91 239
		215 513

Öğrenimden kaçma ve öğrenimde gecikme sorununu irdelerken okula kayıtlı olduğu halde düzenli bir şekilde okula devam etmeyenlerin durumunu da göz önünde bulundurmak gerekir. Bunların sayısını saptamak çok daha zordur, ancak 100.000'in üzerinde oldukları sanılmaktadır (1969'da 137.440). (54)

Başka ülkelerde de her zaman gündemde olan öğrenimden kaçmanın diğer bir nedeni ise çocukların küçük yaşta üretime katılmasıdır. Ekip biçtiği birkaç dönüm toprağı olan küçük çiftçi, çocuğunu okula gönderecek yerde çoğunlukla işe koşmak için yanında alakoymaktadır, onun için çocuk vaz geçilmez bir işgücü, bir gelir kaynağıdır çünkü. Ne var ki, Küba'da çoğunluğuna devletin yardım ettiği çiftçinin, çocuğunu birkaç dönümlük toprakta işgücü olarak kullanmakta hiç bir çıkarı olmayacağından, çocuğun işgücü olarak kullanılma gerekçesi pek geçerli sayılmaz. Benzeri nedenler olsa olsa Küba da hâlâ varlığını sürdüren bazı özel sektör tarımında belki geçerli olabilir.

Nedenlerden hangisi olursa olsun, öğrenimden kaçmada asıl etken önünde sonunda, okumaya karşı ilgisizlikte ve okul çağında çocuğu olan ailelerin bir bölüğünün bilinçsizliğinde aranmalıdır. Kendileri öğrenim görmediklerinden bu gibi aileler çocuklarına okulu gereksiz görürler. Ayrıca okulun etkinliği, çocukların ilgi alanı ve gündelik uğraşlarına öylesine uzaktır ki, okulun ve öğrenimin bunların gözünde hiç bir değeri yok gibidir.

Öğrenimden kaçmayı önlemek için, bir çeşit «paralel eğitim» sistemi oluşturan atölye-okullar kurulmuştur. Atölye-okullar, yeterli öğ-

(54) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 6 Ocak 1969.

renim düzeyine sahip olmadıklarından klasik bir vasıflı işçi yetiştirme eğitimi görme olanağı bulamayan gençlere, temel kültür derslerine bir başlangıcın yanı sıra meslek eğitimi vermeyi de hedefler. Öğrenciler yatılıdır, ders saatleri öğrencilerin ilkokul bilgilerindeki eksikleri, boşlukları doldurmaya yönelik «temel genel öğretim»le bir çeşit (mesleğe başlangıç» eğitimi arasında bölünmüştür. Yeni bir okula devam zorunluğu yasası kabul edilip yürürlüğe girinceye kadar, atölye-okullara geçici bir çözüm gözüyle bakılmaktadır. Fakat, tek başına ve eğitim sisteminden soyutlanarak ele alınamayacağına göre: «paralel sistem»in önemiyle, Küba eğitimindeki kesin yeri konusunda bir değerlendirme yapmak da zordur. Bununla birlikte yalnız Matanzas eyaletine ait birkaç veri, konu hakkında bir fikir verebilir kanısındayız. (55) Eğitim Bakanlığı'na göre, parti ve bakanlık bu eyalette 13-16 yaşlardaki 3.000 gencin atölye-okullara girmesini başarmıştır, bu gençlerin sayısı yakında 5.000'i bulacaktır.

Geçici bir çözüm sayılsa bile atölye-okulların kendilerine verilen görevi şimdiye dek yeterince yerine getiremedikleri anlaşılmaktadır. Fidel'in, KGB'nin II. Kongresi'nde yaptığı konuşmanın şu bölümü düşüncemizi kanıtlamaktadır: «teknisyen yardımcısı yetiştirmek üzere atölye-okullar kurma girişimleri ya anlayışsızlık ya da yerleşim ve donanım açısından temel maddi kaynakların yokluğu gibi engellerle sık sık karşılaşmıştır.» (56)

Öğrenimden kaçmayı önlemek için etkili olan bir başka çözüm yolu da, daha önce yetişkinlerin eğitimi bölümünde sözü geçen Gençlik Birliği'dir. Ayrıca yapılan son KGB kongresinde alınan kararlardan birinde, hem okumayan hem de bir işte çalışmayan bu gençlerin, atölye-okullara, gençlik ön eğitim birliklerine ya da gençlik merkezlerine (57) girmelerini sağlamak için, KGB militanlarının bir kampanya başlatmaları gereği belirtiliyordu.

Sorunun bir başka yönü de, eğitim kurumunun bir yandan hâlâ önemli sayıda gencin öğretimden kaçmasını engelleyemediği gibi okuyan gençlere karşı yükümlülüklerini de her zaman yerine getiremediğidir.

İki yılı aşan gecikmeleri, öğrenimde gecikme ölçütü kabul ederek yapılan sayımda, 1969 yılında ilköğretimde 621.000, temel ortaöğretimde 76.000, üniversite hazırlık eğitiminde 4.600 gecikmeli öğrenci saptanmıştı. (58)

Bu sayılar 1969'da değişik öğretim kademelerinde öğrenim gören toplam öğrenci sayısıyla oranlandığında, her düzeyde, öğrencilerin yarısının iki yıldan fazla kaybı olduğu görülür. 1972'de, sorunun boyut-

(55) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 6 Temmuz 1969.

(56) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972

(57) Sözkonusu öğretim merkezleri atölye okullara benzer, fakat burada öğrenciler yatılı değil gündüzlüdür.

(58) Fidel Castro'nun Camilo Torres okulu açılışında verdiği söylev **Granma** (Haftalık Seçmeler), 6 Ocak 1969.

ları henüz değişmemişti, öyle ki, aynı ölçütlerle hesaplanan toplam gecikmeli öğrenci sayısı 700.000'i bulmaktaydı (59).

Burada, öğrenimdeki gecikmelerin, yıl yitirmelerin tam nedeninin -örneğin kapitalist ülkelerdeki gibi- sınıfta kalmalar olmadığı gözden kaçmamalı, çünkü Küba'da ortalama sınıf geçme oranı %70'dir ve bu oran düzeylere göre farklılıklar gösterir (örneğin dördüncü sınıf için %60'ın altındadır). Aradaki %30-40'lık fark, kimi öğrencilerin öğrenime, daha önce de belirttiğimiz gibi, yasal okul yaşı olan altı yaşında değil de yedi ya da sekiz yaşlarında hatta daha da geç başlamasından doğmaktadır.

Aynı sınıfta okuyan öğrenciler arasındaki yaş farkları öğrenimdeki gecikmelerin geniş boyutlara varan can sıkıcı sonuçlarından biridir. İlköğretmenin, yaşları sekizden başlayıp on iki, on üçe varan bir öğrenci topluluğuna *aynı* şeyleri öğrettiği sıkça gözlemlenen, olağan işlerdendir. Yaş farkları, yöntemlerini, öğrenciye yaklaşma tarzını, sınıftaki her bir yaş grubuna göre değiştirme ve uyarlama zorunda bulunan ilköğretmen için de sorun olmaktadır, ancak sorunu olan yalnız ilköğretmen değildir, asıl sorun «ufaklıklarla» aynı sınıfta bir arada bulundukları zaman arada kaybolup gittikleri duygusuna kapılan büyük yaştaki öğrenciler için de söz konusudur. Bu durum büyük öğrencilerin elinde okuldan kaçmak için fazladan bir gerekçedir.

Tabii ki bu sorunların en kalıcı çözümü okula başlamadaki gecikmelerin asgariye indirgenmesidir. Ancak bu, bütünüyle halkın kültür düzeyinin yükseltilmesini, öğretmenlerin meslek deneyimlerinin artmasını vb. gerektiren zaman ve sabır isteyen bir iştir ve ancak uzun vadede somut sonuçlar verebilir. Zaman isteyen bu gibi yatırımlardan sonuç beklerken kısmî birtakım çözümler de öngörülmüştür. Örneğin, II. KGB Kongresi'nde Fidel ,şunları önermiştir: «bina ve donanım açısından yeterince kaynağa sahip olduğumuz gün, sıra kırsal alanlarda özel olarak 13,14 ve 15 yaşlarındaki ilkokul öğrencileri için okullar açmaya gelecektir.» Ancak böyle bir çözüm, okula gitmekte fazla gecikmiş öğrencileri bir araya getirerek yukarıda sözü edilen engelleri tümüyle aşma olanağı verebilir.

Başarı oranları incelendiğinde öğretim sistemindeki düşük verimle ilgili başka bir veri daha elde edilir. (60) 1965-1966 ders yılı başında ilkokul birinci sınıfa 387.000 öğrenci yazılmıştı. Bunların arasından sadece 124.000'i, 1971 sonunda, altı yıllık normal süre içinde öğrenimini tamamlayabilmiş, 124.000 öğrencinin ise ancak 82.300'ü, yani %21.2'si ilkokul diploması alabilmiştir. Daha kesin bir ifadeyle, normal süredeki başarı yüzdesi kentlerde %34.2, kırsal kesimde ise %11.7'dir.

---

(59) Fidel Castro'nun, Komünist Gençlik Birliği II. Kongresinde verdiği söylev. **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

(60) Bu paragrafta verilen sayılar, Fidel'in Komünist Gençlik Birliği II. Kongresindeki konuşmasından alınmıştır. **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

Ortaöğretimde ise, 1966-1967'de yedinci sınıfa başlayan 59.300 öğrenciden 17.213'ü onuncu sınıfa gelebilmiş, bunların da ancak 8.073'ü üniversite hazırlık eğitimine başlama olanağı veren ortaöğretim bitirme sınavında başarılı olmuştur. Baska bir deyisle ortaöğretimdeki başarı oranı %13.6'dır. Öğrencilerden bazılarının ortaöğretimden ayrılıp teknik okullara gittiği göz önüne alınarak bu %13.6'lık oranı biraz dengelemek gerekebilir, ne var ki bu yolu izleyen öğrencilerin pek fazla olmadığı da bir gerçektir.

Şimdiye dek anlattığımız, eğitim sürecindeki zorluklar bir yana, öğrenimlerini sonuna dek götürüp de diploma alanların her zaman kendilerinden beklenen vasıflara, ehliyete sahip olmadıkları da, saptanan ikinci bir gerçektir. Burada yeri gelmişken yine Fidel'in söylevinden, sorunu yerli yerine oturtan bir bölüm aktaracağız: «teknik enstitüden diplomalı orta dereceli bir teknisyeni herhangi bir üretim merkezine göndermek olanaksızdır, çünkü gönderdiğiniz teknisyen çoğu kez buradaki makineleri çalıştıracak yetenekte değildir. Başka bir deyişle bu kişi sadece yoğun bir teorik eğitim görmekten ileri gidememiştir.»

Öğretimdeki gecikmelerin önemli boyutlara varması ve başarı oranlarının düşüklüğü öğrenci değerlendirme ölçütlerinin somut koşullarla uyum sağlamamış olduğunu gösterir. Öte yandan ölçütlerin düşürülmesiyle eğitim düzeyinin yükseltilemeyeceği de ortadadır. Bununla beraber, gerek ara sınavlarda gerekse yıl sonu sınavlarında, öğretim sisteminin öğrencide aradığı bilgi düzeyinin, aynı sistemin öğrenciye verdiğinden fazla uzak olmaması da gerekir. Öğrenciden istenenle, öğrenciye olanaklar ölçüsünde verilen bilgi arasında daha yakın bir uyum sağlanmakla kuşkusuz, sınıflardaki yaş farklılıkları gibi, sınıfta kalmalar, öğrenimden uzaklaşmalar gibi olumsuz bir dizi etkeni en aza indirgeme olanağı bulunacaktır. Öğretimde ilerleme, elde edilen sonuçların *ideal* ölçütlere uzaklığı ya da yakınlığıyla ölçülmez, gerçekleştirilen başarılara göre değerlendirilir. Tartışılacaksa eğer, eğitimin düzeyi ötesinde, eğitimin yapısı da tartışılmalıdır. Doğruluğu Küba'da defalarca kanıtlanmış, doğmatiklikten arındırılmış, pratiğe dönük bir öğretim, kuşkusuz çok daha verimli olacaktır. Bu sorunlara devrimci pedagojiye ayrılan bölümde yine değinilecektir.

Öğretim sistemindeki düşük verimin temel nedenlerini ele almadan önce, öğretim düzeyinin de toplumun kültür düzeyine bağlı bulunduğunu anımsatmak gerekir. Düşük verimin birincil nedeni olarak, maddi sorunlardan ya da eğitim kadrolarının yetiştirilmesindeki yetersizliklerden çok, öncelikle halkın kültür düzeyinin yetersiz oluşunu ileri sürüyoruz, çünkü yetersiz kültür düzeyinin eğitimin verimsizliğinde en etkin öğe olabileceği görüşündeyiz. Bu yargımız, düşünme yetisinin elde edilmesinde ya da kazanılan bilgilerin başkalarına aktarılmasında öğretimin olağanüstü gücüne inananları şaşırtabilir. Biz kendi açımızdan, okulun etkinliğinin, bu okul bir burjuva okulu ol-

maktan kurtulmuş olsa bile, okul dışında edinilen bir düşünce birikimine bağlı olduğu kanısındayız. Altı yaşına gelip de okul yolunu tuttukları gün, çocukların büyük bir bölümü için zarlar çoktan atılmıştır. (61) Çocuk eğer okul öncesinde, nesneleri dokunarak tanıma, merakını yönlendirme, sorularını yanıtlama kimi etkinliklere karşı ilgisini uyandırma, kendisiyle tartışma konularında her fırsattan yararlanmasını bilen bir ortamda büyüme ve gelişme olanağına sahip olmamışsa, ilköğretime adım atarken bu olanakları elde etmiş bir çocuğun yanında başarı şansını peşinen yitirmiştir. Ve tabii ki bu tür eğitsel davranışlar sosyo-kültürel açıdan yoksun bırakılmış ailelerden çok, sosyo-kültürel düzeyi yüksek ailelerde görülür; gerek ailelerinin meslekleri açısından gerekse büyüdükleri çevre (kentsel ya da kırsal çevre) açısından, değişik sosyo-kültürel düzeye sahip ortamlarda yetişen çocuk gruplarının eriştikleri gelişme düzeylerini karşılaştıran araştırmalar şaşmaz bir biçimde hep aynı sonuçları vermiştir; araştırmalar, yetersiz sosyo-kültürel düzeydeki kesimlerden gelen çocukların, ya bilgi birikiminde ya kelime dağarcığında, ya zekâ düzeylerinde ya da mantıklı düşünce alanlarında belli bir yetersizlik gösterdiklerini vurgulamaktadır. En ufak yetersizliği gösteren çocuklar, altı yaşından itibaren ayrıcalıklı çocuklarla aynı okul düzeni içinde olsalar bile yetersizlikleri azalacağına artmakta, dahası, daha da keskinleşmeye doğru gitmektedir. Gerçekten de ayrıcalıklılara oranla, okula yeterince hazırlıklı olmayan bu çocukların okuldan sağladıkları yarar da aynı ölçüde azdır. Bu çocukların okuldaki gerikalmışlıklarının tek nedeni evde daha az yardım görmeleri de değildir. Çocuğun okulun eğitim tarzına yabancı kalmasına yol açacak olan aslında bütün bir davranış biçimidir; sorunlar karşısında tepkileri, duygu ve düşüncelerini, kendini ifade etmesi, dikkatini yönlendirme şeklidir. Ve bu durumda da okul mekanizmasının ölçütlerini değiştirerek sorunun çözümlenemeyeceği ortadadır. Gerçi ölçütlerin değişmesinin sorunun temel yanlarından birini oluşturduğu bir gerçektir ve bu yönde yapılması gereken çok iş vardır. Daha önce de söylediğimiz gibi, eğitimdeki ölçütlere, harfi harfine uyulması gereken, dokunulmaz veriler olarak bakmaya hiç bir neden yoktur. Ölçütler, okula başlayan çocukların sosyal ve kişisel niteliklerine, özelliklerine göre gözden geçirilebilir, değiştirilebilir, ancak bu işi yaparken bir diğer ütopyaya düşülmek istenmiyorsa, varılmak istenen toplum biçiminin gereksinimleri hesaba katılmalıdır. İşte sorunun birinci yönünün çözümünü zorlaştıran da bu ikinci yönüdür. Örneğin, az gelişmiş ülkelerin, içinde bulundukları bağımlılıktan kurtulmak için yüksek düzeyde bir bilimsel ve teknik gelişmişliğe ulaşmaları zorunluğu, halkın önemli bir bölümünün olayları değerlendirme ve kavrama bakımından iyi bir düşünsel düzeye, ileri bir matematik-mantıksal düzeye erişmesini varsayar. Tabii ki

(61) Okul öncesi eğitimi sözkonusu eşitsizliği azaltabilir fakat yokedemez.

sosyo-kültürel açıdan yeterince gelişmemiş kesimlerin çocukları yararına pedagojiyi ve öğretim ölçütlerini değiştirerek onların bu düşünme tarzına erişmeleri kolaylaştırılabilir. Ne var ki sorun teoride görüldüğü kadar basit değildir. Bir yandan bu tarzda «denkleştirici» bir pedagoji konusunda temellendirilmiş, somutlaşmış pek az şey bilinmektedir: bu alanda zengin düşünceler pek boldur ama, çelişkilere, yanlış anlamalara, kavram karışıklığına, anlam kaymasına yer vermeksizin, bunların uygulamadaki etkinliğini denetleyecek ve değerlendirecek deneylerden henüz haber yoktur. Öte yandan bu değişiklikler, temelindeki siyasi içeriğe göre sürekli elden geçirilmezse bu teknik yaklaşım bir aldatmaca olmaktan öteye gitmez. Aslında kanımızca en doğru, en geçerli tavır, sorunun kökenine yani öğretim sistemindeki başarısızlıkları besleyen temelindeki sosyal koşullara yüklenmektir. Tabii sistem ölçütlerinin hedeflenen topluma göre doğru saptanmış olduğunu gördükten sonra «denkleştirici» bir pedagoji biçimini araştırmak genel ve kaçınılmaz politik temel hedefe oranla ancak ikincil bir planda yer alır.

Örneğin daha önce belirttiğimiz ilköğretimdeki başarı oranının köy ve kente göre dağılımı, köylerde %11.7, kentlerde ise %34.2 (yani üç katı)'dır. Bu gerçek, birçok etkenin bir araya gelmesiyle açıklanır: kırsal alanda çalışan öğretmenin mesleğinde daha az bilgili, deneyiminin daha az olmasının yanı sıra ailelerin sosyo-kültürel durumlarının çocuklarının okuldaki başarılarına etkisi gibi. (62)

Bu sayılara bakınca, öğretim ölçütlerinin, pedagojinin, kırsal alan çocuklarının eğitimlerine, sosyal ve kişisel niteliklerine ne derece uygun olduğu sorusu sorulabilir, ne var ki bu tür sorular, köy çocuklarına kent çocuklarıyla zekâ gelişimi açısından fırsat eşitliğini, aynı güdüleri, dünyaya karşı aynı oranda açıklığı kazandıracak ekonomik ve sosyal önlemleri almaya dayanan, soruna tek doğru yaklaşım biçimi çerçevesi içinde yer almalıdır; yani ancak ekonomik ve toplumsal ilişkilerdeki köklü dönüşümler kültürel düzeydeki sorunlara gerçek bir çözüm getirebilirler ve bu yolda alınacak önlemler ise öğretim sistemi çerçevesinin dışına taşmıştır. Küba devrimi, eylemini bu politik çizgiye oturttuğu içindir ki sorunlara özgün çözümler getirebilir.

Halkın kültür düzeyine ait sorunlara ve bu alandaki zorlukların irdelenmesine son vermeden önce, öğretim sistemleri arasındaki ba-

---

(62) Küba'da, çocukların okuldaki başarılarının, ana-babalarının meslekleri ve kültür düzeyleriyle ilişkisi konusunda yapılmış araştırma yoktur. Ancak, kapitalist ülkelerde tüm açıklığıyla gözlemlenen bu olgunun, Küba'da belki biraz hafiflemiş, keskinliğini yitirmiş bir biçimde bile olsa etkisini hâlâ sürdürdüğünü söylersek pek yanılmış olmayız. Küba'da durum tersi olsa bile, diğer bazı sosyalist ülkelerde, kafa işçisi ya da kültür düzeyi yüksek ailelerin çocuklarıyla, kol işçisi, köylü ana-babaların çocuklarının arasındaki başarı farkının sürdüğü hâlâ gözlemlenmektedir, bunu doğrulayan araştırmalar vardır. (Bkz. J. MARKIEWICZ - LAGNEAU, «Education, Egalite et Socialisme» (Eğitim, Eşitlik ve Sosyalizm), Anthropos, 1969.)

şarı oranlarını karşılaştırmada ortaya çıkan bir yöntem sorununa değineceğiz. Başarı oranlarına bakarak, bazı kimseler, ortalama sosyokültürel düzeyleri Küba kadar düşük üstelik de eğitim uğraşında daha az çaba harcayan ülkelerin öğrenimde daha yüksek bir verim elde ettiklerini düşünebilirler. Böyle bir durum karşısında, bu sözü edilen yüksek başarının, devrim öncesi Küba'sında olduğu gibi tüm azgelişmiş ülkelerde de çocukların %50 ya da %60'ının (bunların en yoksul kesimin çocukları olduğunu tahmin etmek zor olmasa gerek) okula devamsızlığıyla ilintili olup olmadığını incelemek gerekir. Küba'da okul, alabildiğine geri bıraktırılmış bölgelerin çocuklarına kapılarını açıyorsa ve bunu geçmişteki başarı ölçütlerini koruyarak gerçekleştiriyorsa veriminin de düşmesi tehlikesiyle karşı karşıyadır. Biz burada, başarı oranının düşük oluşundan yola çıkıp işi eğitim-öğretim sistemini karalamaya dek götüren sığ eleştirileri layık oldukları yere oturtmak için şunu anımsatmak gereğini duymaktayız: Küba eğitim sisteminin düşük verimli oluşunun başlıca nedeni, demokratikleştirilmiş oluşudur.

Bu gerçeği böylece koyduktan sonra, değinilmesi gereken ikinci bir neden de kuşkusuz öğretmenlerin vasıfsız ya da az vasıflı oluşudur.

İstatistikler, devrimden önce 17.000 öğretmen varken, 1970-1971'de, ilköğretimde 60.000 öğretmen bulunduğunu gösteriyor. Devrimden önce öğretmenlik yapanların tümü ülkede kalmadığına göre, demek ki on iki yılda 45.000'den fazla öğretmen yetişmiştir.

Bu ilköğretmenlerin yüzde kaçının Makarenko Eğitim Enstitüsü'nde eksiksiz bir meslek eğitimi gördüğünü bilmekte yarar vardır. Bunun için okulun başlangıcından bu yana diploma almış olan öğretmen adayı toplamlarına bir göz atmak yeterlidir, ilk girenlerin eğitimlerinin bitmesi için gerekli süre de hesaba katıldığında, okul ilk mezunlarını 1965'de vermiştir, bu tarihten başlayarak sayılar şöyledir:

Yıl	Mezun Sayısı
1965	796
1966	785
1967	1 212
1968	1 533
1969	1 909
1970	1 548
1971	1 526
Toplam	9 309

Böylelikle, normal yoldan eğitim gören ilköğretmen oranı beşte bir olarak hesaplanabilir. Hızlandırılmış eğitim görenler ise salt çoğunluktadır. Bunlar da bir yandan öğretmenliği sürdürürken diğer yandan da olgunlaşma kurslarını izleyip diploma almaya hak kazanabilir, ancak bu, uzun zaman isteyen bir yoldur (örneğin «halkın ilköğretmenleri»nin yetişme süresi altı yıldır). Toplam olarak ilköğretimdeki öğretmenlerin %61.3'ü henüz diploma almış değildir, aynı durumdaki ortaöğretim öğretmenleri ise %73.7'dir. (63)

Sorunun çözümü bugün işbaşında bulanan personelin eğitimi konusunda etkinlik gösteren olgunlaştırma kurslarının gelişmesi ve yaygınlaşmasında yatar. Ancak öğretmen gereksinimi, normal meslek eğitiminin vereceği mezun sayısını bir hayli aştığından sorun bu yöntemle bile öyle kolayca çözümlenemeyeceğe benzer. Örneğin, ortaöğretimin demokratikleşme sürecini hızlandırmak için, 1972 ile 1976 arasında 22.400 yeni öğretmene gereksinim vardır. Oysa bu tarihlerde eğitim enstitüleri ancak 2.000 mezun verebilecektir. Fidel Castro'ya gore tek yol, onuncu sınıf öğrencilerinin bir yandan yetkinleşme amacıyla eğitim enstitülerine devam etmeleri, diğer yandan da deneyim sahibi öğretmenlerin denetiminde yakında açılacak olan kırsal kesim ortaokullarında ders vermeleri için bu düzeydeki öğrencilere çağrı yapmaktan geçer. «Onuncu sınıf düzeyinde bulunan, tüm ülkedeki öğrenci sayısı 20.000'dir. Bu yıl 2.000 öğrenci bulmalıyız, gelecek yıl 5.000 ve her yıl daha da fazlasını... 1976'daki 18.000 öğretmen açığını kapatmanın tek yolu budur.»

Küba'daki okullara konuk olarak gidildiğinde, «genç öğretmen alma» politikasının gözlemlenen sonucu, öğretmenlerin hepsinin çok genç olduğudur. Öyle ki bazen öğretmenlerle öğrencileri birbirinden ayırmakta zorluk çekilmektedir. Okullardaki öğretmenler, onuncu sınıfı normal olarak on altı yaşında bitiren öğrencilerdir. Başka bir deyişle bunlar, temel ortaöğretimde ders vermek üzere kitle halinde işe alınmış 16, 17 ve 18 yaşlarındaki delikanlılardır. İlköğretimde görev alanlar ise çoğunlukla daha da gençtir.

Şurası kesindir ki Küba eğitiminin genç ve deneysiz öğretmen yüzdesindeki yüksek oranı yanına halkın yetersiz kültür düzeyi de eklenince eğitimde yüksek bir başarı oranı elde etmekten henüz uzak olduğu kolayca görülür. Bu da, zayıf verimin tartışma götürmez bir diğer nedenidir. Yine de söz konusu etkenin önemi fazla abartılmamalı, öğretmenlerin genç oluşunun da avantajları vardır. Örneğin, öğrenci öğretmen ilişkileri, kapitalist ülkelerde olduğundan çok daha serbest, rahat ve özgürcedir. Öğrenciyle öğretmen arasında katı engellerin, aşılmaz duvarların bulunmayışı, ilişkilerde sıcak ve insanca bir hava yaratır, bir karşılıklı anlayış ortamı getirir. Pedagojik formasyona gelince, çoğunlukla yetersiz olduğu doğrudur, ancak ge-

(63) Granma (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

lişmiş ülke öğretmenlerinin gördüğü ve üstelik de bu ülkelerde fazlasıyla yeterli görülen pedagojik eğitim yakından incelendiğinde, bu eleştiri önemini büyük ölçüde yitirmektedir. Meslek pratiğiyle birlikte yürütülen ve meslek içi eğitim kursları biçiminde tasarlanan bir pedagoji eğitimi hiç de etkisiz bir çözüm değildir. Buna karşılık okuttukları konularda hızlandırılmış eğitimle yetiştirilen öğretmenlerin bilgi düzeylerinin yetersizliği bize çok daha ciddi bir engel gibi görünmektedir. Deney sahibi öğretmenlerin yardımıyla bile olsa, bu gençlerin yeterince bilgi sahibi olmadıkları konuları öğrencilerine yanlışsız aktaramamalarından korkulur.

Bunun yanında bir gerçek daha vardır, aileler, çocuklarının okul durumları ve aldıkları sonuçlarla ne denli ilgilenirse, genç ve deneyimsiz öğretmenin de öğrencilerini başarıya ulaştırması o denli kolay olacaktır. Oysa Kübalı yöneticiler ailelerin okula karşı ilgisizliğinden, kayıtsızlığından sık sık yakınmaktadırlar. Okul görmemiş birçok öğrenci velisi, çocuklarının okul durumunu izlememekte; ne çocuklarının başarılarına sevinmeyi ne de başarısızlıklarını aşmak için yüreklendirmeyi akıl etmemektedirler. Kimi aileler ise çocuğunun okula gidip gitmediğinin bile farkında değildir. Ailelerin ilgisizliği çocukların ders çalışmalarını, okulla ilgili herhangi bir çaba göstermelerini teşvik etmekten uzaktır

Aileleri, çocuklarını eğitim sorunlarına karşı daha duyarlı olmaya zorlamak için, DSK bünyesinde bir örnek aileler hareketi doğmuştur. Eylemin hedefi, özellikle, okula karşı ana-babalık görevlerini örnek biçimde yürüten velileri bir araya getirmektir. Devrim, hareketin etkisini giderek genişleterek, yaygınlık kazandırmakla ülkede bir eğitim geleneği yokluğunun yerini doldurmayı ummaktadır. 1970'lerde, örnek aileler hareketi 300.000 ana-babayı kapsamaktaydı. (64)

Tüm bu zorluklara bir de maddi zorluklar eklenince tabii ki durum daha da ağırlaşır. En canalıcı maddi sorun okul binası bulmaya ilişkindir. Küba'da devrimden önce 7.500 ilkokul binası bulunuyordu (özel okullar bu sayının içinde değildir), 1971'de ise ilkokul sayısı 15.000'dir. Bu artış kırsal alanlarda da ilkokulların oluşmasının sonucudur. Kentlerdeki okulların sayısı hemen hemen aynı kalmıştır, ancak bu okullara ekler yapılarak ya da kat çıkılarak alanları genişletilmiştir. Okul inşaatları sırasında devrimden önce de varolan birkaç okulun yerine yapılan okulları hesaba katmadan, 1970'de Eğitim Bakanlığı, 1959'dan 1970'e dek 9.000 dolayında yeni okulun inşa edilip açıldığını tahmin etmektedir. Öğretime açılan bu okullardan 2.000'i okul binası olarak kullanılmak üzere değiştirilen daha önce inşa edilmiş binalardır, 7.000'i ise okul binası olarak yeni inşa edilmiştir. Okul binası olarak kullanılan binalar arasında eski kışlalar da vardır, bu okul-kışlalar zorunluk sonucu alınan önleme simgesel bir anlam katmaktadır. Okul binası konusunda zaman zaman başvurulan bir

(64) **Granma'nın** verdiği sayı.

diğer çözüm, ülkeden göç eden zengin burjuvaların villalarının okul olarak kullanılmasıdır. Ancak bu villalar halkın oturduğu mahallelerde adım başı bulunacak şeylerden değildir, üstelik okul binası olmaya da elverişsizdirler.

Son bir sayı okul binası sorununun önemini daha iyi kavramaya yardım edecektir: 8.000 okulun, yani okul sayısının yarıdan fazlasının, tek bir dershaneden başka bölümü yoktur. Bu da öğretmenin, birinci sınıftan altıncı sınıfa dek altı sınıfı birden aynı dershanede okutması demektir. Ayrıca okul binalarının nüfus yoğunluğunun az olduğu bölgelerde yer aldığına da bir göstergedir.

Yeni okul binası yapımının -bilinen nedenlerle- öğrenci sayısındaki hızlı artışa ayak uyduramadığını da belirtmeliyiz. Öğrenci artışını karşılayacak niceliksel sıçramanın, devrimin ilk yıllarında bina inşaatı ve yeni binalar açılmasına ilişkin bölümü daha ağır bir biçimde yürümüştür. İlk bakışta çözümü olanaksız gibi görünen bina bulmadaki zorluk, Kübalılar tarafından geri bıraktırılmış bölgelerdeki okul binalarının çeşitli düzeylerdeki öğrenciler için nöbetleşe kullanılmasıyla iyi kötü bir çözüme kavuşturulmuştur. Gündüz, sabahçı ve öğlencilere ayrılan okul binası gece de yetişkinlerin eğitiminde kullanılır. Bu alanda gösterilen olağanüstü çabanın bu tür güçlüklerin üstesinden gelmeye yettiğini sanmak yanıltıcıdır. Fidel, 26 Temmuz 1970 tarihli söylevinde konuyu bir kez daha anımsatıyordu: «Ya ilköğretmen yokluğu ya da dershane yokluğu yüzünden ancak sabahçı ve öğlenci olarak yarım gün okula gidebilen birçok öğrenci vardır hâlâ...»

Dershane bulunduğunu varsaysak, maddi sorunlar yine de bitmiyor. En azından öğrenciyi oturtacak iskemle, önüne koyacak bir masa gerekir. Tüm bu okulları Mined'in, tornadan yeni çıkma, pırıl pırıl mobilya ile donatması beklenemezdi elbet. Eğitim bakanlığı okul araç ve gerecinin ancak bir bölümünü yeni yaptırabilirdi, peki geri kalanı ne olacaktı... Geri kalanını bulmak da kitle örgütlerine, özellikle DSK aracılığıyla tüm ülke halkına düşüyordu. Masa, iskemle, sıra, dolap vb. gibi eşya bağışlaması için tüm iyi niyet sahibi kişilere çağrıda bulunuldu. Şu da bir gerçek ki Küba gibi kitlelerin desteğine sahip bir ülkede ancak kitlelere çağrıdan bir sonuç alınabilirdi.

Temel bir sorun daha kalıyordu geriye, ders kitabı, defter, hatta kurşun kalem gereksinimi... Sanılanın tersine daha da yaşamsal ve aşılması güç sorunlardı bunlar, öyle ki bu konuda halkın iyi niyetinden medet ummak da olası değildi. Amerika'nın egemenliği döneminde Küba'da hani nerdeyse tek bir kitap basılmadığı gibi, kurşun kalem dahi imal edilemezdi. Devrimin elinde ders kitabı yayınlayacak teknik olanaklar yoktu, buna karşılık eldeki ders kitapları sayısı da yeterli değildi; yeterli olsa bile bunların içeriği sosyalist eğitimin hedeflerine tümüyle aykırıydı. Gerçekten, ideolojinin (kapitalist idelojiden başkası değil tabii) damgaladığı ders kitapları sadece tarih, edebiyat, felsefe, sosyoloji kitapları değildi, kapitalist ideoloji örneğin mate-

matik gibi en tarafsız ve masum bilinen ders kitaplarında dahi yuvalanmıştı. Mined'in aşağıdaki bildirisi bu olgunun önemini şöyle vurguluyordu: «Komisyon, örneğin hâlâ alımsatımla ilgili ticari işlemler, daha az ,daha çok *peso* kazanan tüccar örnekleriyle dolu matematik kitapları gibi kitapların yanlışlarını tartıştı, yöneticiler özellikle ilkokul kitaplarıyla işçi ve köylü eğitiminde kullanılacak kitaplarda pedagojik dürtülerin devrimci değerlere uygun olması gereğini bir kez daha vurguladılar.» (65)

Sonuçta, okullarını kitaba kavuşturmak için Küba muazzam matbaa tesisleriyle donanmış bir Kitap Enstitüsü kurmak zorunda kaldı. Bugün artık Küba için kitap basımı sorun olmaktan çıkmıştır. Devrimin başında temeli bile atılmamış olan Kitap Enstitüsü, 1970'de 8.6 milyon ders kitabıyla, 6.7 milyon çeşitli kitabın basımını yaptı. 1972'de 21 milyon basılı kitap bulunduğu göz önünde tutulursa (bunların çoğunluğu okul kitabıdır) ilerlemenin hangi boyutlarda olduğu anlaşılır.

Öte yandan eldeki kâğıt miktarı da henüz yeterli düzeye erişmemiştir ve içlerinde öncelik tanınması gereken öğretim kesimi de bulunan kesimlerin kâğıt gereksinimlerini karşılamak için mevcut kâğıt üretimi artırılmalıdır. Kurşun kalem, tükenmez kalem gibi kırtasiye malzemesi miktarı için de aynı şey söylenebilir.

Küba eğitim sistemindeki düşük verimin nedenlerini irdeledikten sonra, geriye Kübalıların bu duruma bir çözüm getirme konusunda ne düşündüğünü bilmek kalıyor. Yaptığımız açıklamalarda sorunun sadece eğitim sistemine özgü ve özgül yollardan çözümlenebilecek bir sorun olmadığını ortaya koyduk sanıyoruz. Durum, geribıraktırılmış bir ülkede zorunlu eğitimin yaygınlaşmasının sonucu ortaya çıkan daha genel sorunların en belirgin olanlarından biridir. Diğer bir deyişle, bu sorunlar, ülkeyi az gelişmişlik sürecinden kurtarmayı hedefleyen sosyal ve ekonomik önlemlerin bütünü içinde, onlarla birlikte ele alınmalıdır. Ancak bütünü içinde devrimci süreç, eğitimin genelleşmesine sekte vuran belli başlı engelleri ortadan kaldırabilir. Ne var ki bu gerçek, bu önlemler bölüm başından beri sırası geldikçe saydığımız, öğrenimdeki gecikmelerle mücadele amacıyla kurulan atölye-okullar, öğrenimden kaçmayı önlemek için harekete geçirilen örnek aileler eylemi, ilköğretmenlerin yetişmelerindeki yetersizliğe çözüm getirme yolunda açılan meslek içi kursları vb. gibi önlemlerdir. Ve tabii alınacak önlemler listesi hâlâ kapanmamıştır...

II.— ÖĞRENİME VE MESLEĞE YÖNELTME

Küba yeterli teknisyen, yeterli vasıflı işçi, yeterli mühendis vb. sayısına sahip değildir. Öğrenime ve mesleğe yöneltme sorunlarının ardında yatan, bir işgücü kıtlığıdır. Henüz, aday fazlalığından, bir eleme sınavına başvurmak zorunda kalan meslek eğitimi dalları pek fazla değildir. Eğitim dallarının hemen hemen tümü aday bulmakta

(65) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 30 Haziran 1968.

sıkıntı çekmektedir. Buna rağmen, kalkınmanın acil hedeflerini göz önüne alarak işgücünü çeşitli alanlara eşit biçimde dağıtma zorunluğu açısından bir mesleğe yöneltme sorunu vardır. Örneğin eğitim ve tarım Küba'da öncelik verilmesi gereken hedeflerdir. Oysa ki söz konusu hedefleri açıklama konusunda gösterilen yoğun çabalara rağmen, gençlik nedense bu konulara yönelmekte pek istekli görünmemektedir. Bu olgu, devrimci saflarda yer alan gençliğin geniş bir kesiminin değer yargılarında henüz köklü bir değişim meydana gelmediğini göstermektedir. Öncelerdeki alabildiğine serbest yöneltme sisteminin başarısızlığa uğradığı söylenebilir. Ne var ki gerçek anlâmda bir yöneltme sisteminin henüz yerleşmemiş olduğunu söylemek de yanlış olmaz. Yıllardanberi Kübalılar eğitim ve öğretimle, üretim sisteminin gereksinimleri arasında gerçek bir uyumu, kısıtlayıcı önlemlere gerek kalmadan gerçekleştirecek bir formül arayışı içindeler.

Ancak bu arayış bugün hem gençlerin, meslek eğilimlerini hem de toplumun gereksinimlerini tek bir noktada birleştirecek, bir biriyle bağdaştıracak hiç bir yolun henüz bulunamadığı anlamına da gelmez. Bilimsel ve teknik inceleme ve araştırma toplulukları *(circulos de interes)* bu yollardan biri ve belki de gelecek için en fazla bel bağlananıdır.

Bilimsel ve teknik alanda belli bir konuya ilgi duyan öğrenciler, toplu halde çalışmak için bir araya gelirler. İlgi alanı, hemşirelik, veterinerlik gibi bir meslek dalı, elektrik, petrol gibi bir teknik alan, ya da kahve, tütün, şeker kamışı vb. gibi bir tarım ürünü olabilir. İlgi odakları, temalar, çeşitlidir. Her grup genel olarak on beş kadar öğrenciden oluşur. Kimi zaman bir araştırma topluluğu birçok grubu içerebilir. Topluluk seçilen konunun uzmanı bir eğitmen tarafından ya da ilköğretimde bir ilköğretmen tarafından yönlendirilir uygulamanın diğer bir özgün yanı öğrencilerin çalışmalarına olanaklar ölçüsünde bir üretim merkezinden gelen konunun uzmanı bir teknisyenin rehberlik etmesidir. Araştırma topluluğu kendi içinde örgütlenir ve bir başkan seçer. Konuya en yakın, en bilgili öğrenci çoğunlukla hem başkanlık görevini hem de öğretmenin yardımcısı olarak okutmanlık görevini üstlenir. Görev dağılımındaki bu özellikler, okutmanlar hareketiyle (66) bilimsel ve teknik inceleme ve araştırma toplulukları arasında varolan sıkı ilişki ve işbirliğini açıklar.

İnceleme ve araştırma toplulukları çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Öyle ki 1964'lerde doğan toplulukların sayısı daha 1966-1967' de (67) 17.000'i bulmuştu (ilköğretimde 14.000, temel ortaöğretimde 2.600, üniversite öncesi eğitimde 400).

Harekete hız ve canlılık kazandırmak için Fidel, her yıl, en başarılı inceleme topluluklarının gerçekleştirdiği çalışmalardan bir seçme

---

(66) Dördüncü bölümde sözedildi.

(67) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 25 Şubat 1968.

yapılmasını önermiştir. Bir komite, her yıl, önce belediyeler, daha sonra bölgeler son olarak da eyaletler düzeyinde en başarılı, en iyi toplulukları seçer. Son seçime kalan topluluklar, Ağustos ayında Havana'da toplanır ve Bilimler Akademisi'nde araştırmalarının sonuçlarını sergilerler. Havana halkının da çağrılı olduğu fazlasıyla etkileyici bir gösteridir bu. Bir halk bayramı, bir şenlik havası içinde geçen katıldığımız sergide 15 yaşındaki genç bir teknisyen adayı bize şeker kamışı hastalıklarını ve 9 yaşında bir kız çocuğu da kol kırıklarını tedavi yöntemlerini anlattı, veteriner cerrahisi tutkunu çocuk yaştaki gençler açıkhavada ve herkesin gözü önünde bir ineği ameliyat ettiler. Şenlik süresince Bilimler Akademisi, bir hafta boyunca, burada genç öğrencilerin merak duydukları bilimsel konuları halka kendi dilinden açıkladıkları ve bu işi, kırk yıllık eğitmenlermiş gibi şaşırtıcı bir beceri ve ustalıkla yaptıkları bir bilimsel araştırma ve sergi merkezine dönüşür.

Gösteri niteliğinin ötesinde, araştırma toplulukları, gençlerin teknik açıdan üretim dünyasına yaklaşımlarını sağladığı oranda kuşkusuz gerçek bir başarıdır. Girişimin tek olumlu yanı, somut etkinlikler çerçevesi içinde, meslekten bir kişiyle ilişki kurma olanağı değildir. Bilimsel ve teknik araştırma toplulukları hiç kuşku yok ki, en genel anlamıyla (68) gençlerin yetişmesinde önemli bir katkıdır. Yalnız şu da bir gerçektir ki, öğrencilerin öğrenimlerini bitirdikten sonra seçtikleri meslekler üzerinde pek etkili olmayışı, atılıma bağlanan umutları boşa çıkarmıştır.

Gençlerin meslek yeteneklerini üretimin gereksinimleriyle birleştirmenin başka yolları da vardır. Bunların arasında belki en güçlüsü, haberleşme araçlarının tanıtma ve bilgi verme amacıyla kullanılmasıdır. Meslek eğitimi veren okullarla, yeterince adayın başvurmadığı meslek kollarını tanıtmak için Mined, basının ticari hesaplara boyun eğdiği kapitalist ülkelerde bütünüyle yabancısı olduğumuz bir rahatlıkla kitle iletişim araçlarından yararlanmaktadır. Daha iyi tanınma-

---

(68) Üniversite öncesi düzeyinde, Vento adlı bir deneme okulu bulunmaktadır. Okulda uygulanan pedagojinin ekseni tümüyle öğrencilerin ilgi alanlarıdır. Okul, her yıl, ulusal ölçekte, bilimsel ve teknik inceleme araştırma topluluklarında yeteneğini kanıtlamış ayrıca okulunda başarılı öğrencileri seçer. Sözkonusu öğrenciler, Vento'da, hem daha iyi araç ve gereç hem de Bilimler Akademisinden gelen araştırmacıların yardımıyla, daha ileri düzeyde çalışmalar yapmak üzere inceleme araştırma toplulukları oluşturabilirler. Vento'nun amacı, öğrenciye eksiksiz, çok yönlü bir eğitim vermektir, bu da her öğrencinin bilim dersleri yanında, bir spor dalında çalışması, bir de kültürel etkinliklere katılmasını gerektirir. Vento'da öğrenci almak için yapılan çok sıkı eleme, kitle eğitimi olmaya yönelen Küba eğitimi içinde bir istisna oluşturur. Vento'da alınan iyi sonuçlar (ülkenin en iyi teknisyenleri, mühendisleri buradan çıkar) okulun kapasitesinin artırılmasına neden olmuştur. Başlarda birkaç yüz öğrencisi olan okulun öğrenci sayısı binlere ulaşmıştır. Şu da var ki, Vento'da alınan başarılı sonuçlardan sözederken, bilimsel ve teknik araştırma ve inceleme topluluklarına bağlarken, okula öğrenci alımındaki titiz seçimi de unutmamak gerekir.

larını sağlamak amacıyla *Granma*'da bir ya da birden fazla mesleğe boydan boya ayrılmış sayfalara rastlarız. Aynı gazetede, her birinin giriş koşullarıyla birlikte öğrenci açığı bulunan okulların listeleri de yayınlanır. Okul, öğrenci ve meslek haberlerini geniş kitlelere yaymak üzere radyo ve televizyondan da yararlanılır.

Bunun dışında yöneticiler, yoğun işgücü kıtlığı durumunda kitle örgütlerine de başvurabilirler. Bu yönde, ilköğretmen toplamakla görevlendirilen DSK'lar mahalleler ya da bölgeler düzeyinde öğretmen olabilecek koşullara sahip kişilerle ilişki kurarak ilköğretmen alınmasında yardımcı olurlar. Kısa bir süre önce Fidel tarafından Komünist Gençlik Birliği II. Kongresi'nde üyeler, gelecek yıllar için gerek duyulan 20.000 ortaokul ve lise öğretmeni bulma yolunda çaba göstermekle görevlendirilmiştir. Her KGB üyesi bu konuda yeterli öğrenim düzeyine sahip arkadaşını öğretime atılmaya ikna edecektir. Ayrıca verilen burslar da meslek seçiminin dağılımında etkili olabilir.

Yukarda sözünü ettiğimiz birkaç olgu, duyurma ve daha ilköğretimden mesleğe yöneltmenin meslek seçiminde ne denli önemli bir yeri olduğunu ve bu alanda Küba'nın diğer ülkelere oranla takdir edilecek bir düzeyde bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin gerçek meslek yönelişleri öyle her zaman istenildiği gibi, ülkenin ekonomik gelişimi ve kalkınması yönünde, yani dilenen yönde olmamaktadır.

Örneğin teknik okullar aday bulmakta çok zorluk çekmektedir. Mined teknik öğretim sorumlusu, bazı vasıflı işçi yetiştirme eğitimi kollarında gözlemlenen diplomalı öğrenci sayısındaki dalgalanmaların, çoğunlukla, bazı bölümleri dolduramama gibi bir olguya bağlı bulunduğunu açıkladı. Teknik dallarda da diğerlerine göre daha az ilgi gören ikinci bir küme var. Örneğin tarım eğitimi, oysa tarım, Küba'nın benimsediği kalkınma stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. Yeri gelmişken otoriter bir mesleğe yöneltme sisteminin bulunmadığını da anımsatalım .Herhangi bir teknik okula girmek için öğrencide teknik öğretimin dallarına göre değişen bir öğrenim düzeyi aranır. DSK da adayın ahlâki nitelikleri üzerinde bir değerlendirme yapar. Bir teknik öğretim koluna, o kolun kontenjanını aşan sayıda genç yazılmışsa, onlarla tartışılarak öğrenci açığı bulunan dallara dağılımı konusunda ikna edilirler ne var ki bu yöntem de sorunu tam anlamıyla çözmeye yetmez. Fakat boş kalan yalnız vasıflı işçi yetiştiren okullar değildir, aynı durum teknisyen yetiştirenler için de geçerlidir. Bu sorun konusunda bilgi verecek kesin bir sayı yok elimizde, ancak Fidel'in bu yakınlardaki demeçleri sorunun düşündürücü olduğunu gösteriyor.

«Hiç yüreklendirici olmayan bir olay varsa, o da 1971-1972'de teknik ve tarım meslek okullarına yönelen gençlerin sayısının giderek azalmakta olduğudur (...) Sanayi ve tarım için teknisyen yetiştiren enstitüler boş durmaktadır. Kim olursa olsun, herhangi bir bilinçli kişi, herhangi bir devrimci, böyle bir kurumun boş kalmasına göz yuma-

maz. Düşündürücü bir olaydır bu. Uyanık bulunmamızı gerektirir, gençliğin yetişmesi konusunda bir şeylerin iyi gitmediğini gösterir bu, ve bizlerin gerçekten, hâlâ fersah fersah uzak olduğumuzun kanıtıdır.» (69)

Küba'nın kalkınmasında diğer bir yaşamsal öğe olan öğretmen ve özellikle ilköğret...ı alınması aynı ölçüde yaratır. men genel olarak «devrimin en önde gelen eğitmeni» olarak gazetelerde öğretmenin rolünü, sorumluluklarını değerlendiren, önemini ortaya koyan makaleler yer alır, bütün bunlara rağmen bu meslek en heyecanlı, devrimin en önde gelen taraftarları olan gençleri fazla çekmemektedir. Bu mesleğe karşı ilgiyi uyandırmak için DSK'lara başvurmak gerekmiştir.

Mesleğe yönelme sorunları yüksek öğretim düzeyinde de, aynı önemi taşımaktadır.

Burada, üniversiteye girmenin siyasi ölçütlere bağlı bulunduğu belirtilmelidir. Kısa bir süre önce Fidel, şöyle diyordu: «Evet, teknik eleman gereksinimimiz var, ancak her şeyden önce devrimcilere gereksinimimiz vardır.» Üniversite düzeyindeki bu siyasi denetimin amacı, yüksek öğrenim adaylarının, baştaki yöneticilere ya da belli bir politik çizgiye bağlılığını sağlama almak değildir. Amaç özellikle öğrencilerin, ülkenin kalkınmasına etkin bir biçimde katılmasını zorunlu kılmaktır, bu da, gençliğin devrimin büyük tercihleriyle uyum halinde, aynı doğrultuda olmasını gerektirir kuşkusuz. Öğrencinin durumunu değerlendirmede başlıca belirleyici öğe, gönüllü çalışmalara katılıp katılmadığıdır.

Son yıllara dek, tüm alanlarda geniş çapta bir kadro gereksinimi vardı, buna karşılık öğrenciler tümüyle kendi kişisel tercihleri doğrultusunda öğrenim dallarına yönelmekteydiler. Öğrencilerin çeşitli eğitim kollarına eşitsiz bir biçimde dağılmaları özellikle, öğrencilerin anlayış ve bilincine başvurma yoluyla ya da bilgilendirme kampanyalarıyla, giderek ortadan kaldırılmıştır. Bu alanda ne denli önemli sonuçlar alındığını bundan önceki bölümde gördük.

Bugün, öğrenci bulma zorluğu bir yana, bulunan öğrencilerin çeşitli meslek eğitimi kollarına dağılımı olayı eskisinden daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır: bazı kesimlerde tüm öğrenci başvurularını dikkate almak, tıp öğrencisi (70) sayısındaki aşırı fazlalık ya da

---

(69) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

(70) Yakın tarihe kadar Küba'da yeterli sayıda doktor bulunmadığı bir gerçektir. Devrimden önce ülkede 6.000 doktor vardı, bunların çoğu kentsel merkezlerde bulunuyordu. Devrimin ilk yıllarında 6.000 doktorun yarısı yani 3.000'i ülkeyi terketti. Bu olaydan sonra, bu açığı kapatmak, hatta devrimden önceki sayıyı kat kat aşma yolunda yoğun çaba harcandı ve hedefe ulaşıldı. Bugün ülkede görev yapan 8.500 doktor vardır, bu sayı ülkede düzenli bir şekilde dağılmıştır. Ayrıca uygulama koruyucu tıp alanına kaydırılmıştır ki en önemli sonuç da budur. Bugün ülkedeki doktor sayısı yeterli düzeydedir ve öğrenciler de bunu bilmektedirler. Ne var ki tıp dalındaki izdiham devam etmektedir.

sürekli bir tarım mühendisi kıtlığı gibi ciddi dengesizliklere yol açabilecektir.

Bu duruma acil bir çözüm getirmek amacıyla, öğrencilerin çeşitli öğretim kollarına dağılımını denetlemek üzere koşulları oldukça ağır bir «önkayıt» sistemi getirilmiştir. (71)

1 — Üniversite öncesi eğitimi bitirmekte olan her öğrenciye, bu düzeyde öğrencinin girebileceği çeşitli mesleklerin listesini ve bu mesleklerin içeriği, gelecekteki gelişimi ve sosyalist toplumdaki önemiyle öğrencinin bu düzeyde girebileceği çeşitli meslek dallarını tanıtan *Eğitim, meslek, üniversite, komünizm* adlı bir kitap verilir. (72) Kitapta tanıtılan mesleklerin bir bölümü birkaç yıl önce Küba'da adı bile bilinmeyen mesleklerdir .Öğrenci kitabı inceler, daha sonra kitap üzerinde öğretmenlerle tartışır. Komünist Gençlik Birliği militanları bu aşamada etkin biçimde görev yapmaya çağrılırlar.

2 — Bu hazırlık aşamasından sonra her öğrenci bir öğretmenler kurulu (üniversite öncesi ve yüksek öğretim öğretmenleri) ile tartışır. Amaç, öğrencinin meslekler konusunda bilgisi olup olmadığını anlamak ve gerekirse ona ek bilgiler vermek, yaptığı seçimi ne gibi temellere dayandırdığını öğrenmek ayrıca bunların kesinleşmesine yardımcı olmaktır. Bu görüşme sırasında kişisel seçimlerle toplumsal gereksinimler bütünleştirilmeye çalışılır. Öğrenciye, bu tartışmanın hiç bir baskı unsuru taşımadığı da açıklıkla belirtilir. Tartışma sonunda öğrenci kendine bir meslek seçmiş olacaktır.

3 — Bu yöntemle öğrencilerin seçimlerinin ne yönde geliştiği konusunda bir kanıya varılabilir. Elde edilen sonuçlara göre, ülke için son derece gerekli, ancak yeterli sayıda istekli aday bulamayan meslek kollarına ilişkin öğrenciye bilgi verme konusunda yeniden bir çaba gösterilir. Tüm bu aşamalardan sonra kayıtlar kesinleşir. (73)

Böylesine bir sistem, sadece, ne denli ağır işlediğine, yani öğrencinin meslek seçimini bir oldu bittiye getirme çabası içine girilmediği gözlemlenerek, Kübalı yöneticilerin otoriter yöntemlere olanaklar elverdiğince az başvurulması konusundaki istemini ortaya koyar. Ortaya çıkan sorunları gidermek için giriş sınavlarının mekanikleşmiş düzeni yerine önce konuyu öğrenciye açıklama ve kitlesel bir bilgilendirmeye gitme yeğ tutulur. Ne var ki gösterilen bunca çaba, öğrenci seçimlerinin her meslek alanına uyumlu bir şekilde dağılmasını sağ-

---

(71) **Vida Universitaria**, sayı 222, Eylül-Ekim 1970.

(72) Kitapta, yüksek öğrenim dallarının her birine ayrılan sayfa sayısı, bir ölçüde, öğrencinin tercihinin hangi doğrultuda olması konusundaki dilekleri belirtmektedir. Örneğin kitapta tıp öğrenimine yarım sayfa, veterinerlik için bir buçuk sayfa, tarım mühendisliği için iki sayfa, sosyal bilimler ve insan bilimleri için üç sayfa, pedagoj için ise on sayfa ayrılmıştır.

(73) Bu işlemler, işçi ve köylü hazırlık fakültesini bitiren yetişkinler için uygulanmaz. Zaten bunların çoğunluğu, daha önce çalıştıkları dallarda uzmanlaşmaktadırlar.

lamaya yetmemektedir ve kimi bilimsel disiplinler için (tıp ve psikoloji) kontenjan önceden saptanır ve seçim öğrencinin gerek önkayıt, gerek üniversite öncesi eğitim sonu sınavlarında aldığı sonuçlara bakılarak yapılır.

Şurası açıktır ki, öğrencinin bulunduğu düzey ne olursa olsun, bilimsel ve teknik araştırma toplulukları ne denli sağlam örgütlenmiş ya da kitle iletişim araçları ne denli güçlü olursa olsun, öğretim ve meslekle ilgili haber ve bilgi verme önlemleri gençlerin mesleklere karşı yetileriyle ekonominin duyduğu işgücü gereksinimini birleştirmeye yetmemektedir. Peki neden?

Mesleğe yöneltme sorunu, değerler arasındaki aşama sırası ve anlayışlar, halkın ve gençliğin bilinç düzeyinin gelişmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Fidel, yöneltme sorununu gençliğin devrimci formasyonuna indirgeyerek, ona gerçek değerini, anlamını vermiştir. Olasıdır ki ileri sosyalist toplumda en gerekli meslekler sınıfsız toplumca en fazla değerlendirilenler olacaktır ve saygınlıklarıyla daha çok sayıda genci çekecektir. Küba henüz bu aşamada değilse bunun nedeni, geniş ölçüde, eski değerler sisteminin, yani kapitalist burjuvazinin değerlerinin henüz zihinlerden silinmemiş olmasıdır. Genç Kübalıların meslek seçimleri üzerinde elde edilen sayıca sınırlı birkaç belirti bu gençlerin zihinlerinde kapitalist batı toplumlarında rastladığımız seçimlerle birçok noktada birleşen bir değerler sistemi oluşturduklarını göstermiştir: kafa işçiliğine, zihinsel çabaya dayanan mesleklere kol işçiliğine dayanan mesleklere göre öncelik verilir ve «entelektüel» meslekler arasında ise en başta tıp sonra elektronik mühendisliği gelir; listenin en sonunda yer alan meslekler ise tarım mühendisliği ve öğretmenliktir. Bu küçük araştırma yalnız bir üniversite hazırlık enstitüsü öğrencileriyle sınırlı tutulmuştur, sonuçlardan ille de bir genelleme yapmak gerekmez. Bununla birlikte, sonuçlar, bize eşlik eden Kübalı öğretmenlerin, deneyimleriyle edindikleri izlenim ve saptamalarına oldukça yakındır ayrıca bizim meslek seçimleri konusundaki bilgilerimize de uygundur. Meslekleri itibar durumlarına göre sıralayan burjuva değer yargılarının ömrü insan bilincinde tahmin edildiğinden de uzundur. Bazen bunlar son derece sinsice ve kimi zaman bunlara karşı içtenlikle mücadele veren kişilerce bile taşınmaktadır. Bu değerlere katılmasından kuşku duyulmayan Fidel bile teknik öğretime karşı ilgisizlikten yakındığı aynı söylevde okula başlamadaki gecikmelere şu çözümü öneriyordu: (74) «16, 17 yaşlarında olduğu halde okula başlamada gecikmiş ve ortaöğretimin ilk iki yılında olanlar ne yapmalı? Yapılacak şey, bunları teknik okullara yollamaktır.» Teknik okulları başarısız öğrenciler için bir çözüm olarak ileri sürmek elbette ki onların saygınlığını fazla artırmaz.

---

(74) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

Eski kapitalist sistem insan bilincinden kolay kolay sökülüp atılamayan, uzun süreli izler bırakıyorsa, bir kolektif bilgilendirmenin tavırları temelden değiştirmede etkin olmayacağı da ortadadır. Buna karşılık, öğretimin kendisinin daha temel değişikliklerle değerler sistemini daha etkili bir biçimde değiştirmesi olasıdır. Bugün ortaöğretim-düzeyinde gelişmekte olan kırsal kesimlerdeki okulların hedeflerinden biridir. Üniversiteyi evrenselleştirerek varılmak istenen hedeflerden de biridir bu. Gelecek bölümde bu tasarıların kapsamı ve hangi aşamada bulunduklarını göreceğiz.

Vurguladığımız sorunlar aslında temel politik sorunlardır (75) ve Fidel'in, eğer bir burjuva gençlik oluşturulmak istenmiyorsa eğitimde bir devrimin yapılması gereğini belirtmesi de bunları temel sorunlar olarak ele almasından ileri gelmektedir.

(75) Mesleğe yönelme ile ilgili aksaklıkların daha ikincil nedenleri belki de düzenleme, örgütlenme sorunlarında aranabilir. Tutarlı bir mesleğe yönelitme sistemine henüz geçilemediğini daha önce belirtmiştik. Bunun en çarpıcı belirtisi, çocuğun eğitiminde payı olan her kişi ya da kuruluşun, çocuğu mesleğe yöneltmedeki sorumluluğunun ne olacağının kesin çizgilerle belirlenmemiş olmasıdır. Çocuğun eğitiminde uzaktan yakından katkısı olan herkes, her kuruluş -kitle örgütleri, eğitimciler, aileler, haber organları- mesleğe yöneltmede de sorumluluk taşır, katkıda bulunur, ancak, düzenli bir yöneltme sisteminin bulunmayışı nedeniyle bu katkının niteliği ve oranının saptanması da adı geçen kişi ve örgütlere kalır. Öte yandan, okul süreci içinde, çocuğun eğitimiyle ilgilenenlerin kesin bir meslek tercihi yapacağı, belirli dönemler yani **yöneltme basamakları** da bulunmamaktadır. Belli belirsiz dönemler varolsa bile, bunlar konulara göre alabildiğine değişkenlik gösterir. Bu olgunun getirdiği karmaşa, örgütler, kurumlar ve kişiler arasında haberleşme zincirinin de iyi işlemediğini göstermektedir.

6

Küba Eğitiminin Geleceği

Dördüncü bölümde açıklamaya çalıştığımız eğitim sistemi bugün hâlâ geçerli ve eğitim kurumlarının çoğunda yürürlükte olan sistemdir. Ancak, ayrıntılarıyla sergilediğimiz bu sistem bugünkü gerçeği yansıtmakla birlikte, bir oranda da aşılmış sayılmaktadır, çünkü uygulamaya geçen her yeni tasarı ister istemez yürürlükteki sistemi «aşılmaya» mahkûm etmektedir.

Kitabın bu bölümünde, Küba eğitimindeki öncü denemelere ayırdığımız yerin, bu denemelerin dar uygulama alanlarına oranla biraz fazla olduğu düşünülebilir, ancak Küba devriminin eğitim alanındaki özgün tavrını kavratacak en etkin, en önemli olgu bizce bu öncü denemelerdir ve ayrıca Küba eğitim sisteminin gelişim çizgisini apaçık gösteren de yine bunlardır. Dahası, bu öncü denemeler, yürürlükteki eğitim sistemine kıyasla, kapitalist ve sömürgeci dönemden miras kalan çelişkilerden daha büyük ölçüde arınmış olduklarından, Küba halkının eğitime ilişkin görüşleri ve amaçları konusunda daha açık bir fikir edinmemize olanak verecektir. Ayrıca bu öncü denemeler ülke çapında giderek daha büyük bir yaygınlık kazanmaktadır.

Öncü denemelerle ilgili açıklamalarımızda belki belli bir mantık sırası izlememiz ve işe ilköğretim kesiminden başlayıp ortaokul, üniversite öncesi derken sırayla gitmemiz gerekirdi. Fakat bu sırayı izlememiz için çok önemli bir neden var: Küba'da, ilerde eğitimin tüm aşamalarına yayılacak olan devrimci bir eğitim anlayışı ilk kez temel ortaöğretimde filizlenmiştir

I—YERLEŞİK KIRSAL KESİM OKULU

Ortaöğretim bölümünde kırsal kesime giden okul planının nerden kaynaklandığını, nasıl başladığını anlatmıştık. Kısaca özetlersek, 1965-1966'da, 20.000 ortaokul öğrencisi, son derece ciddî bir işgücü gereksinmesine çözüm olarak, birkaç hafta süreyle Camagüey eyaletine gönderilmişti. Bu süre içinde öğretmen ve öğrenciler, öğrenimle üretimin birarada yürütülmesi denemesine giriştiler. İlginç görülen bu deneme, bugün artık tüm temel orta okullara yayılmış, genelleştirilmiş olan, kırsal kesime giden okul planının kaynağını oluşturmuştu. Artık, söz konusu plan gereğince yılda bir kez her orta dereceli okul, öğretmeni, öğrencisi, yöneticisiyle, altı haftalık bir süreyle kırsal kesime gider ve bu süre içinde tarım çalışmasıyla (özellikle ekim, plantasyonların bakımı, hasat) eğitim bir arada yürütülür. Ne var ki geleneksel okul yaşamı içinde bu altı haftalık kesinti, varılmak istenen hedefler açısından, bir zaman sonra yetersiz görülmeye başlandı, çünkü geçici bir zaman, bir tatil gibi yaşanan bu altı hafta bilinçlerdeki beklenen köklü değişiklikleri meydana getirmekten uzaktı. Böylece, öğrencilerin, öğrenimle, üretimi sürekli olarak birlikte götürebilmelerini sağlayacak ortaokulun, kırsal kesimde «kurulması» görüşü giderek etkinlik kazanmaya başladı.

Kırsal kesim okulu niye gereklidir? Bu soruya verilecek yanıt şu olacaktır: hem sosyalizmin son hedefi olan yeni insanı(76)oluşturmak için, hem de kimi işgücü sorunlarını çözümlemek için. Önce olayın yeni insanı oluşturmakla ilgili yönüne bakalım. Bu, bir yandan yeni insanının oluşmasına nasıl bir katkısı olacağının belirlenmesini gerektiren geniş kapsamlı bir alandır. Yeni insanın genel tanımına ve ana çizgilerine, bir sonraki bölümde, devrimci pedagojiden söz ederken değinmeye çalışacağız. Şimdilik, yeni insanın, daha çok bu yeni uygulamayla, kırsal kesimde yerleşik okul uygulamasıyla ilintili yanları üzerinde duracağız.

Yeni insan para için çalışmayacaktır. İnsanlar arasındaki ticari ilişkilere son verilecek ve para bugünkü işlevini yitirecektir. Peki, para kazanma «tuzağının» sürükleyiciliği yokolursa, yeni insan, hangi amaçla, hangi dürtüyle çalışacaktır? Çünkü kazanç bir dürtü ve amaç olmaktan çıktıktan sonra da insan, sosyalist toplum için gerekli tüm zenginlikleri üretmek için çalışmaya devam etmelidir. Kübalılar için yeni düzenin hareket gücü, herşeyden önce bu zorunluluğun bilincine varılması olacaktır. Yeni insanı üretmeye itecek olan güç, eğer tüketmek istiyorsa, üretmesi gerektiğinin bilincidir. Maddî zenginliklerin paylaşımının yeniden düzenlenmesinde sapmalara yer verilmek istenmezse, paranın yerini, üretici bilinci adını vereceğimiz bu bilinç almalıdır. Küba devrimcilerine göre, kişinin daha çok mal elde etmek

---

(76) Yeni insan'ın kesin bir tanımını yapmak gerçekten zor. Örneğin, Che için yeni insan, belli bir ölçüde devrin gereksinmelerine göre değişkenlik gösterir, bu da mutlak, bir tanımını vermeyi güçleştirmektedir.

için daha çok para kazanmaya çabalaması olayı, maddî zenginliklerin üretiminin ifade ettiği insanî güçten habersiz oluşunu gösterir ve bu tavır bir çeşit bencilliğin göstergesidir. Üretici bilincinin aksine bu tavrı, tüketici anlayışı olarak niteleyebiliriz. Sosyalist insan ise, «tüketici»nin tersine israftan kaçınmasını kendi tüketimini sınırlamasını bilecektir, çünkü o aynı zamanda bir üretici olarak, tükettiği malın ne pahasına üretildiğinin bilincindedir. Son hedef olan komünizm, maddî zenginliklerin bolluğu demektir, ancak bu asla, insan için gerekliği kuşkulu birtakım ürünlerin ölçüsüz tüketimi anlamına gelmez. Kuşkusuz, sosyalist toplumda insanın gereksinimlerinin, kapitalist toplumdakilerden daha «insanî» daha «doğal» olduğu söylenemez, ancak sosyalist toplumda kâr amacının biçimlendirdiği yapay gereksinimler ortadan kalkar ve yerlerini insanın bilinçli istemlerinin belirlediği gereksinimlere bırakırlar.

Tüketim malları kıtlığı sürüp gittikçe, ayrıca bilinçlerin, ahlâk anlayışlarının, değer yargılarının ve alışkanlıkların değişmesi, hiç olmazsa birkaç kuşağın gelip geçmesini gerektiren uzun vadeli bir iş olunca, yukarda belirtilen genel hedefler ütopik görünebilir. Yine de, Küba'da ortaya konan çabanın anlamı, söz konusu hedeflere en azından yönelmiş olmaktır. (77)

---

(77) Kolektif toplum işleyişi içinde paranın görevine son vermek üzere İlos da Pinos'da dar bir çerçevede yapılan denemeler, Kübalı yöneticilerin bu konuyla ne denli ilgili olduklarına örnektir.

Alman sonuçları istemli, bilinçli bir şekilde öngörülmemiş olsa da, benimsenen para politikası da paranın ortadan kaldırılması doğrultusunda işlemektedir. Bildiğimiz kadarıyla Küba, halkın elindeki parayı nasıl ve nereye harcayacağını bilemediği tek ülkedir gerçekten. Bundan hemen, bolluk döneminin başladığı sonucunu çıkarmamalı elbet. Bugün için bir gerçek varsa o da, tedavüldeki parayla, arzedilen mal miktarı arasında bir dengesizlik olduğudur. Gerçekte, daha hâlâ ekonomik sektörlerin çoğunda mal kıtlığı olabilir, ne var ki Küba, fiyatları artırarak tüketimi sınırlamak yerine, arzedilen malların halka adaletli ve eşit bir biçimde dağıtılması için karne sistemine başvurmuştur. Tüketimin sınırlandırılması gereken sektörlerde (örneğin besin ve giyecek sektöründe) mallar pahalı değildir. Diğer sektörlerde ise toplumsal hizmetler ya ücretsizdir ya da ücretsiz denebilecek kadar düşük bir ücret karşılığında yerine getirilir. (örneğin, ilâç, sağlık hizmetleri, eğitim ve öğretim, ulaşım, telefon). Kira, ücretlerin % 10'u olarak saptanmıştır. Özetle, Küba'da eşlerin ikisinin de çalıştığı bir aileye, bu ailenin hakkı olan her türlü tüketim maddesini alması, her türlü harcamayı yapması için gerekenden çok daha fazla para girdiği az rastlanan bir olay değildir. Küba'da sorun, para bulamamak değil, eldeki para fazlasını harcayacak yer ve fırsat bulamamaktır. Bu para fazlasını elden çıkarmaya, yer yer aşırı derecede pahalı olan lokanta ve gece kulüpleri olanak verir. Ancak bunlara rağbet oldukça fazladır ve sıra beklemek halk üzerinde caydırıcı bir rol oynar. Diğer yandan, çok sıkı tutulan kambiyo işlemleri yabancılarla karaborsa girişimlerini ortadan kaldırır, Kübalılar arasında, örneğin besin konusunda karaborsa ise hiç yok denecek düzeydedir. İzlenen para politikasının olumsuz bir yanı da vardır, şöyle ki, para kişilerin elinde birikir ve bunların elindeki parayı piyasaya sürmemesi, piyasada bir hareketsizliğe yol açar ve ekonominin işleyişine sekte vurur. Bugün hükümet, bazı maddeleri serbest satışa sunarak, bu para fazlasını piyasaya çekmenin yollarını

Kafaları değiştirmenin en etkili, en kestirme yolu, genç kuşaklara yönelmektir. Bu da, üretime dönük çalışmanın öğretim içindeki yerini ve önemini açıklamaya yeter. Küba yöneticileri üretici bilincini günlük yaşamda etkili kılmanın olanaksızlığının bilincindedirler. Gençleri elde etmek istedikleri malların üretiminin gerektirdiği insan gücü, el emeğinin öneminin bilincine vardırmaya götürecek tek yol, onları gerçek ve de somut biçimde üretime katmaktan geçer. Köye giden okul sisteminin gençlere, üretimin gereksinimleri konusunda kesin bir kanı vermediği anlaşıldığı içindir ki, ortaokulu doğrudan kırsal kesime *yerleştirme* gereği doğmuştur. Öğrenciyi her gün düzenli bir biçimde, üre-

---

aramaktadır. Ne var ki bu tür önlemlerin ters etki yapacağı yani para kavramına tekrar bir ayrıcalık vereceği açıktır. Bununla birlikte birinci derecedeki gereksinme maddeleri hiç bir zaman serbest satışa sunulmayacaktır.

Küba'da paranın rolü büyük ölçüde kısıtlandıysa da, büsbütün ortadan kalktığı söylenemez. Ücretler arasındaki dengesizlikler geniş çapta azalmış ve 1'e - 3'e inmiştir.

Buzdolabı, motosiklet gibi az bulunan sanayi mallarının arzında, paranın mübadele niteliğinin kalktığı yeni dağıtım yöntemleri denenmektedir. Her üretim merkezine bu mallardan belli sayıda verilmektedir. Üretim merkezinde yeralan bir komisyon ya da kurul bunların o üretim merkezine çalışanlara dağıtımını sağlar. yaptığı seçim konusunda da halk önünde hesap verir. Bu seçimde kullanılan ölçütler, gereklilik (örneğin buzdolabı kalabalık bir aileye daha çok gereklidir) ve toplumsal tutumdur (düzenli işe gelme, gönüllü çalışmaya katılma). Lokanta ve gece kulüplerinde indirim ya da eski Amerikalı milyarderlerin eski sarayvari köşkleri, villalarında tatil yapmakta da aynı ölçütler geçerlidir.

Kısacası, bugün yaşanmakta olan dönem, kapitalist sistemden sosyalist sisteme geçiş girişiminde aşma zorunluğu bulunan «geçiş dönemi»nin tüm karakteristiklerini içerir. Bu dönem, gözetilen uzun vadeli hedeflerle (örneğin maddi dürtülerin yokedilmesi, maddi zenginliklerin eşit bir biçimde dağılımı) kapitalizmin artıklarını birbiriyle bağdaştırmalıdır. Ücretler arasındaki dengesizliğin düşük bir düzeyde tutulması, az bulunan maddelerin, üretim merkezlerinde, hakeden kişilere dağıtılması bunların dağıtımında, halk arasında eşit olarak paylaştırılmasında her ne kadar büyük bir adalet getirilmiş olsa da, bugün için maddi dürtüler olarak durmaktadırlar, devrimci hükümet, geçiş döneminin aşamaları arasındaki köprüleri atarak, komünizme geçiş sürecini hızlandırmayı denemiştir. Örneğin 1968'deki «devrimci taarruz» döneminde böyle olmuştur. Che'nin ölümünden sonra matem simgesi olarak kapatılan gece kulüpleri bir daha açılmamıştır. Ancak, Kübalı yöneticilerin bu dönemde biraz acele ettikleri ve kitlelerin kendilerini izlemediği anlaşılmaktadır. Bunun üzerine bazı önlemleri kaldırmak gereği doğmuştu. Bugün, aşırılığın idealizme götüreceği ahlâkî dürtülerle tekelleşmesi, bireysel bencilliğe götürecek maddî dürtüler arasında bir denge sağlamak gerektiği düşünülmektedir.

Ekonomik sistemdeki dönüşümler, gerekli bile olsalar, kafaları, en azından bugünden yarına değiştirmeye yetmemektedirler. Che'nin Uruguay'da çıkan **Marcha** dergisinde 1965'de yayınlanan bir konuşması bu sorunu çok iyi özetlemektedir : «Komünizmi inşa etmek için, insanı ekonomik temelle aynı zamanda değiştirmek gerekir. Burada, kitleleri seferber edecek aracı doğru olarak seçmenin büyük önemi ortaya çıkar. Bu araç temelde ahlâkî nitelikte olmalı, ancak sosyal nitelikteki maddî dürtünün doğru olarak kullanımını da unutmamalıdır.» (E. Che GUEVARA, (**Sosyalizm ve İnsan**), Maspero, 1967.)

timle öğretimi birarada götüreceği bir ortama sokmakla, «asil» entelektüel çalışma ile «aşağılık» beden çalışması arasındaki köhneleşmiş ayırımın da ortadan kalkacağı umulmaktadır. Amaç, üretken çalışmanın, en azından entelektüel çalışma kadar saygın olduğu gerçeğini kavratmaktan öte, sadece teorik eğitim gören ve üretim gücünden, emek gücünden habersiz, dolayısıyla da üretici bilincinden çok tüketici kafaya sahip bireylerin yetiştirilmesine de bir son vermektir. Sırası gelmişken bu konuda açıklayıcı bir kısa öykü aktaralım. Fidel, Ceiba 1'e yaptığı gezilerden birinde (Ceiba 1, ilk yerleşik kırsal kesim okuludur) öğrencilerin yarıyıl sınavlarında olduklarını, bu nedenle üretim çalışmasından bağışık tutulduklarını izler. Fidel'e göre, sınav süresinde öğrencileri üretime katmamakla, entelektüel çalışmaya ayrıcalık veren, onu üstün tutan bir sakat geleneğe boyun eğilmiştir. Fidel düşüncesini öğretmenlere açar ve bu konuda onları uyarır; öğretmenler de Fidel'e hak verirler. Oybirliğiyle alınan bir kararla, bundan böyle okulda, yarıyıl sınavları sırasında dahi üretim çalışması yapılması kabul edilir.

Orta dereceli okulların kırsal kesimlerde kurulmasının kaynağında ideolojik kaygıların da yattığı bir gerçektir, ancak başta da belirttiğimiz gibi burada ideolojik kaygılar, özellikle işgücü yokluğuna bağlı bulunan ekonomik cinsten kaygılarla birleşmiştir. Bugün birçok ülkede ve özellikle azgelişmiş ülkelerde eğitim harcamalarının giderek, hızla arttığı bu artışa rağmen eğitim gereksinimlerinin bir türlü karşılanamaz olduğu bilinmektedir. Durum gelişmiş ülkeler için böyleyken, azgelişmiş ülkeler, içinden çıkılması olanaksız bir çelişki içine düşmüştür. Öyle ki, azgelişmiş ülkelerin, maddî kaynaklarının büyük bir bölümünü sanayi yatırımlarına ayırmaları gerekmektedir, öte yandan en azından bu genç sanayiyi daha işin başında uluslararası ölçekte etkin ve rekabete hazır duruma getirecek, nitelikli işgücünü oluşturmak üzere, eğitim alanında da yoğun biçimde yatırım yapmaları gerekmektedir. İşte altedilmesi zor çelişki budur ve bir ülke, gelişmiş ülkelerdeki sanayiye dönük atılım dönemlerinde tanık olunduğu gibi, açık bulunan nitelikli işçi ve yönetici kadrolarını doldurmak amacıyla, bir seçkin işçi-yönetici kitlesi yetiştirecek yerde, eğitimi genelleştirmek ve tüm halka maletmeyi amaçlarsa, zorluklar daha da artar.

Devletin ilköğretim için yaptığı harcamalara bir de ortaöğretimi genelleştirme harcamalarının eklenmesi sözkonusu olamayacağına göre, geriye, ortaöğretimin kendi para kaynaklarını kendisi bulması kalır. Başka bir deyişle, eğer öğrencilerin üretim çalışmaları ideolojik hedeflere uygun ise, ortaöğretim de, ekonomik açıdan bir lüks olmaktan çıkar. Bu olguyu Fidel, bir söylevinde şöyle açıklamaktadır:

«Eğitimin bize kaça maloldüğunu hesaplayacak olursak, bugün ülkenin, eğitime 400 milyon pesodan fazla harcadığını görürüz. Yarın bu sayı daha da artacaktır elbet. Yoksul ülkemiz kalkınma yolundadır. Eğer 1980'de eğitim bütçesi, altı, yedi, sekiz yüz milyon ve belki

daha fazla, örneğin 1 milyara çıkacak olursa, ülke ekonomisi bu harcamalara nasıl katlanır?

İşte, eğitimle üretimi bütünleştirmenin yararı burdadır, şöyle ki, günde üç dört saat üretim çalışması yapacak olan gençler sayesinde ülkemiz ekonomisi zenginleşebilir. Bu gençlerin ürettikleri malın değeri bir milyar pesoyu haydi haydi aşacaktır. Bu yöntemle, aynı zamanda önemli bir çelişkiyi de çözme olanağını elde edebiliriz: ülkemizin alabildiğine yoksulluğuyla, gençlik eğitimini olanak ölçüsünde geliştirme zorunluğu arasındaki çelişkiyi... Sorunun ekonomik çözümü işte buradadır.» (78)

Bununla birlikte, eğitimin, para kaynağını kendi kendisine sağlaması ekonomik özerklik olarak anlaşılmamalı. Bir yerleşik kırsal kesim okulunun yaptığı üretim, yerel tarım planı çerçevesinde ve tarım planı hedefleri doğrultusunda gerçekleşir, bu yolla okula doğrudan bir para girmez. Devlet, tüm okulların gelirlerini kendinde toplar ve bu para gene devletçe eğitim kesimine ya da diğer kesimlere kredi olarak dağıtılır. (79) Yani her okulun devletten aldığı kredi miktarı eşittir ve yaptığı üretimden kesinlikle bağımsızdır. Bu nokta üzerinde özellikle duruyoruz, çünkü daha önceki bir uygulamada kırsal kesimdeki bazı orta dereceli okullara özerklik verilmişti. Bu uygulamaya göre her okul ürettiğinden elde ettiği kazancı kendi harcamalarında kullanıyordu, ancak bu yöntemin zararlarını görmekte gecikilmedi. Yokedilmeye çalışılan «ticarî zihniyet» hemen boy gösterivermişti yeniden. Yanlışın bilincine varılması, ekonomik açıdan özerk kırsal kesim okulları deneyinin sonu oldu.

Demek ki, orta dereceli yerleşik kırsal kesim okulları, öğretimin genel ekonomik sistemle bütünleşmesine katkıda bulunmakta ve öğrencinin tam bir üretici niteliği kazanmasını sağlamaktadır. Bu uygulama, ortaöğretimin genelleştirilmesinin ortaya çıkardığı sorunları, ilke olarak çözer ki, bu da az şey değildir. Giriş bölümünde, Küba'nın, sanayi atılımına olanak sağlayacak kalkınma yolu olarak tarımı seçtiğini belirttik. Öyleyse daha bir süre için ülkenin tarım meslekleri uzmanlarına gereksinimi olacaktır (bir önceki bölümde, bu konuda bazı sorunların çıktığını görmüştük), işte yerleşik kırsal kesim okulu bu sorunu çözecek en etkin unsurdur. Öte yandan tarım mesleklerinde yeni adayların yetişmesi başka açılardan da gereklidir: aslında Küba, A.B.D. sömürgesi olduğu dönemden kalma bir «illet»in acılarını hâlâ çekmektedir. O dönemde, türlü kirli işler kırsal kesimlerin yoksul insanını Havana'ya çekmişti. Havana'da fahişelik öylesine yaygındı ki, Başkente, «A.B.D.'nin genelevi» diye ad takılmıştı. Zengin Amerikalıların başkentteki varlığı, hizmetçilerden, uşaklardan, lüks otellerin personelinden, karanlık işlerle uğraşan kişilerden oluşan bir kitlenın doğmasına yol açmıştı. Çürümüşlük, her alanda geçer akçeydi. Amerikalı

(78) Fidel'in Komünist Gençlik II. Kongresinde verdiği söylev., **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

(79) Burada okul çerçevesi içinde betimlenen sözkonusu ekonomik işleyiş. herhangi bir işyeri ya da üretim merkezi için de geçerlidir.

zenginler tası tarağı toparlayıp geldikleri gibi gittiler, ne var ki Havana'nın 1.700.000 iik nüfusu -yani tüm ada nüfusunun dörtte biri- olduğu yerde kaldı. Sanayi kuruluşlarının, fabrikaların da bulunmadığı kentte nüfus fazlalığı büyük bir sorun yaratmaktadır. Devrimci hükümetin Havana'daki nüfus fazlalığını, zora, baskıya başvurmaktan özenle kaçınarak, kırsal kesimlere kaydırması zorunluğu ortadadır. Bu güne dek bu yoldaki tüm girişimler sonuçsuz kalmıştır. Tümüyle tarıma yönelmiş Küba gibi azgelişmiş bir ülkede göz yumulması hepten olanaksız olan kentsel kesimdeki nüfus yoğunlaşmasına son verebilecek çözüm, gençliği kırsal kesimlere çekmektir.

1972'de kırsal kesimlerdeki okulların sayısı 50 kadardı, bu sayı 1973'de 140 oldu. Kırsal kesimlerdeki okulların yerlerinin saptanması, coğrafi ve ekonomik kıstaslara göre yapılır, çünkü okulun uygulayacağı üretim tipi, yöresel tarım planına, toprağın niteliklerine, verimliliğine bağlıdır. Fakat asıl gözönüne alınan ve okul yerinin seçimini etkileyen unsur, toprağı işleyecek öğrencilerin bedensel olanakları, bedensel güçleridir. Okul mekânları, işlevleri gözönüne alınarak, prefabrik malzemeyle özel olarak inşa edilmiş, yepyeni binalardır. Okul binası, geniş tarım alanlarının ortasındadır, çevresinde öğrencilerin işleyip değerlendirecekleri araziler vardır. Her okulun toplam öğrenci sayısı 500 dür (kız ve erkek öğrenci), yine her okul 500 hektar toprağın işlenmesinden sorumludur. Okul alanı içinde okul binalarından başka yeşil alanlar ve bir de spor alanı (Ceiba 1'de ayrıca bir yüzme havuzu) bulunur. Tüm öğrenciler yatılıdır.

Böylelikle, öğrencilerin hem üretim çalışmasına katılması, hem de dersleri izlemesi, hep okul sınırları içinde gerçekleşir, öğrenciler okuldan ancak hafta sonunda, o da evlerine gitmek üzere ayrılırlar. Uygulamanın yararları ortadadır, ne var ki bu yöntem, üretim bölgesi içinde, dışa kapalı bir okul ortamı oluştururken, okulun toplumsal çevreden soyutlanması tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Başka bir deyişle, üretim çalışmasıyla öğretimin bütünlüğünü sağlayalım derken bu kez toplumsal çevredeki üretim emekçileriyle öğrencilerin, en azından okul düzleminde, okul sınırları içinde bütünleşmesi gözden kaçırılmıştır. Her yerleşik kırsal kesim okulunun çevresinde, uzun vadede, üretim bölgesinin emekçilerini, öğretmen ve öğrencileri bir araya getirecek bir köyün kurulması öngörüldüğüne göre, Kübalıların bu sorunu da gözönünde bulundurdukları kesindir. Ne var ki bu türden bir girişimin maliyeti çokyüksek olduktan başka, uygulanması da zaman ister. Aslında deney henüz çok yeni olduğundan, ciddi bir çevreden soyutlanma tehlikesi yaratıp yaratmayacağını bilmek için daha çok erkendir; gene de, gelecek yıllarda yerleşik kırsal kesim okullarıyla, yerel üretim birimleri arasındaki ilişkilerin gelişimini yakından izlemek gerekecektir.

Günlük okul programı incelendiğinde, üretken çalışmayla öğretimin nasıl birbirine eklemlendiği, aralarında nasıl bir uyum sağlandığı

anlaşılacaktır. Biz burada, ilk yerleşik kırsal kesim okulu olan Ceiba 1'e 1971 Ağustosunda yaptığımız gezi sırasında, bize verilen programı aktarmakla yetineceğiz; gittiğimiz tarihte okul açılalı bir yıla yakın olmuştu. Okulda her iki cinsten öğrenci vardı ve bu 496 öğrenci, yedinci sınıftan onuncu sınıfa kadar üç sınıflı dört ayrı düzeye ayrılmıştı. Program şuydu:

Saat 6.00'da kalkış; sabah temizliği, kahvaltı; saat yedide herkesin katıldığı (okul yöneticisi, öğretmenler, öğrenciler) ve gerek okul içi, gerek genel sorunların tartışıldığı toplantı.

Saat 7.30'da öğrenciler iki gruba ayrılır. Bir grup (örneğin yedinci ve sekizinci sınıflar) 7.30'dan 11.00'e dek tarla çalışmasına gider, diğer grup ise (dokuz ve onuncu sınıflar) 7.30 ile 12.00 arası ders yapar.

Öğle yemeği iki seferde verilir: 11.00'de üretim çalışmasını bitirmiş olanlara saat 12.00'de, diğerlerine saat 13.00'de.

Saat 14.00'de öğrenciler arasındaki görevler değişir: sabah derste olanlar üretim çalışmasına, üretim çalışmasında olanlar da derse gider. Saat 17.30'da paydos verilir..

Paydostan sonra, bir saat spor, banyo, akşam yemeği vardır, saat 20.30'dan sonra sıra, gece yapılacak okul içi çalışmalarına gelir. Gece yapılacak işler arasında, Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri iki saat etüt vardır. Salı geceleri ise, bilim ve kültür kolları ve topluluklarının çalışmalarına ayrılır. Öğrenci, ilgileri doğrultusunda, ister turunçgiller tarımıyla ilgili kola katılır, ister dans, tiyatro ya da müzik kolu çalışmasına... Perşembe, eğlence ve dinlenme gecesidir. Bu gecelerde, kimi zaman okulun tiyatro topluluğu, kimi zamanda dışardan gelen amatör ya da profesyonel topluluklar oyunlarını sergilerler. Gene Perşembe geceleri, öğrenci şenlikleri ya da film gösterileri düzenlendiği de olur.

Ceiba'yı çevreleyen 520 hektar arazi yalnız limon ve kahve tarımına ayrılmıştır. Üretimi, plantasyonların bakımından hasata dek, öğrenciler üstlenmiştir. Çalışmalar gerektiğinde, yerel tarım planı komitesince okula yollanan teknik kadroların, uzmanların denetim ve sorumluluğunda yürütülür. Öğrenciler arasında görev bölümü yapılırken öncelikle gözönüne alınan nokta yaştır. Yaşça küçük olanlara, fazla güç gerektirmeyen, ufak tefek işler verilir, gözönünde bulundurulan diğer unsur ise, öğrencilerin, bilgi, deneyim ve beceri düzeyleridir. Bu genel ilke doğrultusunda, örneğin öğrenci tarım makinalarını sürmesini öğrenmeden önce, bunların bakımıyla ilgili, gerekli makina bilgisini edinmelidir. Bu iki aşamadan önce, yani tarım makinalarının bakımı ve kullanılması aşamasından önce,öğrenci, makinasız tarım, örneğin çapa, biçme yapar. Öğrencide makinaya kaşı ilgi uyandırma ve makinanın değerini kavratmada bu yöntemin ne denli önemli olduğu açıktır. Kız ve erkek öğrenciler makinalar konusunda aynı öğrenimi görürler. Yapılan işler açısından da kız ve erkek öğrenciler arasında hiç bir ayırım

gözetilmez, ancak kız öğrencilerin bedenen kaldıramayacağı işlerde bir ayırıma gidilir ve bu gibi işler erkek öğrencilere verilir.

Öğrencileri çalışmaya yöneltmek, isteklendirmek amacıyla iş yerlerinde, fabrikalarda ya da sınıflarda olduğu gibi burada da yarışma yöntemine başvurulur. Sabahçı ve öğlenci öğrencilerin üretimde aldıkları sonuçlar, ürettikleri iş ve aldıkları ürün değerlendirilerek duvar afişleriyle tüm öğrencilere duyurulur. Sınıf içi müfrezeleri de birbirleriyle yarışırlar. (Bir sınıf içinde yaş farkları olduğundan, öğrenciler sınıf içinde müfrezelere ayrılmıştır.)

Tatil aylarında, okul binaları tüm olanaklarıyla öğrenci velilerine açılır. Veliler yarım gün üretime katkı karşılığında, hiç bir ücret ödemeksizin bir süre okulda tatil yapabilirler, yüzme havuzu ve spor alanından yararlanabilirler, düzenlenen okul çevresindeki gezilere katılabilirler. 1971'de öğrenci velilerine yapılan çağrıya 1.080 kişi yanıt vermiş ve değişik gruplar halinde bir hafta süreyle Ceiba 1'de tatil yapmışlardı. Okul binalarını, öğrenci ailelerine açmak düşüncesi hem iç turizm kuruluşlarının, tatil köylerinin eksikliğini kapatmaya, hem de velilerin, çocuklarının okulunu tanımasına, öğretim koşullarını kendi gözleriyle görmesine olanak veren akıllıca bir girişimdir.

Öğrenci ailelerinin, tatillerini kırsal kesimdeki okullarda geçirmeleri belki ilk bakışta gözlendiğinden de akıllıca, ustaca bir çözümdür. Küba'da sorunlara bulunan çözümlerin çoğunlukla bir değil, iki üç çelişkiyi birden çözdüğünü unutmamak gerekir ve bu arada ülkenin tepesinde öcü gibi duran ekonomik sorun hiç bir zaman gözardı edilmez. Örneğin söz konusu çözümde, okul velilere açılmasaydı öğrenciler tatildeyken limon ve kahve plantasyonu bakımıyla kim uğraşırdı?.

Ceiba 1'e yaptığımız gezi sırasında dikkatimizi çeken bir nokta da, okul müdürünün çok genç oluşuydu. Ceiba 1 gibi bir okulun yöneticiliğinin ne denli büyük bir sorumluluk istediğini düşününce, şaşkınlığımız daha da arttı. Ceiba 1'de yöneticilik yapmak demek, otuz yedi öğretmen, elli sekiz memur ve görevli (berberinden, tarım makinaları sorumlusuna, aşçısına dek) den oluşan bir kadronun tüm sorunlarıyla ilgili, bunlarla sürekli haşır neşir olmak, öte yandan, beş yüz başarılı öğrenci ve aynı zamanda, bir o kadar da limon ve kahve üreticisi yetiştirmek demekti. Bütün bunların yanı sıra, bir de o dönemde Ceiba 1'in bir öncü deneme niteliği taşıması ve yerleşik kırsal kesim okulu projesinin yaygınlık kazanmasının büyük ölçüde, Ceiba 1'in başarısına bağlı oluşu sorunu da vardı. Okula verilen önem öylesine büyüktü ki, Fidel, yılda birçok kez okulun işleyişini, projenin yürüyüp yürümediğini görmek için okula gelmişti. Sonunda dayanamayıp, Ceiba 1'in yöneticisine yaşını sorduk. Verdiği yanıt Küba'da gerçekten bir devrim yapılmış olduğunu kanıtlar cinstendi: okul yöneticisinin yaşı yirmi beş idi.

Sonuç olarak, Ceiba 1'in başarı kazanması, yerleşik kırsal kesim

okulu planının yaşama geçirilmesinde büyük ölçüde etkili oldu. Birçok cephesi olan dev bir plandı bu. Fidel'in söylevlerinde verdiği sayılarsa baş döndürücüydü. Biz burada bu sayılardan, okul inşa programıyla ilgili olan ikisini aktaracağız.

«Guane okulunun açılış töreninde, gelecek on yılda (1980'e dek) bin ortaokul açacağımızı söylüyorduk. Ülkemiz bir yandan ilköğretimin niteliğini artırırken bir yandan da, 1980'de yerleşik kırsal kesim ortaokullarında okuyan yarım milyon öğrenciye sahip olacaktır.» (80) Kısa bir süre sonra, Nisan 1972'de yaptığı bir konuşmada ise:

«Bu yılın Eylülünde, aynı gün ve aynı saatte, kırsal kesimde, 20.000 öğrenci alacak olan kırk orta dereceli okul açılacaktır. 1973 Eylülünde, gene aynı gün ve aynı saatte 80.000 yeni öğrenci için teknik enstitüler açılacaktır. Bunların bazıları önce ortaokul olarak kullnılacak, daha sonra teknik enstitüye dönüştürülecektir. 1974'de orta dereceli okulların 300.000 yeni öğrencisi olacaktır, 1975'ten 1980'e dek, bu sayının bir milyona ulaşması öngörülmektedir.» (81)

Bir söylevin coşkusu içinde ağızdan çıkan sayılar ilk bakışta abartmalı gibi görünebilir. Ayrıca Ekim 1971 ile Nisan 1972 söylevleri arasında öngörülen 1980 yılı için öğrenci sayısındaki 500.000'lik bir fazlalık da kuşkulara neden olabilir. Ancak bu tasarılar hiç de yabana atılamaz. Fidel'in, 1972 Nisanında KGB'deki bir söylevinde, Eylül ayında 40 yeni ortaokul açılacağından sözettiğini okuyunca biz de belli bir kuşkuya kapılmıştık. Planın uygulanışından bu yana, bu nitelikte ancak on okul inşa edilmiş olduğunu biliyorduk. Beş ay sonrası için 40 okul açılacağını ilan etmek fazla ütopik göründü bize. Oysa 26 Eylül 1972'de kırsal kesimde, 40 değil, 44 yeni okul, hem de tümü aynı günde açılmış, 1973'te ise inşaat planı aynen öngörüldüğü gibi gerçekleştirilmişti. Evet, hiç kuşkusuz, kitabın başında da belirttiğimiz gibi, ortaöğretimin genelleştirilmesiydi sözkonusu olan. Atılımın gerçeklik kazanması için, tabii ayrıca Küba çimento üretiminin yeterli düzeye erişmesi gerekmiş, nitelikli işçilerden oluşan müfrezeler tarafından, bir okulun bir kaç ay içinde kurulmasına olanak veren, «Giron» adlı prefabrike yapı elemanlarının geliştirilmesi de alınan bu sonuçta etkili olmuştu. Bugün ise aynı niteliklere sahip 80 müfreze, okul inşaatlarında çalışmaktadır.

Tabii, okul inşa etmekle işin bitmediği, bu okullarda öğrenim görecekler için yeterli sayıda öğretmen de gerekeceği tahmin edilir. Bu konuyu 5. bölümde irdelediğimizden, burada ayrıca aynı konuya dönmek istemiyoruz. (82)

---

(80) Fidel'in, Devrimi Savunma Komitelerinde verdiği söylev., **Granma** (Haftalık Seçmeler), 10 Ekim 1971.

(81) Fidel'in Komünist Gençliğe verdiği söylev., **Granma** (Haftalık Seçmeler). 5 Nisan 1972.

(82) Bu okullar üzerine iki Fransız sinemacısı : S. Roumette ve P. Samson, 1972'de okul televizyonu için bir film yaptılar. Filmin adı **«Okul ve Orak»** idi.

II.—İLKÖĞRETİM

A. — Kırsal kesimde: yarı-yatılı ilkokullar.

Henüz sayıları az olan yarı-yatılı ilkokullar, bugün yalnız geri bırakılmış kırsal alanlarda bulunmaktadır. Her okul beş yüz öğrenci alır böylelikle tek bir yarı-yatılı ilkokul, onbeş kadar ufak köy okulunun yerini tutar. (83) Evleri okula uzak olan çocuklar, her gün okul araçlarıyla getirilip götürülürler. Çocuklar öğle yemeklerini ve ikindi kahvaltılarını okulda yer, akşam paydosunda evlerine dönerler. Okul binaları yerleşik kırsal kesim ortaokullarıyla bir örnek ve onlar gibi prefabrik malzemeyle inşa edilmiştir.

Bu tip okulların sağladığı en önemli yararların başında, daha etkin bir öğretime olanak vermeleri gelir. On beş ilköğretmenden her biri köydeki tek sınıflı okullarda, nerdeyse öğrenci sayısı kadar değişik, farklı öğrenim düzeyleriyle karşı karşıya kalacağı yerde, bir bölgedeki tüm çocukların aynı okul çatısı altında toplanması, yaş ve eğitim düzeylerine göre kümelenmesine olanak verir, dolayısıyla eğitim ve öğretimi kolaylaştırır. Ayrıca öğrenci ve öğretmenlerin bir araya toplanması deneysiz öğretmenlere, meslekte eski ve deneyli öğretmenlerin bilgi ve görgülerinden yararlanabilme olanağını da sağlar.

Kırsal kesimde yarı-yatılı ilkokul formülünün de hiç kuşkusuz ekonomik hedefleri vardır. Çocukların bakımının okul tarafından üstlenilmesi kadınların yararınadır ve daha geniş ölçüde üretime katılmalarına olanak verir. Küba'da kadınların etkin bir biçimde üretime katılması hem bir ekonomik zorunluluk, (ülkede etkin nüfus yüzdesi çok düşüktür. %32) hem de bir kültür sorunudur. Toplumda, kadın erkek arasındaki, köhneleşmiş iş ayırımının sonucu olarak kadının yeri erkeğinkinden aşağıdadır ve bu durum kafalarda, bilinçlerde alabildiğine yeretmiştir. Erkeklerin çoğunluğu kadının görevinin evde oturup çocuk bakmak olduğunu düşünür, kadının dışarda çalışması, böylelikle bir çeşit özgürlük bağımsızlık elde etmesine kötü gözle bakılır. Bir süre önce Fidel, Küba toplumunda kadının erkekle aynı haklara kavuşmasını «devrim içinde devrim» olarak nitelendirmiştir. Diğer hedeflerinin yanı sıra, yarı-yatılı ilkokullar çözümü (kreşler ve çocuk bahçelerinin de gelişmesiyle) Fidel'in deyimiyle «devrim içindeki devrim»in tam anlamıyla gerçekleşmesini, hayata geçirilmesini sağlayacaktır.

Üretici bilincinin ve daha genel anlamda yeni insanın oluşması, daha ilköğretimden başlamalıdır. Bu nedenle, yarı-yatılı okulların öğ-

(83) Dağlar arasında mahsur kalmış, çevreyle tüm bağları kopmuş bulunan yörelerin çocukları ilköğrenimlerini yatılı okullarda yaparlar. Yatılı okul, çocuğun gerek beslenme yönünden, gerek sağlık yönünden, aile çevresine oranla çok daha elverişli koşullarda yetişmesini sağlar. Ayrıca, çocuğun hafta sonunda eve döndüğünde, beslenme ve ve sağlık konusunda okulda gördüklerini evine de götüreceği, böylelikle köylerdeki köhneleşmiş gelenekleri değiştirme yönünde etkili olacağı umulmaktadır. Bu gibi yatılı ilkokulların en tanınmış olanı, San-Andres ilkokuludur.

rencileri de olanakları ölçüsünde ,üretime katılmaya başlamalıdır. Ancak ilkokulların ortaokullar gibi tarım alanlarının kapsamı içinde kurulması sözkonusu olamaz, olsa olsa ilkokullar çocukların sorumluluğunu üstlenebilecekleri sebze bahçelerinin ya da yeşil alanların yanıbaşında kurulabilir. Söz konusu girişimin nedenleri üzerinde burada bir kez daha durmayacağız sadece sözkonusu sistemin nasıl bir anlayış içinde işleyeceği yürütüleceğini belirtmek için, Fidel'in, bu okullardan birinin açılış konuşmasından birkaç bölüm aktaracağız.

«Herkes, kesinlikle emeğin bilincine varmalı, önemini kavramalıdır. Kapitalist düzenlerde işçiler, emeği insanca bir yaşam, bir bolluk kaynağı olarak değil, bir sömürü aracı olarak görürler. Bu anlayış içinde yetişen bir kişi, çocuğunun eğitimini üstlenen, sağlık hizmetlerini, diğer toplumsal hizmetleri yürüten bir toplumun içinde, işin, emeğin değerini her zaman kavrayamaz. Sömürülmekten kurtulduğu zaman, toplum içindeki temel ödevini, yani çalışmayı, üretmeyi unutma eğilimi gösterir (...) Bizim eğitim sistemimiz, çocuklara çalışmanın, emeğin değerini kavratmalı, disiplin alışkanlığı aşılamalıdır. Çocuklarımızı zengin evlâtları gibi eğitmemeliyiz. Çocuklarımız, bey çocuklarının bile sahip olmadıkları pek çok şeye sahiptir, ancak eğitimleri ana baba kuzularının eğitimine benzemeyecektir. Çocuklarımız en iyi, en yetenekli öğretmenlere çağdaş okul binalarına ve çoğunlukla, bu okulda olduğu gibi en elverişli maddi koşullara, (okul araç ve gereçlerine) sahiptirler. Bey çocukları kendilerini canlarının istediğini yapmakta serbest görürlerdi. Mal değeri nedir bilmezdi bunlar, kullandıkları malzemeyi üretmek için harcanan insan emeği hakkında hiç bir şey bilmedikleri için ellerine geçeni kırıp döker, kullandıkları okul malzemesini saçar savururlardı. Biz çocuklarımızı başka türlü yetiştirmeliyiz.

Çocuklara, yeşil alanlara zarar vermemeyi öğretmek için en iyi yol onların bu alanların bakımına katılmasını sağlamak, ağaçlandırmayı, çiçek yetiştirmeyi öğretmektir... Çocuklar maddi zenginliklerin üretimine katkıda bulunduktan sonra bu değerlere özen göstermesini de öğrenecekler ve artık eskisi gibi elde sopa peşlerinden koşmaya da gerek kalmayacaktır.

Çocuklar, yeşil alanların, spor alanlarının bakımıyla ilgilenmelidir. Daha ilkokuldan başlayarak, özellikle dokuz, sekiz ve yedinci sınıf çocuklarına, *üretmesini* öğretmeliyiz. Her ilkokulun bir sebze bahçesi olmalıdır.»

Şimdi de, bir yarı-yatılı ilkokul öğrencisinin katılacağı üretim çalışmasının nasıl bir çalışma olacağını belirtmek için, gene Fidel'in söylevinden bir bölüm aktaralım. Ancak konuşmanın bu bölümünü aktarmamızın diğer bir nedeni de Fidel'in konuşmalarında ele aldığı genel hedefleri dinleyenlere kavratmak ve örneklemek için günlük yaşam düzeyine, ayrıntılara inme yeteneğinin çok iyi bir örneği olmasıdır.

«Yaşça büyük çocuklar, örneğin, dört, beş ve altıncı sınıflardakiler, öğretmenleriyle birlikte, günde iki saat sebze bahçesinde çalışabilir, en küçük öğrenciler okulun yeşil alanlarının bakımıyla ilgilenebilirler... Çocukların ve öğretmenlerinin, altı hektarlık domates, bir buçuk hektar lâhana, 1.5 hektar salatalık, 1.5 hektar marul, 2.5 hektar havuç, 1.5 hektar ıspanak, 1.5 hektar soğan, 1.5 hektar Güney Amerika kavunu, 1.5 hektar fasulye, 1.5 hektar pazı, 1 hektar *okra* ekmeleri gerekir. Başka sebzeler ekmek için geriye 2 hektara yakın yerimiz kalacaktır.

Altı hektarlık domatesle kış mevsiminde domates suyu yapılabilir, domates suyu vitamini bol, çocuklara yararlı bir şeydir, okulda öğle yemeği yemeyen çocuklara ikindide verilebilir. Ayrıca çocuklara, dilim halinde ya da suyu sıkılarak, reçel ya da soğuk meyve suyu şeklinde Latin Amerika kavunu ve karpuz verilebilir. Öteki sebzeler de, çeşitli biçimlerde verilebilir.

Demem şu ki çocuklar hem okulun yaş sebze meyve gereksinmesini karşılayacaklar, hem de bir kısmını bize göndereceklerdir.

Köylüler, sebze bahçelerinin bakımında çocuklara yardımcı olmalı, hatta okulla işbirliğine gitmelidirler.

Öğrenciler, günde iki saatlerini vererek sebze bahçesi bakımının üstesinden gelebilirler. Okulda 520 öğrenci vardır. Yapılacak iş basittir, öğrenciler kolaylıkla bu işin altından kalkabilirler.»

1 Aralık 1972 tarihli Granma'da yayınlanan bir yazı, Ulusal Eğitim Bakanlığının, her ilkokulda bir sebze bahçesinin kurulması, konusundaki kararını belirtiyordu:

«Tarım çalışmalarına ayrılan saatler, diğer ders saatleri arasında yer alacak ve günlük okul programı içinde belirtilecektir. (...) Birinci, ikinci ve üçüncü yıllarda (öğrenciler) günaşırı çalışarak haftada altı saatlerini sebze bahçesinde geçireceklerdir. İlkokulun son üç yılında, haftada on saat, yani günde iki saat sebze bahçesi çalışması yapılacaktır (...)

Sebze bahçesine ayıracak elverişli yerleri olmayan okullarda ise en azından bakımını öğrencilerin sağlayacağı bir çiçek bahçesi bulunmalıdır.

Yarı-yatılı ilkokullardaki öğrenim üretken çalışma birlikteliği ve nedenlilik üzerinde daha fazla durmayacağız, çünkü bu alanda görülen uygulamalar genellikle yerleşik kırsal kesim ortaokullarından söz ederken ayrıntılarıyla incelediğimiz eğitim anlayışı ve yönteminin ilköğretim düzeyine uyarlanmasıdır.

Fakat gene de yarı-yatılı ilkokulların kendilerine özgü yanları vardır ve bunların üzerinde durmak gerekir. Bu okulların öncelikle en geri bıraktırılmış bölgelerde inşa edilmiş olduklarını söyledik, bu nedenle yarı-yatılı ilkokulların sözkonusu bölgelerin gelişmesinde önemli etkin bir rol oynadıkları kesindir. İlkokulla birlikte bölgede her tıp dalından uzman kişilerin bulunduğu bir sağlık merkezi de inşa edilir (Meneses'de olduğu gibi inşaatı kendilerine verilen malzemeyle yöre

halkı gerçekleştirir.). Bir iki ayrı toplumsal hizmet (sağlık ve eğitim) yörenin her köşesinden gelen yolların odak yerini oluşturarak sözkonusu kırsal bölgenin geri bırakılmışlıktan kurtulabileceği bir hareket merkezi görevini görür. Okulun bölgenin merkezinde bulunuşu, bölgeye bir canlılık getirmesini sağlar. Okula bağlı bulunan sosyo-kültürel olanaklar, araç ve gereçler (toplantı salonu, sinema salonu, v.b.) okulla çevre halkının ortak kullanabileceği düşünülüp yapılmıştır. Burada hedef Merkezde oldukça güçlü bir çekim ortamı meydana getirerek, kırsal kesimde dağınık yaşayan halkı, merkezde toplamaktı. Anlaşılan, çok uzun vadede, bölgenin en ücra yörelerinde kalmış, çevrelerinden kopmuş halde yaşayan küçük çiftçiler, yeni bir coğrafi alt-yapı oluşturan daha çağdaş köylere çekilmek istenmektedir. Ayrıca gelişme süreci içinde, eğitimi sürükleyici bir kuvvet durumuna getirme düşüncesinin de bu alanda somutlaştığını görüyoruz.

Öngörülen sayıdaki ortaokulları inşa etmek için gereken çabalar gözönüne getirildiğinde, bunun yanında bir de ilkokulların nasıl kurulacağı merak konusu olabilir. Kübalı yöneticiler sözkonusu programın hayata geçirilebilmesi için halktan ve özellikle kitle örgütlerinden çok şey beklemektedir. 1971'de DSK'da yaptığı konuşmada Fidel konuya şöyle değiniyordu:

«İnşaat işçileri tarafından yükseltilen Menesses'in açılışında, ülkede, ilköğretimde, 1.700.000 öğrenci bulunduğunu söylüyorduk. Bu sayıya bakılırsa bizim daha 2.500 okula gereksinmemiz vardı. Bunları nasıl inşa edecektik? 1972'nin ikinci yarısında kendilerini okul inşaatına adayacak 30.000 işçiyi kapsayan 1000 ufak müfrezemiz (84) olacak. Sonuç olarak, okul yapımına hız vermek istediğimiz an, her ufak müfrezeyi, işe, işçi mahallelerinden başlayarak, bir okul binası inşa etmekle görevlendirmemiz yeterli olacaktır, böylelikle, bir yılda, bin okulumuz olacaktır.» (85)

B. — Kentsel kesimde: «Plastik'teki deney birimi». İlkokul çağındaki çocukları pek uç örnekler dışında, ailelerinden ayırıp yatılı okullara göndermek düşünülemez. Başka bir deyişle, kentlerde yaşayan ilkokul çağındaki çocukları, kırsal kesimlerdeki yaşıtları ya da ortaöğretimdeki kendilerinden yaşça büyük çocuklar gibi tarımsal alanlardaki okullara gönderme olanağı yoktur.

Çalışan anaları eve dönüp çocuğuna yemek yedirme zahmetinden kurtarmak için kentlerdeki çocukların, öğle yemeklerini okulda yedirmek olanaklıdır, ancak kentlerdeki çocukların üretim gerçeğini tanımaları, kırdakinden daha başka sorunlar yaratmaktadır. Kentte, üretime ilk adım, ister istemez ancak bir fabrika bünyesinde olanaklıdır. Ne var ki Küba'da sanayi gelişimi henüz başlangıç aşamasındadır ve

---

(84) Günümüzde, lojman inşaatı konusunda ufak müfrezeler (ortalama otuz işçiyi kapsayan gruplar) oluşturulmuştur. Müfrezelere verilecek inşaat malzemesini devlet sağlar, işçiler ise gönüllü olarak çalışırlar.

(85) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 10 Ekim 1971.

okulun tümüyle sanayileşmiş ortamlardaki biçimini kestirebilmek için henüz çok erkendir. Bununla birlikte, okul düzeyinde beliren sorunların Havana'da plastik sanayiinin kurulmasıyla nasıl çözüldüğüne bakarak, eğitim ve öğretimin gelecekte alacağı biçimi bir ölçüde de olsa gözönüne getirmek olanaklıdır. Burada sözkonusu olan, yerleşik kırsal kesim okulları ya da yarı-yatılı ilkokullar uygulaması gibi ülke çapında genelleştirme aşamasında bulunan bir uygulama değildir. Bu öncü denemenin yararı, okulu birazdan anlatacağımız plastik örneğinde olduğu gibi ailelerin çalışma koşullarına uydurarak, ekonomik işleyişin içine nasıl yerleştirilebileceğini göstermesi açısındandır.

1970'de Havana'da bir plastik ayakkabı fabrikası kuruldu. İşin niteliği fabrikanın 24 saat durmaksızın çalışmasını gerektirmekteydi. Fabrikada çalışan işçilerin çoğunluğu da kadındı. İşçi kadınların 8'er saatlik 3 vardiyalı çalışmaları çocuklarının eğitimiyle bağdaşamıyordu, çünkü okul saatleri genellikle değişmez kabul edilirdi. Fakat okul toplumsal bünyeyle bütünleştirildiği anda sorunun verileri de değişiveriyor. Çunkü artık okul, ailelerin iş koşullarına göre düzenlenebilecektir. İşte plastik fabrikasında girişilen denemenin başlangıç noktası ve yönü buydu.

Fabrikayla birlikte, fabrika personelinin çocukları için bir de okul inşa edilmişti, okuldaki toplam öğrenci sayısı 300'dü. Okul fabrikayla aynı düzen, aynı tempo, yani 24 saat çalışacaktı. Gece, öğretim yapılması sözkonusu değildi elbet, ancak çocuklar gerektiğinde 24 saat, hatta daha fazla bir süre okulda kalabileceklerdi. Çocukların okulda yemek yeme, oynama, uyuma ve yıkanma olanakları vardı. Okul klâsik bir yatılı okul olmaktan çok, çocuk anasının, çalışma düzeniyle uyumlu bir düzen izleyecekti. Böylelikle, örneğin anne gündüz çalışıyorsa, herhangi bir okuldaki gibi, işe gelirken beraberinde çocuğunu da okula getirebilecekti. Gece vardiyasında çalışıyorsa, dersin bitiminde çocuğunu görebilecek, işbaşı yapacağı saate kadar vaktini onunla birlikte geçirebilecek, akşam işbaşı yapacağı saatte ise çocuğunu okulda yatırabilecekti. Annesi ertesi sabah paydosda eve uyumaya gittiğinde geceyi okulda geçiren çocuk, birisinin kendisini okula getirme sorunu olmaksızın, sınıfında hazır bulunacaktır. Okulla üretim biriminin bütünleşmesi, paydoslarda anaların çocuklarını görebilme olanağını da sağlamaktadır. Okul ortamıyla iş ortamının birbiriyle kenetlenmesi, ayrıca, ailelerle eğitimciler arasında alışılagelenden daha sıkı bir işbirliği de sağlar. İlişkiler ya öğrenci velileriyle öğretmenler arasında doğrudan ya da önceki bölümlerden birinde işleyişini anlattığımız okul konseyi aracılığıyla yürütülür. Anne-babalar çocukların dünyasına, okul çevresine girebildikleri gibi bunun tersi de olanaklıdır. Bu da çocukları ana-babalarının üretim çalışmasına katmakla gerçekleşir. Gerçi çocukların sanayi çalışmasına katılması, önemli güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Fakat gene de öyle çözülmez cinsten sorunlar değildir bunlar. Çocuklara yetenekleri oranında ufak işler verilebilir; ayakkabıların çift plastik tabanını birbirine yapıştır-

mak, kutulama işlerini yapmak, kalite kontrolunda yardımcı olmak gibi. Çocuklar ana-babalarının yaptığı işde kendilerinin de payı olmasından, çorbada kendilerinin de tuzu bulunmasından alabildiğine hoşnutturlar, sevinçlerini anlamak zor değildir. (86) Sonuç olarak, belki bu yöntemle, çocuklar sanayi üretimi gerçeğine ilk adımı atabilirler; ancak yineleyelim ki, plastik fabrikasındaki bu deney yaygın bir uygulama değil tek bir denemedir.

Ayrıca üretim birimine ayak uyduran bu okulun çocuklarının iş dünyası ile bağlantıları sadece plastik fabrikası değildir. Fabrikayla aynı mahallede *Bohemia* adlı derginin (bir çeşit resimli haber dergisidir bu) hazırlandığı atelye ve basımevi vardır. Okulun sanat etkinliklerine yön veren ve yürüten derginin sayfa düzenini yapan, resimlerini çizen, muhabirlik eden sanat ve basın emekçileridir. Okulun, öğrencileri çevredeki toplumsal dokuyla bütünleştirme çabasını özellikle vurgulamak gerekir, çünkü bu bütünleşme Küba eğitim sisteminin temel niteliklerinden biridir.

«Sürekli» biçimde çalışabilmesi için okulda 15 öğretmen, 15 öğretmen yardımcısı, 4 eğitmen, ve 5 bakıcı kadın görev alır. Çocuklarla sabahtan, saat 17'ye dek öğretmenler ilgilenir, saat 17'de nöbeti eğitmenler alır. Öğretmen yardımcılarının görevleri yemek sorunlarıyla okulun maddi sorunlarıyla ilgilenmek, öğretmenlere görevlerinde yardımcı olmak, öğretmen toplantıları sırasında onların görevlerini üstlenmektir. 5 bakıcı kadın, gece yatakhaneyi denetler, gündüz ise nöbetleşe okul temizliğiyle ilgilenirler. Okulun zayıf noktası eğitmenlerle öğretmen yardımcılarının gerekli eğitimi görmemiş olmalarıdır. Bu da iyi niyetli kişilerin iyi kötü «iş başında» yetişmek zorunda kaldıkları anlamına gelir.

Deneysel niteliğini her açıdan koruyan bu okulda, öğretim psikolojisine dayanan bir eğitim geliştirmek üzere 5 tane de psikolog görevli bulunmaktadır. Geliştirilen pedagojik yöntemler çocuğun etkinlikleri üzerinde odaklanmıştır ve bir çok ülkede uygulanan öğrenme pedagojisi denemelerine oldukça benzemektedir. Sözkonusu çalışmalar ilginç olmalarına rağmen Küba eğitimine özgü olmadıklarından burada fazla ayrıntıya inmekte yarar yoktur. Öte yandan kişiliğin yoğrulması ve toplumsallaştırma gibi sosyalist insanı hazırlamayı amaç edinmiş bir eğitime özgü pedagojik uğraşlar üzerinde durmak gerekecektir.

---

(86) Fransız çocuklarına, ana-babalarının mesleğini çok sorduğumuz oldu. Aldığımız yanıtlar şaşırtıcıydı. Kimi zaman ana-baba mesleğinin adı bilinse bile, çocukların mesleğin özü, mahiyeti üzerine hiç bir bilgileri yoktu. Ana-babalarını işbaşında gördükleri durumlar ise pek enderdi. Bu çocuklar iş dünyasının alabildiğine yabancısıydılar. İş dünyası bir mitos evreniydi onlar için ve bu konudaki bilgileri, ana-babalarının, sordukları sorulara verdiği kaçamaklı yanıtlardan öte gitmiyordu. Durum böyle olunca çocuk, bir meslek seçme sorunuyla karşı karşıya kaldığında, erginlik çağında bile olsa, iş dünyasıyla hiç bir ilişki kurmamış olduğundan, iyiden iyiye bocalıyordu.

Her sınıfta haftada bir kez, öğrencilerin sorunlarını tartıştıkları bir sınıf içi toplantı yapılır .Öğrencilere sınıf içi kurulun anlamını kavratmak üzere, söz konusu kurulları oluşturmadan önce çocuklar, ana babalarının bir fabrika içi sorunu nasıl ele aldıkları üzerinde düşünmeye yöneltilirler. Örneğin, anababalar niçin sorunlarını tartışarak ele alırlar? Niçin bir sorumlu seçerler? Sorumluda oranan nitelikler nelerdir? Böylece sınıfta da, yavaş yavaş anaların babaların örgütlenmesine benzer bir iç örgütlenmeye gidilir. Bir kurucu meclis, bir genel sekreter ve sorumlular seçer.

Toplumsal yaşama bu ilk adım, ilke olarak dördüncü sınıftan başlamalıdır, ancak küçük sınıfların da sınıf içi kurul toplantıları yapmakta direndikleri gözlemlenmiştir; Bu durumlarda yazmanlık görevini ilköğretmen üstlenir. Büyük şınıflarda, öğretmen tartışmaya katılmak istediğinde aynı öğrenciler gibi, söz almak zorundadır. Kurulda, sınıfta sorun yaratan olaylar bir bir gözden geçirilir. Örneğin, gezimiz sırasında katıldığımız bir sınıf kurulu toplantısında, hafta içinde kazâlar, yaralanmalar olduğu için taşlarla oynayıp, birbirine taş atmak yasaklanmıştı. Karar alındıktan sonra, bir sorumlu karara uyulup uyulmadığını denetler. Sorumlunun görevi, bir sonraki genel kurulda okunmak üzere uygulamada saptadığı bozuklukları içeren bir rapor hazırlamaktır. Ayrıca bir denetleme çizelgesi üzerinde, alınan kararlara uymayan öğrencilerin adları karşısına kırmızı, diğer öğrencilerin adları karşısına da siyah bir yuvarlak iliştirilir. Denetleme tablosu, fabrikalarda, o gün işbaşı yapmamış işçi sayısını belirlemek ve duyurmak için asılan çizelgelere benzer. Her iki uygulamada da amaç; bireyin alınan kararlara uymasını sağlamak için topluluk baskısına, grup baskısına başvurmaktır. Bir sınıfta öğrenciler derslere sürekli geç gelen öğretmenlerinin adının karşısına da bir kırmızı yuvarlak konmasını istemişlerdir. Konuştuğumuz öğretmenler, öğrencilerden gelen bu tür eleştirilerin fazla teşvik edilmemesini, ancak öğrenciler bir takım kanıtlar getirirse, eleştirilerinin yadsınmaması gerektiğini belirttiler. Sınıfıyla olumlu ilişkiler içinde bulunan sözkonusu bayan öğretmen öğrencilerinden gelen bu eleştiriyi kabul etmiş ve bir hafta süreyle, adı karşısına bir kırmızı yuvarlak konmuştur.

Yarıyıl sonunda, sınıfın işleyişinin değerlendirilmesinin yapıldığı bir toplantı düzenlenir. Bu değerlendirmede kullanılan ölçütlerden biri de, çizelgede kırmızıların mı yoksa siyahların mı çoğunlukta olduğudur. Kurulda her öğrenci kendi davranışlarının değerlendirmesini ve özeleştirisini yapar. Bu uygulama eğitimde toplumsal baskıya verilen önem açısından yerinde bir örnektir.

Özel davranış sorunları gösteren bir öğrencinin durumunun çözümünü sınıfa bırakmak, ilk bakışta bize zor ve tehlikeli göründü. Öğretmenlere böyle durumlarda nasıl davranıldığını sorduk. Onlara göre, çok özel ve zor durumlar dışında, çocuktan davranışının nedenlerini açıklamasını istemek ve topluca bir çözüm aramak genellikle olanaklıdır. Ancak öğretmenler bu durumlarda tartışmayı alabildiğine genel-

leştirme, böylelikle sınıfın bulduğu çözümün tek bir öğrencide odaklanmasından kaçınma gereği üzerinde önemle durdular. Başlangıçta öğrenciler genellikle baskıcı çözümler, cezalar öneriyorlardı. Öğretmenler öğrencileri ağır ağır, aralarında bir dayanışmaya götürecek kararları almaya yönelttiler. Öğretmenlere göre, öğrencinin okul içi hal ve gidişi, «açıklama» yoluyla düzeltilmelidir, çocuğun grubun ölçütlerine uymasına yardım etmenin en iyi yolu budur.

Zaman zaman ,tüm sınıfları biraraya getiren okul genel kurulları toplanır. Konuk gittiğimiz okulun, yazları bir ay süreyle tatil yaptığı deniz kenarındaki dinlenme merkezine gitme olanağı bulduk. (87) Bir süre önce bir genel kurul toplantısı yapılmış ve öğrenciler, kendi istekleri doğrultusunda, günde dört kez denize girme kararı almışlardı. İlköğretmenler öğrencileri daha gerçekçi bir karar almaya nasıl yöneltecekleri konusunda kara kara düşünüyorlardı...

Küba kültür karakteristikleri içinde, toplumsal yaşama hazırlık konusunda yaptığımız şematik betimlemeye düzeltici açıklamalar getirmemiz gerek. Anlattıklarımız Küba halkı arasındaki sıcak, insanca ilişkileri yansıtmayan oldukça şekilci bir sistem izlenimi vermiş olabilir. Ancak bu arada bizimle aynı gün otobüsle dinlenme merkezine çocuklarını görmeye gelen anaların kollektif yaşama nasıl bizi şaşırtan bir kolaylık ve çabuklukla uyduklarını da anlatmamız gerekir. Analar çocuklarını alıp bir köşeye çekilecekleri yerde, çoğu, kendi çocuklarından başka bir grup çocuğu da yanlarına alıp onlarla ilgileniyor, bir eğitmen görevi yapıyordu. Diğerleri mutfağa gidip yemek hazırlamaya yardım ediyorlardı. Merkezin donanım yönünden, araç ve gereç yönünden yoksul olmasına karşılık, ilişkilerdeki canlılığı, çocuklar, eğitimciler ve aileler arasındaki sıcak bağı görmezlikten gelmek olanaksızdı.

III.—ÜNİVERSİTE ÖNCESİ

Bu düzeyde, tasarılar tam bir kesinliğe kavuşmamıştır. Bunun nedeni, belki de şu sıralarda ilk ve ortaokullara giren öğrenci kitlesinin üniversite düzeyine gelmesine daha çok zaman olması, dolayısıyla üniversite öncesinde bir dönüşüm için vaktin henüz erken oluşudur. Bir diğer neden de ,üniversite öncesinde gerçekleştirilecek sosyalist eğitim uygulamaları için değişik eğitim görüşlerinin ortaya atılmış olması ve bu tür tartışmaların bugün de hâlâ gündemde oluşudur. Bir ara üniversite öncesinde, teknik eğitim ve genel eğitim ayırımının kaldırılması sözkonusu olmuştur. Bu anlayış uygulamaya geçirilebilirse ,tüm öğrenciler, öğrenimlerinin bu aşamasında genel eğitimle birlikte teknik eğitim de görebileceklerdir. Demek ki sonuçta üniversite

(87) Tatil merkezi, devrim öncesinden kalma bir özel villaydı. Havana'ya 20 kilometre uzaklıktaki Santa-Maria-del-Mare plajı üzerinde bir çamlıkta kurulmuştu. Bize eşlik eden zenci mihmandarımız da buraya ilk kez geliyordu ve bundan dolayı duyduğu heyecanı gizleyemiyordu. Bize, devrimden önce buraya ayak basmasına olanak bulunmadığını çünkü yörenin beyazlara ayrılmış olduğunu anlattı.

öğrenimi ancak teknik öğretimden sonra başlayabilecektir. Bu yöntemin yararı genel teorik eğitimle, teknik eğitim arasındaki ayırımı ortadan kaldırarak teknik öğretimi canlandırmak, geliştirmek ve daha saygın bir duruma getirmektir. Küba eğitimi için temel bir sorundur bu, çünkü, okulun toplumsal yapıyı yansıttığı kabul edilirse, genel eğitim-teknik eğitim ayırımı, toplum içindeki zihinsel çalışma, bedensel çalışma ayırımının eğitime yansımasından başka bir şey değildir. Ayrıca üniversitelerdeki alışılagelmiş soyut-teorik eğitim burjuva kafasını, burjuva dünya görüşünü de doğuran bir unsur olarak görülmektedir. Üniversite öncesi ve üniversite düzeyinde yapılacak devrim, geleneksel eğitim sisteminden kopmayı tam anlamıyla gerçekleştirecek bir uygulama olacaktır. Bu uygulamayla, daha ilerki bir aşamada, üniversite öncesi düzeyinde eğitimcilerin karşısına çıkan önemli bir sorun olan öğrenciyi teknik veya genel eğitime yöneltme sorunu da bir kalemde kesilip atılmış olacaktır. Böylesine bir tasarının varlığını doğrulayan unsurlar Küba tarafından UNESCO'ya gönderilen broşürler ve de Fidel'in söylevlerinde yaptığı çağrışımlardır. Örneğin, 13 Mart 1969 da Havana üniversitesindeki toplantıda Fidel şöyle demektedir: «Gelecekte, teknik okullarla, üniversite öncesi eğitim kurumları arasında hiçbir ayırım kalmayacak, ilerde tüm ortaöğretim kurumlarında (genel eğitimle birlikte) teknik eğitim de yapılacaktır. Aradaki tek fark bu düzeydeki okulların, değişik teknik alanlarda uzmanlaşması olacaktır. Fakat gelecekte üniversite öncesi eğitimini izleyecek olanların tümü teknik eğitim göreceklerdir.» (88)

Toplantı tarihinden bu yana, sözkonusu tasarıdan sözedilmemiştir ve bugün üniversite öncesi teknik enstitüleri yanında aynı düzeyde genel eğitim enstitüleri de varlıklarını sürdürmektedir. Bunun nedeni bugün Küba'da teknolojinin gelişiminin çok sayıda teknisyeni işe almayı gerektirecek bir düzeyde bulunmaması ve sonuç olarak genel eğitime oranla çok daha büyük harcamalar gerektiren teknik eğitimin yürürlüğe konmasının ekonomik açıdan bütünüyle gereksiz bir yatırım oluşudur. Yerleşik kırsal kesim okulu planı yürürlüğe girdiğinden bu yana, bu okulların zihinsel eğitimle bedensel eğitim ayırımına son verme yolunda çok daha yararlı ve etkin bir araç oldukları anlaşılmıştır.

Projenin benimsenen son şekli, genel eğitim veren üniversite öncesi enstitüleri, ortaokullarla aynı koşullarda, kırsal alanlarda açmaktır. Enstitülerin inşaatı orta öğretimdeki gibi şimdilik kitlesel bir biçimde gerçekleştirilemeyeceğine göre ekonomik açıdan ivedi sorunlar da yaratmaz, çünkü üniversite öncesi eğitimin gelişimi, temel ortaöğretimin gelişimine bağlıdır. Öyle ki, kırsal alanlardaki belli sayıda ortaokul binasının, bugün bu ortaokullarda öğretim gören öğrencilerin ortaokul onuncu sınıfa vardıklarında yapılacak iç değişikliklerle üniversite öncesi enstitülere dönüştürülmesi öngörülmüştür.

---

(88) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 14 Mart 1969.

Ne var ki bu kırsal alanlara yerleştirme yöntemi, sanayi teknolojisi eğitimi veren teknik okulların özüyle hiç mi hiç bağdaşmamaktadır. Teknik okulların yeri, fabrika çevreleridir: «Oriente'de, ilk teknik okullar, şeker üretim merkezlerinde inşa edilmeye başlanmıştır. Böylelikle, ülkemizde açılacak her fabrikanın bir de teknik okulu olacaktır. 1975-1976 da Santiago de Küba'da, 80 milyon metrekare bez üretecek bir fabrika kurulması öngörülmektedir ve bu fabrika da, yanıbaşında teknik okuluyla birlikte inşa edilecektir. Ülkede kurulacak tüm önemli, büyük fabrikaların, öğretim ve üretimi birlikte yürütmek amacıyla, yanıbaşında bir okulu bulunacaktır. Santa-Clara makine fabrikası, Nuevitas suni gübre fabrikasının da birer teknik okulu olmalıdır.

Gelecekte, üniversite öncesi enstitüleri, ya bir fabrikanın yanıbaşında ya da kırsal kesimlerde kurulacaktır.» (89) Fabrikalara bağlı olarak kurulan teknik enstitülerin amacının, sözkonusu fabrikaya gerekli işçi ve teknisyenleri yetiştirmek olduğu sanılabilir. Fakat tasarının tek amacı bu değildir. Aynı söylevden aldığımız aşağıdaki bölümden de bu anlaşılmaktadır: «Camagüey eyaletindeki şeker fabrikası, 500 gencin, bir yandan fabrikada çalışırken bir yandan da öğrenimini sürdüreceği bir teknik enstitü olacaktır. İşte o zaman ülkenin 150 şeker fabrikasındaki 75.000 genç, üretken çalışmayla öğrenimi birlikte götürebilecektir. Burada amaç, günün birinde fabrikada görev alacak olanları eğitmek değildir.»

Üniversite öncesi eğitimin geleceği hakkında daha kesin bilgiler vermek zordur. Çünkü eğitim sorumluları bile gelecekle ilgili tasarıları henüz kesin olarak saptamış değillerdir. Bugün için kesinlik kazanmış bir konu varsa o da üniversite öncesi öğretim programına askerlik görevinin de eklenmiş olmasıdır. Öğrenciler sayıca da fazla olmadıklarından bugün askerlikten bağışık tutulmaktadır. (90) Ancak burada pek adil sayılamayacak bir durum söz konusudur ve bu durumu ortadan kaldırmak da zordur, çünkü Küba'nın ekonomik ve bilimsel kalkınması için gerekli olan bir öğrenci askerlik yapacak olursa öğrenimine üç yıl ara vermek zorunda kalacaktır.

Temel ortaöğretimle, üniversite öncesi öğretimlerinin, öngörüldüğü gibi genelleştirilmesi gerçekleşir ve bu öğrencileri askerlikten bağışık tutan uygulamanın da sürdüğü düşünülürse, öğrenim nedeniy-

(89) Fidel'in Komünist Gençlik Birliği II. Kongresinde verdiği söylev., **Granma** (Haftalık Seçmeler), 5 Nisan 1972.

(90) Öğrenciler her yıl on beş gün askerlik eğitimi görür. Askerlik görevi süresi üç yıldır. Gençler ayrıca milis çerçevesi içinde de askerlik eğitimi görürler. Ağustos 1973'de meclislerden geçen bir yasa, askerlik görevine yeni bir düzenleme getirmiştir. Buna göre, gençlerin bir bölümü Devrimci Silahlı Kuvvetler'de diğer bir bölümü de **Genç Emekçiler Ordusu**'nda görev yapacaktır. (Genç emekçiler ordusu, Yüzüncü Yıl Kolu ile önceden de üretimde görev yapan Devrimci Silahlı Kuvvetler birliklerinin kaynaşmasından doğmuştur.) Alınan bu önlemlere koşut olarak, bir başka yasa, meslek sahibi öğrenci ve gençlerin, ülkenin ekonomik kalkınmasının gerektirdiği yerde üç yıl hizmet yapmasını öngörmektedir.

le askerlikten uzak tutulan öğrenci sayısı gitgide artacaktır. Bu uygulama yalnız eşitsiz, adaletsiz bir uygulama olmakla kalmayacak aynı zamanda Küba eğitiminin hedefine, yani yeni insanın oluşturulmasına da ters düşecektir. Yeni insan eksiksiz, çok yönlü bir eğitim almış olmalıdır, ancak bu, öğrenim yaparken bir yandan da üretime katılmak değildir sadece. Yeni insan gerektiğinde, devrimi tehdit edenlere karşı elde silah devrimi savunabilmelidir. Küba halkına göre, iyi belirlenmiş, eksiksiz bir eğitim, diğer yetilerin geliştirilmesiyle birlikte savaş eğitimini de içermelidir. Aynı üretim çalışmasında olduğu gibi, askerlik görevi de bazı kişilerin sırtına yüklenen ve aydınların bağışık olacağı, ülkenin yaşamından ayrı, soyut bir alan olarak düşünülmemelidir. Bu anlayış eğitim sorumlularını, eğitim sorunları dışındaymış gibi görünen askerlik görevi için gençlerin öğrenimlerini yarıda bırakmamalarını sağlayacak bir çözüm bulmaya itmiştir. Askerlik görevi belirli yaşlarda yapılacağına göre, buna en uygun devre üniversite öncesidir. Birçok üniversite öncesi eğitim enstitüsü, olağan genel eğitimin yanına askerlik eğitimini de katarak, «eğitim içinde askerlik» ilkesini yıllardır uygulamaktadır. Sözkonusu yöntem hızla yaygınlık kazanmaktadır. Enstitüler, öğrencilerin herhangi bir askeri üsdekinden farksız bir biçimde talim yapabilecekleri her türlü askeri araç ve gerece sahiptir. Enstitüye bağlı olarak çalışan askeri eğiticiler, öğrencileri teorik derslerin yanı sıra, talim ve tatbikatlarla eğitirler. Genç kızlar da erkeklerle aynı askeri eğitimi görür.

Sonuç olarak gençleri, üç yıllık üniversite öncesinde ağır görevler beklemektedir, çünkü eğitimlerine, ortaöğretimde olduğu gibi yalnız üretim çalışması değil, bir de birlikte yürütmeye zorunlu oldukları askerlik eğitimi eklenmiştir. Üniversite aşamasına vardıklarında bu gençler, öğrenim yaşamları boyunca kendilerini sosyalist yaşamın çeşitli cephelerine hazırlamış eksiksiz, yetkin bir eğitim görmüş bulurlar. Okula devam zorunluğunu üniversite öncesinin sonuna dek uzatma konusundaki tasarılar gerçekleştiğinde, ilkokuldan üniversiteye dek tüm bu eğitim aşamaları herkesin yararına olacaktır. Gene bu varsayıma göre, öğrenci sözkonusu zorunlu eğitimin sonunda her türlü yetiye sahip, eksiksiz bir sosyalist yurttaş olarak toplumdaki yerini almaya hazır olacaktır. Öğretim sürecinin son hedefinin, öğrenciye üniversiteyi bitirtmek, işe yaramaz bir aydın yetiştirmek olan geleneksel eğitim anlayışına göre köklü bir değişim demektir bu. Bu bakış açısı, üniversitenin de bugünkü haliyle yok olması ve toplumla bütünleşmesini zorunlu kılar. Şimdi de bu süreci izleyeceğiz.

IV.—ÜNİVERSİTENİN GENELLESMESİ.

Üniversite öğrenimiyle üretim arasındaki yakın bağıntı üçlü bir gereksinimden kaynaklanır: pedagojik, ekonomik ve ideolojik gereksinimler. Üniversitenin yetiştirdiği kadrolar, kalkınmanın gerektirdiği işleri - bugünkü yoksulluk koşulları içinde - yerine getirebilecek yetiye sahip olmalıdırlar. Bu açıdan bakılınca, öğrenimle üretken çalışmanın

birleşmesi zarar değil, yarar getirecektir, o zaman öğrenci de gerçeği idealize etme gibi bir açmaza sürüklenmeyecek ve tüm varolan sınırlamaları, baskıları da hesaba katarak bilgilerden yararlanmasını öğrenecektir.

Üniversite öğrencilerinin üretime katılması da gene ekonomik bir zorunluluktur. Üniversite öğrencileri de, tüm Kübalılar gibi tarım çalışmalarına katılır, ancak bu katılmanın hiç bir özgül yanı yoktur. Buna karşılık ülkenin, öğrencilerin öğrenimleri daha bitmeden uzmanlık alanlarında edindikleri bilgilerden yararlanması gerekir. Daha üniversitede bulunan bir öğrenciden, eğitim düzeyi her ne kadar istenen ölçüde olmasa da en azından teknisyen sorununun çözümünde yararlanılabilir. Örneğin bugüne dek düzenli bir biçimde toprak analizi çalışmaları yapılmadığından, uygulanagelen verimlilik ölçütleri de hep aynı kalmıştır: İşte bu analizleri, tarım ve biokimya öğrencileri üstlenip toprak verimlilik ölçütlerinin saptanmasında katkıda bulunabilirler, böylelikle toprağın üretkenliği konusunda doğrudan etkili olabilirler. Öğrenciler ayrıca hidrolik aygıtların yapımında yolların açılmasında, rüzgâr siperlerinin yerlerinin belirlenmesinde de katkıda bulunabilir. Uzun yıllardan bu yana öğrenciler etkin bir biçimde tarım planlarına da katılmaktadırlar: örneğin, güney Havana kahve tarımı planı, Mantanzas çevresi tarım planları, Guane, Jagüey, Pins adaları ve diğer tarım planları...

Küba yöneticileri üniversite öğrencilerinin üretime katılmasını kesinlikle geçici bir olay olarak görmemektedirler. Ayrıca, ilerde üniversiteye devam eden öğrenci sayısı ne kadar artarsa üretime katılma da o ölçüde zorunlu olacaktır. Zaten üniversite öğretimini bu şekilde geliştirmek, daha önce de belirttiğimiz gibi devrimin hedefleri arasındadır.

«Unutmayınız ki, devrimin ilerlemesi, eğitimin ilerlemesiyle ölçülecektir. Ülkenin ne olduğunu, nereye gittiğini ölçmede, yüksek öğrenime devam eden öğrenci yüzdesi, yüksek öğrenime devam eden nüfus yüzdesi kıstas tutulacaktır. (...) En önemli, en meşru, en gerçek ölçüt budur, çünkü gelecekte gerçekleştireceğimiz tüm ilerlemeler, öğretim yolunda teknik ve bilime egemen olma yolunda gerçekleştirilecek ilerlemelerin bir alt-ürününden başka bir şey değildir.» (91)

Öte yandan, bilinen parasal nedenlerle, öğrencilerin üretime katılması sözkonusu olmadan, yüksek öğrenimin tümüyle yaygınlaşması da olanaksızdır.

Pedagojik ve ekonomik gerekçeler, hiç de öyle yabana atılacak cinsten değildir, ancak Küba'nın giriştiği denemelere özgün bir nitelik kazandıran ideolojik gerekçelere kıyasla ikincil bir yer tutarlar. Sözkonusu olan, kol işçiliğiyle kafa işçiliği arasındaki ayrımın ortadan kalkacağı ve bilimsel ve teknik bilginin, bir azınlığın tekelinde olmaktan çıkacağı komünist bir toplum inşa etmektir. Yeni bir aydın tipi oluş-

(91) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 16 Mart 1969.

turmada, öncelikle çalışmaya, üretime katkıya güvenilmekte, bu unsurlar önde tutulmaktadır. Şili gezisi sırasında Fidel Castro: «İnsanı insan yapan, yaşamı ve her günkü düzenli iş alışkanlığıdır. (...) Bir üniversite, insanı hiçbir zaman bir fabrikanın yetiştirdiği gibi yetiştiremez» (92) diyordu. Bir başka konuşmasında ise şunları söylüyordu: «Eğer öğretimle üretken çalışmayı sımsıkı birleştirme, bütünleştirme gereği varsa, «burjuva bir gençlik» yetiştirmekten kaçındığımız içindir. Küba devriminin karşısına dikilen bir tehlikedir bu.»

Bu günkü uygulamalarda üretken çalışmayla öğrenimin birleşmesi iki biçimde olabilir: öğrencilerin üretime, işçilerin ise öğretime katılması. Bu hedefler yeni değildir, ancak uygulamaya geçirilmeleri, kadro kıtlığı ya da üniversite kurumunun doğası, niteliği gibi engellerle karşılaşmıştır. Kadro kıtlığı öyle yoğun bir hal almıştır ki, iş merkezleri, öğrencileri işe alma eylemine girişmiştir. Acil sorunlar böylece çözümlenmiş, ancak bu pratik, eğitim düzeyini sınırlayarak, eğitimin geleceğini tehlikeye atmıştır. İşte özellikle bu duruma bir çözüm getirmek amacıyla hükümet, yüksek öğretimde burs sistemini iyice geliştirmiştir. Ancak bu yöntem de üniversite ile üretim arasındaki kopukluğu artırmaktan başka bir işe yaramamıştır. Burslar fabrikalarda işçi olarak çalışan öğrencileri yeniden üniversiteye çekmiş, daha önce işgücü bulamadığından, öğrencileri okullarından adeta «kapmış» olan üretim merkezleri bu kez de en iyi işçilerinin üniversiteye gitmesine razı olmamıştır, çünkü o zaman işçileri üretim açısından yitirmiş olacaklardı. Öte yandan üretim merkezlerinde üniversiteye yollanan işçiler, iş üretmeyen, dolayısıyla fabrikada istenmeyen kişilerden oluşuyordu. Kökenlerinde, üniversiteyle ekonominin çeşitli kesimleri arasındaki ayrımın yattığı bu çelişkiler, bugünkü dönüşümlerle ortadan kalkmıştır.

Bu gün giderek, öğrencilerin öğrenimleri boyunca kendi meslek dallarında çalışmaları geleneği yerleşmektedir. Tıp öğrencileri yıllardan beri, öğrenimlerinin üçüncü yılından başlayarak hastanelerde görev alırlar, kısa bir süreden beri ise, tıp öğrencilerinin üniversiteye girmeleri ile birlikte, hastabakıcılık yapmaları uygulamasına başlanmıştır. 1970 yılındaki büyük şeker kamışı hasatı yüksek öğrenimle üretimin birleştirilmesi konusunda çeşitli denemeler yapılması olanağını vermiştir (örneğin üniversite öğrencileri, şeker üretim merkezlerinin çoğunda teknik açıdan yardımcı olmuştu). Bu gün ise genelleşme eğilimi gösteren uygulama, yarım gün uygulamasıdır. Üniversite öğrencileri öğretim üyeleriyle birlikte yarım günlerini bir üretim merkezinde geçirirler. 1971-1972 yılında bu uygulama, Havana üniversitesinden 12.000 öğrenciyi kapsamına almıştır. Gene Havana üniversitesinde 17.000 öğrenci (yani toplam öğrenci sayısının %75'i) çeşitli şekillerde üretken çalışmayla öğrenimi birlikte götürmüşler, bunun yanı sıra 11.300 işçi de «işçi ve köylü üniversitesi»ne yazılmıştır.

---

(92) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 21 Kasım 1971.

Bütün bunların yanında, üniversitenin kesin olarak üretim merkezlerine yerleşmek üzere, dört duvar arasında, fildişi kulesinden dışarı çıktığı henüz sayıca sınırlı, ancak hiç kuşkusuz gelecekteki uygulamaları müştulayan uygulamalar da vardır. Örneğin 1969'dan bu yana bir grup mimarlık öğrencisi, Havana eyaleti tarım yönetimi ve komutası başındaydı; yamaçların verimliliğini artırma alanında uzmanlaşan bir başka öğrenci grubu ise Pinar del Rio eyaletinde yerleşmiş durumdaydı. Bu uygulamalarda üniversite öğretimi üretim merkezlerinde işçi ve teknisyenler için düzenlenmekte olan ve hükümetin geliştirmeye çalıştığı yüksek öğretim uygulamalarından farksızdır. Bir çok şeker üretim merkezinde ve termo-elektrik santrallerde, orta dereceli teknisyenler, mühendislik eğitimi görerek mühendis olmaktadır. Bu merkezlerde öğretim üyeleri en nitelikli personel arasından seçilir. Uzman ve bilimadamı yetiştirme konusunda başka bir düzeyde uygulanan ilkeler, okuma yazma seferberliği ilkeleridir. Bu açıdan en ileri teknolojiye sahip iki fabrika ,Cienfuegos suni gübre ve Moa Bay nikel, demir döküm fabrikaları iki örnek uygulamadır.

1972 yılı sonunda bir çok üretim merkezi, aynı yoldan «fabrika-okul» haline gelmiştir. Bunlar, tarım planlama merkezleri, hayvancılık merkezleri, şeker üretim merkezleri, konut yapım merkezleri, makine ve elektrik fabrikaları, hastaneler ve orta dereceli okullardır. Hareketin daha hızlı bir yaygınlık göstermemesinin nedeni, bir çok üretim merkezinin henüz yeterli bir teknolojik düzeye erişmemiş olmasıdır.

Kübalı yöneticilere göre bu birkaç örnek yarının ufak ölçekte birer habercisidir. «... gelecekte, her fabrika, her tarım bölgesi, her okul, her hastane birer üniversite olacaktır. Ortaöğrenimlerini bitirmiş öğrenciler, yüksek öğrenimlerini buralarda sürdüreceklerdir.» (93)

Küba halkı için üniversitenin genelleşmesi, yalnız bilgilerin daha geniş bir kitleye ulaşması demek değil, bilgi aktarım biçimlerinin de köklü bir değişikliğe uğramasıdır. İşte bu aşamada geleneksel üniversite yıkılmaya yüz tutacak ve bir gün de toptan ortadan kalkacaktır. Bir başka anlamda, üniversitenin genelleşmesi, bilinen üniversitenin yıkılıp gitmesidir. (94)

---

(93) Fidel CASTRO, **Granma** (Haftalık Seçmeler), 15 Aralık 1968.

(94) Üniversitenin genelleşmesi konusunda yapılan kısa açıklama bazı okurlarca İvan Illich'in okulun kalkması konusundaki düşüncelerinin bir uygulaması olarak yorumlanabilir. Kanımızca çok kaba bir yaklaştırma olur bu. Yaygınlaşmaya doğru giden Küba'daki uygulamalar, her toplumun kalkınma planı çerçevesinde yeralan, kesin formasyon hedefleri üzerine odaklanmıştır, Illich'in «Une Societe sans Ecole» (**Okulsuz Bir Toplum**) (Le Sevil Yayınevi), adlı kitabında önerdiği «bilgi ağları» ile ancak çok uzaktan ilişkilidir.

Daha genel bir çerçeve içinde ise, Illich'in kuramıyla, Küba'daki uygulamaların esin kaynağı olan Marksist düşünce arasında derin

Bu bölümde değindiğimiz dört nokta, devrimci hükümetin 1970-1980 yılları için dört direktifini oluşturur.

1 — Tüm ilkokul öğrencileri yarı-yatılı ilkokullara gideceklerdir. Yalnız uzak kırsal kesimlerin çocukları yatılı okullarda okuyacaklardır.

2 — Tüm öğrencilerin yatılı okuyacağı ortaokullar kırsal kesimlerde ya da gelişmekte olan sanayi bölgelerinde kurulacaktır.

3 — Üniversite öncesi öğrencileri yatılı okuyacak ve tam eğitim uygulamasına göre üretime katılacak ve askerlik görevlerini de öğretimleri içinde yerine getireceklerdir.

4 — Yüksek öğretim genelleştirilecektir.

ayrılıklar bulunmaktadır. Illich'e göre, yabancılaşmanın kaynağı temelde sosyal üretim ilişkilerinde değil tüketim modellerindedir. Illich'e göre bu modeller kapitalist toplumlarda da, sosyalist toplumlarda da aynıdır. Kültür devrimi, politik bir devrimi varsaymaz, kültür devrimi hem bu politik devrime hem de kapitalist gelişme için bir «yedek program»dır. İnsanın bağımsızlığı varsayımsal bir insan doğası aramaya dayanır, bu yeni insan sorunsalından alabildiğine yabancı bir sorunsaldır.

Tezini dayandırdığı koşulları belirttikten sonra Illich'in Küba deneyini niçin hafife alan bir tavır sürdürdüğü anlaşılır. Illich, «kurumlar açısından» der, «Küba komünizmi Brezilya faşizminden daha iyi bir gelecek vaat etmiyor». Demek ki, Illich'e göre okulu toptan kaldırmadan kurtuluş yoktur! Kitabın başından beri sözünü ettiğimiz okuma-yazma seferberliğinden diğer dönüşümlere dek yapılan uygulamaların Illich'in kafasında yeri yoktur elbet.

Illich'in önerilerinden bazılarının, dosdoğru burjuva güdülerinin güçlendirilmesi doğrultusunda olduğunu saptamak kolaydır. Küba devrimi de işte bu güdüleri yerle bir etmek istemektedir.

7

Devrimci Pedagojinin Hedefleri

«Devrimci pedagojinin hedefi yeni insanı biçimlendirmektir». (95)

Küba Devrimi, 1961'den bu yana Marksizm-Leninizmi yiğitçe savunmaktadır. Küba Devrimi, bir ilk aşamada sosyalist toplumu («her birey -topluma- gücü, yeteneği ölçüsünde verir ve -toplumdan- emeği ölçüsünde alır») ikinci bir aşamada ise komünist toplumu («her birey -topluma- gücü, yeteneği ölçüsünde getirir ve -toplumdan- gereksindiği ölçüde alır») kurmayı kendine uğraş edinmiştir. Buna bağlı olarak, devrimci Küba pedagojisinin hedefi de, yarının komünist toplumunu inşa edecek, ona ilk şeklini verecek yetenekteki insanın, yani «yeni insan»ın oluşmasına katkıda bulunmaktır. Bu bölümde, önce Küba devrim önderlerinin sözlerine dayanarak, bu yeni insanın temel karakteristiklerini belirlemeye çalışacak, ardından sözkonusu karakteristiklerden yola çıkarak, öngörülen hedefe varmak için devrimci pedagojinin başvurduğu yol ve yöntemleri gözden geçireceğiz.

Ayrıntılara girmeden, önce yeni insanın oluşmasında eğitimin rolünün sınırlarını kesinliğe kavuşturmalıyız. Marksist kavrayışı özümlemiş olan Kübalılar, insanın yalnızca eğitimin olumlu etkisiyle değişe-

(95) Fidel CASTRO, **Granma** (Haftalık Seçmeler), 16 Ocak 1969.

meyeceğini bilirler, fakat buna karşılık, «insanı değiştirmek için koşulları değiştirmek yeterlidir» biçimindeki bütünüyle mekanist teze de katılmazlar. Che Guevara, doğrudan doğruya Marx'tan esinlenerek, eğitimin ve ekonomik önlemlerin, yeni insanın oluşmasındaki karşılıklı rollerinin açık bir tanımını getirmiştir: «Dış koşullar ve dış koşullara bağlı olarak insan (insan bilinci, karakteri, ahlâkı), birbirleriyle bağıntılı olarak ve karşılıklı bir diyalektik etkileşme süreci içinde, birbirlerini güçlendirerek, birlikte, aynı zamanda dönüşmelidirler.» (96)

Che'nin anlayışının özü şudur: yeni insanı oluşturmak, meydana getirmek demek, insanın özünde zaten varolan bir «insan doğası»nı aramak, onu bulup çıkarmak demek değildir. Devrimci pedagoji, insanın, koşulların bir ürünü olduğunu (ki aynı insan bir yandan da bu koşulları değiştirmeye çalışmaktadır) kabul ederken, günümüzün modası olan sayısız pedagoji deneyini etkilemeye devam eden «Rousseau»cu anlayışlardan da radikal biçimde ayrılır.

Komünizmin toplumsal ilişkilerde gerçekleştireceği dönüşümler içinde en önemlisi, «insanın insan tarafından sömürülmesi»ne son verilmesidir. Bu değişim sadece üretim araçlarının özel mülkiyetinin kalkmasıyla gerçekleşemez; eski sistemin, üstü kapalı ya da açık bir biçimde yeniden dirilmesini engellemek amacıyla sözkonusu sömürüyü doğuran herşeyin yani kişisel çıkarın, kazancın, ya da en genel anlamda tüm maddi dürtülerin kökünün kazınması da zorunludur. Ancak, bu noktada hemen, maddî dürtüler ortadan kalktığında, komünist toplumu inşa etmek için insanı çalışmaya itecek yeni güdünün ne olacağı sorusu çıkar ortaya. Kübalılara göre, komünist toplumda, sömürü toplumundakilerin yerine konacak dürtülerin başlıcası, ahlâkî nitelikteki dürtüler olmalıdır. Ölümünden sonra düzenlenen bir toplantıda Fidel, Che Guevara için şöyle diyordu: «Dünyayı kavrarken, ahlâki etkenlerin komünizmi insanlık içinde yükseltmek için önemli bir kaldıraç olduğunu apaçık gördü.» Bu açıklamalardan anlaşılıyor ki, Küba'da eğitimin temel görevlerinden biri de, genç kuşaklara yeni ahlâk değerlerini aşılamaktır.

Küba'da, gerek ideolojik metinlerde, gerek tartışmalarda en sık geçen kelimelerden biri de *consciencia* (bilinç) kelimesidir. yabancılaşmanın karşısına konulan bilinç kavramı, yetiştirmek istenilen insanın diğer bir temel niteliğidir. Kapitalist toplumun yabancılaşmış insanı para kazanmak için üretir, yaptığı işin bilincinde olması gerekmez. «Yabancılaşmış birey, bütünü içinde topluma, görünmez bir göbek bağıyla bağlıdır: bu bağ değer yasasıdır. Değer yasası yabancılaşmış bireyin yaşamının tüm alanlarını etkiler, geleceğini yoğurur, biçimlendirir.» (97)

---

(96) Che GUEVARA, **«Sosyalizm ve İnsan»**, Maspero, 1967.
(97) Che GUEVARA, **«Sosyalizm ve İnsan»**.

Devrimin tutkusu ise, kapitalizmin yabancılaşmış insanının tersine, yaptığı işin, emeğinin toplumsal açıdan gerekliğinin bilincinde olan bir insan tipi yaratmaktır. Bilinçli tavır, tüm alanlarda kural olmalıdır, çünkü sosyalist toplumun inşası kör bir rekâbet (tabii sermayedar için hiç de kör olmayan) ve çıkar mekanizmasına dayanmamalı, tam tersi, devrimci ahlâk değerlerinin yön verdiği insanların bilinçli isteklerinin bir sonucu olmalıdır: «Maddî gereksinmeleri karşılamak için harcanacak çabaların yanı sıra, halkın içinde bu bilinç faktörünü, halkın içinde bu ahlâk faktörünü uyarmak zorundayız.» (98) Ayrıca sosyalist bilinci geliştirmek için, paranın toplumda oynadığı rolü de kısıtlamak zamanla da tümüyle ortadan kaldırmak gerekir. Başta basit bir mübedele aracı olan para, giderek bir amaç olmaya doğru yönelmiştir. Raul Castro bu konuda şöyle der: «Tanrı «Para» uğruna bir sunak yaparak ayakları dibinde insanın bilincini kurban etmeyi reddediyoruz.» (99)

İnsanın insan tarafından sömürülmesi son bulunca, toplumsal sınıflar da kaybolmaya yüz tutacak ve sonunda yokolup gidecektir. Kendi içlerinde bölünmüş olan sınıflı toplumlar, eksik, sakat, Fidel'in deyimiyle birbirinden «kopuk» insanlar yaratır. Bu kopmanın başlıca görünümlerinden biri de, insanlar arasındaki, «kol işçisi», «kafa işçisi» ayırımıdır. Komünist toplumun hedeflerinden biri de, kol emeğiyle kafa emeği arasındaki bu ayrımın kalkmasıdır. Toplum, komünist topluma dönüşmeyle birliğine kavuşurken, insan da eksiksiz bir insan olacak, tüm yetilerine kavuşacaktır. Öyleyse, yeni insanın eğitimi de eksiksiz, çok yönlü bir eğitim olmalıdır. Şimdiye dek, eğitimin her biri ayrı ayrı bireylere yöneltilmiş, eğer deyim yerindeyse tek yönde «uzmanlaşmış» bireylerde toplanmış olan cephelerinin tümü, bu kez her bir bireyde toplanmalı, bir araya gelmelidir. «Eksiksiz» insan, ya da Marx'ın deyimiyle «tam insan», «yeni insan»ın ikiz kardeşidir. İnsanın «bilinçli» olmasını sağlayan da özellikle çok yönlü eğitimdir.

İnsanlar arasında kurulacak olan yeni işbirliği ve dayanışma ilişkilerinin özel bir şekli de, proletarya enternasyonalizmidir. Bireyler arasındaki ilişkilerde geçerli olan ahlâk değerleri halklar arasındaki ilişkiler için de geçerlidir. Azgelişmiş ülkelerin emperyalist güçler tarafından sömürülmesi, insanın insan tarafından sömürülmesinin uluslararası ölçekteki ifadesidir. Che, «İnsanlığın büyük sorunlarına her zaman kişisel sorunlar gözüyle bakılmalı» der. Bununla birlikte, proletarya enternasyonalizmi sadece bir ahlâki ödev değil, stratejik bir zorunluluktur da. Öyle ki emperyalist ülkelerin varlığı son bulmadıkça ve yerkürenin herhangi bir köşesinde emperyalist ülkelerin baskı ve sömürüsü devam ettikçe, emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmuş halkların üzerindeki tehditler de sürüp gidecektir. İnsanı,

---

(98) Fidel CASTRO, «Revolution Cubaine» (**Küba Devrimi**) cilt II, Maspero, 1968, s. 171.

(99) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 12 Mayıs 1968.

enternasyonalist ilkeler doğrultusunda eğitmenin gereğini Fidel şöyle açıklar: «Maddî zenginliklerin bolluğu formülü olarak komünizm, azgelişmiş bir dünyanın ortasında, tek bir ülkede yükseltilemez. Çünkü ister istemez bir süre sonra alabildiğine zengin hakların, alabildiğine yoksul halklarla mal mübadelesine, girme ve ticarî ilişkiler sürdürme tehlikesiyle karşı karşıya gelinir. Bir yanda komünizm içinde yaşayan halklar, öte yanda üstüne giyecek çulu olmayan halklar!

Bizden çok daha geride olan ülkelerdeki ailelerin bir karasabanı olup olmadığını düşünmeden görevimizin her birimizin bir otomobile sahip olması için mücadele vermek olduğunu düşünemeyiz.

Yarın, günlük gereksinmelerimizi karşıladığımızda, idealimizin «daha çok zenginlik» olmaması için, yarın, idealimizin ve en başta gelen görevimizin bizden geride kalmış ülkelere yardım elimizi uzatmak olması için, halkımızı, çocuklarımızı bugünden eğitmemiz vazgeçilmez bir zorunluktur.

Öteki dünya ülkeleri eğer bu yolda gerilerde kalırlarsa, komünist yaşam tarzı diye adlandıracağımız yaşam biçiminin en yüksek basamaklarına tırmanmakta daha da gecikiriz.» (100)

Yeni insan, «zorluklar karşısında ve görevleri karşısında mücadeleci bir tavır» takınmalıdır; belli bir disiplin anlayışına sahip olmalı ancak eleştirel bir zekâyı da geliştirmelidir; dünyayı, dış olayları, başkalarına başvurmaksızın, kendi başına yargılamasını bilmelidir. «Gün gelecek hiç politikacı kalmayacaktır, her yurttaş bir politik kadroya sahip olacak birer politik görev yüklenecektir. Gün gelecek kadrolaşma denilen bu iğrenç fonksiyon da ortadan kalkacaktır. Başkalarının beyniyle yanılmak istemeyen, kendi beyniyle düşünmesini becermelidir... Bir başkasının aracılığıyla yanılmaktan acı şey yoktur.» (101)

Aslında devrim, insanı sömürülmekten kurtararak, ona yeniden, insanı insan yapan temel niteliklerinden birini, onurunu, kazandırmıştır. «Kesinkes inanıyorum ki, en mütevazi koşullarda yaşamakta olan bu halkın insanlarına sorulsa, dense ki: Devrime en çok ne için borçlusun? Kiranı ödediğin için mi, bir işin sahibi olmanı sağladığı için mi? Devrime en çok neyini borçlusun? Sana verdiği maddî zenginlikleri mi yoksa ahlâkî zenginlikleri mi? Eminim ki bir çok kişi, hatta, belki de büyük bir çoğunluk şöyle yanıt verecek: devrime en çok borçlu olduğum ve devrim için canımı vermeye hazır olduğum ilk neden, devrimin sayesinde insan olduğumu hissetmemdir, insan onuruna sahip olduğumu hissetmemdir, halkımın içinden biri olduğumu, yurdumdan biri olduğumu anlamamdır; bütün bunlar aklımın kenarından geçmezdi eskiden.» (102)

---

(100) Fidel CASTRO, «Revolution Cubaine» cilt II, s. 238

101) Fidel CASTRO, «Revolution Cubaine» s. 178.

(102) Fidel CASTRO, «Revolution Cubaine» s. 149.

Yukarda betimlendiği kadarıyla «yeni insan», soyut bir insan modeli, gelecek için bir tasarı olarak görülebilir. İşte bu nedenle Küba halkına, devrimin yöneldiği «insan» hedefinin somut, canlı bir örneği de gösterilmeliydi. Bu hedefe uygun kişiler Küba'da bugünden vardır ve tüm gerçekleriyle yaşamaktadırlar. Kübalılar için - yalnız Kübalılar için değil, tüm dünya sosyalistleri için elbet - bunlardan biri, Che, yeni insanın etten kemikten ve en somut, en gerçek örneğidir. Che'nin öldüğü gece düzenlenen mitingde Fidel, büyük önderin bu yanını saygıyla anıyordu: «Yaşadığımız zamana ait olmayan, insanı, geleceğin insanını arayacak olursak, ta yüreğimizin derininden, diyeceğiz ki, bu model, ne davranışında, ne eyleminde tek bir lekesi olmayan bu model, Che'dir.» Bunun için Che'nin yaşamı Küba gençliğine, enternasyonalizm, teori ve pratik bütünleşmesi ve yaşamının son anına dek insan onuru örneği olarak gösterilmiştir.

Görülüyor ki, eğitimin hedefleri herşeyden önce ideolojik hedeflerdir. Daha ilk bakışta, eğitim sorunsalının Küba'daki konuş biçimi ile, aynı sorunsalın kapitalist batı ülkelerindeki konuş biçimi arasında temel bir farklılık olduğu görülür. Eğitimin hedefi, kapitalist batı ülkelerinde, temelde teknik bir sorun olarak gösterilir: bilgi aktarımı sorunu. Bilimin tüm kollarında bilgiler hızla çoğalıp geliştiğinden, öğrenim sürecindeki bireyin bunları bir bir izlemesi zorlaşmıştır, bu nedenle bugün artık «öğrenmek»ten değil, «öğrenmesini öğrenmek»ten sözedilmektedir. Bu kuru, boş metodolojiye kapitalist eğitimde biraz yaşam, biraz hümanizma şırınga edilince bu kez formül «varolmasını öğrenmek» olur. Bu iki yanıltıcı formül, kapitalist düzende eğitimin gerçek hedefini gizler; bu eğitimin, «öğrenmesini öğrenmek», «varolmasını öğrenmek» formüllerinin paravanası altında asıl gözettiği hedef, «mülk sahibi, varlıklı olmayı öğrenmek»tir.

Kapitalist toplumda eğitimin hedefleri, toplumda egemen olan kapitalist sistemin ideolojisinden bağımsızmış gibi gösterilir. Aslına bakılırsa, kapitalist düzende eğitim sisteminin hedefinin seçkin bir azınlığı hemcinslerini sömürmeye, büyük bir çoğunluğu da bu azınlığın kendisini sömürmesini kabullenmeye hazırlamak olduğuna dair hiç bir siyasal yöneticinin ağzından bir tek kelime çıktığı görülmemiştir. Kapitalist düzende, eğitimin eninde sonunda bu hedeflere varması için eğitimcilerin belirgin bir şekilde bu hedeflerin bilincinde olması gerekmez. (103) (bu noktada bilinç - yabancılaşma sorunu yeniden karşımıza çıkıyor.)

Kapitalizmin büyük gücü de buradadır. Sözkonusu hedeflere varılması için, kapitalist düzenin işlemesi, sermayenin çarkının dönmesi yeterlidir. Eğitim bilimi uzmanları, kapitalist eğitim sisteminin, öğrencileri iş, emek dünyasından uzak tutarak, sahte allâmelere, falanca konudaki bilirkişilere saygı aşılayarak, kişiyi toplumdaki hemcins-

(103) Görünüşte çelişkili bu iki işlevi birden aynı öğretim sistemi rahatça yerine getirebilir. Bkz. BAUDELOT ve ESTABLET, «L'Ecole Capitaliste en France» (**Fransa'da Kapitalist Okul**), Maspero, 1971.

leriyle diğer insanlarla işbirliğine yöneltmekten çok, rekâbete alıştırarak, örtülü ideolojik hedefler güttüğünü, yeni yeni, şu son on yıldır farketmeye başladılar. Araştırmalarını, özel olarak, eğitimin hedeflerine yönelten Bloom, yukarda açıkladığımız olaya, *sinsi, gizli curriculum* (*) adını verir. Bloom'a göre bunun karşıtı *belirgin, açık curriculum* dur. «Eğitimde sinsi curriculum, insanda, bir iş edinmeye ve bu işi yitirmeden sürdürmeye, bir toplumsal statüler sistemini korumaya ve politik statükoyu güvence altına almaya yarayan yetileri, tavrı, değerleri geliştirir.» (104) Bir başka deyişle, eğitimin ideolojik hedefler gütmesi Küba'ya özgü bir nitelik değildir. Aradaki fark, Küba'da eğitimin ideolojik hedeflerinin açık oluşu, buna karşılık, diyelim Fransa gibi kapitalist bir ülkede, sistemin ideolojik hedeflerinin okul kurumunun işleyişinden bile yararlanarak sinsice kitlelerin bilincine işlemesidir.

Şunu da belirtelim ki, Küba'da eğitimin rolünün ideolojik olduğu açıkça ilân edilirken, eğitimin diğer işlevi olan bilgi aktarımı hiç de yabana atılmış değildir. Bilimsel ve teknik yetiştirme eğitimin öteki temel cephesidir. Yeni insanın oluşmasıyla teknik gelişme «sosyalizmin inşasının iki temel direği»dir. (105)

Sonuç olarak diyebiliriz ki, devrimci pedagoji, Kübalıların saydığımız hedeflere varmak için yararlandıkları yolların yöntemlerin tümüdür. Bu yolları bir bir gözden geçirmeden önce, devrimci Küba pedagojisinin nasıl doğduğunu anımsamakta, bu pedagojinin kaynağına inmekte yarar vardır.

Küba'daki uygulamaların temel karakteristiklerini, Marx'ın eğitimle ilgili bir cümlesinde bulabiliriz: «Yarının eğitiminin çekirdeğinin, ilk kez fabrika sistemi içinde yeşerdiğini görmek için, Robert Owen'in kitaplarını okumak yeterlidir; bu öyle bir eğitim olacaktır ki, belli bir yaşın üzerindeki tüm çocukların (eğitiminde), üretim çalışmasıyla öğretim ve jimnastiği kaynaştıracaktır, üstelik bu (uygulama) toplumsal üretimi artırmak için bir yöntem olmakla da kalmayacak, tam insanlar üretmekte yegâne yöntem olacaktır.» (106)

Aynı düşünceyi José Marti'de de buluruz, Marti şöyle der: *«Okulda öğrencinin eli öğleden sonra kalem tutacaksa, sabahleyin de kazma kürek tutmalıdır.»* Dolayısıyla, Küba'da eğitim anlayışının kaynağından sözedilirken hep Marx ve Marti'den örnek getirilir. Küba devrimci pedagojisinin bir başka kaynağı, üretim çalışması, silâhlı mücadele ve öğretimi birarada, birbirine sımsıkı kenetlenmiş olarak

---

(104) B. S. BLOOM, «L'Innocence en Pedagogle» **(Pedagojide Safiyet)**, **Education**, sayı : 35, Mayıs-Haziran 1972.

(105) Che GUEVARA, a.g.y., s. 99. / Yar Yayınları s.

(106) **K. MARX, Kapital**, Kitap I., cilt II, Üretken çalışmayla öğrenimi kaynaştırma düşüncesi Marx ve Engels'de sık sık karşımıza çıkar. Örneğin bkz. **Manifesto**, ve **Gotha Programının Eleştirisi**. Bu son kaynakta, «üretim çalışmasıyla, öğretim birliği» bugünkü toplumu dönüştürme araçlarının en güçlülerinden biri olarak gösterili

bulduğumuz, gerilla deneyimidir. Demek ki Küba eğitiminin bir kolu Marx'tan esinlenirken diğer bir kolu da ulusal geçmişten beslenir.

SSCB'deki ilk devrimci pedagoji girişimlerine esin kaynağı olan düşünce, gene Marx'ın düşüncesiydi. Ekim Devrimi ertesinde Rusya'da, okulun sosyalist toplumdaki rolü ve yeri konusunda yoğun tartışmalar süregidiyordu .(107) Bu dönemde, Rusya'da eğitim alanında alınan önlemlerin, bulunulan girişimlerin kimisi, Küba'daki eğitim ilkelerinin çekirdeği niteliğini taşır. Aşağıda aktarılan metinler, «Tek iş kolu»nun genel eğitim çizgisini saptamaktadır.

«Okul yaşamının temeli, üretim çalışması olmalıdır, bu çalışma sadece okulun ve okul araç ve gerecinin bakımı ve onarımının öğrenciler tarafından sağlanması biçiminde ya da sadece bir öğretim yöntemi olarak değil, üretsel ve toplumsal açıdan zorunlu bir etkinlik olarak öngörülmelidir.» (108)

«Halk eğitimini olumlu yönde geliştirmek ve kadını bağımlılıktan kurtarmak amacıyla, kreşler, çocuk bahçeleri vb.'den meydana gelen, eksiksiz bir okul öncesi eğitim kuruluşları ağı oluşturulması...» (109)

«Emekçi halkı okul yönetimine etkin biçimde katmak (halk eğitimi topluluklarının geliştirilmesi, okuma yazma bilenlerin seferber edilmesi vb.)» (110)

O dönemde SSCB'de alınan bazı önlemler, Küba'da bugüne dek alınanlardan daha da radikal önlemlerdi, örneğin:

«Tüm sınavlar, giriş sınavları, sınıf geçme sınavları, bitirme sınavları kaldırılmıştır». (111) (şunu belirtelim ki, sınavların kaldırılması, okulun seçici niteliğini yitirmesi anlamına gelmiyordu, ancak seçim ölçütleri iyice farklıydı.)

«Yaş sınıfları ayırımı yerine, olanak ölçüsünde, öğrenciyi öğrenim yaptığı dalдaki bilgi ve kültür derecesine göre gruplara ayırmaya dayanan bir yöntem getirilmelidir.» (112)

Ne var ki, kanımızca SSCB'deki yeni kuvvet dengesinin bir sonucu olarak, Merkez Komitesi'nin 1931 tarihli bir kararı bu yoldaki tüm denemelere bir son veriyordu. Zaten, daha önce, 1972'de, üniversite giriş sınavları yeniden konmuş, beden çalışması, aynı teorik dersler gibi haftada belli saatlerde görülen bir ders olmuştu. Marksizmin, öğretimle üretim çalışmasının bütünleştirilmesi ilkesini temel alan pedagoji anlayışının öncülerinden sayılan ve özellikle bu yönüyle ilgimizi çeken Blonsky, sözkonusu önlemleri Ekim devriminin eğitim

(107) Bu dönem üzerine daha ayrıntılı bilgi için, bkz. Daniel LINDENBERG, «L'Internationale Communiste et l'ecole de Classe» (**Komünist Enternasyonal ve Sınıf Okulu**), Maspero, 1972.

(108) Halk komiserleri kararı, tarih 1918. D. LINDENBERG, «L'Internationale Communiste ...»

(109) SSCB Komünist Partisi Okul Programı (VIII. Kongre, Mart 1919) D. LINDENBERG, «L'Internationale ...»

(110) D. LINDENBERG, «L'Internationale ...»

(111) Halk komiserleri kararı.

(112) Halk komiserleri kararı.

alanındaki kazanımlarının tasviyesi olarak niteliyor ve mahkûm ediyordu. 1931'den itibaren, öğrencileri, yaş basamakları esas tutularak ve birbirinden kopuk ayrı mekânlar olarak «sınıflara» bölme anlayışı geri geldi, bunu, ders konuları, notlar, sınavlar vb. izledi...

Küba'da, eğitim alanındaki uygulamalara yön veren ilkelerle, Ekim devrimi ertesinde Sovyet okulundaki dönüşümlere esin kaynağı olan ilkeler arasında yakın ilişki vardır. Öğretimle bütünleşerek, Küba devrimci pedagojisini temellendiren başlıca unsurlar, yollar, yöntemler, üretimsel çalışma, beden eğitimi ve kültür etkinlikleriyle ideolojik ve politik formasyon, eksiksiz bir formasyon, ancak, tüm bu ögelerin biraraya gelmesiyle gerçekleşeceğine göre, şimdi kısaca, bu yöntemlerin her birinin, yeni insanın eğitimine katkısının ne olduğunu görelim.

Daha önce birçok kez, özellikle de Küba eğitiminin geleceğine ayrılan bölümde, üretim çalışmasının öğrenimle birleştirilmesi, kaynaştırılmasının çeşitli nedenleri üzerinde durduk. Burada ise, üretim-öğretim bütünlüğünün, «yeni insan»ın oluşmasındaki rolünün başlıca cephelerini belirtmekle yetineceğiz. Bunlardan birincisi, üretim çalışmasının kişiye bilinç kazandırması, daha doğru bir deyişle «üretici bilinci»ni kazandırmasıdır. Yeni insanın oluşmasında üretken çalışmanın oynadığı rolün bir diğer cephesi de sadece teorik öğretimle donatılmış, emek dünyasının gerçeklerinden habersiz, dolayısıyle yeni bir burjuvazi oluşturmaya yatkın aydınlar meydana getirmesini önleyerek, bireyin çok yönlü, eksiksiz yetişmesine yardımcı olmasıdır. Üretim çalışması, gençlikte, proletarya ideolojisiyle özdeş tutabileceğimiz ve Kübalılar için gerçek devrimci ruh sayılan «işçi ruhu» *(espiritu obrero)*nu geliştirmeyi hedef alır. 26 Temmuz 1970 tarihli söylevinde Fidel, «Devrim yoluna, bir fabrikadan çıkarak değil de, entelektüel yaşamdan gelerek girmiş olan bizler için - oysa ki fabrikadan geçmeye hepimizin gereksinmesi vardı - Marksist teori ve düşünceyi irdeleyerek gelmiş olan bizler için, fabrika yaşamını tanımak, fabrikadan çıkmış olmaktan yararlı ne olabilirdi? Marx ve Lenin'in sözünü ettiği gerçek devrimci ruh ancak bir fabrikada kazanılırdı.»

Diğer bir kitle eğitimi yolu da gönüllü çalışmadır. Devrimin bir ilkesi de, okullu olsun, işçi olsun, her kişinin, olanakları ve bilinç düzeyi ölçüsünde gönüllü çalışmaya katılmasıdır. Kimi kişiler -ki bunlar sayıca çok azdır- gönüllü çalışmaya hiç katılmaz, diğerleri ise hafta içinde saatler boyu gönüllü çalışır. (113)

---

(113) Gönüllü çalışma, kişinin çalıştığı işyerinde, her günkü işi başında ya da başka bir yerde yapılabilir. Gönüllü çalışma konusunda büyük seferberlikler, tarımda insan gücüne en fazla gereksinme duyulan dönemlerde (örneğin şekerkamışı kesimi, kahve toplanması, turunçgiller toplanması) gerçekleşmiş, ancak, işçilerin, emekçilerin çoğu, düzenli aralıklarla ve nöbetleşe, gönüllü çalışmaya katılırlar. Örneğin, Havana dışında tüm bir bölge (Havana kordonu) kentlilerin gönüllü çalışmasına olanak verecek biçimde tarım planı çerçevesinde

Gönüllü çalışmanın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının nedeni, bu yöntemin pedagojik değerinin yanı sıra, ülke ekonomisine de vazgeçilmez bir katkı olmasıdır. Pedagojik açıdan ise gönüllü çalışma, komünist toplumda işin, çalışmanın ne olacağını, çok önceden, daha geçiş döneminden kestirmeye olanak verir, çünkü gönüllü çalışma insanı, eylemini para vb. gibi güdülere değil, sadece ideolojik ve ahlâki güdülere dayandıracağı bir tavır almaya zorlar. Gönüllü çalışma konusunda Che, söyle der: «İnsan, gerçek insanlığına ancak kendini bir mal gibi satma gerekliliğinin zorlayıcı baskısını üzerinde duymadan ürettiği zaman kavuşur». (114)

Bu nedenle, «gönüllü çalışma, özünde, emekçilerin bilincini başka hiç bir etkenin geliştiremediği kadar geliştiren temel bir etkendir.» (115) Gönüllü çalışmanın diğer bir olumlu yanı, her kesimden kişinin örneğin bir büro şefinin bir küçük memurla omuz omuza çalışmasına olanak vermesidir; bu yanıyla geleneksel hiyerarşik ilişkileri yumuşatmaya da yararlı olabilir. Gönüllü çalışma konusunda açıklık getirmek gereken bir nokta, gönüllü çalışmanın, gerçekten gönüllü olarak mı, yoksa çevrenin baskısı sonucu mu yapıldığıdır. Bu güçlüğü Che, zamanında sezmiş ve şöyle dile getirmişti:

«Kişiyi, gönüllü çalışmaya, kişisel bir kararın itmesiyle, çevresiyle, çevresindeki ortamın itmesi birbirinden farklı şeylerdir.

Ortam, (bireyin) bu zorunluğu duymasına yardımcı olmalıdır; bununla birlikte bireyi gönüllü çalışmaya iten sadece ortam ya da bir ahlâki baskı ise bireyin yabancılaşması gönüllü çalışma sırasında da sürecektir; bu da kişinin ortaya, kendine özgü, kendine ait bir çalışma, tam bir özgürlük içinde gerçekleşmiş bir ürün, yeni bir iş koyamayacağı anlamına gelir. Bu durumda kişi, işin tutsağı olmaya devam edecektir.»

Sözkonusu dönemde (Aralık 1964'de yani) Che, gönüllü çalışmanın gerçek pedagojik kapsamı konusunda büyük umutlar beslemiyordu. Che şöyle devam ediyordu: «Henüz insanın kendine ait bir şeyleri vereceği konuma gelmeyi başaramadık. Şimdilik öyle bir aygıt oluşturduk ki, toplum onun aracılığıyla gönüllü çalışmayı adeta emiyor.» (116)

---

yeniden düzenlenmiştir. Kimi kuruluşlar belli tarım işletmelerinden tümüyle sorumludurlar ve bu kuruluşlarda çalışanlar aralarında nöbetleşerek tarım işletmesinde de görev yaparlar. 1971 yılında DSK dünya beyzbol şampiyonası münasebetiyle Havana Latin-Amerika stadını onarmak ve düzenlemek üzere halkı gönüllü çalışmaya çağırıyordu. Yüzbinlerce kişi bu çağrıya uydu ve nitelikli inşaat işçileri yönetiminde stad onarımında çalıştı, böylelikle milyonlarca iş saati gönüllü çalışma ile kazanılmış oldu.

(114) Che GUEVARA, **Yapıtlar**, cilt III, Maspero, 1968, s. 114.

(115) Che GUEVARA, **Yapıtlar**, cilt VI, Maspero, 1972, s. 99.

(116) Che GUEVARA, **Yapıtlar**, cilt VI, s. 83.

Sözkonusu tarihten bu yana bu sorunun verilerinde radikal bir değişme olduğunu sanmıyoruz. Kişisel kararla, ahlâkî baskı daha uzun süre birlikte varolacaktır.

Beden eğitimi (Marx'ta jimnastik) kişinin çok yönlü yetişmesinin diğer önemli bir cephesidir. Spor «güçlü, vücutça ve kafaca sağlıklı bir kişi» meydana getirmeye olanak verecektir.

Ülkenin spor politikasına, Ulusal Beden Eğitimi Enstitüsü (INDER) yön verir, koordinasyonu da aynı kuruluş gerçekleştirir. Küba, diğer alanlarda olduğu gibi sporda da bir kitle çizgisi izlemeyi yeğlemiştir. Bugün ülkedeki sekiz milyon nüfusun iki milyonu spor yapar. INDER'in spor yöneticilerinin, çalıştırıcıların ödeneklerini sağlayacak maddî olanağı yoktur, bunun için Enstitü her üretim merkezinde bir ya da birden fazla spor sorumlusu seçtirir. Bu yöntemle meydana gelen «gönüllü kurullar», iş merkezi düzeyinde, parasal sorumluluğu üzerlerine alırlar. Tesis yokluğunda, spor alanları belli bir kuruluşa (okul ya da endüstri kuruluşu) bağlanmayıp, bir bölgenin tüm örgütlerinin yararlanacağı biçimde, bağımsız tesisler olarak öngörülürler. Spor eğiticileri, bir okula bağımlı olmak yerine, sürekli biçimde spor alanında görev yapar, çeşitli okullardan gelen öğrencilerle, üretim merkezlerinin spor takımlarını sahada karşılarlar. Spor eğiticilerine görevlerinde gönüllü çalıştırıcılar yardımcı olur. Spor tesisleri herkesin hizmetinde ve tamamen ücretsizdir. Spor yapmak isteyen her kişi, hem antrenörü hem de gerekli malzemeyi spor alanında hazır bulur. Küba, beden eğitiminin yaygınlaştırılmasında vazgeçilmez koşul olan spor endüstrisini de kurmuştur.

Küba'da spor karşılaşmalarının düzenlenmesi, programlanması, ülkede spor konusundaki seferberlik üzerine bir fikir verebilir. Şampiyona mahalleler düzeyinde başlar; her üretim merkezi, gönüllü spor kurulunun oluşturduğu takımı bu düzeydeki yarışmalara sokabilir. Birinci olan takım, bu kez belediyeler düzeyinde yarışır. Aynı süreç, bölge, eyalet ve son olarak ulus düzeyinde yinelenir. Yetişkinler takımları arasındaki spor karşılaşmalarıyla aynı ilkeler ve program çerçevesi içinde, Ağustos ayında, okul spor karşılaşmaları da yapılır.

Sporun yığınsal gelişiminde gözetilen politik hedefler sosyalist Küba'nın inşası yolunda seçilen ahlâkî dürtüler kapsamına girer. Gerçekten de spor, sadece bir bedensel disiplin değil, ahlâkî bir disiplin elde etme aracı da sayılır. Ancak,Küba'da sporun daha özgül hedefleri de vardır. 1970 okul spor oyunlarının açılışında Eğitim Bakanı Belarmino Castilla yayınladığı demeçte şöyle demektedir: «Spora giderek daha geniş çapta bir katılma, (...) belirlediğimiz hedeflere ulaşmamıza ve giderek daha çok sayıda yetenekli atletin yetişmesine olanak verecektir, atletlerimizin en iyileri, uluslararası yarışmalarda ülkemizi temsil edecek ve ulusal renklerimizi savunacaklardır. Spora kitlesel katılma, devrimci halkımızın mutluluğuna katkıda bulunan, bir boş vakitleri değerlendirme biçimidir. Aynı şekilde, eğer kendimizi

iyi hazırlarsak, eğer daha güçlü daha sağlıklı olursak, ister öğretim alanında olsun, ister ekonomimizin inşaasında olsun, dahası, yurt savunmasında olsun, yüklendiğimiz her görevi, başarıyla yapabiliriz.» (117)

INDER yöneticisi Garcia Bongo'nun, Münih olimpiyat oyunlarındaki UNESCO günü münasebetiyle verdiği söylev, sporun işgücünü koruma ve diri tutmaktaki rolünü daha da açık bir biçimde dile getirmekte, ayrıca karakter oluşmasındaki rolünü de anımsatmaktadır.

«Küba hükümeti, sistematik bir beden eğitimi ve spor pratiğinde yalnız bir biyolojik gelişme unsuru görmez. Sporu, bir üretici toplumda, sağlığı ve kişiyi formda tutma garantisi olarak kabul eder; öte yandan spor azgelişmişlikten çıkma isteğinin karşımıza çıkardığı tüm engellerle savaşmaya hazır olmak için, kişilik ve karakter oluşturma biçimidir.» (118)

Böylece spor, ahlâki yetişmedeki katkısı dışında, yurt savunmosında kullanılacak güç birikimini, ayrıca, işgücünü oluşturma ve diri tutma aracı sayılır. Bireyin temel görevleri dışındaki zamanını değerlendirme yolu olan spora devrimci bir yön verilmesi, devrimci bir eğitim ve spor politikasını uluslararası ölçekte kanıtlamakta da yararlı olmuştur.

Kültürel ve ideolojik eğitim, daha önce de gördüğümüz gibi, komünist toplumun inşasında gerekli bir koşul olan yeni bir değer sisteminin özümlenmesinde temel rolü oynamalıdır. Bu süreci yaşamaksızın, Kübalıların, devrim öncesi dönemin kültür değerlerinin mirasından devrimci biçimde yararlanması sözkonusu değildir. Küba halkı, bireycilikle katılaşmış burjuva kültürüne karşı, kollektivizme dayanan bir halk kültürünü yükseltmektedir. Bu iki kültür arasındaki zıtlık, I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi bildirisinde açıkça ortaya konmuştur:

«Kültür de, aynı eğitim gibi, ne politikanın dışındadır, ne tarafsızdır ne de böyle kalabilir, çünkü toplumsal, tarihsel bir olgudur kültür ve tarih boyunca sosyal sınıfların gereksinimleri, savaşımları, çıkarlarıyla biçimlenir.

Burjuvazi, kendi sınıfına, kendi rejimine özgü kültür öğelerinin ortadan kaldırılmasının, kültürün kendisinin yokolması anlamına geleceğini düşünür.

Devrimci savaşımdan doğan kültür, işçi sınıfı ve çalışan halkın ele geçirdiği alanlardan biridir; bu kazanç ona, kültür mirasında en değerli olan ve yüzyıllar boyu süren sömürü sırasında yoksun bırakıldığı yanı geliştirmesini sağlar.» (119)

Burjuva kültürüyle devrimci kültür ayırımı, Küba gibi ulusal bağımsızlık savaşı vererek emperyalist sömürüden kurtulmuş ülkelerde

---

(117) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 12 Ağustos 1970.

(118) **Granma** (Haftalık Seçmeler), 26 Ağustos 1972.

(119) Kongrenin karar bildirisi, **ekler** bölümünden verilmiştir.

daha da keskin biçimde belirir. Sömürü ve sömürgeciliğe karşı yüzyıllar boyu verilmiş olan mücadele, ulusal eğilimlere, ulusal duygulara devrimci bir değer katmıştır, buna karşılık sömürü döneminin yönetici sınıfları, her zaman işgalci emperyalizmin hayat tarzı ve değerlerini benimsemiş, onları baştacı etmiştir.

Ülkede ilk gerçek bağımsızlık savaşı, Carlos Manuel Cespedes'in, Küba'yı «Özgür Küba» ilan ettiği 10 Ekim 1868'de İspanya'ya karşı başlatılmıştır. Başarısızlığa uğrayan halk ayaklanması, İspanya tarafından zalimce bastırılmıştır. Bağımsızlık savaşı, Josè Marti'nin önderliğinde 1895'te yeniden başlamıştır. Bu kez mücadele, sömürgecilikte İspanya'nın yerini alan ABD'ye karşı verilmektedir. Ardından, yeni bir baskı ve sömürü dönemi başlamış ve 1959'da bilinen biçimde son bulmuştur. Küba'nın bugünkü yöneticileri Castrist Devrimi XIX. yüzyılda İspanya'ya karşı verilen bağımsızlık savaşının bir devamı saymaktadırlar.

Bu «yüz yıllık savaş»ın kahramanca eylemleri, devrimci önderlerin (Marti, Che, Fidel) yazıları, devrim kahramanlarının yaşam öyküleri Küba devriminin kültür temellerini oluştururlar. «Küba, devrimini, hem Marksist-Leninist bir temele, hem de ideolojik ve kültürel zenginliğimiz olan ve bize tarihimizden miras kalmış bir mücadele geleneği üzerine oturtmuştur.» (120)

Küba, bir yandan devrimin kültür mirasını titizlikle korurken, bir yandan da Küba uygarlığının özgün kültür kaynağına sahip çıkar. Bu kaynak, ilk sömürgeciler tarafından Afrika'dan getirilen zenci kölelerin, Küba'ya anayurtlarından taşıdıkları Afrika kültür öğelerinin, İspanyol kültür öğeleriyle kaynaşması sonucu doğmuştur. Afrika-Küba müziği, bu kültür kaynağının en belirgin ifadesidir ve bu nitelikleriyle devrimci kültür saflarında yer alır.

Küba halkı, sanatı «devrimin elinde bir silâh» (121) saydığı gibi emperyalist ülke kültürlerinin de, birer sızma aracı olduğunun bilincindedir. Bunun sonucu, Küba kültürüyle emperyalist ülke kültürleri, özellikle ABD kültürü arasında bir zıtlaşmadan değil ancak kıyasıya bir mücadeleden sözedilebilir: «Teknolojik ilerlemeler ve kitle iletişim araçlarının açtığı geniş ufuklar, devrimci toplumumuzu, emperyalist ideolojinin zararlı etkilerini bertaraf edecek, ideolójik «antikorlar» bulmaya zorlamaktadır. Emperyalist ideolojiyle mücadelede, savunmayı değil, savaşı seçmeliyiz. Bu nedenle, kitleleri burjuva ideolojisinin her türlü ifade biçimleri karşısına eleştirel bir tavırla dikilmeye hazırlıklı kılmak üzere, halk içinde yapılacak genel tartışmaların, inceleme ve çözümleme çalışmalarının, politik tartışmaların su götürmez bir önemi vardır.» (122)

---

(120) I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi.

(121) I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi.

(122) I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi.

Emperyalist ülke kültürleriyle ilişkiler, bir mücadele biçiminde belirirken, devrimci ve sosyalist ülkelerle kültür alış-verişi yoğun bir biçimde sürdürülmektedir. Küba'nın amacı, kültürünü yalnız ulusal kültür geleneğiyle sınırlamak değil tam tersi, dünyadaki tüm saygın kültür unsurlarını kendi değer sistemine katmaktır. Kongre bildirisinin tek bir cümlesi, kültür alış-verişi konusunda Küba'nın izleyeceği politikayı açıkça özetlemektedir: «İstediğimiz, ancak devrimci halklarla, sosyalist kültürle ve Marksist-Leninist ideolojinin ifade biçimleriyle bir ideolojik birlikte varoluştur.»

Küba'da kültür eğitimi bir kitle çizgisi izlemelidir, ve bu en önemli niteliğidir. «Ülkemizde sanat ve edebiyat etkinliklerinin gelişmesi, bir seçkinler kültürü ölçütlerine göre değil, kültürün yığınsal biçimde gelişmesi ölçütlerine göre olmalı ve amatör hareketin yaygınlaşmasını temel almalıdır.» (123) «Gerçek deha kitlelerden çıkar, kapalı topluluklardan ya da halktan kopmuş bireylerden değil. Ayrıcalıklı bir sınıfın tekeline verilmiş kültür, birkaç bireyi sivriltmekten başka bir işe yaramamıştır. Fakat bu, kültüre özgü bir nitelik değil, toplumun tarih öncesine ait bir hastalık belirtisidir.»

Bilimsel ve teknik yetişme, başka sorunları da doğurur, aslında bunlar ülkenin kültür geleneğinden büsbütün bağımsız sorunlar değildir. Bilimsel araştırma ve bilimsel araştırmanın kesinlik, deneye başvurma, sonuçların denetlenmesi gibi temel niteliklerinin devrimden önceki düşünce geleneğinde yeri yoktu. Devrim, bilimsel ve teknik yetişmeyi, ülke kalkınmasının temel direklerinden biri yapmıştır.

Ussal etkinliklerdeki bilimsel nitelikteki değişimler, bugünden yarına gerçekleşecek değişimler değildir. Modern teknolojinin ülkenin gelişme sürecinin belli bir anında, yabancı bir kültür temeli üzerine adeta yapıştırıldığı azgelişmiş ülkelerde sık sık karşılaşılan bir sorundur bu. Teknolojiyle, kültür geleneği arasındaki çelişkinin sonucunda, sözkonusu ülkede, bilimsel kavramları, tarihsel, çok zamanlı boyutlarından soyutlayarak öğretme eğilimi doğar. Oysa ki bilimsel yöntemin öğretilmesinde temel unsur, onu doğduğu bilim ve kültür geleneğinden soyutlamadan ortaya koymaktır. Bilimsel eğitim, teorik bir eğitim olarak kalırsa doğmatizme dönüşme tehlikesi vardır.

İspanyol üniversitesinin Küba üniversitesi ve bilimi üzerinde açık etkisi, bu tür eğilimleri körüklemekten başka bir işe yaramamıştır. Küba eğitiminin öğretiminin, doğmatik, şekilci karakteriyle, bu öğretimi yüzeysel bir öğretim olmaya mahkûm eden ansiklopedik niteliği hep İspanyol eğitim geleneğinden miras kalmadır. Küba üniversitesinde yakın bir tarihe kadar bilimsel ve teknik eğitim yapılırken, zorunlu kalınmadıkça deneye, pratik çalışmaya başvurulmazdı, bunun nedeni araç ve gereç yokluğu da değildi. Fidel'in, teknik adamların alabildiğine teorik bir eğitim gördüğünü söylerken, vurgulamak istediği eksiklik buydu.

---

(123) I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi.

Küba'nın genç kuşak öğretmenleri bu geleneklerle de mücadele etmektedirler, ne var ki hedefleri doğrultusunda kendileri de yeterince eğitim görmemiştirler ve pratikte, gördüklerini uygulama eğilimindedirler.

Genel olarak, geçmişin ağırlığını en fazla duyurduğu alan en genel anlamda öğrenim alanıdır.

Öğrencileri yaş kıstaslarına göre sınıflara ayırma, sınav ve not düzeni, devrim öncesine oranla hiç bir değişim göstermemiştir. Küba eğitiminin büyük sorunlarına ayrılan bölümde, okul kurumunda, öğrenci alma yöntemi, amaçlar değiştikten sonra eski eğitim ölçütlerini hâlâ korumanın sakıncalarını belirtmiştik. Bugün bu tutum, öğrencilerin %80'inin okulda başarısız olmasına yol açmaktadır (öğrencilerin ancak %21.2'si, olağan süre içinde diploma alabilmektedir).

Bilginin, haftada belirli saatlerde okutulan ders konuları şekline sokularak, parçalanması, eğitim bakanlığı ve ilgililerce temelli bir biçimde ele alınmamıştır. Fen konularının bütünsel bir biçimde (fen kolları arasındaki sınırları kaldırarak) okutulması ve öğrencinin ilgi alanlarına yönelik öğretim gibi konularda denemeler vardır, ancak şimdilik bunlar oldukça sınırlı kalmaktadır.

Özetle, devrimci pedagoji de, diğer kertelerde olduğu gibi, tümüyle geçiş aşamasındadır. Devrimci pedagoji, bugün, geçmişle arasındaki köprüleri kesin şekilde atan ve hedefiyle yani «yeni insan»ın oluşumuyla uyum halindeki radikal dönüşümlerin beşiğidir. Okumayazma seferberliği, üretken çalışmayla öğretimin kaynaşması, üniversitenin genelleşmesi bu dönüşümün en belirgin örnekleridir.

Bunun yanında devrimden bu yana hiç dönüşüm geçirmemiş bir takım öğeler de vardır. Bunların önceki düzende işlevlerini sürdürüp sürdürmedikleri merak konusudur. Öğretimde bir çeşit doğmatik anlayış, sonra örneğin spordaki gibi disiplinin aşırı derecede önemsenmesi, yeni insanın niteliklerinden biri olması gereken eleştirici bir zekânın oluşturulmasını kösteklemez mi?

Eşitlikçi sınıfsız bir toplum kurma istemiyle, özel okullar (örneğin, üstün yetenekliler için okullar, öğrenimde gecikenler için okullar, uyumsuz çocuklar için okullar) kurma eğilimi arasında da aynı çelişki yok mudur?

Sınıf ayırımı, ders konuları, geleneksel sınavlar, ergeç yokolacak olan geçmişin, fakat geçiş döneminde dava konusu edilmesi de güç olan geçmişin kalıntıları olarak mı, yoksa her okul ve öğretim sisteminin ayrılmaz değişmezleri olarak mı kabul edilmelidir?

Tüm bu soruların yanıtları, elbette ki eğitim sisteminin içinde aranmamalıdır, çünkü bunlar Küba devriminin seçeceği büyük politik tercihlere bağlıdır.

Sonuç

Devrimin on dördüncü yılında, Küba'da eğitim alanındaki atılımların, ilerlemelerin başarılı bilânçosu karşısında hayranlık duymamak elde değil. Okuryazarlıktan yoksunluk Küba'da eski bir anıdır artık; halkın ortalama kültür düzeyi, özellikle yetişkin eğitimi sayesinde yıldan yıla yükselmektedir; ülke nüfusundaki artışa rağmen, bugün çocukların hemen tümü okula gitmektedir; teknik öğretimde çarpıcı bir gelişme gerçekleşmiş, şimdi sıra, her iki devresiyle ortaöğretimin genelleştirilip kitlelere maledilmesini ciddi biçimde ele almaya gelmiştir. Bütün bu başarılı atılımların, üçüncü dünya ülkelerinin, bir eksiği bir fazlasıyla ve çeşitli biçimleriyle yaşadığı bir azgelişmişlikten yola çıkılıp ekonomik ablukanın doğurduğu alabildiğine zor koşullar altında, çetin bir sınıf mücadelesinden geçilerek elde edildiği hesaba katılırsa, değeri de o denli iyi anlaşılır. Eğitimin yığınsal gelişimi, herşeyden önce, temel bir gereksinmenin karşılanması demektir. Eğitimin yığınsal gelişimi ayrıca, Devrimin Küba halkına, çok değil daha on dört yıl önce kazandırdığı insanlığının, insan onurunun, saygınlığının somut bir örneği olmaktan başka, içinde çok daha geniş bir özgürlüğün tohumlarını da taşımaktadır. Eğitimin kitlelere maledilmesi, ayrıca Küba'nın, insanı değiştirme ve hızlı bir ekonomik gelişmeyi gerçekleştirme yolunda defalarca dile gelen kararlılığını da yansıtır.

İnsanın değişmesi, sosyal dönüşümlerin yanı sıra, Marksizmin, öğrenimle üretken çalışmanın bütünleştirilmesi ilkesinin odağını oluşturduğu yeni eğitim biçimlerinin uygulanmasını da zorunlu kılar. Kü-

ba devriminin eğitime getirdiği katkı, eğitim ve öğretimin kitlesel bir nitelik kazanması sonucu, eğitim sisteminde öğrenci kapasitesini artırmaktan çok, yukarda sözedilen devrimci eğitim biçimleri ve yöntemleriyle kendini belli eder. İlkin temel ortaöğretim düzeyinde denenen, yarım gün üretken çalışma, yarım gün öğretim uygulaması hızla yaygınlaşmakta, bunu bir üst düzeyde, üniversitenin genelleşmesi, bir alt kademede ise ilkokullarda sebze bahçesi uygulamasının geniş çapta yaygınlık kazanması izlemektedir. Eğitim içinde üretken çalışma artık «ana okulundan üniversiteye dek» teorik öğretim kadar önem kazanmıştır. İlk ve ortaokulların varlığı biçimsel olarak sürmektedir, ancak şimdi bunlar, birer üretim merkezi olmuşlar ve eskisi gibi toplumsal çevreden soyutlanmış kurumlar olmaktan çıkmışlardır. Bugün işçi ve öğrenciler, yüksek öğrenimlerini, fabrikalar, işyerleri bünyesinde yapmaya başlamışlardır. Geleneksel üniversite can çekişmektedir. Köhneleşmiş bir çocuk ve gençlik imgesi de belleklerden silinip gitmeye yüz tutmuştur. Çocuk ve gençler artık, yetişkinlerin koruyucu kanatları altına alınması gereken güçsüz varlıklar gözüyle bakılmaktan çıkmışlar, sosyalist toplumun inşasına etkin biçimde katılarak, toplumsallaşma süreci içine girmişlerdir.

Küba eğitim sistemi, tek başına bir ideal değildir: Küba eğitim sistemi radikal bir siyasi tasarının ve açıklıkla çözümlenmiş bir ekonomik ve toplumsal durumun bir ürünüdür. Bugünkü eğitim düzeni içinde Küba'da, örneğin, gerçekten çok yönlü bir teknik öğretimin saf dışı bırakılmadığı açıktır, ancak bu nitelikte bir öğretim, öte yandan, en azından bugünkü aşamada kitlelere yararlı, gerçekçi bir eğitim olarak görülmemiştir. Ülkede, sanayileşme sürecinde yol alındıkça, üretken çalışmanın temelde tarımsal olan özü de değişecektir.

Saydığımız eğitim biçimleri, Küba'nın azgelişmişlikten çıkma yolunda seçtiği yöntemlerden sadece bir tanesidir. Devrimin uzun vadedeki hedefi, sanayileşmiş ülkelere erişmektir, ancak bu hedef, sözkonusu ülkelerin ürettiği tüketim mallarına öykünmek biçiminde değil, bunların teknolojisine ulaşma biçiminde kendini gösterecektir. Beri yanda ise, yoksul ülkelerle zengin ülkeler arasındaki açıklığın gün geçtikçe artmakta olduğu gözlemlenmektedir. Ekonomik kalkınmada başlıca engellerden biri, maddî olanaksızlıktan çok, halkın teknik niteliğinin yetersiz oluşudur. Gerçekten de çağdaş teknikler karmaşık bir biçim almış ve teknik, 18. yüzyıl tekniklerinden farklı olarak, giderek bilimle bütünleşmiştir. Bu açıdan bakıldığında, sözkonusu tekniklerin uygulamaya konulması, özgül bir eğitimi gerektirmektedir ki böylesine bir eğitim de ancak daha genel bir yetişme üzerine aşılanabilir. Demek ki azgelişmiş ülkelerde eğitim, ekonomik gelişmenin bir *koşuludur*, oysa sanayileşmiş ülkelerde eğitim ekonomik gelişmenin bir *sonucu* olmuştur. Bütün bunların yanı sıra, öğretimin genelleştirilmesinin önündeki engeller de dev boyutlara varmaktadır ve bunlar azgelişmişlikle kesinkes bağıntılıdırlar: kadro kıtlığı ve yatırımların güçsüzlüğüdür bu engeller... Nüfus artışıyla birlikte bu engel-

ler daha da büyür, daha da içinden çıkılmaz aşılmaz bir hale gelir. Küba yeni eğitim biçimlerinin işlevi, okuma-yazma seferberliğinde olsun, yüksek öğretimde olsun, halkın birbirini eğitmesi ilkesini sonuna dek kullanarak ve eğitim yatırımlarının finansmanını üretken çalışmanın genelleştirilmesiyle sağlayarak, böylesine bir kısır döngüyü parçalamaktır.

Küba'daki uygulamaları, azgelişmişlikten çıkma yolunda ancak üçüncü dünya ülkelerine özgü, yol gösterici yöntemler saymak tümüyle yanlış olmasa da, aynı yöntemlerin sanayileşmiş kapitalist ülkeleri ilgilendirmeyeceğini, bu ülkeler için geçerli olmayacağını sanmak da bir o kadar hatalıdır. Kapitalist ülkelerin eğitim sistemindeki kriz her geçen gün biraz daha ağırlaşmakta, bu krizin önünün sınırlı reformlarla alınamayacağı da gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Küba'da gerçekleştirilen eser, bize, eğitim sisteminin toplumdan bağımsız, özerk bir sistem olmadığını göstermekte eğitimin diğer ideolojik aygıtların yanı sıra, siyasal iktidarı elinde bulunduran sınıfların, hedeflerine ulaşma yolunda kullandıkları bir araç olduğunu da ortaya koymaktadır. Küba'da gerçekleştirilen eser, toplumu değiştirmeden, dönüştürmeden, eğitimi değiştirme olanağı bulunmadığını da göstermektedir.

Küba'da yaşama geçirilen yeni eğitim biçimleri, Küba'nın, yeni toplumsal değerler getirme ve bunları kurumlaştırma, insanlar arasındaki, insanlarla uğraşları arasındaki ilişkileri geliştirme istemini de yansıtır. Üretim pratiği, anlayışları, görüşleri, değer yargılarını, kısacası kafaları değiştirmeye ve emeğin teknik bölümlenmesinin birbirinden kopardığı bireyleri, birbirlerine yaklaştırmaya da yarayacaktır hiç kuşkusuz; ancak, toplumsal davranışların derinlemesine ve sürekli bir dönüşümünü de eğitim tek başına sağlayamaz. Üstelik bugün Küba'da yürürlükteki eğitim sisteminin kimi cepheleri, *davranışların dönüşümü* gibi böylesine bir hedefe düpedüz aykırıdır: Küba okullarında, bir çalışma itisi olarak not ve sınav uygulaması, doğrudan doğruya burjuva okulundan miras kalan öğrenci bilgisini değerlendirme ölçütlerinin varlığını sürdürmesi, otoriter pedagojik yöntemlerin geçerliklerini koruması... Kanımızca bu durum, geçmişteki eğitimin ne de olsa varlığını duyurmasıyla ya da maddî olanaksızlıklarla, hele hele Küba öğretimine maledilen ekonomik kalkınmaya eşitlikçi bir toplumun inşasına kararlı bir katkı olan hedefler arasındaki çelişkilerle hiç mi hiç açıklanamaz, bunlar birer mazeret olarak gösterilemez. Yeni değerlerin bugünkü gelişme düzeyinde geleneksel okulun bazı özelliklerini ortadan kaldırmak, çalışma hızını etkileyebilir bu da hemen anında ekonomiye yansıyacaktır. Ancak Küba okulu, hızlı bir ekonomik kalkınmayı gerçekleştirme yolunda, eşitlikçi bir toplum inşası hedefinden en ufak bir ödün vermeden, bu gerçekleri de hesaba katarak dönüşümünü gerçekleştirmelidir.

Küba'nın karşılaştığı güçlükler, ülkenin kimilerinin düşlediği «ideal» sosyalizm ülkesi olmadığını, ancak, birçok çelişki içinde, derin toplumsal dönüşümlerin odağı olduğunu göstermiştir.

On beş yıl önce, birkaç gerillanın, Amerika kıtasının ilk sosyalist cumhuriyetini yaratacak devrimci süreci başlatacağı ve yöneteceği kimilerine bir düş gibi gelmekteydi. Bugün ise Küba okulunda bir Kültür Devriminin yükselmekte olduğunu görmezlikten gelmek yanılgıların en büyüğüdür.

Ekler

I. ULUSAL EĞİTİM VE KÜLTÜR KONGRESİ BİLDİRİSİ

I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi, 23 Nisan - 30 Nisan 1971 tarihleri arasında toplandı. Kongre öncesinde, eğitim emekçileri, devlet kurulusları temsilcileri, politik örgütler ve kitle örgütleri temsilcileri arasında, ülke çapında bir tartışma ortamı oluşturuldu. Gerek okullarda, gerek iş ve üretim merkezlerinde düzenlenen 2.500'e yakın ön toplantıda, 100.000'i aşkın yurttaşdan, eğitim sorunları üzerine düşünmeleri ve görüş bildirmeleri istendi. Bu geniş kapsamlı tartışmanın hedefi, Küba'nın gelecek yıllara ait eğitim politikasını kesin çizgileriyle ve gerçekçi biçimde saptamaktı. Eğitim emekçisi ve işçi tabanında dile getirilen sayısız öneri, önce belediyeler, sonra bölge ve eyaletler, son olarak da ulus düzeyinde ele alındı ve bir senteze gidildi. Eyaletler düzeyindeki kongrelerde biçimlenen 5.000 dilek ve önerinin 3.000'i ulusal kongrenin onayını kazandı. I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresinin Küba eğitimine kazandırdığı devrimci yön kadar, uygulama olanağı verdiği yeni çalışma yöntemleriyle de, Küba eğitim tarihinde önemli bir yeri vardır. Aşağıda tam metnini verdiğimiz ulusal bildiri, kongre karalarının bir sentezi niteliğindedir.

I. ULUSAL EĞİTİM ve KÜLTÜR KONGRESİ BİLDİRİSİ

Üretim yılı olan 1971'in, 23 Nisan - 30 Nisan tarihleri arasında Havana'da toplanan I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi üyeleri, aşağıdaki bildiriyi kabul eder.

BİLDİRİ

Bir Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi toplanması önerisi, Havana eğitim emekçileri genel kurulunda, tartışmalar sırasında beliren sorunları çözümleme ve bir sonuca bağlama gereği karşısında, Başbakanımız, Komutan Fidel Castro'dan gelmiştir.

Kongre çağrısıyla birlikte saptanan hedefler şunlardı :

- Öğretimin tüm düzeylerinde ve değişik tipteki okullarda ortaya çıkan somut sorunları tartışmak.
- Eğitim emekçilerinin çalışmalarını etkileyen unsurları tanımak.
- Kitlelerin de yaratıcı katkısıyla gerekli çözümü getirmek amacıyla, sistemli ve köklü bir çözümleme bekleyen sorunları irdelemek.
- Eğitim politikamızın belirlenmesinde temel olacak nitelikte tavsiye ve önerilerde bulunmak.

Bu amaçla, eğitim emekçileri, kitle örgütleri ve halk tabanında çeşitli toplantılar, belediyeler, bölgeler ve eyaletler düzeyinde ara kongreler düzenlemiş, eğitimle ilgili sorunlar üzerinde düşüncelerini belirtmesi için halka çağrıda bulunulmuştur.

Öğretmenleri, eğitim, bilim ve kültür örgütlerini, partimizi Küba emekçileri merkezini, Devrimi Savunma Komitelerini, Komünist Gençlik Birliğini, Küba Kadınlar Federasyonunu, Küçük Çiftçiler Ulusal Birliğini, Küba Öncüleri Birliğini, üretim ve halk hizmeti kuruluşlarını temsil eden 1.800 delegenin kongreye katıldığını kıvançla ilan ederiz.

Öte yandan Kongre, Devrimin kararlı bir şekilde bütün gücüyle karşı koyduğu, toplumsal ortamımıza ısrarla sızmaya çalışan olumsuz kültürel etkileri de tartışmış ve bunların bir çözümlemesini yapmıştır. Kültürel sorunlar üzerindeki bu düşünceler, tabandaki toplantılarda ortaya atılmıştır, bunun sonucu olarak kongrenin hedeflerini de daha geniş tutmak gerekmiş ve Kongre, I. Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresine dönüşmüştür.

Gündemde öngörülen maddeler, onbir ayrı komisyonda ve ortak bileşimlerde tartışılmıştır.

Kongrede tartışılan, üyelerin görüş birliğine vardığı, tavsiye ve önerilere konu olan eğitim ve kültürün başlıca cepheleri şunlardır:

Devamsızlık, okuldan kaçma, öğrenime geç başlama ve öğrenimde gecikmeler, öğretimin zorunlu kılınması ve öğrenci velileriyle öğrencilerin sorumluluğu konusunda somut, güçlü ve etkili önlemler alınmasını gerektirmektedir, eğitim herkesin hakkı ve ödevidir.

Kongre, okul kaçakçılığına son verilmesi amacıyla, diğer önlemlerle birlikte, öğrencilere okulu sevdirecek, okulda kalmaya özendirecek okul içi etkinliklerin artırılmasını, bir yandan da öğretimin çeşitli düzeylerine ait öğretim programları arasında bir bütünlük, süreklilik ve daha iyi bir eklemlenme sağlanmasını öngörmüştür. Ayrıca, ilköğretmenlerin de yardımıyla, okula gitmekte gecikmiş ve sınıfına oranla geri durumdaki öğrencileri saptamak ve bunları özel eğitim kurumlarına yöneltmek amacıyla, teşhis ve yöneltme merkezlerinin çalışmalarına hız vermek gerekmektedir.

Sosyalist bir toplumda, küçük yaştan başlanarak, çocukta kollektif mülkiyete karşı sorumluluk duygusu uyandırılmalıdır. Çocuk bu konuda, kendisini eğitmekle yükümlü olanları örnek almalı, bu hedefe yönelik etkinliklere katılmalıdır.

Öğretim programına, öğrenciye sosyalist ahlâk ilkelerini öğretmeye yönelik bir ders konulması, sosyal mülkü korumamanın, özenle kullanmamanın bir kusur, toplum içinde gözden düşürücü bir unsur sayılması, okul araç ve gerecinin koruma kurallarına harfi harfine uyma, çocuğun yetişme sürecinde olumlu davranışları geliştirme yolunda getirilecek çözümlerin bazılarıdır.

Beden ve spor etkinliklerinin kişi üzerindeki olumlu etkileri gözönüne alınarak, öğrencinin çok yönlü eğitimini de garantilemek amacıyla, çocuğa, özellikle beden eğitimi aracılığıyla sağlam alışkanlıklar kazandırılması önerilmiştir.

Eğitimin temel hedeflerinden biri de, bağımsızlıkları için mücadele veren kişi ve halklar yararına etkinlikler düzenleyerek, sosyalist vatan sevgisiyle, dünya halklarıyla dayanışma duygusunu kaynaştırmaktır.

Şuna inanıyoruz ki, dünya halklarıyla ve özellikle Amerikan emperyalizmine karşı savaş veren halklarla dayanışma ilkelerinin savunulması; kendi halkımızın ve bu mücadelenin öncülüğünü yapan halkları daha iyi tanıtmaya yönelik bir öğretim programı; öğrenci kurullarının yeniden oluşturulması, okul çerçevesi içinde diğer halklarla dayanışma kampanyalarının düzenlenme işinin titizlikle ele alınması, her ortaöğretim merkezinde kültür ve tarih komisyonları kurulması, öğretim programlarına, emperyalist baskı ve saldırılara kahramanca karşı koyan Vietnam, Kamboçya ve diğer ülke halklarıyla ilgili dersler konulması, dayanışma politikasını her açıdan güçlendirmeye yarayacak önerilerdir.

Kongre, öğrencilere düzenli bir öğrenim yapma alışkanlığı kazandırılmasının, onları topluma, hatta yaşama tam olarak hazırladığı inancındadır. Aile ocağında, okulda ve genel olarak toplumsal ortamda doğan unsurlar düzenli öğrenim alışkanlığına etki yapar.

Öğrenim karşısında, öğrencinin tavrının olumlu yönde değişmesi amacıyla, öğrenciden ısrarla beklenmesi gereken davranış konusunda öğretmenleri yöneltici çalışmalarda bulunmak, öğrenciye, öğrenimin hedefini kavratmak, mesleğe yöneltici çalışmaları güçlendirmek, öğrenim yapma alışkanlığı kazanmayı kolaylaştırıcı koşulları yaratmak, çıkarcılığı teşvik edici her türlü hareketin kökünü kazımak, öğrenciler arasında özyönetimsel etkinliklere ağırlık vermek ve öğretim malzemesinin işlevsel bir şekilde kullanılmasını sağlamanın zorunlu olduğu düşünülmektedir.

Ülke savunması yolunda askerlik eğitiminin çifte işlevi vardır: gençleri silahları tanıma ve kullanma konusunda eğitmek ve her yönüyle tam, eksiksiz bir eğitim görmelerine katkıda bulunmak.

Öğretim merkezlerinde, sivil savunma ilkelerinin uygulanması, devrimci silahlı kuvvetlerle ilgili araştırma ve inceleme toplulukları çalışmalarının geliştirilmesi, savaş eğitiminin, ilköğretmen yetiştirme merkezleriyle üniversite öğretim programları kapsamına alınması, gençliğimize daha yetkin bir devrimci askeri eğitim vermeye yönelik önlemlerden birkaçıdır.

Kongre, kişinin estetik ve ideolojik eğitimini geliştirme yolunda sanat eğitiminin önemini vurgulamıştır; sanat eğitimi yaygınlaştırılmalı ve tüm öğretim düzeylerinde uygulanmalıdır.

Mesleğe yöneltmenin, gençliğin yetişmesinde mutlak bir yeri vardır. Kimi mesleklerin önemi gözönünde tutulmalı ve öğrencinin ilgisini yurdumuzun ekonomik kalkınması için gerekli olan bu mesleklere çekme yolları aranmalıdır.

Meslekler konusunda gençliği bilgilendirme, mesleğe yöneltmeyi kolaylaştıran öğelerden biridir. Öte yandan bilimsel ve teknik inceleme ve araştırma toplulukları yetenekleri geliştirmede en iyi yoldur.

İş başında eğitim, öğrencinin tek yanlı bir eğitim alması anlamına gelmez, aksine en geniş bir kültür çerçevesi içinde öğrencinin çok yönlü gelişmesini sağlar.

Yeni kuşakların, tüketici bilinci değil, üretici bilinci kazanması için, öğretimin tüm düzeylerinde öğrencilerin programlı bir şekilde ve düzenli aralıklarla üretim çalışmasına katılması zorunludur.

Üretim çalışması, devrimci pedagojinin, gençliğin ideolojik eğitimi hizmetine sunduğu mükemmel bir araçtır. Kongre, tüm orta ve yüksek öğretimdeki öğrencilerine üretim çalışmasına katılmayı öğütler.

Kırsal kesimdeki yerleşik okul, ortaöğretim düzeyinde uygulanmakta olan en iyi çözümdür, ayrıca ülkemizin sosyo-ekonomik gerçekleri açısından da olumlu bir deneme olduğu anlaşılmıştır. Gençler öğrenimleri boyunca üretim çalışmasıyla öğrenimi birlikte yürütecekler, böylelikle öğrenime koşut olarak, ülkenin kalkınmasına da yardımcı olacaklardır. Bu yolda yer yer başlamış, rayına oturmuş olan denemeler yakından izlenmelidir.

Kongrede enine boyuna tartışılan konulardan biri de, disiplin yöntemlerinin öğrencinin yetişmesi üzerindeki etkisi olmuştur. Toplumumuzun, devrimimizin ölçütleri ve değerlerinin bilincinde olan kişilere gereksinmesi vardır. Bu nedenle, yetişkin-çocuk ilişkileri, kaba kuvvete, zora, cezaya dayandırılamaz. İnsan davranışlarına da yansıyan toplumsal değerler, ancak bu değerlerin anlamı iyi kavranmışsa, ayrıca öğrenci öğretmen ilişkileri karşılıklı anlayış, dayanışma ve saygı temeline oturmuşsa, kişi tarafından özümlenebilir.

Öğrenim kuruluşlarımızda disiplin uygulamasına daha iyi bir düzenleme getirmek amacıyla kongre, ilköğretmen ve öğretmenlerin teknik ve ideolojik oluşumlarının tamamlanmasını, eksiklerin giderilmesini, davranış bozuklukları ve disiplinsizlik gösteren öğrencilerin eğitimiyle yükümlü pedagoglar için seminerler düzenlenmesini, öğrenci velileriyle öğretmenler arasındaki bağların güçlendirilmesini, kitle iletişim araçlarının, veliler ve öğretmenlerin psiko-pedagojik açıdan yönlendirilmesinde yararlanılmasını, son olarak da, okul yönetmeliklerinin genel çizgilerinin saptanmasını yararlı ve yerinde görmüştür.

Eğitim, devrimci dönüşümlerin sonucu, maddi planda olduğu kadar ahlâki plandaki değişimleri de yansıtmalı ve güçlendirmelidir. Eğitimin başta gelen görevi, öyle bir insan, öyle bir halk yaratmaktır ki, bu yeni halk, bir yandan geçmişin kalıntılarını üzerinden silkip atarken bir yandan da yüksek bir bireysel ve toplumsal yaşamın koşullarını bilinçli bir şekilde yaratma yetisine sahip olsun. Bu iddialı hedef gün geçtikçe kesinlik, özgüllük kazanmaktadır, öğrenimle üretken çalışma arasında gittikçe daha yakın ilişkiler kurulmasıyla birlikte, bir toplumsal pratik olduğu kadar, somut bir üretim olarak da geniş ölçüde gerçeklik kazanacaktır.

Eğitim, bu iş için ayrılmış okul binaları sınırları içinde kalamaz. Eğitim, işyerlerinde düzenlenecek kurslar ve diğer merkezlerden gelecek öğretmen, teknisyen ve bilimadamlarının da işbirliği ve katkısıyla, nitelikli işçiler, teknik adamlar ve uzmanlar yetiştirmeye de olanak sağlamalıdır.

İnsanı, giderek dönüştürmek ve geleceğin insanını yaratmak amacıyla, öğrenim programlarına kesin bir süreklilik getirilmelidir. Sözkonusu işlem yeni öğrenim programları düzenlenmesi ve uygulamaya konulmasını da gerektirir, ayrıca programlarda sık sık değişiklikler de yapılmayacaktır. Bu sorunların kimisi, kongre tarafından, hem ilköğreti mdüzeyinde hem de dil öğretimi ve diğer yüksek öğretim kolları düzeyinde ele alınmış ve ayrı ayrı çözümlenmiştir. Bireyin kişiliğinin gelişmesi ve insanın toplumdaki yerini almasını garantilemek amacıyla, kişiliğin oluşturulması öğrenimle üretken çalışma birleştirilerek, daha ilköğretimden başlamalı ve öğrenim bitirildikten sonra da sürmelidir. Bu nedenle kongre sırasında da vurgulandığı gibi, öğretimin tüm düzeyleri arasında tam, mükemmel bir koordinasyon bulunmalıdır.

Böyle bir koordinasyonu, ancak çok yüksek bir bilimsel düzeyde bir öğretim sağlayabilir. Öte yandan, aynı eğitim, toplumsal etkinliğin tüm alanlarında örnek olmaları gereken öğretmenlerin mesleklerinde yetkinleşmesini de gerektirir.

Bilim eğitiminin, eğitimde önemli bir yeri vardır. Bu nedenle bilimsel araştırma teşvik edilmelidir. Bilimsel öğrenim yapan ve bilim pratiği içinde olan kişi, çeşitli kültür etkinliklerine de katılmalıdır. Sosyalist toplumumuzda, öğretmenlik görevi olağanüstü bir önem taşımaktadır, çünkü öğretmenin, yeni kuşakları ideolojik açıdan eğitme gibi temel bir sorumluluğu vardır. Öyleyse öğretmen, üstün niteliklere sahip olmalıdır. Bu da öğretmenlerin ve öğretmen olmak üzere eğitim enstitülerine başvuran aday öğrencilerin seçiminde kesin ölçüler koymayı gerektirir.

Kongre, ilköğretmenlik mesleğinin toplumca saygı görmesi ve halkın öğretmenini desteklemesi gerektiği inancındadır. Ancak ilköğretmen de, görevini canla başla yaparak, öğretici eğitimci nitelikleriyle, devrimin al-

dığı toplumsal, ekonomik ve politik önlemlerine katkısıyla toplumun güvenini kazanmalıdır.

Öğretmen eğitimine öncelik vermek ve öğretmenlerin gerek bilimsel ve pedagojik, gerekse politik ve ideolojik planlarda uzmanlaşmasını sağlayacak her türlü önlemi almak zorunludur.

Kongre, tüm delegelerin ortak bir dileğini dile getirirken kamuoyunun bir dileğini de yansıtmış oluyor. Kongre delegeleri, öğretimin değişik düzeylerinde ve değişik kesimlerinde görev alacak ilköğretmenlerin eğitiminin ortak hedefler doğrultusunda, belli bir ideolojik ve pedagojik hedef, program sabit bir metodoloji ve sürekli araştırmalar uyarınca yapılması dileğindedir.

Kongre ayrıca, kırsal kesimde daha çok sayıda pedagoji merkezi - eğitim enstitüsü - kurulmasını öğütler, bu tasarı gerçekleştiğinde, kolektif toplumun bilim, kültür ve sanat kurumlarının elindeki kaynakları daha iyi değerlendirmek ve yarının ilköğretmenlerini, büyük bir olasılıkla ilerde aynı yerde görev yapacak olanlara kendi öz yörelerine bağlama olanağı verecektir.

Kongre, eğitici kadroların hızlandırılmış eğitim görmesinin geçici bir önlem olduğunu ve daha eksiksiz bir eğitim programı benimsenmek üzere, hızlandırılmış eğitim uygulamasının ilerde terkedileceğini belirtmiştir. Kongre ayrıca, bugün öğretim kadrolarının büyük bir bölümünü oluşturan diplomasız öğretmenlerin Küba eğitiminde oynadığı önemli rol üzerinde ısrarla durmuştur.

Hızlandırılmış eğitim planı uygulaması, eğitim ve öğretimin kimi kesim ve düzeylerinde duyulan öğretmen kıtlığını gidermek amacıyla bugün için sürdürülmeli, ancak birlikte şu önlemler de getirilmelidir: yarının öğretmenlerinin titizlikle seçilmesi; öğretmen yetiştirme eğitimi süresinin uzatılması; gerekli deneyim ve eğitimden geçmiş öğretmenler aranması; güdümlü kurslar düzenlenip denetiminin sağlanması; öncelikle, öğrenciye düzenli öğrenim yapma alışkanlığı kazandırılması ayrıca evde öğrenimi teşvik edecek ve kolaylaştıracak bir yöntemin öngörülmesi; değerlendirme ve sınav sisteminin yeniden gözden geçirilmesi; evde öğrenim ders notlarının zamanında öğrencilere dağıtılması, metinlerin daha iyi hazırlanması; güdümlü kursların, öğretmen adayının düzenli bir şekilde izleyebileceği ve okul dışında, kişisel çalışmaya da zaman ayırabileceği biçimde düzenlenmesi.

Bilim, teknik ve kültürdeki sürekli gelişmelerle kalkınmakta olan ülkemizin gereksinmeleri, öğretici personelin ve teknisyenlerin kendi kendini sistemli bir biçimde yetiştirmesi ve yetkinleşmesini zorunlu kılmaktadır.

Gerçek bilimsel bir eğitim, pedagoji lisans öğretiminde, çağdaş yöntemleri öğrencilere açıklamaya olanak verecek ve eğitim alanında araştırmaya canlılık getirecek, etkili bir program uygulanmasını zorunlu kılar.

Eğitici kadrolarımızın çoğunluğunun, sınırlı bir meslek eğitimi gördüğü ve deneyiminin az olduğu gözönünde tutulacak olursa görevimiz, yapılacak teknik meslek yardımını artırma yoluyla, öğretmenin işini kolaylaştırmak olmalıdır.

Kongre, ilköğretmenlere yapılacak teknik yardımın sürekli ve sistemli olması, bu konuda en nitelikli en fazla deneyim sahibi öğretmenlere çağrıda bulunulması, öte yandan bu öğretmenlerin asıl görevlerinden ayrılmaya zorunlu bırakılmaması gereği üzerinde ısrarla durmuştur. Öğretmenlerin üst düzeylere atanma işlemleri ve sicillerinin düzenlenmesinde, tutumları, meslek yetenekleri, politik bilinç düzeyleri gözönüne alınacaktır. Sözkonusu değerlendirme belirli aralıklarla yapılacak ve öğretmenin atanmalarında bu değerlendirme esas tutulacaktır. Öte yandan, bir üst düzeye atama işlemlerinin öğretimi etkilemesi ve aksatmasından da kaçınılacaktır.

Kongre üyeleri, eğitim emekçilerinin boş zamanlarına ilişkin sorunların da bir çözümlemesini yapmışlardır; eğitim emekçilerinin eğitim görevleri dışındaki zamanları kimi zaman gereksiz toplantılarda geçmektedir. Üyeler, bu konuda önlemler alınmasını ve özelde eğitimin, genelde devrimci sürecin yararına olacak etkinliklere öncelikle yer verilmesini gerektiği sonucuna varmışlardır.

Eğitim Bakanlığı, ilköğretmenlerin de işbirliğiyle bugün ülkemizde yürürlükte olan öğretim yöntemlerini gözden geçirmelidir.

Her yeni öğretim yöntemi, uygulamaya konmadan önce denenmeli üzerinde inceleme ve araştırmalar yapılmalıdır.

Matematikte, okuma ve yazma öğretiminde yeni yöntemler, çok yönlü fen eğitimi, endüktif yöntemle fen eğitimi, görsel-işitsel yöntemle yabancı dil, ayrıca okullarımızda denenmekte ve uygulanmakta olan benzeri çağdaş yöntemler birer başarı sayılmış, ancak bunların mutlak doğru yöntemler olmadığı, yanlış yanlarının da bulunduğu belirtilmiştir.

Konferans ve kolokyumlara konu olan, mektupla öğretim, kendi kendine öğretim gibi çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanışına ilişkin denemeler; orta ve yüksek öğretimde, eski öğrencilerin bilgilerini tazelemeye yönelik ek eğitim yöntem ve teknikleriyle ilgili denemeler, Eğitim Bakanlığınca, daha geniş bir ölçekte ele alınıp uygulamaya konmalıdır.

Televizyonla öğretim sorununu uzun uzun irdeleyen Kongre, yapılan inceleme ve araştırmalar sonunda, bu konudaki güncel güçlükleri yenmek ve sözkonusu sistemi eğitimde en yararlı biçimde kullanmak yolunda önerilerde bulunmuştur.

Kongre, devrimci aydınların, gençler ve yetişkinler için, Küba devriminin azgelişmişlikle mücadelesini anlatan yapıtlar vermelerini, ayrıca çocuk kitapları yazmalarını gerekli görür.

Kongre, öğrencinin, içinde nitelikleri ve kaydettiği ilerlemelerle birlikte, ana okuluna girişinden üniversite öğreniminin sonuna dek, kendisiyle ilgili tüm bilgilerin yeraldığı tek bir dosyası olmasından yanadır. Kongre, ayrıca, ilköğretmenlerin Eğitim Bakanlığında, öğretim programı hazırlama çalışmalarına katılması ve öğretim yöntemleri arasında birlik, bütünlük sağlayacak organların kurulması ve bunların işleyiş yönteminin saptanması konularını incelemiştir.

Kongre, programların, alınan önlemlerin ve Eğitim Bakanlığı yüksek kurulları kararlarının öğretmenlere duyurulması; dünya eğitimindeki yeni eğilimler, eğitim alanında yapılacak inceleme ve araştırmalara önayak olunması ve bunların denetim altında tutulması, ayrıca bu çalışmaları öğretmenlere duyurma gereği üzerinde durmuştur. Böylelikle, sosyalist yurdumuzun genç kuşaklarının eğitilmesi amacıyla, ilköğretmen ve okul tarafından yürütülen eğitsel ve kültürel çalışmaya, kitle iletişim araçlarıyla devrimin kültür kuruluşlarının da katkıda bulunması gereği ortaya çıkmıştır.

Kırsal kesimde, nüfus yoğunluğunun az oluşu nedeniyle çeşitli düzeylerdeki 630.000'i aşkın ilkokul öğrencisinin aynı sınıfta ve aynı süre içinde ders gördüğü gözönüne alınmalı, bu karmaşık ve geçici sistemin en etkili hale getirilmesine çalışılmalıdır.

Kongre, okul kitaplıklarının önemi, öğrencinin yetişmesinde etkin bir görev yapması ve kitaplıkların okulun bir parçası haline gelmesi, ayrıca okul kütüphanecileri yetiştirilmek üzere orta düzeyde bir teknik enstitü kurulması gereğini vurgulamıştır.

Öğretim takvimleri üzerindeki tartışma, değişik öğretim düzeyleri arasında öğretim yılı açısından koordinasyon bulunmadığını ortaya koymuştur; değişik düzeylerin öğretim takvimleri arasında bir bütünlük sağlamak üzere gerekli önlemleri almak zorunludur.

Kongre, okul yöneticileri gibi müfettişlerin de, görevlerinin, politik teknik ve yönetsel sorumluluklarını yerine getirmeleri gereği üzerinde ısrar etmiştir.

Kongre, halkın sadece eksiksiz ve sürekli bir eğitim gören bir kitle olmadığını, ayrıca bu eğitimin öncüsü de olduğu kanısındadır, bu olay büyük önem taşır ve ancak bir devrimin bünyesinde gerçekleşir. Bunun gibi, halk eğitim örgütleri, halkın, eğitime yeni bir yön, yeni bir hız vermesi ve sorunlarına çözüm getirme gayretlerini birleştirmesi ve örgütlemesi konusunda en elverişli, en etkin yoldur.

Bu nedenle kongre üyeleri, devrimci yönetimce kaleme alınan ve halk eğitim örgütlerinin yapısı ve işleyişine kesinlik getiren belge konusunda olumlu düşüncede olduklarını belirtmişlerdir.

Kongre, örnek ana-babalar hareketi gibi, eğitimin yararına işleyen analar müfrezeleri gibi, okul aile birlikleri gibi hareketlerin gerekliğini onaylar.

Bu hareketler, etkili bir birliktelik ve bir katılma olduğu takdirde, kitle örgütlerinin eğitim uğruna neler yapabileceğinin nesnel bir kanıtıdır. Sözkonusu hareketlerin tanınmasını sağlamak, desteklemek ve okullarda, iş merkezlerinde, kolektif çiftliklerde, DSK'larda ve işçi, köylü, kadın, öğrenci örgütleri arasında daha sıkı bağlar kurmak zorunludur.

Kongre, halk eğitim örgütleri içinde yeralan kitle örgütlerinin temel görevlerinden birinin de, öğretmen yetiştirme merkezlerine öğrenci sağlamak olduğunu vurgular. İlgili organlar, öğrencinin eğitimi yararına işleyecek, okulla aile arasında daha yakın bir işbirliği sağlamak üzere, ailelerle ilişkide olacaklardır.

Kongre delegeleri, halk eğitim örgütlerinin, eğitim kurumları ve öğretmenin karşısına çıkan toplumsal sorunları çözümlemeye geniş ölçüde katkısı olduğu inancındadır.

Kongre, halk eğitim örgütlerinin ve özellikle okul konseylerinin, okul çerçevesi içinde etkin olarak ideolojik oluşuma katılması ve ortaya çıkacak problemleri bir sonuca bağlamak üzere alınacak önlemlerin çözümlemesi zorunlu görmektedir.

Bu çalışmanın başarıya ulaşması için, eğitim sorumlularının ve halk eğitim örgütleri üyelerinin kitle örgütlerinde sürekli biçimde kültür ve ideolojik yönden yetkinleşmesine olanak verecek uygun yöntemlere, ayrıca, eğitim kadrolarının yerlerinin çok sık değiştirilmesine çalışılacaktır.

Toplumsal Çevre

Kongre, toplumsal çevrenin eğitim üzerindeki etkisinin derinlemesine bir çözümlemesini yapmıştır.

Sorunun işlenen başlıca boyutları şunlardır:

- evle okul arasındaki bağlar;
- üretim merkezleriyle okul arasındaki ilişkiler;
- moda, adetler ve aşırılıklar;
- din;
- genclik suçları;
- cinsellik;
- öğrenci tarafından okul-dışı etkinliklere harcanan zaman;
- kitle iletişim araçları;
- kültürel etkinlik;

Kongre, bu boyutların herbiriyle ilgili olarak, aşağıdaki ortak metni benimsemiştir.

Evle okul arasındaki bağlar

1) Ana-baba kitlesi içinde, daha dolaysız ve öğretici bir çalışma gerçekleştirmeleri amacıyla, okul konseylerini güçlendirmek gereklidir. Bu amaçla gerekirse, olanak ölçüsünde, doğrudan doğruya okul konseyine bağlı ana-baba okulları kurulacaktır. Ana-baba okulları bağımsız kurumlar olmayacaktır, bunların, zihinsel, bedensel ve toplumsal özelliklerini de gözönünde tutarak, öğrencinin tam, eksiksiz bir eğitimini hedef alan, temelde öğretici etkinlik programları olacaktır.

2) Kolektif toplumun tüm kaynakları, devlet kuruluşları ve kitle örgütleri aracılığıyla ana-babaların eğitimi hizmetine verilmelidir.

3) Bütünüyle toplumumuzun yetiştirme araçları olarak, kolektif toplum-okul, anababalar-çocuklar, aile-okul ilişkilerinin önemini vurgulamak gerekir; çabalarımız, sözkonusu ilişkileri en kısa zamanda kurmaya doğru yönelmelidir.

4) İnsanın çok yönlü eğitimiyle sosyalizmin inşasına olanak veren kolektif kurumlara bağlanmasından sonra aile, toplumumuzda yeni bir anlam kazanmıştır. Ülkenin ekonomik temelini kısa vadede iyileştirme zorunluluğu çok sayıda erkek ve kadını kendi kendini yetkinleştirmeye itmek-

tedir. Toplumsal etkenlerin dönüşümü bir bakıma ailenin yapısının da değişmesi demektir. Bu değişme sosyalist toplumda, insanın daha çocukluktan toplumsal çevreye girmesine olanak verir.

5) Okula gitmede ve öğrenimdeki gecikmeler ayrıca öğrencilerin yeterli düzeyde olmaması, devamsızlık ve öğrenimden kaçmanın sonucudur. Bu etkenler toplumsal davranışlarda sapmaları kolaylaştırır; çocuk suçluluklarının çoğunda karşımıza çıkan yine bu etkenlerdir.

6) Okula ayrıcalıklı bir yer veren devrim, öğretmenlik mesleğine de saygınlığını kazandırmış ve öğretmenin yeni kuşakların ideolojik yetişmesindeki rolünü birçok kez vurgulamıştır. Olumlu davranışları, öğrenciye örnek oluşu ve devrimci tutumuyla öğretmen, toplum içinde lâyık olduğu yeri almıştır.

7) Eğitimin çeşitli düzeylerinde, zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerin varlığı, okula gitmede ve öğrenimde gecikmelerin sınıfın düzeyini düşürücü etkisi ve bu etkenlere bağlı olan davranış sapmaları kongreyi şu önerilerde bulunmaya götürmüştür:

a) Acil zekâ geriliği olaylarının tedavisi amacıyla, ilgili kurumların sayısını gerekli ölçüde artırmak;
b) Zekâca geri kalmış olanlara olanak ölçüsünde yeni okullar açmak;
c) Gene olanak ölçüsünde, zekâ düzeylerini yükseltmek amacıyla zekâ geriliği gösterenlerle ilgili kurum sayısını artırmak;
d) Davranış sapmaları gösteren, çeşitli öğretim düzeylerinden öğrenciler için özel okullar açılmasını öngörmek.

8) Öğrencinin eğitiminde ana-babaların ve öğretmenlerin de ortak sorumluluk payı vardır; ana-baba ve öğretmen, çocuğu dayanışma içinde eğitmelidirler, bu süreç içinde taraflardan birinin olumsuz tutumu, derhal diğerini etkileyecektir. Öte yandan ana-babalar ve öğretmenler arasında karşılıklı işbirliği ve anlayış bağları kurulması zorunludur.

9) Ana-babalar koruyucu tıp ve sağlık bilgisi dersleri verilmelidir; ailede kazanılmış kötü alışkanlıklar okul çevresine yansımakta ve öğrencilerin sağlığına zararlı olmaktadır.

Üretim merkezleriyle okul arasındaki ilişkiler

Gençliğe bilimsel ve teknik bilgileri aşılamakta, Eğitim Bakanlığına büyük sorumluluk düşmektedir. Bu amaç uğruna Bakanlık, öğretimi etkili ve işlevsel kılacak en yetkin öğretici yöntemlere başvurmalıdır. Sanayi, tarım ve hayvancılık, nitelikli eleman ister, dolayısıyla bu dallardaki öğrenci eğitimi de üretimin gereklerine uygun olmalıdır.

Teknik öğrenim merkezleri, ülkenin gelişmesi için mutlaka gereklidir, bu bakımdan kolektif toplumun üretim organlarıyla sürekli bir ilişki içinde bulunmaları esastır; bu ilişki, işmerkezlerinin, sadece somut, maddesel birer öğrenim yeri olmaları açısından değil, öğrencilerin, işçi ve teknikerlerin pratik deneylerinden yararlanmaları açısından da önemlidir. Teorik planda, öğrenciyi tek bir bilgi alanıyla sınırlamayacak biçimde, çeşitli ders konuları arasında tam bir koordinasyon bulunmalıdır.

Teknik öğretimde, teori ve pratik başabaş gitmelidir; öğrencinin üretime katılması sadece öğrenimle üretken çalışmayı birlikte yürütmesi açısından değil, okulla fabrika arasında toplumsal bir bağ kurma açısından da olumlu bir girişimdir. Öğrencinin pratik içinde bulunuşu onun eleştiri duygusunu geliştirir; öğrenci çağdaş üretim metodlarıyla içli dışlı olur, bu da yüksek verimliliğin garantisidir.

Teknik öğretim merkezleri, eğitim enstitüsü ve öğretmen okulu çıkışlı öğretmen adaylarının, pedagoji alanındaki araştırma çalışmaları konusunda, sürekli biçimde bilgili kılınması amacıyla, araştırma kuruluşlarıyla da ilişki içinde olmalıdır.

Atamalar konusunda komisyona sunulan çeşitli raporlar, yeni çıkışlı öğretmenlerin durumuyla ilgili olarak üretim merkezleri, teknik okullar ve araştırma merkezleri arasında daha yakın ilişkiler kurma gereğini ortaya koyan somut örnekler getirmektedir. Raporlardan anlaşıldığına göre, teorik öğrenimlerini bitiren öğrencilerin tüm dallardaki stajları çoğunlukla başarılı geçmiş olsa bile, bunlar atandıkları görevler için gerekli olan yeterli bilgiye sahip değildirler.

Kongre üyeleri, okulların üretim merkezlerinin koruması altına alınmasından, fabrikalarla okullar, teknik ve mesleki öğretim merkezleriyle aynı meslek kolunda uzmanlaşmış bakanlıklar ve kuruluşlar arasında ortak bir eğitim politikasının benimsenmesine dek, değişik çözüm önerileri üzerinde görüş birliğine varmıştır. Bu yöntem, teknik personelin eğitimi ve yetkinleşmesi, stajlar, teknik yardım, araştırmalar, öğrenimini bitiren öğrencilerin işe yerleştirilmesi ve öğretim programlarının seçimiyle ilgili birçok sorunu çözmeye olanak verecek, ayrıca ülkenin ekonomik gelişimini de olumlu yönde etkilemiş olacaktır.

Kongrenin bu konuda aldığı bazı tavsiye kararları şunlardır:

Üretimle okul arasında daha sıkı ilişkiler kurmaya yönelik bir eğitim politikası saptanacaktır. Çeşitli kuruluş ve fabrikalar bünyelerinde çalışan diplomalı personelin kendi kendisini yetiştirme ve yetkinleştirmeyi sürdürmesine olanak vermeli; öğretim merkezleri ayrıca, üretim kesiminde çalışmaya başlayan eski öğrencileriyle bağlarını koparmamalıdır. Üretim merkezlerindeki pratik stajlar, öğrencinin eğitimini tamamlayıcı nitelikte olacak, öğrenciye öğrenimiyle ilgili konularda staj yaptırılacaktır. Teknik derslerin öğretmenleri de, kendi dallarında staj görmeli ayrıca teknik öğretmen olmaya hazırlanan eğitim enstitüsü, öğretmen okulu çıkışlıları, mesleğe başlamadan önce, uzmanlaştığı konuyla ilgili bir araştırma merkezinde belli bir staj süresi geçirmelidir.

Kongre, üretim kesiminde staj gören öğrencilerin birbirlerinin iş yerlerine karşılıklı geziler yapmalarını ve atelye-okulların teknik bölümlerinden sorumlu eğitim bakanlığıyla üretim merkezleri yönetimi arasında sıkı bir koordinasyonun gerçekleştirilmesini öğütler.

Son olarak, ilkokul öğrencileri de üretim merkezlerine konuk gitmeli, burada onlara üretim merkezinde yapılan işin pratik kapsamı hakkında bilgi verilerek meslek seçimlerinde yardımcı olunmalıdır.

Moda, âdetler ve aşırılıklar

Kongre tartışmaları sırasında, gençleri değerlendirmede ilk gözönünde tutulacak ölçütün, onların toplumsal davranışları olduğu belirlenmiştir; toplumsal davranış deyiminden anlaşılan, toplumun devrimci açıdan dönüştürülmesine ortak katkıdır. Moda, alışkanlıklar v.b. ile ilgili sorunlar, kongre tarafından, sosyolojik, ideolojik ve politik açılardan derinlemesine incelenmiştir.

Toplum içinde bugün kimi aşırılık, gösteriş, teşhircilik v.b. belirtilerinin varolduğu gerçektir; ancak bunlar, azınlıktaki ve genellikle toplumsal bünyenin uçlarında yer alan gruplarla sınırlıdırlar ve devrim için bir temel kaygı konusu olmazlar. Bununla birlikte halkımızın ideolojik birliğini korumak ve gençlerde görülebilecek her türlü sapmalarla savaşmak üzere gerekli önlemler alınmalıdır.

Moda, toplumsal açıdan Kongre tarafından kaçınılmaz olarak değişikliğe uğrayan giyim kuşam biçimi olarak tanımlanmıştır. Devrimin uzmanlaşmış organları moda konusunda gençlik içinde bir yöneltme çalışmasına gitmelidirler. Geriye aşırı sapmalar kalır ki, bunlar kimi zaman yabancı grupları arasında görülen aynı nitelikteki belirtilerin otomatik özümlenmesine kimi zaman da, sözkonusu davranış ve giyinme biçimlerini, kendi aralarında birbirini tanıma ve ayrıca devrime karşı bir protesto biçimi olarak kullanan küçük grupların karşı-devrimci tutumuna bağlıdır. Her iki durumda da, doğrudan savaş, sözkonusu gösterileri temizlemek için gereklidir.

Kongre, gençliği giyim ve davranışlarında aşırılıktan yana olan yabancı gruplara karşı uyarır. Sözkonusu grupların giyim ve davranış konusundaki tutumları, çürümekte olan bir burjuva toplumu çerçevesinde, bir protesto tohumu taşıyabilir, ne var ki bu bir devrimci kavgası biçimi değildir, çünkü bu kişiler kapitalist toplumun yabancılaştırıcı etkisinden kaçmaya çalışmaktadırlar. Kapitalist sistemin bağrındaki bu çelişki, kendini, komünizmi kurarak gerçekleştirme olanağı bulunan bizim gençliğimiz içinde hiç bir şekilde örnek olamaz.

Tartışmanın sonuçları şunlardır :

1) Devrim, moda denilen toplumsal olayı, toplumumuzun ekonomik ve ideolojik karakteristikleri içinde gözönüne almak zorundadır.
2) Moda, alışkılar ve aşırılıklar v.b. konularında, ideolojik planda bölünmezliğimizi korumalı ve gençlerdeki sapmaların her çeşidiyle savaşmalıyız.
3) Aşırı sapmaları yoketmede, doğrudan doğruya mücadele zorunludur.
4) Devrim, modayla ilgili olarak, cesur ve etkili bir politika izlemelidir. Bu politikanın sonucu, gelişmiş kapitalist ülkelerden gelen modanın gençliğimiz üzerindeki etkisini engellemeli ya da toptan safdışı bırakmalıdır. Bu tür eğilimler kapitalist bir sistemin ürünüdürler; ilerde bir kültür bağımlılığı öğesi haline gelebilecek bu tür eğilimleri toptan reddederiz.
5) Gençliğin başkaldırısını yansıttığını iddia eden kimi modaların etkisine gelince, kokuşmakta olan burjuva toplumlarının ticarî amaçları için kullandıkları ve geri bırakılmış ülkeleri kültürel açıdan sömürgeleştirme niyetleriyle yaymaya çalıştıkları bu olayın kaynağını, evrimini özümsenmesini ve nasıl ihraç edildiğini açığa vurmak üzere bir eğitim çalışması yapmak zorunludur.

Din

1) Çeşitli dinsel pratiklerin, sosyalizmin yükseltilmesine çalışan halkımız ve toplumumuz üzerindeki ideolojik etkisi yok denecek kadar azdır.

Dinsel belirtiler kongre tarafından tüm karmaşıklığı içinde bir bir ele alınmış, ayrıca gerek kilise, gerek tarikatlar, gerekse de dinsel gruplar olsun, her özel durum karşısında Devrimce benimsenmiş olan kararlı tutum bir kez daha gözden geçirilmiştir. Açıkça Devrimin karşısında yeralan başlıca tarikatlar şunlardır.

a) **Yehova şahitleri** — Kaynağı ABD'dir. İdeolojik ve politik açıdan ABD'de bulunan uluslararası bir merkeze bağlıdır; yöntemleriyle, dağıttığı bildirilerle ve kırsal kesimdeki eylemiyle tümüyle karşı devrimci bir tutum içindedir.

b) **Gedeon havarileri** («beyaz mintanlılar») — Etkinlikleri açıkça karşı devrimci olup tarikat yok olma yolundadır.

c) **Yedinci gün müminleri** — İnançlarına göre Cumartesi günleri hiç bir iş yapılmaz, hiç bir etkinlik gösterilmez. Cumartesi günü çalışmayı reddedip o gün çocuklarını da okula göndermezler.

Sözkonusu tarikatların en fazla etkili oldukları bölgelerde yapılan araştırmalar sonucunda, varlıklarını sürdürme nedenlerinin şunlar olduğu anlaşılmıştır:

a) Sözkonusu tarikat üyelerinin çalışma yöntemleri; kimi zaman büyük çaba gerektiren bireysel girişimlerle köylülerin güvenini kazanmaları.
b) İlişki kurdukları kimselerin kültür düzeylerinin düşük oluşu.
c) Bir dini grubun ya da tarikatın bir kimseyi ikna etmeyi başardıkları yörelerde yapılan araştırmalarla, politik örgütlerimizin, idarî ve eğitim kuruluşlarımızın, kitle örgütlerimizin, kitle içindeki politik çalışmasının yetersiz kaldığı anlaşılmıştır.

Deneyler göstermiştir ki, devrimci militanların, sorunlara, zorluklara ve halkın düşük kültür düzeyine çare bulmaya çalıştıkları her yerde Parti, kitle örgütleri, politik organların ve okulların çalışmaları, tarikatların olumsuz etkileriyle savaşmaya olanak vermiştir.

Katolik kilisesinin ülkemizdeki somut durumu değerlendirilirken, dünyada din alanındaki reformcu hareketler, katolik kilisesinde bir reformu gerçekleştirmeye yönelik din adamları ve rahiplerin devrim karşısındaki tavırları ve Amerika kıtasındaki bazı katolik kesimlerin, odağı Küba devrimi olan devrimci harekete katılmaları gibi olgular da hep gözönünde tutulmuştur. Kimi katolik gruplar ise, toplumsal ve ekonomik sorunlarla, felsefi sorunları birbirine karıştırmama ilkesini savunmaktadırlar. Bu davranış olumludur ve devrimin ekonomik ve toplumsal inşasına bireysel kat-

kıyı güçlendirir hatta halkı bu yolda yüreklendirir. Politikamız, herkese, devrimci çalışmaya katılma olanağı vermek olduğundan, halkla tam bir işbirliğine gitme olanağımız vardır.

Dinsel propaganda amacıyla, katolik kilisesi tarafından çocuklar için düzenlenen şenlikler, spor gösterileri, Devrimin çocuk kitlesi içindeki çalışmasının yetersiz kaldığını, ayrıca politik kuruluşların, kitle örgütlerinin ve okulların, ellerindeki yoğun potansiyeli, pratikte bir ideolojik ve politik çalışma için kullanmasını bilmediklerini gösterir. Okul dışı etkinlikler düzenleyerek, ayrıca gençleri boş zamanlarını değerlendirmeye yönelterek duruma belli bir çözüm getirilebilir.

2) Devrimin dinle ilgili politikası şu ilkeleri temel almaktadır :

a) Din sorununu, bir kaygı kaynağı haline getirmemelidir. Öncelikle düşünmemiz gereken konu, sosyalist toplumun inşasıdır ve bunu yaparken de ideolojik mücadelede benimsenecek stratejinin bir tanımını yapmak kaçınılmazdır.

b) Kilise ve devlet, kilise ve okul arasında mutlak bir ayırım gerçekleştirilmelidir.

c) Dini gruplara cesaret vermemek, yardımcı olmamak ve onlardan hiç bir şey beklememek...

d) Bizim hiç bir dini inancımız yoktur, ayrıca hiç bir dinin gereklerini yerine getirmeyiz.

e) Devrim her türlü dini inanç ve ibadete karşı saygılıdır ve bunu bireysel bir hak sayar. İnançları yüzünden kimseye baskı yapılmaz.

f) Devrimin temel hedefi sosyalizmin inşası olduğundan dini inancı olsun olmasın, Devrim herkese, toplumun sosyalist açıdan dönüştürülmesine katılma olanağı verir.

g) Kitleleri karanlığa iten gerici ve tutucu, karşı-devrimci tarikatların maskesi alaşağı edilmeli ve bunlarla sonuna dek mücadele edilmelidir.

3) Devrimin ideolojik mücadele silahları şunlardır :

a) Yalana, şarlatanlığa ve karşı-devrimci maskaralıklara karşı, okullarda bilimsel eğitim.

b) Olgular : toplumsal, ekonomik ve politik planlarda derin değişiklikler.

«Marksizm-Leninizmin ve materyalizmin savunucuları olarak, hiç bir şekilde budalaca uzlaşmaz bir tavır takınmamız sözkonusu olamaz. Yapacağımız iş, bilimsel bir eğitim vermek, halkın kültür düzeyini yükseltmek ve ilköğretmenlere, sözkonusu eğitimin gereklerini yerine getirecek ders malzemesini sağlamaktır.

Gençlik suçluluğu

Gençlik suçluluğu çeşitli belirtileriyle toplumsal patoloji çerçevesi içinde irdelenmeli ve geniş çapta bir olay olduğundan değil, toplumun bütününü ilgilendiren sonuçları bakımından, ulusal nitelikteki önlemlerle engellenmelidir. Gençlik suçluluğuyla kararlı bir biçimde savaşılmalıdır. Kongre, gençlik suçluluğu etkenlerini inceledikten sonra, şu noktalar üzerinde durmuştur :

A) Zihinsel gerilik ve öğrenimdeki gecikmelerin gençlik suçluluğu üzerinde büyük etkisi vardır.

B) Tutuklanmış olan gençlerin büyük çoğunluğu okula devam etmemektedirler.

C) Bu gençler çalışacak yaşta olmadıklarından üretime de katılmamaktadırlar.

D) Sürekli ikametgâhları yoktur.

E) Aile gelirleri düşüktür.

F) Genellikle, ana-baba boşanmış, dağılmış ailelerin çocuklarıdır.

G) Özellikle, kaynağı Afrika'da bulunan tarikatların (nanigas, abacua) gençlik suçluluğu üzerinde dini nitelikte etkileri vardır.
H) Yasalarla belirlenmiş toplumsal normların çiğnenmesinin çocuğa yansıması; kimi suç sayılacak hareketlerin hoşgörüyle karşılanması.
I) Toplumsal yardıma ayrılan kaynakların iyi kullanılmaması; kaynak yokluğu.
J) Tüm çabaları birleştirip, çeşitli kuruluş ve örgütlerin güçleri arasında koordinasyon sağlayacak ulusal ölçekte bir toplumsal koruyucu sistemin yokluğu.

Bütün bu nedenlere ayrıca yeniden eğitme merkezlerinin eli altında nitelikli personel, teknik araçlar ve 18 yaşın altındakilerin toplumla yeniden uyumunu sağlayacak gerekli tesislerin yokluğu, bir de sözkonusu gençlere gerekli eğitimi uygulama olanağı vermeyen diğer unsurlar da eklenebilir.

Kongre, yukardaki düşünceleri temel alarak şunları öğütlemiştir :

— Zihinsel gerilik gösteren, suç işleyen ya da anti-sosyal bir tutum içinde olan 18 yaşından küçükleri, özel eğitimde uzmanlaşmış pedagoglara emanet edilmesi.

— Zihinsel gerilik göstermeyen ayrıca yeniden eğitme merkezlerine de göndermek gerekmeyen, toplumla uyumsuzluk gösteren 18 yaşından küçüklerin, atelye-okullar, yatılı okullar ya da benzeri uzmanlaşmış kurumlara gönderilebilmesi için gerekli mekanizmayı oluşturmak. Yeniden eğitme merkezlerinden çıkan ergenlik çağındakiler için de aynı işleyişi getirmek.

— Uzmanlaşmış kuruluşlardaki 18 yaşından küçüklerin eğitimiyle görevli personel için hızlandırılmış kurslar düzenlemek.

— Eğitim Bakanlığı, yeniden eğitim merkezlerinin yönetimini tek başına üstleneceği aşamaya gelinceye dek, İçişleri Bakanlığı'yla, ders malzemesi ve pedagog yokluğu problemlerini çözme konusunda işbirliğine gidebilir. Aynı amaçla, Ulusal Spor ve Beden Eğitimi Enstitüleriyle Ulusal Kültür Enstitüsüne de başvurulabilir.

— Parti Merkez Komitesi İnceleme Komisyonuna sunulan ve aşağıda belirtilen konuları içeren raporları, Eğitim Müdürlüğünün incelemesine sunmak.

— Değerlendirme merkezleri;
— Teknik ve bilimsel konularla ilgili komisyonlar;
— Yeniden eğitim kurumları;
— Toplumsal Koruyucu sistem.

Cinsellik

İlgili komisyon, cinsellik sorunu üzerinde durdu ve bu konuda toplumda zihinlerde yer etmiş kavram ve düşünceleri kesinliğe kavuşturarak ve özellikle ergenlik çağındaki gençler arasındaki cinsel ilişkiler sorunu üzerinde durarak, ele alıp inceledi.

Devrim öncesinde, sömürü düzeni, derin toplumsal eşitsizlikler ve şiddet tüm cinsel ilişkileri koşullamıştı. Fahişeliğin ve cinselliğin ticari bir meta haline gelmesini doğuran da gene aynı unsurlardı.

Toplumsal yapıların dönüşmesi ve toplumumuzun gelişmesi, sömürü toplumlarına özgü belirtileri kesin olarak silip atmıştır. Her devrimci süreçte olduğu gibi, toplumumuz devrimci süreci içinde yer alan değişiklikler, davranışları, toplumsal ilişkileri ve düşünceleri sürekli biçimde gözden geçirmeyi gerektiren yeni çelişkiler doğurmuştur.

Kongre üyelerinin kanısınca, öğretilen daim niteliğinin kız ve erkek öğrencilerin birlikte okumasına olanak vermediği durumlar dışında, karma öğretim genelleştirilmelidir. Gerek evde, gerek okulda, çocukların cinsellik konusundaki sorularına verilen yanıtlar yanlışsız olmalı, onlara her zaman gerçeği söylemelidir. Cinsellik konusunda hâlâ geçerliğini koruyan birtakım bilgisizlikleri ve önyargıları gidermek amacıyla, cinsel sorunlar, eğitim ve öğretim çerçevesi içinde ele alınmalıdır; bununla birlikte, cinsellik konusunda özel dersler koymak gerekli değildir.

Devrimci çalışmanın tüm düzlemlerinde, türlü çelişkilerin önemini vurgulamak amacıyla, tutarlı, doğru bir tavır benimsemek ve yürütülen çalışmada önceliği, maddi ve ideolojik cephelerle ekonomik ve toplumsal gelişmeye vermek, yerinde bir davranıştır, çünkü çelişkilerin kaynağı buradadır. Cinsel ilişkilerdeki değişimler, toplum geliştikçe ve devrimci ideoloji güçlendikçe, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişikliklerle başbaşa yürüyecektir.

Son olarak, gençliğin duygu ve düşüncelerine saygı duyulmalı, gençliğe, insan ilişkileri sorununa, sevgiye, eşleri birleştiren güdülere ilişkin düşüncelerini belirtme, açığa vurma, bu sorunları derinlemesine çözümleme olanağı verilmelidir; ancak bu çözümleme, kadın erkek ilişkilerini bütünüyle biyolojik ölçütlere göre değil, kadın erkek arasında karşılıklı sevgi ve saygı, kadın ve erkeğin birbirinin değerini bilmesi olgularını da içeren bir insancıl bütünlük yönünde ve yaşamsal ve estetik değerler açısından yapılacak, fakat esasta toplumsal, politik ve ahlâkî ölçütlere uygun olacaktır.

Toplumsal ve ekonomik kaynağını burjuva toplumunda bulan fahişelik, toplumumuzun dönüşümü sayesinde ortadan kalkmıştır. Varlığını sürdürmekte olan tek tük belirtiler ise adi suçlar çerçevesi içinde ele alınıp irdelenmelidir. Eşcinsel sapmalara gelince, bunlar toplumsal patoloji alanına girerler. Bu gibi belirtileri, ilke olarak, hiç bir biçimde kabul edemeyiz; yapılacak iş, bu tür eğilimlerin yaygınlık kazanmasını önlemektir, ancak bu da yeterli değildir, bu karmaşık sorun, alınması gerekli önlemleri belirleyecek derin bir irdeleme temeline dayandırılarak çözülmelidir.

Kongre, eşcinselliğin, toplumumuzun temel sorunlarından biri olmadığını, ancak buna bir çözüm getirmek zorunda olduğumuzu kabul etmiştir.

Olayın kaynağı ve evrimi, günümüzde aldığı boyutlar, anti-sosyal karakteri ve bu konuda alınması gereken koruyucu önlemler bir bir gözden geçirilmiştir. Eşcinsel ilişkileri saptanan gruplar dağıtılmalı, hatta kimi durumlarda bununla da yetinilmeyerek, yeniden eğitme ilkelerinden ve koruyucu amaçlardan hiç bir zaman sapmaksızın en köklü önlemler alınmalıdır. Ahlâkî sapmaların derecesi her özel durum için aynı değildir ve önlem alınırken bu olgu da hesaba katılmalıdır.

Kongre, yukardaki düşünceler temelinden yola çıkarak şu önlemlerin alınmasını gerekli görmüştür :

a) Çocuk ve gençlerin yetişmesinde olumlu sonuç veren karma eğitimi genelleştirmek.

b) Çocukların cinsel eğitimini, özel dersler koymaya gerek kalmadan, biyoloji, fizyoloji dersleri çerçevesi içinde öngörmek. Çocuk ve gençlerin sorularına, açık bilimsel yanıtlar verebilmeleri için, öğretmen ve ana-babalara yönelik eğitici çalışmalarda bulunmak.

c) Cinsellik konusunda bilimsel bir kanı elde edebilmeleri amacıyla, erişkinler ve gençler içinde bir eğitici çalışmaya yönelerek, cinsellik konusundaki kuşkuları giderecek, önyargıları ortadan kaldıracak, erişkin ve gençlerin gözünde olayın abartılı boyutlar almasını, ölçünün kaçmasını önleyecektir.

d) Kadın-erkek ilişkilerinin insancıl yönü üzerinde durarak, gerektiğinde gençlik arasında bu konuda bir tartışma ortamı oluşturmak.

Komisyon, eşcinsellik konusunda «sanat yeteneği» bahanesi altında, herkesçe bilinen, sicilli eşcinsel kişilerin gençlik üzerinde etkinlik kazanmasına göz yumulamayacağı sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak, kültür kurumlarında görevli eşcinsellere karşı benimsenecek tavrı saptamak üzere çalışmalar yapılması zorunludur.

Eşcinsel kişilerin, gençliğin kültür ve sanat eğitimiyle doğrudan ilişkili olan görevlere getirilmemeleri yolunda önlemler alınmalıdır. Gerekirse, bu kişiler başka görevlere atanmalıdır.

Devrimimizin saygınlığını zedeleyici, gölge düşürücü ahlâk anlayışı ve davranışlara sahip kişilerin, yabancı ülkelere gönderilen sanat topluluklarında yer almalarına engel olunmalıdır.

Son olarak, erişkin olmayanların ahlâk dışı davranışları ile, ahlâk dışı davranışlarını sürdürmekte direnen ve eğitim yoluyla düzeltilmesine olanak bulunmayan kişiler hakkında sert yaptırımlar uygulanmalıdır.

Öğrencinin okul dışında geçirdiği zamanının değerlendirilmesi

Öğrencinin okul dışındaki etkinliklerinden birkaçı şunlardır :

— Düzenli, müze ve sanat galerisi gezileri. Gene bu amaçla, öğrencinin boş zamanlarını değerlendireceği okuma ve eğitim salonlarının açılması.

— Edebiyatçı çemberleri oluşmasının sağlanması ve yetişmekte olan genç yazarların yeteneklerini geliştirmek amacıyla okullarda edebiyat yarışmaları düzenlenmesi.

— Ulusal senfoni orkestrası konserleri gibi, gençlere yönelik sanat etkinlikleri.

— Gezi ve kamplar.

— Öğrencilerin bedensel gelişimi ve dinlenmelerini sağlamak amacıyla, beden eğitimi ve spor etkinlikleri.

— Her yılki etkinliklerin sonunda düzenlenecek bir kültür şenliği.

— Öncülerin etkinliklerinin mekanik bir biçime bürünmemesi, belirli bir amaca yönelik olması.

— Öncü grupların, çocuklara, resim yapma, bir müzik âleti çalma olanağı vermesi.

— Tatil süreleri içinde yeralacak her türlü kültürel ve bilimsel etkinlikler.

Kongre, öğrencilerin boş zamanlarıyla ilgili olarak şu somut önerileri getirir :

— Eğitim merkezleri arasında, aynı konulara ortak ilgi duyan öğrenciler arasında düzenlenecek yarışmalar.

— Yeşil alanların, binaların, parkların, anıtların bakımı için iş müfrezeleri örgütlenmesi.

— Sınıfta işlenmekte olan konularla ilgili olarak üretim merkezlerine geziler.

— Çocuk ve erişkinlerin sanat çalışmalarına, resmî olarak eğitim bakanlığınca, okulla ilgili Tek Plan çerçevesi içinde yön verilmesi.

Kitle iletişim araçları

Radyo, televizyon, sinema ve basın, ideolojik oluşumda kullanılmak, kolektif bir bilinç yaratmak yolunda değerli araçlardır. Kitle iletişim araçlarının kullanımı rastlantıya bırakılamaz, bunlar hedefsiz ve yöntemsiz kullanılamaz.

Bu ilkeye bağlı olarak, kültür politikası da bir yönetim kademesine bağımlı olmalıdır; sözkonusu yönetim kademesi kültür politikasına kitle iletişim araçlarıyla da sıkı bir koordinasyon içinde ve kitle eğitimi çerçevesinde yön vermelidir, gelişme ve kalkınmamızın temel koşulu da budur. Rad-

yo, televizyon, sinema, basın, edebiyat ve sanat yapıtları aracılığıyla, çocukların ve gençlerin eğitimini kolaylaştıran programlar düzenlemek üzere, eğitim bakanlığıyla, kitle iletişim araçlarından sorumlu kuruluşlar arasında sıkı bir bağ kurulmalıdır.

Radyo ve televizyonun, kitleler üzerindeki etkisi büyüktür. O halde, kültür kuruluşları, üstün sanat gösterilerini yaymak amacıyla, programlama ilkelerini ve teknik olanakları da gözönünde tutarak, kitle iletişim araçlarından sistemli bir biçimde yararlanmalıdırlar.

Radyo ve televizyon, sadece bir zaman geçirme aracı olarak kalmamalı, yeni insanın bilincini oluşturmada yardımcı olmalıdır.

Lenin'in dediği gibi, sinema yüzyılımızın en etkin sanatıdır: «Tüm sanatlar içinde en önemlisidir.»

Amerikan emperyalizminin temsil ettiği emperyalist çıkarlarla, halkların devrimci çıkarları arasında ölesiye bir mücadelenin süregittiği bir dönemden geçiyoruz; halkların devrimci çıkarlarını savunan sosyalist ülkeler ve devrimci ulusal bağımsızlık hareketleri, bu savaşta başı çekmektedir. Devrimimizin belirleyici unsuru olan bu konjonktür içinde halkımız, herşeyden önce, ideolojisini sağlamlaştırmayı amaçlamaktadır. Biz Latin-Amerika kıtasının ilk sosyalist ülkesiyiz. Bu nedenle Küba, emperyalizmin sürekli saldırıları, ayak oyunları ve baskısıyla karşı karşıyadır; direnmeyi başardık, ayrıca ekonomimizin dönüşümü sayesinde, kahramanca ve dirençle azgelişmişlikten çıkma çabası veriyoruz.

Küba devrimini, hem Marksist-Leninist bir temele, hem de ideolojik ve kültürel zenginliğimiz olan ve bize tarihimizden miras kalmış olan bir mücadele geleneği üzerine oturtmuştur. Bir yüzyıllık mücadele boyunca gelişmiş olan ulusal niteliklerimizle ülkelerimizin kültürlerinin derinlemesine irdelenmesi, kitlelerin ideolojik ve kültürel düzeylerini yükseltme açısından vazgeçilmez bir uğraştır.

Bu çalışma kapsamı içinde, halkımızı kendi tarihiyle ilgilenmeye yöneltmek amacıyla, kitle iletişim araçlarından ve her çeşit kültür etkinliğinden yararlanılacaktır. Kitlelerin ideolojik ve kültürel düzeylerinin yükseltilmesi, sistemli ve tutarlı bir çalışmayı gerektirir. Bu amaca ulaşabildiğimiz ölçüde, emperyalist kültür sızmalarına etkili bir biçimde karşı koyabilecek, çağdaş düşünce ve etkileri kabul ya da reddedebileceğiz. Evrensel kültürün eleştirel biçimde özümlenmesi sürecinde, bir çıkış noktası olan ulusal kültürümüz ve Latin Amerika kültürünün köklerini de böylece bulmuş olacağız.

Küba tarihiyle ilgili olarak daha çok sayıda konulu ve belgesel filmin gerçekleştirilmesi, geçmişi bugüne bağlamak için bir yol olacaktır. Kongre, halkımızın sinema sanatının çeşitli türleri karşısında eleştirel bir bakış açısı kazanması amacıyla, sinema konusunda, eğitici ve açıklayıcı çalışmalar yapılmasını önerir.

Teknolojik ilerlemeler ve kitle iletişim araçlarının açtığı geniş ufuklar, devrimci toplumumuzu, emperyalist ideolojinin zararlı etkilerini bertaraf edebilmek için bizi ideolojik «antikorlar» bulmaya zorunlu kılmaktadır. Emperyalist ideolojiyle mücadelede, savunmayı değil, savaşı seçmeliyiz. Bu nedenle, kitleleri, burjuva ideolojisinin ifade biçimlerine karşı eleştirel bir tavırla dikilmeye hazırlamak üzere, halk içinde yapılacak genel tartışmaların, incelemelerin, çözümleme çalışmalarının ve politik tartışmaların önemi açıktır.

Bütün bunlardan başka, televizyon programlarını dolaysız olarak bir yerden bir yere ulaştırmayı sağlayan uyduların kolaylaştırdığı emperyalist sızmalarla savaşmak üzere devrimci yöntemler bulmak zorundayız.

Emperyalist sızmalara sırt çevirmek, çözüm değildir, göğüs göğüse savaşmak gerekir, emperyalist ideolojiyle aramızdaki bu amansız savaştan zaferle çıkmanın tek yolu budur.

Eğitimin toplumsal çevre üzerindeki etkisi gözönünde tutularak köklü çözümler bulunmalıdır. İdeolojik planda, geçici çözümler ve alınacak yarım yamalak önlemlerin yeri yoktur. Getirilecek tanımlar açık olmalı, her yana çekilebilir, anlam bulanıklığına yolaçabilir cinsten olmamalıdır.

Biz ancak, devrimci halklar, sosyalist kültür ve Marksist-Leninist ideolojinin anlatım biçimleriyle ideolojik plandaki bir birlikteliği savunuruz.

José Martí'nin düşüncesinden esinlenerek ilan ederiz ki: dünya bizim devrimimizin ağacından aşı alabilir, ancak, ağacın gövdesi bizimdir.

Kültürel etkinlik

Ülkemizin sanat ve edebiyat etkinlikleri yönünden gelişmesi, seçkinler sınıfının kültür ölçütlerine göre değil, kitle kültürünün gelişme ölçütleri uyarınca amatör hareketin yaygınlık kazanmasına dayanmalıdır.

Nesnel ve öznel koşullar açısından sosyalizm gerçek bir yaratma özgürlüğüne olanak verir. O halde, devrimci ideolojiye karşı komplo çevirmeye kalkışan karşı devrimci yapıtların zehirini saklama amacı güden, her türlü sapmalar mahkûm edilmelidir.

Bugün halkımız, devrimci ideolojiden esin alarak, kendini sosyalizm ve komünizmin inşasına adamış, yeni kuşaklar bu anlayışla eğitilmiştir.

Üstyapı kurumlarında -üniversitelerde, kültür ve sanat kurumlarında, kitle iletişim araçlarında- görev alacak emekçilerin seçiminde, yapacakları işin devrimin kültür politikası üzerinde doğrudan etkisi olduğundan, bu kişilerin ideolojik ve politik koşullarını da gözönünde bulundurmak gerekir.

Kültür kurumlarımız tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası edebiyat yarışmaları temelini gözden geçirmeli, yargıcılar kurulu üyelerinin devrimci tavrı ve ödüllendirmede benimsenen ölçütlerin yeni bir çözümlemesi yapılmalıdır.

Yabancı yazar ve aydınları ülkemize çağırmadan önce, yapıtları ve ideolojisiyle devrimin çıkarlarına ters düşen ve yeni kuşakların yetişmesi ilkelerine aykırı bulunan, ayrıca ideolojik saptırıcı etkinlikleri görülen kimselerden kaçınma amacıyla kesin bir eleme sisteminin öngörülmesi zorunludur, bu tavır, yerel yazarları yapıt verme konusunda yüreklendirecektir.

Kültür çevreleri, kitlelerden ve devrimimizin doğrultusundan sapmış, züppelik, eşcinsellik ve diğer toplumsal sapmaları devrimci sanatın anlatım biçimi haline getirmek isteyen sahte aydınların yayılmasına izin veremez.

Kongre, müzik ve edebiyatta olduğu gibi sanat gösterilerinde de :

1) Kendi öz gösteri sanatlarımızı ve devrimci kültür değerlerimizi geliştirme.

2) Kardeş Latin-Amerika kültür değerlerinin bulunup çıkarılması.

3) Bize, dışarıdan gelen baskılarla kabul ettirilmeksizin, evrensel kültürün en üstün değerlerini özümlemeye.

4) Küba müziğinin kaynağı ve karakteri üzerine eğitici programlar düzenlemeye;

çalışma gereğini vurgulamıştır.

Kültür, kendini doğuran ortama etki yapar ve kapitalist sömürüyle sömürgeciliğin yüzyıllarca süren baskısının kurbanı olan halkların savaşlarında saf tutar.

Kültür de, aynı eğitim gibi, ne politikanın dışındadır ne tarafsızdır ne de böyle kalabilir, çünkü toplumsal, tarihsel bir olgudur kültür ve tarih boyunca toplumsal sınıfların gereksinmeleri, mücadeleleri, çıkarlarıyla biçimlenir. Politika dışı kalmak, gerek kültür anlayışı gerek kültür ifadesinde yüzkızartıcı, karşı devrimci bir tavırdır.

Burjuvazi, kendi sınıfına, kendi rejimine özgü kültür öğelerinin ortadan kaldırılmasının, kültürün kendisinin yokolması anlamına geleceğini düşünür.

Devrimci mücadeleden doğan kültür, işçi sınıfı ve çalışan halkın ele geçirdiği alanlardan biridir; bu kazanç ona, kültür mirasında, en değerli olan ve yüzyıllar boyu süren sömürü sırasında yoksun bırakıldığı yanı geliştirmesini sağlar.

Devrimci aydının çabası, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde halen ayakta duran eski toplumun kalıntılarını ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır.

İnsanın çok yönlü eğitilmesi, ondaki toplumun destekleyebileceği bütün yetilerin geliştirilmesini gerektirir. Komünist toplum insanın çok yönlü gelişmesine hiç bir şekilde karşı değildir.

Eğitim, bütün sanatsal ve yazınsal etkinliklerde bulunmayı da varsayar. Sosyalist okul, toplumun öteki örgütlü güçleriyle birlikte, insanın çok yönlü eğitiminde başlıca etkendir. Sanatsal etkinlik daha ilkokul yıllarından başlayarak, eğitimin temel öğelerinden birini meydana getirir.

Bizim, insanın çok yönlü eğitilmesi anlayışımıza göre eğitim, bilimsel ve teknik, siyasal ve ideolojik, bedensel, törel ve estetik olmalıdır.

Sömürge dönemindeki zorbaca baskılara rağmen, Afrika'ya ait unsurlar gelip İspanyol unsurlara eklendi, Küba kültürünün temelleri böyle atıldı.

Geçen yüzyılın ilk on, yirmi yılı içinde ulusal benliğimiz oluşmaya, kendini sanat ve yazında duyurmaya başladı.

Halkımızın bağımsızlık mücadelesi ulusal kültürü kemikleştirdi, ulusal kültürümüz kendi belirleyici niteliklerine sahipti, aynı zamanda evrensel kültür öğelerini de özümlemişti.

José Martí'nin yaşam ve yapıtı, Küba kültürüne ve aydın kişinin ülkesinin, halkının davasına kendini koşulsuz adamasına en iyi örnektir. Profesyonel devrimciler, sanatçılar, yazarlar, mambi ordusu saflarında, köylülerin, devrimin özgürlüğe kavuşturduğu eski zenci kölelerin, sanatçıların, kentlerde çalışanların yanına düştüler.

Ulusal nitelikte bir kültür yaratan devrimci düşünce akımlarının karşısında devrin karşı-devrimci siyasal eğilimlerini dile getiren bir akım vardı: ilhak yanlıları, reformistler, otonomistler, 1901 Platt Antlaşması yanlıları, sahte-cumhuriyet yönetiminde ceplerini doldurdular.

1898 Yanki müdahalesi, Martí'nin savunduğu ve yönettiği, yurtsever antiemperyalist halk devrimine son verdi. Bundan böyle, Amerikan emperyalizmi ekonomi, politika ve kültür alanındaki yeni-sömürgeci programını zorbaca uygulamaya koyuldu.

Yeni sömürgeci döneminin Küba için anlamı Yanki tekellerinin ulusal zenginlikleri istiflemesi, yeni metropolun amaçlarına en uygun olan politikanın kabul edilmesi, halka karşı girişilen baskılar ve ulusal kültürü boğmayı hedef alan bir planın uygulamaya konulmasıydı.

Emperyalistler ulusal kültürün her türlü ifade biçimlerini hor gördüler, bize, kendimize özgü bir kültür geleneğimiz olmadığını yutturmaya kalkıştılar.

Yeniden yazdıkları okul kitaplarıyla tarihimizi tahrif ettiler. Kitle iletişim araçlarını denetimleri altına aldılar, halkımızı gülünç duruma düşürdüler, «Amerikan usulü yaşama» modasına uygun kalıplar getirdiler, halkın beğenisini sömürgeleştirerek bir toplu uyutma kampanyası açtılar.

Egemen olan emperyalizm, sömürge dönemindeki bozuklukları sürdürdü, kalkınmayı köstekledi, ülkeye alabildiğine aşağı düzeyde bir eğitim, okuma ve yazması olmayan bir milyon yetişkin, ticarileştirilmiş ve her türlü ayırıma açık bir öğretim bıraktı.

İşçi sınıfı, köylüler, öğrenciler ve dürüst aydınlar, yurtseverlik geleneğimize sadık kaldılar, mücadeleci bir kafayla bu duruma karşı çıktılar.

Yeni tarihsel aşamada, Küba'nın ileri gelen aydınları gerçek kültür mirasımızı koruma yolunda, emperyalizmin kuşatmasını yarmayı bilmişlerdir.

Devrimin zaferi, kapitalist toplumun yazar ve sanatçılar üzerindeki hırpalayıcı etkisi de kalktığından, onlara son derece elverişli koşullar getirerek hedeflerine yönelmelerini sağladı.

Okuma yazma seferberliği, öğretimin ve kitle iletişim araçlarının devletleştirilmesi, burs programları, kültür kurumları açılması, bu değişimin temellerini meydana getirdi. Halk, kitaba, tiyatroya, sinemaya, sanata susamıştı.

Küba devrimi daha başından, bütün dünya halklarının ve önde gelen yabancı ülke aydınlarının desteğini kazandı. Bununla beraber, devrimin haklı davasını dürüstlükle savunanların arasına, kapitalist dünyanın küçük burjuva aydınları sızdı, kendilerini solda gösteren bu kişilerin amacı azgelişmiş ülke halklarının gözüne girmek için devrimden yararlanmaktı. Bu oportünistler bozgunca düşüncelerini bize aşılamaya, bize yaşama biçimlerini ve beğenilerini zorla benimsetmeye kalktılar, hatta devrimi yargılayacak kadar ileri bile gittiler.

Bu kişiler bize yeni bir sömürgeciliği benimsetmek için baskı yapmaya yeltendiler. Batı dünyasının başkentlerinden doğru bize siyasal ve kültürel ilkeler aşılayacaklarını ileri sürüyorlar.

Bu kişiler ülkemizde, kendi düşüncelerini yansıtmayı iş edinen bir küçük sömürgeleşmiş beyin takımı buldular.

Halkımızın yüz yılı aşkın bir mücadele sonunda silkip attığı zincirleri toparladılar. Bu yüzden en derin nefretimizi haketmişlerdir. Eğitim ve öteki sosyal etkinlik dallarındaki işçiler, kitle örgütlerimizin ve işçi hareketimizin güçlendirme sürecinde bu nefretlerini açığa vurdular. Halkımızı gözden düşürmeye ve gençliğimizin kafasını çelmeye çabaladıkları bozguncu düşüncelerini ortaya seren işçiler olmuştur.

Halk, kültürü her zaman savunmasını bilmiştir. Sanatçı ve yazarlarımızın çoğu, en yetenekli aydınlarımız halkın yanından ayrılmamışlardır. Etkinlikleri, şu son yıllarda, bu engelleyici ve sömürgeci akım tarafından bir ölçüde gedikler almıştır.

Ülkemiz abluka altındadır.

Sosyalizmi, dünya emperyalizminin sadece iki adım ötesinde yükseltiyoruz; üzerinde bulunduğumuz kara parçası daha dün emperyalizmin çiftliğiydi, emperyalizm yasa demekti burada.

Yanki emperyalizminin Küba'ya karşı askeri saldırı tehdidi, basit bir spekülasyon değil, devrimci sürecimizin başından beri süregelen, bir tehlikelidir.

Halkımız emperyalizme karşı savaşmakta, sosyalizmi bütün cephelerde yükseltmektedir. Sanat, devriminin bir silahı, halkımızın mücadeleci kafasının bir ürünü, düşman sızmalarına karşı elimizde bir araçtır.

Kendi başına sosyalist devrim, Küba kültürünün en yüksek düzeyde dilegelişidir, işte bu yadsınmaz gerçekten hareket ederek onu savunmaya ve en geniş ölçüde geliştirmeye hazırız.

Sanat ve yazınımız gençliği devrimci bir anlayışla eğitmek için değerli birer araçtırlar, bu anlayışın içinde burjuva kültürüne özgü bencilliğin ve sapmaların yeri yoktur. Kolektivist toplumda kültür kitlelerin malıdır, bir seçkinler tabakasının tekeline giremez, ne bir azınlığa bağışlanan bir has, ne de birtakım köksüz kişilerin simgesi olabilir.

Gerçek deha kitlelerden çıkar, kapalı topluluklardan ya da halktan kopmuş bireylerden değil. Ayrıcalıklı bir sınıfın tekeline verilmiş kültür birkaç bireyi sivriltmekten başka bir işe yaramamıştır. Fakat bu kültüre özgü bir nitelik değildir, toplumun tarih öncesine ait bir hastalık belirtisidir.

Gerçek insanlık tarihinde, yani devrimci savaş ve iktidarın ele geçirilmesiyle başlayan tarihte sürükleyici güç kitlelerdir. Kişinin insancıl, siyasal ve ideolojik nitelikleri ancak o zaman önem kazanır.

Özgürlüğüne kavuşmuş, yabancılaşmadan kurtulmuş, geleceğinin sahibi insan, tek bir etkinlikle yetinmeye zorunlu bırakılmayacaktır artık.

Kitlelerin zekâsı, kültürün sağladığı bütün yaratım olanaklarından yararlanmasını bilir, birey o zaman kendini tam olarak gerçekleştirebilir.

Öğretmenler, teknik elemanlar, bilim işçileri, öğrenciler, işçiler düşüncelerini yazında ya da başka alanlarda dile getirebilir, sanatsal ve yazınsal yetilerini geliştirebilirler.

Genç yazar ve sanatçıların ideolojik eğitimi devrim için önde gelen bir uğraşıdır. Bizim görevimiz onlara sanatlarında teknik ustalık kazandırmanın yanı sıra, Marksist-Leninist ilkeleri, devrimle gelen düşünceleri aşılamaktır.

Devrim, sanat ve yazını, burjuva toplumuna egemen olan arz ve talep mekanizmasından kurtarır. Sanat ve yazın bir meta olmaktan çıkar, kültürün bütün görünümlerinde bir anlatım ve bir estetik araştırma aracı olur, temelinde ise sağlam bir ideolojiyle birlikte yüksek düzeyli bir teknik ustalık yatar.

Devrim sırasında sanatın kökü ulusallığımızda olacak fakat aynı zamanda enternasyonalist nitelikte de olacaktır. Emperyalizmin boğmağa çalıştığı Latin Amerika'nın, Asya ve Afrika'nın gerçek otantik kültürlerini destekliyeceğiz.

Sahte Latin Amerikalı yazarları mahkûm ediyoruz, bunlar, halklarının acılarını dile getiren yapıtlarının kendilerine sağladığı ilk başarılardan sonra ülkeleriyle bağlarını kopardılar, batı Avrupa ve Amerika'nın kokuşmuş ve çökmüş toplumlarının başkentlerine sığındılar emperyalist Amerikan kültürünün birer ajanı oldular.

Paris, Londra, Roma, Batı Berlin, Newyork, bu gösteriş budalalarının kabullendikleri ve yaymaya çalıştıkları kültür kolonyalizminin biçimlendirdiği saçmalıklarına, tereddüt ve çelişkilerine verimli bir alan sundu. Devrimci halklar, ancak vatan hainlerinin ve düşmana satılmışların hakkettiği nefreti bunların yüzüne çalacaktır.

Bu konuda, Havana Kültür Kongresinde bir üyenin söylediklerini hatırlatmak yerinde olacaktır: «Biz batılılar öylesine bulaşıcı bir hastalığa tutulmuşuz ki, sorumluluğunun bilincinde olan aydın kişi, bu ağların içine hepten düşmemiş bir ülkeden herhangi bir kişiye: 'Koru kendini benden, koru kendini söylediklerimden, bana ait her şeyden kendini koru. Bulaşıcı bir hastalığa yakalanmışım ben. Tek kurtuluş yolum hastalığımı bilmem, çünkü en ağır hasta, hastalığım bilmeyendir'. Bizim hastalığımız bilinçlerin sömürgeleştirilmesidir. Bu hastalık bize ,kapitalizmin, sultası altındaki halklara karşı açtığı uzun psikolojik savaş sırasında bulaşmıştır.»

Sömürgeleştirilmiş ve sömürülmekte olan dünya ülkelerinin halkları, sırası geldiğinde izlenecek yolu seçmekte duraksamayacaklardır. Halklar, yalnız tekellerin ekonomik baskısına karşı mücadele vermekle yetinmemeli, aynı zamanda yeni sömürgeci kültür düşünce ve modellerini de reddetmelidirler. Emperyalizm sözkonusu halklara karşı kültür soykırımı uygulamıştır, ulusal değerlerini, dillerini soysuzlaştırmaya yeltenmiştir. Bu girişim üç kıtada birden ortak özellikler göstermiş, Vietnam, Laos ve Kamboçya'da ise görülmedik bir zorbalığa dönüşmüştür.

Başka bir deyişle, ekonomi cephesinde olduğu kadar siyasal ve ideolojik cephelerde de bir ölüm kalım savaşı verilmelidir.

Emperyalizmin bilinçli müttefikleri, metropollerinden kalkarak, azgelişmiş ülke halkları üzerinde etki kurmaya, onları yeni kültür sömürgeciliğinin sultası altına almaya uğraşıyor. Sömürülen ülkeler bu gerçeğin karşısına dikilmek zorunda kalmıştır.

Düşünce ve estetik alanlardaki her türlü sömürgeleştirme girişimine karşı savaş veriyoruz. Halklarımızı hor gören toplumların sahte değerlerine hiç bir saygı duymayız. Kendini solda gösteren burjuva aydınları mafiasının, toplumun eleştirel bilinci olma iddialarını reddederiz. Toplumun eleştirel bilinci, halkın kendisinden ve en ön safta ise işçi sınıfından başkası olamaz, işçi sınıfı, tarihsel deneyimi, devrimci ideolojisi ile devrimin oluşumlarını kavrama ve yargılamada daha yetkilidir.

Aydının durumu kendisine hiç bir ayrıcalık vermez: bu eleştiriye halkla birlikte ve halkın bağrında katılma sorumluluğundan başka. Bunun için de halkın dileklerini hedeflerini, özverisini, geçirdiği sınavları paylaşmalıdır onunla. Savaş alanından kaçıp, Latin Amerika halklarımızı yazınsal yaratı teması olarak kullanan, onları burjuva salonlarının, emperyalizmin yayınevlerinin gözdesi haline getirenler, Lenin'in sözünü ettiği köhneleşmiş «senyör şirretliğiyle» mutlak eleştirici rolünü kimseye kaptırmayanlar, karşımıza devrimi yargılamaya çıkamazlar. Yargılanacak birisi varsa o da kendileri, yargıç da terkettikleri halklarıdır. Halk bunları gündelik yaratım uğraşısı ve savaşım görevinde yerini almak üzere kendi yanında kalan, kendisiyle birlikte her türlü tehlikeye göğüs geren, gerçek devrimci aydınlardan ayırmasını bilir. Sözünü ettiğim aydınlar, Marti ve Che gibi, gerektiğinde «düşünce siperlerini» terkedip, «kavga siperlerine» geçmesini bilmişlerdir.

Kültür anlatımı biçimlerimiz, ulusal özgürlükleri ve sosyalizm uğruna dövüşen halkların mücadelesine ortaktır.

Emperyalizmin, aralarında pornografinin de yer aldığı ve kendi çöküşünün kuşku götürmez bir kanıtını oluşturan en başarılı sanat anlatımları diye göstermek istediği zırvalıklarla uzlaşmayız.

Yeni toplum kapitalizmin çirkefini kendisine baş tacı etmeyecektir. Sosyalizm, Roma imparatorluğunun çöküşünü kendine hareket noktası olarak alamaz. Sanatsal yapıtlarımız, insanın kültür düzeyini yükseltecek, duygularına seslenecek, kolektivist bir bilinç yaratacak, yabancı şaşırtmacılığının her biçimine karşı bir set çekecektir.

Emperyalizm, bozgunculuğun, çürümenin, kötülüğün tohumlarını atmak için her aracı denerken, bizler, radyoyu, televizyonu, sinemayı ve basını emperyalistlerin ideolojik sızmalarına karşı aşılmaz kılmaya çaba gösteriyoruz.

Namussuzlar Küba'ya karşı olacaktır. Gerçekten dürüst ve devrimci aydınlar tavrımızın doğruluğunu anlayacaklardır. Bu halk, Giron'un, Ekim buhranının halkıdır, bu halk, emperyalizme sadece 90 mil uzakta, devrimine sahip çıkmış, çıkmakta ve gelecekte de sahip çıkacaktır.

Batı Avrupa'da, soldaki aydınlar olarak geçinen bir sürü sahte devrimci yazar, bütün bunlara rağmen sosyalizme karşı tavır alırlar. Marksist geçinirler ama sosyalist ilkelere karşıdırlar; bağımsızlık savaşlarını desteklediklerini söylerler ama Amerikan emperyalizminin arka çıktığı İsrail'in Arap halklarına karşı giriştikleri saldırıyı desteklerler, İsrail tarafını tutarlar; sol tavrı bir meta haline getirmiştir bunlar. Fakat maskelerinin düşmesi yakındır.

Artık halkların geleceğiyle oynamanın zamanı geçmiştir. Kuşatım altındaki bölgemizden, halklarımıza; kültür sömürgeleştirilmesine karşı bağımsızlık haykırışlarını yükseltmelerini istiyoruz.

Bu kongre, bu gün de güncelliğini koruyan Marti'nin şu sözlerini yürekten benimser:

«Bırakın monarşinin ozanları, devrimin yağız atları geçerken paramparça ettikleri krallarının heykelleri üzerinde ağlaşsınlar; cumhuriyetçi ozanlar cumhuriyetlerinin sarsılan temelleri üzerinde ağlaşsınlar; antik halkların şairleri kırılmış asalar, yıkılmış anıtlar, yitip gitmiş erdemleriyle

umutsuzluklarıyla ağlaşsınlar; kölelikten kurtulmasını bilmeme suçunun cezası daha yıllarca köle kalınarak ödenir. Bizim ise ölümsüzleştirilecek kadınlı erkekli kahramanlarımız, övülecek başarılarımız var, zafere ulaşmış şehitler birliğimiz, güçlenmiş olarak kendilerine yakılacak ağıtlarımızı, övgülerimizi beklemektedirler.»

FİDEL CASTRO'NUN KOMÜNİST GENÇLİK BİRLİĞİ II. KONGRESİNDE (4 NİSAN 1972) VERDİĞİ SÖYLEVDEN BÖLÜMLER

Küba Devriminin temel metinleri arasında, Fidel'in söylevlerinin özel bir yeri vardır hiç kuşkusuz. Fidel çeşitli nedenlerle adanın dört bir yanında yaptığı konuşmalarda, devrimin tasarılarını, karşılaştığı sıkıntıları, bıkıp usanmadan anlatır; Devrimin başarılarını överken, zayıf noktalarını da üstü kapalı, özürlü ifadelere sapmadan dosdoğru dile getirip vurgulamaktan da kaçınmaz. Fidel'in söylevleri yalnız bu yanlarıyla değil birçok açıdan ilginçtir. Her şeyden önce kesindirler: Eldeki sayısal verilerin büyük bir bölümü, düzenlenmiş ve çözümlenmiş olarak bu konuşmalarda yer alır. Pedagojik açıdan üstün bir nitelik taşır. Fidel özlü konuşmayı, gerektiğinde konuyu değişik açılardan ele alarak yinelemeyi, konuşma hızını iyi ayarlamayı, en ince ayrıntılara girmeyi ve düşüncesini kavratacak en yalın imgeleri bulmasını çok iyi bilir. Bir politikacıda görmeye pek alışık olmadığımız bu nitelikler, Fidel'in söylevlerini derleyen çeşitli dillerdeki antolojilerin sunuş yazılarında sık sık belirtilmiştir.

Bu tür antolojilerde eğitim sorunlarına değinen metinler bulunmaktadır. Örneğin Louis Constant'ın «Fidel Castro, Revolution Cnbaine» (Fidel Castro, Küba Devrimi) 2 cilt. 1968 Maspero Yayım ve Roland Labarre'nin «Fidel Castro au Chili» (Fidel Castro Şili'de) Editions Sociales yayını 1972.

Bu kitapta sunacağımız konuşma metinlerinden ilki, eğitim sorunlarının genel bir irdelenmesi niteliğini taşımaktadır. Metin, Komünist Gençlik Birliğinin II. Kongresinde verilmiş söylevin bir bölümüdür. (4 Nisan 1972) İkinci metin ise; özellikle, orta okulların kırsal alana yerleştirilmesiyle ilgili sorunları dile getirmektedir. Bu metin de Fidel'in kırk dört kırsal alan ortaokulunun açılış töreninde yaptığı konuşmanın tümüdür. (25 Eylül 1972)

(...) Ancak üzerinde ısrarla durmamız gereken, önemi gün geçtikçe artacak olan ve üretim gibi, savunma gibi, teknik ve ideolojik formasyon gibi diğer alanlar üzerindeki büyük etkisi nedeniyle, Komünist Gençliğimizin ilgi merkezi olması gereken bir etkinlik alanı varsa, o da eğitimdir.

Düşüncemi daha ayrıntılı açıklıyayım :

Az önce sözünü ettiğimiz ve Komünist Gençlik Birliğinin yüzünün akıyla çıktığı, başarılı sonuçlar elde ettiği, Yüzüncü Yıl Kolu gibi kimi etkinlikler, Birliğin enerjisini büyük ölçüde tüketmiştir.

Yüzüncü Yıl Gençlik Kolu'nun, dün olduğu gibi yarın da büyük önemi olacaktır. Ancak devrimin gelişmesiyle birlikte, Yüzüncü Yıl Kolu'nun kurulmasının temelindeki gereksinmeler ve bizleri böylesi bir çaba harcamaya iten koşullar, zorunlu olarak değişecektir. Sorun sonsuza dek sürecek değildir. Altı yedi yıl, ya da en geç sekiz yıl içinde bu gibi görevlere gerek kalmaması olağandır, çünkü koşullar değişecektir.

Yanlış anlaşılmasın, bugünden değil, gelecekten sözediyoruz, çünkü Yüzüncü Yıl Kolu bugün için yerini başka hiç bir şeyin dolduramayacağı bir etkinliktir. Fakat gelecekte, diyelim en geç yedi sekiz yıl içinde, Kol'un artık yaşamayacağını, en azından bugünkü şekliyle ve işlevleriyle varolmayacağını düşünüyoruz.

Başka olanaklar ve özellikle Camagüey'de şeker kamışı tarımındaki makineleşmenin genelleşmesi, Yüzüncü Yıl Kolu'nu kurmaya iten temel sorunları çözmemize büyük ölçüde yardımcı olacaktır. Fakat Gençlik Kolu'nun işlevinin değişmesinde tek etken bu değildir elbet.

Burada tartışılmış olan sorunların birçoğu - okula devam etmeyen 13-16 yaşlarındaki gençlerle, öğrenimde gecikmelerle, çeşitli düzeylerdeki öğretmen kıtlığı ve teknolojik gerilikle ilgili sorunların birçoğu - gelecekte ortadan kalkacaktır ve o zaman örgüt başka işlerle uğraşma olanağını bulacaktır.

Bununla birlikte kimi sorunlar, savunmayla ilgili sorunlar gibi, daha uzun yıllar varolacaktır. Öyle ki, emperyalizm yokolmadıkça bu sorunu çözümleyeceğimizi umut edemeyiz. Demek ki birtakım sorunlar bizi daha uzun süre uğraştıracaktır. Ve bu arada ideolojik eğitim konusunda da ısrarla durmamız gerekir elbette, zaten ideolojik eğitim gelecekte ülkemiz için sürekli bir uğraş olacaktır. Diğerleri gelip geçici uğraşlardır.

Buna karşılık eğitim bugün temel bir sorundur, ciddi bir sorundur, kritik bir sorundur. Bu alanda, önümüzdeki yıllarda erişmemiz gereken çok somut, çok kesin hedeflerimiz vardır. Eğer kendimize bir süre tanıyacaksak, gelecek sekiz, on yıl içinde bu hedeflere varılacaktır diyebiliriz. Bir tarih saptamamız gerekirse, 1980 diyebiliriz.

Eğitim, ciddi ve kritik sorunlar yaratmaktadır dediğimde bu, eğitim alanında hiç bir ilerleme kaydetmediğimiz anlamına gelmez, tam tersi... Sadece, eğitim zor ve karmaşık bir iş olduğundan alacağımız yola oranla, henüz çok az şey yapmış olduğumuz anlamına gelir.

Yolun başlangıcında yaptığımız gibi, okuryazarlık sorununu en geniş kapsamda çözmek büyük çabayı gerektirmiştir. Övgüye değer bir çabaydı bu. Üstelik hiç de kolay olmamıştı bu iş. Ama gene de zorluk açısından, bugünkü eğitim sorunlarıyla ve bunların çözümünde ortaya çıkan güçlüklerle kıyaslanamaz.

Bugün, özellikle eğitim üzerinde durmak istiyorum, çünkü tümüyle sizi ilgilendiren bir görev olmamakla birlikte, sizlerin bu konudaki katkısı belirleyicidir. Eğitim sorunu tüm halkı ilgilendirir, sadece Eğitim Bakanlığını değil; kitle örgütlerini, işçi hareketini, partiyi ve tüm Küba halkını ilgilendirir. Soruna doğru yaklaşmanın tek yolu budur.

Fakat son söz, Komünist Gençlik Birliği'nindir. Eğitim, Komünist Gençlik Birliği'nin varoluş nedeni olan milyonlarca çocuğu ve genci doğrudan

ilgilendirdiğine göre, bu konuda, politik örgütler ve kitle örgütleri arasında en belirleyici rol, Komünist Gençlik Birliği'ninkidir.

Eğitim sorunlarına burada değinildi; veriler ve sayılar ortaya kondu. Ancak biz eğitim alanında temel saydığımız sorulara işaret etmek istiyoruz.

Bize verilen geniş bilgiler arasından, bazı verileri seçtik. Bugünlerde sizlere bir yığın sayı verildi, şimdi biz de birkaç sayı verirsek umarım bağışlarsınız.

Bugünkü sorunlarla, on, on iki yıl önceki sorunlar arasında hiç bir benzerlik yoktur. O dönemde, Küba'da okuryazarlıktan yoksun yüzbinlerce insan vardı. Kesin sayıyı anımsamıyorum, fakat bunların sayısı ya bir milyon ya da bir milyondan biraz fazlaydı. O dönemde, öğrenim çağındaki nüfusun yarısı okulsuzdu, ne sınıf vardı, ne ilköğretmen, ne maddi kaynak... Hiç bir şey, eğitim için hiç bir şey öngörülmemişti.

Başlangıçta devrim çok zor bir durumdaydı; tüm bu sorunları çözmesi gerekti: nasıl yapıp da, ülkenin en ücra köşelerine bir ilköğretmen götürmeli, bir okul -çoğunlukla hiç yoktan- açmalıydı? Milyonlarca kişinin sorunu olan okuryazarlıktan yoksunluk sorunu, kültürsüzlük sorunu karşısında ne yapmalıydı? Yapılacak iş, okuryazarlıktan yoksun olanı okuryazar kılmak, okullar açmak, işçi ve köylü eğitimini başlatmaktı. Bu alanda yoğun çaba harcandı.

Bugün, sorunlar farklıdır. Bunların bir kısmı sözkonusu ilerlemelere, bir kısmı da ülkemizde birikmiş olan geriliğe bağlıdır. Sorunlarımız, deneyimin ya da daha doğrusu deneyimsizliğin, kadrosuzluğun sonucudur, politik inançsızlıktan, endişeden ya da emperyalistlerin kampanyalarından etkilenip çok sayıda tekniker, uzman, üniversite öğretim üyesi, ortaöğretim, hatta ilköğretimdeki öğretmenler ülkeyi terkettiği sırada ülkenin devrim sorunlarını göğüslediği koşulların sonucudur. Devrimin zafere ulaştığı günlerde, on binlerce öğretmen işsizdi -işsiz öğretmenlerin kesin sayısı' 10-12.000'di sanırım- devrimin ilk işi ilköğretmenlere iş sağlamak olurken bunların binlercesinin yaptığı ise; ülkeyi terketmek oldu. Gidenler çoğunlukta değildi elbet. İlköğretmen ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun ülkede kaldığını söylemek gerekir. Fakat gereksinmeler o denli büyüktü ki, öğretmenlerin bir bölümünün gidişi bile ülkede sayısız güçlükler yarattı. Bunun yanı sıra, ülkenin en ücra köşelerinde, dağlık kesimlerde okullar açmak gerekiyordu ve bu bölgelerde çalışmaya herkes hazırlıklı değildi.

Bugün sorunlar o günlerin sorunlarından farklı olmasına daha farklıdır, ancak karşımıza ilk dikilenlerden daha önemsiz değildirler ve tüm dikkatimizi bunların üzerine toplamamız gerekmektedir.

Şimdi bir de sayılara bakalım: örneğin okula devam eden öğrencilerin sayısına... Görelim bakalım kaç öğrenci ilkokula yazılmış? İlkokula kaydolan öğrenci sayısı tatmin edici, olumlu bir sayıdır ve yıldan yıla artmaktadır. Bugün 6-12 yaşlardaki çocukların % 96.4'ü okula kayıtlı bulunmaktadır. Oldukça yüksek bir sayıdır bu. Demek ki ilköğretimdeki öğrencilerimizin sayısı bir buçuk milyondan fazladır.

Elbette bu sayı, sadece ilkokula kayıtlı 6-12 yaşlardaki çocukların yüzdesini değil, okula gitmekte gecikmiş daha büyük yaşlardaki tüm çocukları da kapsar. İlkokul birinci sınıfta 400.000 öğrenci bulunmasının nedeni budur. Bu sayı her yıl için yaklaşık olarak aynı kalmaktadır, hatta bazı yıllar 400.000'in üzerine bile çıkmaktadır. İlkokulun değişik sınıflarında öğrenim gören çocukların yaşları, bulundukları sınıfın yaşı değildir. Sınıflardaki öğrenci sayısı, eğer tüm öğrenciler her yıl bir üst sınıfa geçseydi ve üstelik de okula zamanında başlamış olsaydı, görülecek sayının yaklaşık iki katına eşittir.

Kayıtlı öğrenci sayısı, yaklaşık olarak, 1.7 milyondur. Size kesin sayıyı da verebilirim: bu yıl ilkokula kayıtlı 1.759.167 öğrenci vardır ve bu, dev-

rimden önceki öğrenci sayısının iki buçuk katıdır.

Kimi yaş grupları için, diyelim sekiz yaşındaki çocuklar için, okula devamlılık oranı çok yüksektir. Bu oran, 8 yaşındaki çocuklar için 99.8'dir! % 99.8! 8 yaşındaki çocukların tümü nerdeyse! Oran, 9 ve 10 yaşlarındaki çocuklar için de yüksektir. 10 yaş grubu için, % 97.6'dır. 12 yaş grubu için % 94.5'dir. En ciddi sorunlar da bu yaştan sonra ortaya çıkmaktadır. 13 yaş grubu için oranda fazla bir düşme yoktur: % 86.9'dur; ancak 14 yaş grubunda bu oran % 76.7'ye; 15 yaş grubunda % 55.7'ye; 16 yaş grubunda ise % 39.8'e düşmektedir. Demek ki, okula kayıtlı olmayan 13 yaşındaki çocuk sayısı 20.804'dür; kayıtlı olmayan 14 yaşındaki çocuklara gelince, bu sayı 35.428; 15 yaşındakiler 68.042; 16 yaşındakiler ise 91.239'dur. Bütün bu sayıların toplamı okumayan ve çalışmayan çocuk ve genç sayısını verir ki, bu da 215.513'dür. Tabii bu sayıların yüzde yüz kesin olduğu söylenemez ancak durumun kesine yakın ifadesi böyledir. Aslına bakılırsa, bu çocuk ve gençlerin kimisi bir iş yaptığı, diyelim babasına yardım ettiği iddiasındadır, fakat bunlar da okumayan ve çalışmayan gençler grubuna girmekten kurtulamazlar.

Durum gelecek için ciddi bir sorun olmaya başlamıştır.

İkinci bir sorun daha vardır; bu da okullardaki başarıdır. Öğretimde başarı yüzdesi çok düşüktür, yaklaşık olarak % 70'dir. Örneğin ilkokul dördüncü sınıf için sınıf geçme oranı % 60'ı ancak bulur, bu da, çok sayıda, yaşça büyük, gecikmeli öğrencinin dördüncü sınıfta birikmesi anlamına gelir. Birkaç sayı verelim.

Bir öğrenci iki ya da ikiden fazla yıl yitirdi mi gecikmiş öğrenci sayılır. İlk ve ortaöğretimde toplam gecikmiş öğrenci sayısı 719.870'dir: bu sayı ilkokul birinci sınıf için 128.804, ikinci sınıf için 114.516'dır.

Durum birbiri üstüne biriken bir dizi sorun yaratır. Örneğin bir sınıf geçme sorunumuz vardır: okula başlayan çocuklardan kaçı ilkokulu altı yıl içinde bitirmektedir? 1965-1966'nın sayılarını alırsak, bu yıllarda ilkokul birinci sınıfa yazılan 387.000 öğrenciden -yuvarlak, yaklaşık sayılardır bu sayılar- 124.000'inin son sınıfa vardığını görürüz; bu 124.000 öğrenciden sadece 82.300'ü ilkokul diploması almıştır. Diğerleri ya geri kalmış ya da okulu bırakmıştır. Sonuç olarak, tüm öğrencilerin sadece % 21.2'si ilkokul diplomalarını alabilmiştir.

Bu sayılar gelişmiş ülkeler sayılarıyla karşılaştırıldığında, örneğin Sovyetler Birliği gibi eğitimde büyük ilerlemeler kaydetmeyi başaran ülkelerin sayılarıyla karşılaştırıldığında, eğitim sistemimizin eksiklikleri, yetersizlikleri daha iyi anlaşılır.

Şunu da belirtmeli ki, ulusal düzeyde bir oran olan 21.2 yüzdesi, kır ve kent farklılıklarını da kapsamaktadır. Örneğin kentlerde, ilkokul diploması elde eden öğrenci oranı % 34.2 iken, bu oran kırsal kesimde, sadece % 11.7'dir. Bu da sorunun kırsal kesimde daha ciddi olduğunu, buralarda ilkokula başlayan her yüz çocuktan ancak 11.7'sinin diploma aşamasına geldiğini gösterir.

Durum ortaöğretimde daha da ciddileşir. 1966-1967 sayılarını ele alalım : bu yıllarda ortaöğretime başlayan 59.300 öğrenciden 17.213'ü onuncu sınıfa gelmiş, bunların ise ancak 8.073'ü üniversite öncesi enstitülerine girmeyi başarmıştır.

Verdiğim sayının yüzde olarak ifadesi % 13.6'dır. Ancak burada, tüm öğrencilerin ortaöğretimde kalmadığını birçoğunun başka alanlarda öğrenim yapmak üzere, örneğin pedagoji öğrenimi yapmak ya da hızlandırılmış ilköğretmen yetiştirme kurslarını izlemek üzere, temel ortaöğretimden ayrıldığını hesaba katmak gerekir; demek ki öğrenimde gecikme ve okuldan kaçma sorununun kapsamını kesin bir biçimde belirlemek için bu sözünü ettiğimiz durumları da hesaba katmak gerekir. Fakat herşeye rağmen

oran çok yüksektir. Bu durum, kısmen de olsa, üniversite öncesi ve teknik enstitülere giren öğrenci sayısının neden bu denli sınırlı olduğunu da açıklar. Bir yıl içinde, sadece 8.073 öğrenci üniversite öncesi öğretime girmeyi başarmıştır.

Bu güçlüklerin temelindeki etkenler nelerdir? Sayısız denecek kadar çok... Örneğin, maddî kaynak yokluğunu, okul binası yokluğunu, maddî temellerin yetersizliğini, ülkenin uzak köşelerinde okuyabilmenin güçlüklerini, yerleşim merkezlerinin birbirinden uzaklığını, okulların çevreden soyutlanmış olmasını, okul binalarının gerek yapı yönünden gerekse araç-gereç yönünden yoksulluğunu, okulların çoğu kez bohio (*) dan bozma okullar olmasını, saz damlı okullar olmasını gösterebiliriz. Bütün bunlara, toplumsal çevre sorunu gibi, halkın kültür düzeyi gibi, okulun öneminin, eğitimin öneminin, okul disiplininin, okula devamlılığın, genelde, halk okul işbirliğinin, özelde ise aile öğrenci işbirliğinin henüz bilincine varılmamış olmasını ekleyebiliriz.

Diğer bir önemli etken de, öğretici kadroların yeterli nitelikte olmayışıdır. Bu duruma sık sık işaret edilir. Kanımızca bu, en önemli sorunlardan biridir, ancak, en önemlisi de değildir. Önemli olan pek çok sorunumuz vardır.

İlk ve ortaöğretimde görevli toplam 79.968 eğitmenden sadece 24.265'i diplomalıdır. Diplomalı öğretmen oranı % 30.4'dür. Demek ki 100 eğitmenden 30.4'ü diplomalıdır. İlköğretimde öğretmenlerin % 61.3'ünün, ortaöğretimde ise, % 73.7'sinin diploması yoktur.

Bütün bunlara rağmen, ilköğretimde kayıtlı öğrenci sayısı o denli yüksektir ki, her yıl daha çok sayıda öğrenci ilkokulu bitirmektedir. Bütün bu sıraladığımız sorunlara rağmen, gene de ortaöğretimde 185.000 kayıtlı öğrenci vardır! Gelecek yıl 220.000 öğrenci olacaktır. 1975'de ise 300.000 öğrenci... Başarı oranı yüksek olsaydı eğer, kim bilir bu sayı ne olacaktı? Tabii, öğretmen gereksinmesi de orantılı olarak artmaktadır.

Demek ki, sorun ortaöğretimde daha bir ağırlaşma eğilimindedir. Bu soruna bir çözüm bulmalıyız ve bunda da size güveniyoruz. Daha açıkçası, çözümü uygulamak size düşmektedir, çünkü biz bir değil, birçok çözüm olduğu kanısındayız.

Örneğin, gelecekte ortaöğretimde öğretmen kıtlığı çekeceğimiz bellidir. 1972-1976 yılları arasında, yaklaşık 20.000 öğretmene gereksinmemiz olacaktır... Size kesin sayıyı da vereyim: tam 22.477 ortaokul öğretmenine... Bu yıllar boyunca, kaç kişinin ortaokul öğretmeni diploması alacağını biliyor musunuz? 1990 kişi. Bu sayıya 2.000 stajyer öğretmeni de eklersek, 1972 ile 1976 yılları arasında gene de 18.497 öğretmen açığımız olacaktır.

Demek ki, 1975 yılı için öngörülen 300.000 ortaöğretim öğrencisine (1976'da ise 300.000'i aşkın öğrenciye) yetecek sayıda öğretmenimizin bulunmayacağını bilmek, yabana atılacak bir sorun değildir.

İlköğretimde, ilköğretmen yetiştirme programı ve hızlandırılmış kurslar, durumu karşılamaya, sorunun önünü almaya olanak vermektedir. Bu öğretim yılının başında, 24.049 genç, öğretmen okullarında öğrenim görmekteydi. Hızlandırılmış eğitimle ise 3.298 öğretmen yetiştirilmekteydi. Demek ki, 23.000 gencimiz ilköğretmen olma yolundadır. Ancak şurası da kesindir ki, eğer ilköğretim sorununu çözmek istiyorsak, öğretmen okullarındaki başarı ve diploma oranları her yıl yüksek olmalıdır. Ne var ki, ortaöğretimde, öğretmen okulları soruna çözüm getirmemektedir.

(*) Bohio : **Ahşap köy evi; bohioların damları palmiye yapraklarından, döşemeleri dövülmüş topraktandır.**

Sorunlar bu kadarla da kalmıyor. Burada bir konuya daha değinildi, ama üzerinde yeterince durulmadı. Sözünü ettiğim teknik ve meslek eğitimidir.

Sanayi sektöründeki, teknik ve mesleki okullarda 10.203 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır. Tarım sektöründe ise bu sayı 7.757'dir. Toplam olarak 23.960 öğrenci sanayi ve tarım sektörlerinde, teknik ve meslek okullarına gitmektedir. Eğer ülkenin yaşamının sanayiye ve tarıma bağlı olduğu ve yaşam düzeyimizle ekonomimizin yükselmesinin sanayi ve tarımdaki gelişmelere bağlı olduğu düşünülürse, bu sayının Luxembourg ya da Monte Carlo'ya uygun düşebileceği söylenebilir, ama Küba'ya asla! Bu sayı, Küba gibi azgelişmişlikten çıkma sürecinde bulunan ve doğal kaynaklarının yoksulluğundan tutun da, yüzyıllar boyu birikmiş olan yoksulluk ve sefalete, ekonomik ablukaya kadar her türlü güçlüğe göğüs germek zorunda bulunan bir ülke için olağan bir sayı değildir. Bu sayının, Küba istatistiklerine ait olması gereken bir sayıya benzer yanı yoktur.

Gençleri - öğrenim yapan gençleri değil, genç işçi ve köylüleri - teknik enstitülere ve özellikle tarım enstitülerine çekmek için yıllardır büyük çaba harcandığı bir gerçektir. Bu alanda belli sonuçlar elde ettik ve bir aşamada bu enstitülere on binlerce genç işçi ve köylü yazıldı. Bilindiği gibi bu genç işçi ve köylülerin öğrenim düzeyleri çok düşüktü - çoğu ilkokulun iki, üç ya da dördüncü sınıfındaydılar - fakat biz gene de, teknik ve meslek öğrenimi görmeleri için bu gençleri teşvik ettik, bunlara çağrıda bulunduk, çünkü o dönemde geçerliliğini henüz yitirmemiş olan önyargılar, ters yönlendirmeler ve kültür eksikliğinden dolayı okumakta olanları ikna etmenin zor olduğunu biliyorduk. Fakat cesaret kırıcı bir şey varsa, o da, 1971'de, 1972'de, teknik ve tarım meslek okullarına yönelen öğrenci sayısının giderek azalmasıdır.

Felsefeye olan saygımız sonsuzdur, ancak ülkemizin bir filozoflar ülkesi olmasına izin veremeyiz! Bu durumun doğuracağı sonuçlar ve yolaçabileceği sorunlar üzerinde gençlerin ve gençlik örgütlerinin dikkatini çekmek istiyorum. Bu konuda tam bir gerçekçilik yoksunluğu ve tartışma götürmez bir boşluk vardır, bundan da hepimiz, gençlik üzerinde etkili olabilecek hepimiz sorumluyuz. Yani, kitle örgütlerinden, siyasi örgütlerden, kitle iletişim araçlarından, kısacası, bir insan topluluğunu yaşama ve geleceğe karşı gerçekçi bir tavır almaya itecek tüm etkenlerden sözediyorum. Daha uzun yıllar, yaşamını tarımla sürdürecek bir tarım ülkesinde, yaşamını sürdürebilmek için çok çalışması gereken, doğal kaynaklardan yoksul bir ülkede, ekonominin dayandığı şeker kamışının hasadı için yarım milyon insanı seferber etmek zorunda olan bir ülkede, yeni yeni sanayileşen, gittikçe de artan bir hızla sanayileşmek zorunda olan bir ülkede, sanayi ve tarıma yönelik teknik ve meslek eğitimi görmek isteyen gençlerin sayısının azlığı herkesi ilgilendirir.

Teknik ve meslek eğitimine kaydolabilecek durumda olanlara söyleyeceklerimiz bunlardır. Sanayi ve tarım için teknisyen yetiştiren enstitüler boş durmaktadır. Her bilinçli insan, her devrimci, bu tür bir kurumun boş kalmasından kendini sorumlu tutmalıdır. Düşündürücü bir durumdur bu. Bir uyarıdır, gençliğin yetişmesinde aksayan bir şeylerin olduğunun ve gerçeklerin çok uzağında olduğumuzun kanıtıdır.

Yineliyorum; bu tek bir sorun değil, bir sorunlar bütünüdür. Gençlerin teknik enstitülerde okuması için, önce ilkokula gitmeleri, buradaki öğrenim süresini tamamlamaları, ilkokul bitirme sınavını verip ortaokula geçmeleri ve ondan sonra, öğrenim yapacakları dalı seçmeleri gerekir.

Bunlar bizi bir başka gerçekçilik biçimine götürmektedir: teknik enstitüler çok daha büyük sayıda öğrenci alabilecekken, ortaokul diplomalı öğrenci sayısı henüz 8.000 ise, sorun nasıl çözülebilir?

Diğer etkinliklerin önemini küçümsemek istemiyorum, ancak örnek olarak dil eğitimini ele alalım. Burada elbette sözkonusu olan, yetişkinlerin eğitimidir: dil öğrenimi gören 24.033 kişi vardır. Çok güzel! Birçok kişinin yabancı dilin önemini kavramış olmasına ve yabancı dil eğitimi görmesine sevinmeliyiz. Buna olumlu bir olay olarak bakabiliriz. Fakat benim bilmek istediğim, neden sanayi işkollarına bağlı okullarda sadece 16.203, tarım okullarında da sadece 7.757 öğrencinin okuduğudur. Yarın, maddi zenginlikleri kim üretecek? Nasıl üretebileceğiz bunları? Tarımda, sanayide çağdaş teknikleri nasıl kullanacağız? Maddi zenginliklerin üretiminde kim çalışacak?

Makine, makine teknikeri, şeker sanayisi olsun, diğer üretim sektörleri olsun, tüm alanlarda teknikerlere gereksinmesi olan bir ülkede yaşıyoruz.

Şu örneğe bakılım: Cienfuegos'daki azotlu gübre fabrikasında 52 mühendis ve yüksek öğrenimlerini sürdüren birkaç yüz orta dereceli tekniker vardır. Tek bir fabrikada!

Mekanik araçların her türlüsünün kullanıldığı yol yapımı, baraj inşaatı, arazi düzleme ekiplerinde makine teknikerine gereksinme duyulduğu çok sık görülmüştür. Tek bir makine teknikeri bulunamıyor bu ekiplerde! Ne bir motor teknisyeni, ne de elektrik teknisyeni! Durum diğer bazı iş meslek kollarında daha da kötüdür. Ekonomi için bu denli önemli olan baraj inşaatlarında, tahta kalıp yapacak bir marangoz, duvar örecek, sıva yapacak tek bir duvarcı yok! Sanki bu meslekler, bir proleter devrimine lâyık olmayan, aşağılayıcı mesleklermiş gibi!..

Gerçek budur.

Buna karşılık, fabrikalara, barajlara, konutlara gereksinmemiz vardır. İstenilenin, her zaman elde edilebilindiği kanıtlanmıştır. Fabrika işçileri konut inşa ederek kanıtladı bunu: hepsi kısa sürede, duvarcı, elektrikçi, tesisatçı, dülger oldular.

Bu sorunlar üzerinde uzun uzun düşünmek gerekir.

Bir yanda, okumayan ve çalışmayan 13-16 yaşlar arasında 200.000 genç vardır, öte yanda ise 13, 14, 15 ve 16 yaşlarında, öğrenimde gecikmeli binlerce genç vardır.

Başarı yüzdesinin en yüksek, eğitim düzeyinin de en iyi olduğu Havana eyaleti örneğini ele alalım. Havana eyaletindeki olanaklar ve özel koşullar gözönünde tutulduğunda, sonuç mantıklı bir sonuçtur. Bununla birlikte, Havana eyaletinde, okula gitmeyen 13-16 yaşlarda 27.758 genç vardır. Aynı yaşlardaki iki yıl ve daha fazla gecikmeli genç öğrenci sayısı ise 26.176'dır: bunların 94'ü birinci sınıfta, 315'i ikinci, 1.074'ü üçüncü, 3.237'si dördüncü, 7.615'i beşinci sınıflarda gecikmeli olarak okumaktadır; 13.841'i ise altıncı sınıfta okuyan iki üç yıl gecikmeli öğrencilerdir.

Bir yanda hiç okula gitmeyen, okula geç başlayan öğrenciler vardır, öte yanda okula devam eden, ancak sınıfta kalma durumunda olan öğrencilerle, birinci sınıfa girip de öğrenimini tamamlamayan öğrenciler vardır. İşte eğitimin güncel sorunları bunlardır ve bütün bu sorunların yankıları ortaokul ve üniversiteye dek uzanır.

Eğitimde gerçek bir devrim yapmak kaçınılmazdır. Eğitimden sözetmemizin nedeni de budur zaten. Biz bu devrimi bir ölçüde gerçekleştirmeye başladık.

Buraya dek tüm sorunlara değinmedim tabii. Örneğin kimi zaman teknik enstitüden diplomalı, orta dereceli bir teknikeri bir üretim merkezine yollayamamsınız, çünkü burdaki aygıtları çalıştırmanın üstesinden gelemez. Diğer bir deyişle alabildiğine teorik bir eğitim görmüştür.

Daha çok şey anlatabilirim, örneğin üretim merkezlerine gönderilen bazı üniversite mezunlarının nasıl içler acısı bir şekilde çuvalladıklarından sözedebilirim. Bu kişilerin düşünce yapıları, binbir zorluk gösteren üretim sorunlarının üstesinden gelebilecek şekilde gelişmemiştir. Bunlar, yaşamı

idealize ederler, gerçekleri idealize ederler; kendi meslekleriyle ilgili olduğu gibi, diğer konulardaki gerçeklere ve sorunlara karşı gelebilecek, göğüs gerebilecek hazırlıklardan yoksundurlar.

Tıpta, öğrenimle çalışmayı bağdaştıran doğru bir anlayışın uygulamaya konulması, başarılı doktorlar yetiştirme olanağı vermiştir. Gerçekten de, tıp öğrencileri üçüncü sınıfa geçer geçmez, hem öğrenmek hem de sağlıkla ilgili kimi sorunların çözümüne yardımcı olmak için hastanelerde çalışmaya giderler. Aynı tıp öğrencileri, kırsal kesimlerde staj yapmak, yani dağlarda, köylerde çalışmak zorundadırlar. Buralarda çalışmalarını sürdürebilmeleri için, başta kültür yoksunluğunun, yoksulluğun ve tüm nesnel zorlukların üstesinden gelmesini öğrenirler.

Tüm dallarda, akademik, zihinsel diye nitelendirilebilecek bir eğitim görmüş olmalarına rağmen, büyük çabalar harcayan ve sorunları göğüslemesini başaran pek çok gencimizin varlığından da sözetmek gerekir.

Bugün, orta ya da yüksek dereceli bir öğretim kurumunu bitirmiş bir kişinin görevlerini yerine getirecek yetenekte olduğunu kesinlikle söyleyemeyiz. Teorik planda bu yeteneğe sahiptir ama pratikte değil...

Demek ki sorunlar, aslında çok daha fazladır. Okula kaydım yaptıran ama yıl yitiren öğrencilerimiz vardır, birinci sınıfı okuyan ama son sınıfa kadar gidemeyen öğrencilerimiz vardır; ilkokulu bitirip ortaokula giren öğrencilerimiz azdır, ortaöğretimi bitirip diploma alanlar ise daha da azdır ve son olarak, eğitim kurumlarımızdan çıkan ama hâlâ hiç bir işe yaramayanlar vardır.

Her şeye rağmen sorunun temeline inmek gerekir. Sadece istekli olmak kararlı olmak her zaman yeterli değildir.

Burada, sizin üzerinde uzun uzun durduğunuz bir soruna değinmedim: yeterince çalışmayan öğrenciler konusuna.

Öğrenimin sonuna dek giden öğrenciler içinden, bir de, yüzeysel bir öğrenim yapanları ayırmak gerekir.

Herkesin seferber olması için, yurdumuzun tehlikeye düşmesinin yeterli olduğu kanıtlanmıştır. Bu ülkede eksik olan, yurtseverlik ya da kimi kahramanlık biçimlerine duyulan heyecan değildir. Ancak sistemli ve günlük çalışma gündelik işleri yapma kahramanlığı için, kendini azimle işe verme için aynı şeyi söyleyemeyiz.

Hiç kuşkusuz, Komünist Gençlik Birliği, tüm dikkatini bu apaçık ve nesnel soruna yöneltmek zorundadır.

Bu sorunlara nasıl yaklaşmalı, bu sorunları nasıl göğüslemeli?

Beri yanda, kırsal kesime çalışmaya giden ve her işi yapmayı kabullenen ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin son derece olumlu tutumları göze çarpmaktadır. Öğrenciler, «yerleşik kırsal kesim okulu» programına her katılışlarında, tüm güçleriyle, canla başla çalışırlar ve övülesi bir tutum içindedirler.

Bir devrim halkta, inanılmaz nitelikler, gelecek için umutlar, şevk ve heyecan uyandırabilir. Yanlışlarına, olumsuz etkenlere rağmen okullarda karşılaştığımız çocuklar, olağanüstü nitelikte birer cevherdirler. Bizim devrimimiz de gençlerde güven duygusu, heyecan uyandırmış, onlar için yeni bir durum yaratmıştır. Devrimle birlikte gençlerin de toplumda bir yeri olmuş, onlar da toplum içinde belli bir saygınlık kazanmıştır. Devrim, çocuk ve gençleri varlığının nedeni olarak görür, çünkü devrimin hedefi ve devamcısı onlardır. Ülkeyi, ilk devrimci kuşakların erişemediği aşamalara götürecek olanlar onlardır. Çocuklar ve gençler olağanüstü bir cevherdir! Böylesine bir cevhere sahip olduğumuza göre, tüm bu sorunlara çözüm getirmek işten değildir.

Pratiğin de kanıtladığı gibi, büyük bir okul olan devrimci deneyim, eğitim kavramlarına da devrimci bir soluk getirmenin ne denli gerekli olduğunu göstermiştir.

Bu alanda önemli ve olumlu ilerlemeler kaydedilmiştir. Bugünün düşüncelerini uygulamaya koymak, onlardan önce gelen düşünceler sayesinde olanaklıdır; bir önceki aşamanın düşünceleri ise, daha da önceki bir evrimin sonucudurlar. Öğrenimle üretken çalışmayı birleştirme düşüncesi bile yeni bir düşünce değildir, çok önceleri Marx ve Marti tarafından ortaya konan bir görüştür.

Öğrencilerimizin - burslu öğrenciler olduğu kadar genel anlamda öğrencilerin - her zaman olumlu bir tutum içinde oldukları gerçektir. Öğrencilerimiz, kendilerine verilen her göreve, her şeye hazırdırlar; bilinçle, özenle ders çalışmaktan gayrı... Üretimde çalışmak gerektiğinde, kahramanlıklarını kanıtlamak gerektiğinde, ne olursa olsun her türlü göreve koşmaya hazırdırlar.

Eskiden, öğrenim yapanlar genel olarak zengin ailelerin zengin çocuklarıyken, devrimden sonra öğrenim yapanlar, yoksul halkın zengin çocukları olmuştur!

Bu durumda kabahatli olan gençler mi? Hayır! Bu gençler, okumayazma seferberliğine, hasatlara, ülke için gerekli her girişime katılmıştır. Yaşamını şeker üretim merkezlerinde geçiren, ne ortaokulu, ne üniversite öncesi okulu ne de teknik enstitüsü bulunan bölgelerde yaşayan gençlere, öğrenim olanağını sağlamak için başka bir yolumuz var mıydı? Hayır, başka yolumuz yoktu. Peki maddi temelimiz, kaynaklarımız, tesisimiz var mıydı? Kesinlikle hayır! Yalnızca ilköğretim için, ülkenin aşağı yukarı tüm kaynaklarını seferber etmek gerekti.

Devrimin başında, hemen hemen tüm kışlaların okula dönüştüğünü anımsayalım.

Bu arada, «yerleşik kırsal kesim okulu» sistemi içinde, öğrencileri üretime katmanın önemini de düşünmek gerekir.

Kanımızca, bizi birtakım gerçeklerden kaçmaya iten şey, ters bir eğitim anlayışıdır, belli bir kültür düzeyini aşamayışımızdır, köhneleşmiş düşüncelerin, önyargıların ve diğer toplumların, üzerimizdeki olumsuz etkisidir, herşeyi idealize etme eğilimidir.

Kim ister kırsal kesime gitmeyi? Kırsal kesimler yoksulluk içindedir, çalışma koşulları ağırdır, öte yanda, bizim bu koşulları bir yılda değiştiremiyeceğimize göre kırsal kesimde, daha uzun yıllar, çok sıkı çalışmak gerekecektir. Tüm bu etkenler birbirine bağlıdır ve kimilerinin savuşma yollarını aramasının nedeni budur.

Öğrencilerin, yıl içinde yalnızca bir dönem üretim çalışmalarına katılmaları, Marksizmin, öğrenimle üretimin kaynaştırılması anlayışının gerçek bir uygulaması değildi.

Bu ilke, birkaç okulda, birkaç fakültede uygulandı, sonuçlar tatmin edici oldu. Bugün bu ilke, Havana Üniversitesinde de uygulanmaktadır ve 12.000 öğrenci, yarım gün süreyle üretime katılmaktadır. Bunun yanı sıra, 12.000 işçi, işçi üniversitesine yazılmıştır ve bir yandan çalışıp bir yandan üniversite öğrenimine yönelmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin fabrikalara, işçilerin de üniversiteye yönelmesi, üretim merkezleri için bir teknik düzey ve yetenek aşısı, üniversiteler için de, işçi ruhu, işçi kavrayışı aşısı anlamına gelir.

Üniversite, iki ayrı dünyanın doğmasını önlemek için üretimin sorunlarını hesaba katan ve bunlara çözüm getiren bir eğitim uygulamak zorundadır.

Kesin olan bir şey vardır: üniversite fabrika değildir. Üniversitede yüksek bir teorik, zihinsel, akademik düzey elde edilebilir, soyut düşüncelerden, teoriden yola çıkılarak derin devrimci inançlara sahip olunabilir. Ancak üniversite fabrika değildir. İşçi ruhunu, kavrayışını üniversitede bulmak da olası değildir.

Öte yanda, teknik, zihinsel ve teorik bilgiler de her zaman fabrikada bulunamaz.

Bu şekliyle üniversite, ancak eski anlayışa uygun entelektüeller yetiştirecektir. Bir iş merkezi ise; sadece işçiler yetiştirecektir.

Demek ki, üniversitenin fabrikaya teknik ve entelektüel bilgisini, iş merkezinin de üniversiteye işçi kavrayışını götürebilmesi için, fabrikayla üniversitenin bir araya gelmesi gerekmektedir.

Öyle ki, işçi üniversitesi anlayışına bile değişiklik getirmek gerekli olmuştur. Önceleri, bir işçi yaptığı işte başarılı olunca, öğrenim görüp üniversiteye yazılıyordu. Üniversiteye girince de, fabrika o işçisini yitirmiş oluyordu. Artık o, bir öğrenciydi sadece! Biz, öğrenciyi proleter yapmayı başaramadan, işçiyi bir entelektüel yapıyorduk.

Temelde başka sorunlar da vardı elbet. Devrimin ilk yıllarında bazı kurumlar sahtecilik yapıyordu: bünyelerinde, mühendislik, mimarlık öğrenimi gören gençleri çalıştırıyorlar ve üzerlerinde hak sahibi olabilmek için bunlara ufak tefek işler veriyorlardı. Kapitalist özel mülkiyetin kökü kazınıp, gerçek sosyalist mülkiyete geçilmeden önce, çeşitli mülkiyet biçimlerinden geçilir. Aralarında bazı uyanıkların işe aldıkları öğrencileri, okulu terketmeye teşvik ettikleri de oluyordu: madem artık maaşa bağlanmışlardı okumak neye yarardı!

Bütün bunlar bizi, öğrenci çalıştırmayı yasaklamaya zorladı. Eğer öğrencinin paraya gereksinmesi varsa, ona iş değil, parasal yardım öngörülmeliydi. Aslında öğrenimle çalışmayı birleştirme niyetiyle bu uygulamaya gidilmedi.

Bu ilke üniversiteye giren işçi için otomatik bir biçimde uygulandı.

Öte yanda, az sayıda nitelikli işçiye sahip olan iş merkezleri işçileri üniversitede okuma konusunda fazla yüreklendirmiyorlardı, çünkü böylelikle yetenekli işçilerini yitirdiklerini biliyorlardı. Fabrikalar çoğu kez iş yerinde huzursuzluklara neden olan birisinden kurtulmak için onu üniversiteye göndermeyi uygun görüyordu.

İşçi fabrikada istenmeyen kişi olduğundan yollanıyordu üniversiteye...

Uzun sözün kısası, bu yöntem yürümüyordu çünkü işçi üniversitesinin ve başarı anlayışının zararına işliyordu. Öyleyse bu duruma bir çare bulmalıydık.

Şimdi iş merkezleri öğrencilerden yardım görmektedir. Ayrıca, yitirme tehlikesi olmadan, kendi işçilerini kendileri eğitmektedirler. Bunlar fabrika işçisi olarak çalışmayı sürdürürler. Herhangi bir fabrikada işçi ya da teknisyen gereksinmesi olduğunda, fazla personeli olan bir fabrikadan istenebiliyor, yeni kurulan bir fabrikaya da işçi gönderilebiliyor. Ancak konu önce, fabrikanın işçileriyle tartışılmakta, böylece işçilerin onayı olmadan herhangi bir transferin yapılması önlenmektedir. Sonuç olarak, öğrenim ve üretken çalışmanın karşılıklı çıkarlarını bağdaştırıyoruz. Bu yöntem birkaç aydır üniversitelerde uygulanmaktadır. Öğrenciler, mükemmel bir işçi olabileceklerini bir kez daha kanıtladılar, ne var ki, mükemmel bir öğrenci olabileceklerini henüz kanıtlamış değiller.

Bununla birlikte, başarı oranının giderek artacağına ve öğrencilerin daha çok çalışacağına kesinlikle inanıyoruz. Bundan eminiz.

Kongrenin bazı belgelerinde şuna benzer cümleler okuduk: «Öğrencilerin, yaptıkları öğrenimin neye malolduğunun bilincinde olmaları gerekiyor.» Bu konu üzerinde ısrarla duruldu: «öğrenciler bilinçli olmalı». Peki ama, öğrenciye öğrenim yapma olanağının önemini neden sık sık hatırlatma gereği duyuluyor ki?

Böylesi bir uyarı, yaşamları boyunca hiç bir şey üretmemiş olan öğrenciler için gerekli olabilir, çünkü ancak hiç bir zaman üretken olmamış olanlar yaptıkları öğrenimin neye malolduğunu bilmezler.

Öğrenimle üretken çalışma bağdaştırılmadıkça da ortaya çıkan durum budur.

Bazı kongre belgeleri şu noktada da dikkati çekmektedir: «Öğrencilerin sosyalist mülkiyete saygı göstermeleri gerekir.» Sosyalist mülkü korumasını bilmeyen kimdir, öğrenecek olan kimdir? Ancak topluma ve kendine yabancılaşmış bir yurttaş, bir işçi, bir öğrenci, başka bir deyişle öğretimle üretimi bağdaştırmayan, üretmenin ne olduğundan haberli olmayan bir öğrenci, sosyalist mülkü korumayı özel olarak öğrenme gereksinimini gösterir.

Sosyalist mülkü yaratan kişiye, onu korumasını öğretmeye gerek yoktur. Kendi evlerini inşa eden işçilere, evinize iyi bakın demek, hiç mi hiç gerekmez. Durum artık eskisi gibi değil; eskiden bir işçi, başka bir işçi tarafından inşa edilmiş, mülkiyeti ise başkasına ait bir evi kiralardı; oturduğu evin bakımı onu ilgilendirmezdi. Kiracı işçi, belki de, yaşamının otuz yılını hep başkasının malı olacak evler inşa etmekle geçirmiş bir inşaat işçisi de olabilirdi. Kirada otururdu ve mal sahibinden kiraladığı evin bakımıyla şu kadar olsun ilgilenmezdi. Bugün ise işçiler, kendilerinin de yararlandıkları maddi zenginliklerin üretimine katılırlar ve bir evin neye malolduğunu çok iyi bilirler. Onlara, inşa ettikleri evleri dikkatlice korumalarını öğütlemek gereksizdir.

Eğer gençliğimize sosyalist mülkiyete saygı duymasını öğretme gereğini duyuyorsak, demek ki bazı şeyler iyiden iyiye aksamaktadır ve karşımızda, sosyalist mülkiyetten habersiz, yaratılmasında hiç bir katkısı olmayan, tümüyle yabancılaşmış bir gençlik vardır.

Daha önce de birçok kez söylediklerimizi yineleyelim: çocuk bir bahçeye zarar vermesin istiyorsak, ona sebze ekmesini, sulamasını öğretmemiz gerekir. Çocuk bahçedeki sebzeleri, çiçekleri kendi eliyle yetiştirmiş olacağından, kimsenin ona bahçeye zarar vermemesini öğretmesine, kimsenin, ürünlere zarar vermemesi için, elinde sopa arkasından koşmasına gerek kalmayacaktır. Çocuğa bir ağaç dikmesini öğretin, ağaca zarar verdi diye cezalandırmaya gerek kalmaz o zaman. Hiç bir zaman üretmemiş olanlar, tembeller, çalışmayanlar, serseriler ve toplum suçluları üretmenin ne olduğundan haberi olmayanlardır.

Bir makineyi, bir otobüsü üreten işçiler, bu otobüsün kazaya uğradığını görünce öfkelenirler. İş aletleri yapan işçiler, aletlerin kötü kullanıldığını ya da gereğince kullanılmadığını görünce üzülürler. Zaman zaman, piyasada bulunmayan bir malın taşıma, dağıtım yetersizliği nedenleriyle fabrika depolarında günlerce kaldığı olur. Malı üreten işçi, malın depolarda biriktiğini görünce sıkılır, üzülür. Birden, ürettiği malın hiç bir işe yaramadığı, hiç bir değeri olmadığı duygusuna kapılır.

Sosyalizmde, komünizmde işçi, yabancılaşmış, yaptığı, ürettiği karşısında kayıtsız biri olamaz. İşçilerin fabrikalarına, tezgâhlarına, makinelerine, ürettiklerine nasıl bağlı olduklarını gördük; işçiler bunlarla gurur duyarlar.

Kimi savlarımız da doğrulanmaktadır böylelikle. Eğer öğrenciler toplumsal mülke zarar veriyorlarsa, buna engel olmak için bir kampanya başlatmamız ve kendi kendimize nedenlerini sormamız gerekir: bir çocuk, bir genç, bir insan; ortak mülkiyete, zenginliklere, kendi malına niye zarar versin; bu tutumu belirleyen, psikolojik, ussal faktörler nelerdir?

Demek ki, öğretimle üretken çalışmayı kaynaştırma olgusunun tek gerçek komünist eğitim biçimi olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Başka yolu da yoktur. Kimse karada yüzmeyi, denizde de yürümeyi öğrenemez.

İnsan, toplumsal çevrenin, sürdürdüğü yaşamın, kendi öz etkinliğinin ürünüdür. Emeğin ürününe saygıyı ancak üreterek öğrenebiliriz. Maddi zenginliklere saygıyı, üretimi öğrettikçe öğrenebiliriz. Bunun başka yolu yoktur.

Eğer bunu kavrarsak ve bu kavrayışa uygun olarak hareket edersek, hem bu sorunu hem de daha birçoklarını çözebileceğimiz kanısındayız.

Devrim hiç bir zaman basit bir girişim olmamıştır ve olmayacaktır da. Böyle olmadığının kanıtı çoktur. Ancak bir devrimci, sorunların bilincinde olmalı ve çözüm yollarını aramalıdır.

Bu sorunun temelindeki etkenlerin sayısız ve karmaşık olduğunu bir kez daha yineliyorum. Etkenlerin başında yoksulluğumuz geliyordu. Kaç okulumuz vardı eskiden? Geçen yıllarda okul inşası açısından ne gibi olanaklarımız vardı? Hiç bir olanağımız yoktu, ne okul yapmaya, ne lojman yapmaya hiç bir olanağımız yoktu ve bunun da birçok nedeni vardı.

Tüm gücümüzü, insan gücümüzü zafra (hasat) için seferber etmek zorundaydık. Çünkü şeker kamışı hasatı artık günde on altı, on yedi saat çalışan, kamışları hem kesen hem de toplayan, günde bir öğün kuru ekmekle karnını doyurup bir barakada toprak üstünde yatan insanlarla yapılmıyor; yaşlı toplayıcıların hasata katılmalarına gerek yoktur şimdi. Onları çalışmaya, gidip şeker kamışı kesmeye zorlayan koşullar da ortadan kalkmıştır. Bu ağır işi yapmak zorunda olanların yerine geçen siz Yüzüncü Yıl Kolu üyeleri, herkesten iyi bilirsiniz bunu...

Emperyalist saldırıyı göğüslemek ve ülkeyi savunmak için çok sayıda değerli insan kaynağını seferber etmek zorunda kaldık.

Ayrıca, yıllar boyu, tüm gücümüzü yaşamınızı sürdürebilmek için harcamak zorunda kaldık, bu da olağan bir durumdu. Devrimin ilk yılları bu işlere hasredildi. Ayrıca daha yıllarca, bir yandan diğer işlerle uğraşırken, bir yandan da aynı uğraşı, yani yaşam kavgamızı sürdüreceğiz.

Bütün bu zorluklara bir de devrimin ilk adımlarında ortaya çıkan düzensizlikler gelip eklenmiştir. Şunu kabul etmek gerekir: birçok nedenden dolayı devrim, düzenden önce kaosu yaratır. Deneyimiz bunu kanıtlamıştır. O dönemde, disiplinin bozulduğu, denetimin zayıfladığı, devamsızlığın arttığı sık sık görülmüştür. O dönemde, bir iş gününden yeterince yararlanılmıyor, 8 saatte, yedi, altı, beş buçuk saat çalışılıyordu. Sözkonusu etkenler hepinizce çok iyi bilinmektedir.

Bu koşullarda, bir okul inşa etmek gerçekten olanaksızdı. Ama durum değişmiştir artık..

Öte yanda, çırak yetiştirmek üzere, atölye-okul açma girişimleri, ya anlayışsızlıkla karşılanıyor, ya da tesis yönünden ve en basit, en ilkel kaynakların yokluğu yönünden engellere takılıyordu.

Bugün durum farklıdır. Eğitimdeki devrimi gerçekleştirmek için ülkenin tüm olanaklara, maddi kaynaklara ve yeterli güce sahip olduğu kanısındayız.

Özet olarak, soruna nasıl bakılmaktadır? Burada bize çok yararlı olacak bir kitapçığımız var, bu kitabın yaygınlık derecesini de bilmiyorum. Ne bir romandır bu, ne bir öykü, ne bir masal, ne de bir ders kitabı... Ama bize çok şey öğretebilir. Nüfus sayımı sonuçlarını içeren bir kitaptır bu.

Bu kitapta tüm bilgiler vardır. Sanıyorum ki bu verilerin önemini nesnel bir açıdan kavrayabiliriz. Başta 16 yaşına kadar olan nüfus grubu var, sonra 17 ile 64 yaş arası nüfus grubu ve son olarak da 65 yaş ve üzerindeki nüfus grubu var. Bilgiler illere ve bölgelere göre sıralanmıştır.

12-18 yaşlarındaki gençlerle ilgili sayılara bir bakalım. Bu yaş grubuna giren gençlerin sayısı bir milyondur. Bunların ortaöğretimde olmaları gerekir: ya ortaokul ve üniversite öncesinde ya da temel ortaöğretim ve teknik enstitülerde olmaları gerekir. Ne ar ki bu gençlerin çoğu hâlâ ilkokul dördüncü, beşinci ve altıncı sınıftadırlar. Daha önce, 13 ile 16 yaş arasındaki 200.000 çocuğun okula kayıtlı olmadığını görmüştük; demek ki bir milyon erişkinden 200.000'i hiç bir eğitim kurumuna kayıtlı değildir. Tabii bunların kimisi çalışmaya başlamış kimisi de askerlik görevini yapmaktadır. Bu hesaba hem erkekleri hem de kadınları katmak gerekir.

Az önce erkeklerden sözettik, ilkokul birinci sınıfa girenlerin %20'si, altıncı sınıfa ulaşmıştır. Ortaokul birinci sınıfı, yani yedinci sınıfı okuyanların ise %13'ü onuncu sınıfa varmışlardır. Diğerleri ise hiç bir okulda kayıtlı değildir; ne okuyor ne de çalışıyorlar.

Genç kızlara gelince, bunlar, ilkokulu bitirince okulu bırakıp ev işleri ve bunun gibi şeylerle uğraşmak için evlerine dönerler; hem okumayı bırakırlar hem de üretime katılmazlar. Genellikle durum budur.

Her iki cinsten bir milyon gençtir sözkonusu olan. Ortaöğretimdeki gençlerin sayısı nedir? Yaklaşık 250.000. Demek ki bir milyon gençten 250.000'i ortaöğretimdedir: yani ortaokulda, üniversite öncesinde, teknik enstitülerde ya da eğitim enstitülerinde... Bu 250.000 gençten ise, 23.000'i sanayi ve tarım sektörüne yönelmektedir, bir milyondan geriye kalan 750.000 sayısı içinde daha ilkokulda bulunan gecikmeli öğrenciler, öğrenim yapmayanlar, on altı yaşından büyük olup çalışanlar, askerlik görevini yapanlar ya da gençlik kollarında görevli olanlar -ki bunların sayısı çok azdır- bulunmaktadır.

1980'de, 12 - 18 yaşlarında bir buçuk milyondan fazla genç olacaktır. Bugün 12-18 yaşlarındakiler 1980'de 16-25 yaşlarında olacaklardır ve yeni gelen bir, bir buçuk milyonluk çocuk kitlesi, onların yerini alacaktır. Bunların ardında ise, 12 yaşın altında iki buçuk milyon çocuk olacaktır. Toplam olarak, 25 yaşın altında 5 milyon çocuk ve genç... Komünist Gençlik Birliği işte bu kitle içinde çalışmalıdır. Birliğin kitlesi, amacı, varoluş nedeni budur. Bu 5 milyon, kelimenin en geniş anlamıyla, genç kuşağımızdır. Gelecek on yıl içinde bu kitlenin içinde çalışmalısınız.

Bu kitle önümüze daha çok sorun çıkaracaktır. Bu milyonlar arasında sadece 250.000'i ortaöğrenim görmektedir, çok küçük bir bölümü ise Komünist Gençlik Birliğinde militandır. Sorunları çözmek kolay olmayacaktır, çünkü henüz ne maddi temelimiz, ne de gerekli kaynaklarımız vardır. Üzerimize doğru gelen bu dalga karşısında elimiz kolumuz bağlıdır: okumayan, çalışmayan, hiç bir şey yapmayan, öğrenimle, işle, disiplinle uyum sağlayamayan bu 13-16 yaşlarındaki gençler karşısında hiç bir şey gelmiyor elimizden...

Gelecek yıllarda bizi özel bir durum beklemektedir. Niçin özel bir durum? Çünkü son olarak Camagüey eyaletinde yöneticilerle yaptığımız bir toplantıda belirttiğimiz gibi, bir geçiş dönemi yaşıyoruz. Öyle bir dönem ki yeni insan henüz yoktur, eski insan ise artık o da yoktur. Yeni insan henüz yaratılmamıştır, çünkü saatte 100 km hız yapan ve yoldaki insanları ezip geçen bir kamyon şoförüne, makinesinin bakımını ihmal eden sorumsuza, çalışmayana, okumayana, yeni insan diyemeyiz. Yeni insan doğmamıştır henüz. Ve önceki insan, yani kapitalizmde yaşamış olan, iş bulma zorluğu çekmiş, bir iş yerinde on yıl çıraklık etmiş, bir santrifüjü çalıştırmasını öğrenmiş, bir buldozeri kullanmasını öğrenmiş, baskıcı iş düzeninin ne demek olduğunu bilen, fabrika çalışmasını, sefaleti tanımış olan, önceki insan... Şeker üretim merkezlerinde hâlâ çalışan birçok işçi emeklilik yaşını çoktan aşmıştır.

İş yerlerinde artık o eski baskıcı iş düzeni kalkmıştır, yeni insanı niteleyecek olan yeni disiplin anlayışı da, yani özdisiplinin, yükümlülüklerin, sorumlulukların bilincinde olma nitelikleri de henüz doğmamıştır. Canla başla çalışan bir yoldaşın yanıbaşında hâlâ bir uyuyanı... Elbette zamanla herşey değişmektedir.

Bütün bunlar, iş merkezlerinin yönetiminde ve işleyişinde ortaya çıkan sorunları açıklamaktadır. Bu iş merkezlerinde kimler çalışmaktadır? Çoğunlukla üçüncü sınıfa kadar okumuş, gecikmeli, okulu bırakmış kişiler.

Disiplini okulda öğrenmemiş gençlere disiplini başka kim öğretebilir? Bir çoğuna, askerlik ve Gençlik Kolları... Bu iki etken, okumayan, çalış-

mayan, hiç bir meslek öğrenmeyen, hiç bir eğitim görmemiş bu gençlerin büyük bir bölümüne disiplin kazandırmıştır.

Disiplini öğrenmede iki önemli etken bunlardır.

Fakat genç kızlar için ne askerlik görevi vardır, ne de Gençlik Kolu; demek ki kızlar için hiç bir disiplin öğesi yoktur. Çalışmayan, okumayan, mesleksiz, çalışma alışkanlığı olmayan genç kızın elinde hiç bir silah yoktur. Gençlerin yarısı öğrenim görmemiştir... Şu işe bakınız ki, bir milyon gençten ancak 250.000'i ortaöğretimdedir, geri kalan 750.000'in yarısı ise genç kızlardır. Bunların hiç bir mesleği, hiç bir çalışma alışkanlığı yoktur! Çok ciddi bir sorundur bu ve buna bir de kadınların çalışmasını hoşgörüyle karşılamayan köhne gelenekleri eklersek sorun daha da ciddileşir.

Kadını toplumdan soyutlayan, onu en ağır işlerde çalıştıran, yaşamını en aşağılayıcı bir şekilde, çoğunlukla vücudunu satarak kazanmaya zorlayan eski toplum artık yokolmuştur. Acımasız yaşam koşulları ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte yeni toplum, eğitim sistemi aracılığıyla ve devrimci araçlarla kadınları eğitme olanağını bulamamıştır henüz.

Bu 750.000 gencin yarısı, okumayan, hiç bir meslek öğrenmeyen kadınlardır; çalışıp çalışmayacaklarını kendi kişisel gereksinmeleri belirlemektedir. Evden çalışmaları için teşvik görürlerse, birisi üzerlerinde çalışma konusunda olumlu bir etki yaparsa veya eğitimleriyle ilgilenirse, çalışırlar ya da okurlar. Yoksa hiç bir işe el sürmezler; ne okula, ne fabrikaya, ne üniversiteye giderler; Komünist Gençlik Birliği'ne katılmazlar. Peki bu genç kızları kim eğitmektedir? Nasıl eğitilmektedirler.

Bunlar çözüm getirmemiz gereken gerçek sorunlardır.

Demek ki, sizler 5 milyon çocuğu, genci ve yeniyetmeyi eğitmekle, yaşama hazırlamakla sorumlusunuz. 1980'de, yani sekiz yıl sonra, bu gençlik kitlesi içinde yaptıklarınıza bakarak, Komünist Gençlik Birliği'nin etkinliği konusunda bir yargıya varabileceğiz. Bu 1980'de gerçekleşecektir. Eğitim Bakanı istatistiklerini sunduğunda ve okula gidenlerin ve gitmeyenlerin, çalışmayan ve okumayanların, okuyan ve çalışanların, diplomalı ve diplomasız ilköğretmenlerin, ilk ve ortaokulda sınıfını geçen ve geçmeyenlerin, ilkokula başlayanların içinden altıncı sınıfa varanların, yedinci sınıfa başlayıp onuncu sınıfa varanların, orta ve yüksek öğretim öğrencilerinin okullara göre, sınıflara göre dağılışlarının, bunların aralarından sanayi ve tarıma yönelenlerin sayısını verdiğinde mümkün olacaktır. Elbette, öğretim gibi diğer dallar da ellerinden geleni yapıp bu durumla başetmeye çalışacaklardır.

Bunu nasıl başaracağız? Öğrenimle üretken çalışmayı birleştirmeye dayanan ilkeyi, öğretim ve öğretimin tüm düzeylerinde uygulayarak; ilkokulda, ortaokulda, üniversite öncesinde ve üniversitede...

Öğrenimle üretken çalışmanın birleştirildiği ilkokullar daha şimdiden örgütlenmiştir: dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflarda öğrenciler günde iki saat üretim çalışması yaparlar. Bu arada ilgi çekici bir olaya tanık olunmuştur: Meneses'de bir ilkokulda, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri kırda çalışmaya götürülmemelerini protesto etmişlerdir. Şimdi bu öğrenciler ilk hasatlarını yaptılar bile. Okul tüm ürettiğini zaten tüketemediğinden, işçi yemekhanelerinin erzak gereksinimini karşılamaktadır. Hatta üretilen erzağın yöredeki nüfus için arttığı bile olmaktadır. Ve bütün bunların hepsi günde iki saat çalışmayla olmaktadır!

Önümüzdeki yıllarda, kırsal kesimde yerleşik okul türünü geliştirmeliyiz.

Kırsal kesimde, gençleri tarım sorunlarıyla ilgili kılmak, bitkilerin yaşamını, biyoloji, kimya olaylarını, gözlemleterek bu gençlerin tarım sorunlarıyla ilgilenmelerini sağlamak daha kolaydır. Bütün bunlar, çocukların ilkokulda görecekleri türlü konuları öğrenmelerini kolaylaştırır.

Kentte de buna eşdeğerli bir kurum oluşturmak gerekir. Öyle ki bu kurumda; dördüncü, beşinci ve altıncı sınıflar için iki saatlik üretim çalışmasıyla öğrenim bir arada yürütülebilsin. Bu iş, sanayide, tarımdaki kadar kolay değildir.. Çünkü sorun, öğrenciye ne olursa olsun bir iş yaptırmak, bir iki saatini doldurmak değildir, yapılan işin yararlı bir iş olması, yapılan çalışmanın üretken bir çalışma olması gerekir. Hiç bir kimseden fiziksel enerjisini boşa tüketmesini isteyemezsiniz. Öğrencinin, topluma yararlı bir çalışma yaptığına inanması çok önemlidir.

Bu tip kuruluşları, tüm şeker merkezlerinde, ufak kasabalarda, okul çağındaki nüfusun yarısı için geliştirmelidir.

İlkokullar kurulmuştur bile.

Ortaöğretimde yerleşik kırsal kesim ilkokullarımız vardır. Bu tip okulların ilkleri geçen yıl açılmıştır. Bugün sayıları on kadardır ve daha şimdiden olumlu sonuçlar elde etmişlerdir.

Celba 1 okulu Küba'nın en başarılı okuludur ve bu yıl başarı oranını % 90'a çıkarmayı öngörmektedir.

Kırsal kesimde yerleşik okullar, diğer okullardan, uygulanan yeni bir öğretim anlayışı ve iyi bir maddi temele dayanan öğretimin nitelikleriyle ayrılmaktadırlar.

Son derece yüreklendirici belirtiler vardır. Örneğin bu tip okulların kurulduğu merkezlerden birinde, Santiago ve Manzanillo orta ve üniversite öncesi öğrencileriyle yaptığımız bir söyleşi sırasında, gençler, böyle bir okulda okuma olanaklarının olup olmayacağını öğrenmek istiyorlardı. Santiago ortaöğretim ve üniversite öncesi öğrencileri kendileri için böyle bir okul açmamızı ısrarla isteyip nerdeyse yalvardılar: bütün istekleri bu tür bir okulda okumaktı.

Bütün bunlar olumlu belirtilerdir elbet. Fakat kendimizi sadece ortaokullarla sınırlayamayız ve sınırlamamalıyız da. Bu ilke teknik enstitülerde de uygulanmalıdır. Oriente'de, şeker üretim merkezlerinde, ilk teknik okulların kurulmasına başlanmıştır bile. İşe şeker üretim merkezlerinden başlayacağız. Zamanla, ülkemizin tüm yeni fabrikalarının birer teknik okulu olacaktır.

1975-1976'ya dek Santiago'da, 80 milyon metre kare bez üretecek bir tekstil endüstrisi kurulması öngörülmektedir. Bu fabrikanın yanı başında bir de teknik okul inşa etmek gerekecektir.

Aynı şekilde, kurulması öngörülen mekanik atölyelerinin yanıbaşında teknik okullar olacaktır. Bu ülkede kurulacak tüm önemli fabrikaların yanı başında öğrenimle üretken çalışmayı bütünleştirmek amacıyla bir teknik okul bulunacaktır.

Santa Clara'daki makine fabrikasıyla Nuevitas'daki gübre fabrikasının birer teknik okulları olmalıdır.

İlerde, üniversite öncesi enstitüleri ya bir fabrika yanında ya da kırsal kesimde kurulacaktır.

Üniversitelerde ise, Havana Üniversitesinin benimsediği ilkeleri uygulamak gerekir.

Ülke bugün, 1973, 1974 ve 1975 yılları içinde, Celba 1 tipinde 300 okul kuracak güçtedir. Bugün 80 müfreze okul binaları inşa etmektedir. Bugünden sonra küçük müfrezeler, işçi lojmanları dışında, ilkokullar ve çocuk bahçeleri kurmakla görevlendirilecektir.

Bu sayı, ancak 1975'den sonra, satın almakta olduğumuz çimento fabrikaları faaliyete geçince artabilir; zaten demir ve diğer inşaat malzemelerini de ancak o zaman daha çok miktarda üretebilir duruma geleceğiz. Ülkenin bugünkü kaynakları, lojman, endüstri tesisleri, baraj, yol, süt fabrikaları, tarım merkezleri ve okul inşaat programlarını tamamlamamıza olanak vermektedir. Yineliyorum: program, yılda 300 okul binasının inşaatını öngörmektedir.

Bu yılın Eylül ayında, 20.000 öğrenci alacak olan 40 yerleşik kırsal kesim ortaokulu, aynı gün ve aynı saatte açılacaktır. 1973 Eylülünde ise, ders yılı başında ve gene aynı gün ve saatte, toplam olarak 80.000 öğrenci kapasiteli teknik enstitüler -şu anda teknik okuldurlar fakat ilerde teknik enstitü olacaklardır- ve ortaokullar açılacaktır; 1974 öğretim yılından itibaren de yeni ortaöğretim kurumları, yılda 100.000 yeni öğrenci kabul edecektir.

300 okul binası deyince, bu sayı hem ilkokul hem de üniversite binalarını içermektedir.

Ülke, maddi temel oluşturacak güçtedir. İnsan temelini, sonsuz olanaklar sunan bireysel etkeni oluşturmak da sizin görevinizdir.

Bu konuda bir de yasa öngörmeliyiz, bir ortaöğretim yasa tasarısı getirmeliyiz.

Bugün öğrenimi altıncı sınıfa dek zorunlu tutan bir yasa vardır. Fakat altıncı sınıftan sonra, yani 12 yaşından itibaren öğrenim zorunlu değildir. 13, 14, 15 ve 16 yaşlarındaki gençler, istediklerini, daha doğrusu ailelerinin istediğini yaparlar, okur ya da okumazlar. Tabii durum, ailelerinin niteliğine, çocuklarını okumaya zorunlu tutup tutmamalarına da bağlıdır. Aileler, çoğunlukla, on yaşındaki bir çocuğu bile okula gitmeye zorlayamazlar.

Bu nedenlerle bir yasa hazırlayıp, bunu tüm halkla tartışmak gerekir. Kanımızca böyle bir yasanın fazla bir iyediliği de yoktur. Niçin mi? Çünkü yarın, öğrenimi, 16 hatta 18 yaşına dek zorunlu kılan bir yasa yapsak bile, bütün bu öğrencileri alacak kurumlarımız bulunmayacaktır, yeterli okul araç ve gerecimiz, yeterli öğretmenimiz bulunmayacaktır. Ne okuyan ne de çalışan, bu her iki cinsten yüzbinlerce genci nereye yollarız? Bunları koyacak yerimiz olmayacaktır.

Hiç kuşkusuz, bu yasayı bekleyemeyiz, eğitim kurumlarının oluşturulmasını, yılların getireceği bu çözümleri bekleyemeyiz. Kongrenin gençlik hareketiyle ilgili, öğrenim-üretken çalışma birlikteliğiyle ilgili kararlarını uygulamalıyız ve bu harekete büyük hız vermeliyiz. Bugün için tek çözüm budur.

1975 Eylülünde, orta dereceli okulların kontenjanı 300.000 olacaktır, biz 1975-1980'de bu sayıyı bir milyona çıkarmayı öngörüyoruz.

O zaman, eğitim devrimi için gerekli maddi temeli oluşturmuş olacağız. O zaman, gerek ilkokullarda, gerek ortaöğretimde bu devrimin doruk noktasına varmış olacağız. Demek ki 1980'de, okuyan ve çalışan 12-18 yaşlarında bir milyon gencimiz olacaktır.

Örneğin Camagüey eyaletindeki gençlerin sayısı ne olacak? Bu soru, gençlik kolu üyelerini yakından ilgilendirir ve «kimi kurumlar ergeç yokolmaya mahkûmdur» derken ne söylemek istediğimizi anlamaya yardımcı olabilir.

Camagüey'de 1980'de, 12-18 yaşlarında olacak çocukların ve gençlerin sayısı 140.000'i bulur. Bu 140.000 gençten bir kısmının, belirli nedenlerle, ya da herhangi bir engel yüzünden okula gitmeyeceği, bir kısmının da askere çağrılacağı -Camagüey'de askerlik görevini yapanlar gerçi çok azdır- düşünülse bile, gene de bu eyalette öğrenimle üretken çalışmayı birarada yürüten 120.000 gencimiz olacaktır.

Böylelikle bugün büyük ölçüde Gençlik Kollarının el emeğine dayanan tarım işkolları için -sebzecilik, turunçgiller, ananas v.b- gereken ilgi ve çözüm gerçekleşmiş olacaktır. Ayrıca bugün Gençlik Kolu'nun iş gücüne gereksinme duyan, Camagüey eyaletindeki tüm şeker üretim merkezlerinin yanıbaşında, bir yandan üretime katılan, bir yandan da eğitim gören 500 genci barındıran bir teknik enstitü bulunacaktır.

Gençlik Kolu'nun Camagüey'de birkaç şeker üretim merkezinin sorumluluğunu yüklendiğini söylediniz. Bu yöntemle, giderek her şeker üretim merkezinin yanında bir teknik enstitü oluşturulur, böylece ülkedeki 150 şeker üretim merkezinde, öğrenimle üretimi birarada yürütecek 75.000 genç olur. Sözkonusu olan, bu enstitülerde, merkezlerde çalışacak olanları yetiştirmek değildir. Makineleşmiş tarım için düzenlenmiş sulama sistemleriyle, tarım ve sanayi üniteleriyle, iaşe merkezleriyle, elektrik şebekeleriyle donatılmış plantasyonlarımız vardır. Sözünü ettiğimiz teknik enstitülerde bu üretim alanlarında görev alacak olanlar yetişecektir... Bu enstitülerden yetişmiş tornacılar, frezeciler, nitelikli işçiler ille bu merkezlerde ya da tarımda çalışmak zorunda da değildir. Bu kişiler başka sanayi kollarına da yönelebileceklerdir.

Diğer bir iş merkezinde olduğu gibi buralarda da öğrenim-üretim ilkesi 15-18 yaşlarındaki gençler için uygulanacaktır. 12, 13 ya da 14 yaşındaki bir genç, bu enstitülere gönderilmeyecektir elbet. Buralara, gerek zihinsel, gerek bedensel açıdan fabrikalarda belli sorumluluklar taşıyacak 15, 16, 17 ve 18 yaşlarındaki gençler gönderilmelidir.

Oriente'de ilk teknik enstitülerin inşası Eylül 1973'te bitecektir. Oriente, üretim merkezleri için en çok el emeğine gereksinme duyulan eyaletlerden biridir. İki yıl içinde, Oriente'deki her merkezin yanında bir teknik enstitü olacaktır. Camagüey de aynı sorunlarla karşı karşıyadır, ancak bu eyalet insan kaynağı açısından Oriente kadar zengin değildir.

Bu yöntemle, ortaöğretim, öğretmen okulları, üniversite öncesi, teknik enstitüler ve teknik okullardaki öğrencileri hesaplarsak, 1980'de bir milyon öğrencimiz olacaktır.

Eğitimin maliyetinin ne olduğunu hesapladığımızda, bugün ülkenin bu sektöre 400 milyondan fazla ayırdığını görürüz. Ve bu sayı artacaktır elbette. Ülkemiz yoksuldur ve gelişmektedir. Eğitim bütçesi 1980'de, 600, 700, 800 milyona, hatta 1 milyara çıkarsa, ülke ekonomisi bu harçamaları nasıl kaldırır?

Öğrenimle üretimi birleştirmenin önemi budur, gençlerin günde üç dört saat üretimde çalışmasıyla büyük zenginlikler elde edebiliriz. Bu gençlerin ürettiklerinin maddi değeri, bir milyar pesodan fazladır. Böylelikle önemli bir çelişkiyi çözme olanağını da elde etmiş oluruz: ülkemizin yoksulluğuyla, gençlik eğitimini en geniş ölçüde geliştirme zorunluğu arasındaki çelişkiyi...

Sorunun ekonomik çözümü işte budur.

Siz öğrenci örgütlerine ve Küba Öncüleri Birliği'ne bu konuda, gelecek yıllar için büyük bir görev düşmektedir: bu ülkedeki beş milyon nüfus için çalışmak..

Üzerinde durmak istediğimiz nokta işte budur.

Bu uğraşınızda, ülkenin desteğine, eğitim devriminin maddi temelinin gelişimi için kaynak bulma konusunda ülkenin desteğine güvenebilirsiniz.

Fakat bugün okullardaki yüzbinlerce gecikmeli öğrenciyi, 13, 14, 15 yaşlarında olup da hâlâ ilkokulun üçüncü, dördüncü, beşinci sınıfında olanları ne yapmalı? İlköğretmenler, gecikmeli öğrencilerin, sınıfın bütünüyle aynı düzeyde olmayan öğrencilerin doğurduğu sorunları çok iyi bilirler, bunun eğitim açısından doğurduğu engelleri çok iyi bilirler.

Yeteri kadar tesise sahip olduğumuzda, 13, 14, 15 yaşlarındaki ilkokul öğrencileri için yerleşik kırsal kesim ilkokulları açmak gerekecektir. Diğer bir deyişle bu yaşlardaki çocukları 6-10 yaşlarındaki çocuklardan ayırmak ve yerleşik kırsal kesim ortaokullarına benzer okullara yollamak gerekecektir. Ortaokullar, normal kurlara ve gecikmeli öğrenciler için kurlara ayrılacaktır. Fakat tüm öğrenciler aynı yaşta bulunacak ve öğrenimle üretimi birarada yürüteceklerdir. Peki ya 16-17 yaşlarındaki ortaokulun

bir ve ikinci sınıfındaki gecikmeli öğrencileri ne yapmalı? Teknik okullara yollamalı bunları... Demek ki sonuç olarak, okulların dağılımı; öğrenim düzeyi ve yaşa göre olacaktır.

Fakat, eğer maddi temeli geliştirmenin yanında bir de eğitimin niteliğini yükseltmek, yani eğitici personelin niteliği yükseltilmek istenirse, o zaman iki çözüm vardır: gençleri öğretmen okullarına yöneltmek için «öğretimin gerillaları» hareketini geliştirmek (bu amaçla öğretmen okullarının inşası çok önceden ele alınmıştır) ve diplomasız öğretmenler için yetkinleştirme kursları düzenlemek.

Yeni ilköğretmenler yetiştirmek ve bunların niteliklerini yükseltmek ilköğretmenleri, bilgilerini mükemmelleştirme konusunda teşvik etmek gerekir.

Bu yıl kırk yeni ilkokul kurulacaksa ve 1973'de bunların sayısı en azından 120'yi bulacaksa, ayrıca her okulun en azından 40 öğretmene gereksinmesi varsa, üstelik de orta dereceli okul sayısı öğrenci sayısıyla birlikte artıyorsa, ortaöğretim öğretmenleri sorununu nasıl çözeceğiz?

Bu yıldan tezi yok, onuncu sınıf öğrencilerine çağrıda bulunmak gerekir. Onuncu sınıf öğrencisi sayısı tüm ülkede 20.000'dir. Öğrenci ve gençlik örgütleri, onuncu sınıf öğrencilerini bir yandan eğitim enstitüsü öğrenimine denk bir öğrenim yaparken, bir yandan da yerleşik kırsal kesim okullarında deneyim sahibi öğretmenlerin yönetimi altında öğretmenlik yapmaları konusunda teşvik etmelidirler. Bu gençlerin, kendi pedagoji öğrenimlerinin yanı sıra, orta dereceli okullarda öğretmenlik yapmalarını sağlamak amacıyla geniş bir eyleme girişmeliyiz. Şimdilik tek çözüm şudur: onuncu sınıf öğrencilerinden yararlanmak. Bu yıl en azından 2.000 onuncu sınıf öğrencisi bulmalıyız, gelecek yıl ise, en azından 5.000...

Bu gençlere, bir yandan kendi kendini yetkinleştirme, yüksek öğrenim yapma olanağı verirken, öte yanda konuya ivedi bir çözüm aranmalıdır. 1976'da, 18.000'lik bir öğretmen açığını önlemenin tek yolu budur. Sorunu çözmenin tek yolu budur. Ele almamız gereken işlerden biri de budur.

Bu program, Komünist Gençlik Birliği'ni gelecek on yıl için fazlasıyla meşgul edecektir. Ancak, giriştiğiniz diğer işleri elden bırakmadan, bunların hiç birini elden bırakmadan, Gençlik Kolu'na yönelttiğiniz dikkati kesinlikle elden bırakmadan, öğrenim programını ve bu Kongre süresince kavramaya karar verdiğiniz işleri elden bırakmadan...

Bu hareket belirli bir hız kazanınca, karşımıza bir diğer sorun çıkacaktır: askerlik görevi sorunu ...Bugün için bütün gençler ülke sorunlarının çözümü için aynı derecede özveride bulunmamaktadır. Bazıları öğrenim yaptıkları için askerlikten bağışıktırlar; Ancak bunların arasından öğrenimi bırakanlar oluyor, üniversiteye yazılan ya da yazılmayanlar oluyor. sonuçta, durumları ne olursa olsun bunlar askerlik görevlerini yerine getirmiyorlar, çünkü yasal olarak askerlikten bağışık tutulmuşlardır. Demek oluyor ki bunlar askerlik görevi yapmazlar. Diğer yanda ise önemli sayıda genç, Gençlik Kolu'na girer, diğer büyük bir kısmı askerlik görevini yapar ve hatta bu nedenle öğrenimini bırakmak zorunda bile kalır. Demek ki gençlerin tümü, aynı gayreti, aynı çabayı göstermiyor, toplumsal görevlere hepsi eşit biçimde katılmıyor.

Eğer bu yöntemi uygulamayı sürdürecek olursak, durumumuz gelecekte farklı olacaktır. Unutmamalıyız ki, savunma gereksinmeleri uyarınca, 16, 17 yaşlarındaki gençlerin üçte biri askerlik için çağrılıyor. Eğer bu programı harfi harfine uygulayacak olursak, çok sayıda genç öğrenimi bırakmak zorunda kalacaktır. Kanımızca en uygun durum nedir? 12'den 18 yaşına kadar eğitimi zorunlu kılmak ve gençleri, öğrenimlerini bitirdikten sonra askerlik görevlerini yapmaya çağırmak. Böylelikle gençler, daha olgun, daha iyi bir öğrenim düzeyinde, daha bilgili olacaktır.

Askerlikle ilgili bilgiler öğrencilere öğrenimin çeşitli aşamalarında azar azar verilirse, her genç, orta öğrenimini bitirdiğinde gönül rahatlığıyla silah altına alınabilir. Kimi gençlerin Gençlik Kolu'na katıldığı, kimisinin askere gittiği şimdiki uygulama da, böylece son bulacaktır. Gelecekte, gençler askere zorunlu ortaöğrenimlerini bitirdikten sonra gideceklerdir, olanaklar da daha bol olacaktır o zaman. Gençler bugün üç yıl askerlik eğitimi görmek zorundadırlar, çünkü bilgileri azdır ve yeterli bir düzeye sahip değildirler. Öğrenciler ortaöğrenimden sonra askere gittiklerinde, daha nitelikli, daha iyi hazırlanmış olacak, hatta belki askerlik hizmeti bile kısalacaktır.

Böylelikle ülke gençleri 6-20 yaş arasında nasıl bir yaşam süreceklerini, 6-18 yaş arasında ve ortaöğrenimlerini bitirdiklerinde yükümlülüklerinin neler olacağını bileceklerdir.

Bu eğitim anlayışının ana düşüncesi, şeması ve sunduğu olanaklar bunlardır.

O halde, 1980'e dek bir milyon genci öğrenim ile üretken çalışma uygulamasına katmayı, Komünist Gençlik Birliği'ne hedef olarak gösterebiliriz.

Komünist Gençlik Birliği, kitle örgütleri, Devrimci Silahlı Kuvvetler, Eğitim ve İçişleri Bakanlıklarıyla birlikte, 12'den 18 yaşa dek zorunlu öğrenim sorununun hangi aşamada, ne zaman ele alınması gerektiğini, sözkonusu yasanın ne zaman çıkarılıp ne zaman uygulanmaya konması -elbette ki ağır ağır- gerektiğini incelemelidir. Kimi bölgeler, gerekli olanaklara diğerlerinden önce sahip olacaklardır; örneğin Matanzas'da ve Camagüey'de böyle olacaktır. Oriente'nin ise aynı olanaklara sahip olması biraz zaman alacaktır. Nedenini söyleyeyim, Oriente'de, 1980'de 12 ile 18 yaş arasındaki gençlerin sayısının ne olacağını biliyor musunuz? 600.000'e yakın genç olacaktır. Oriente'de. Öyleyse, Oriente'de ne kadar çok okul açılırsa açılsın, böylesine bir yasayı bugünden yarına uygulamak çok daha zor olacaktır.

Bütün bunları Jaime yoldaşla konuşurken, şöyle bir öneride bulunduk ona: Komünist Gençlik Birliği ve kadrolarının etkinliklerinin odak noktası Camagüey olduğuna göre, Yüzüncü Yıl Gençlik Kolu'nun emeğinin büyük bir kısmını şimdiye dek olduğu gibi, şimdiden sonra da Camagüey emeceğine göre, bugün Camagüey'de sözkonusu yaşlar arasında 90.000 genç bulunduğuna ve 1980'de bunların sayısının 140.000'den fazla olacağına göre, bu büyük gençlik kitlesini, öğrenim ve üretken çalışma uygulamasında seferber etmek üzere, Camagüey'de teknik okullar ve ortaokullar inşaatına niçin hız vermeyelim?

Camagüey'de yetiştirilen ve tüketilen domatesleri ya da içtüketimle dışsatıma ayrılan turunçgilleri yetiştirmeye niye Baracoalı bir genci yollayalım? Camagüey'de her iki cinsten 12-18 yaşlarında 100.000 genç olduğuna göre ve her şeker üretim merkezinde, Ceiba 1 tipi bir ortaokul, bir teknik okul kurabileceğimize göre, Pinar Del Riolu bir gencin Camagüey'deki bir şeker üretim merkezinde çalışmasının ne yararı olabilir? Bizim için gerekli olan nedir? İşgücü... Camagüey'de iki müfreze, ortaokullar inşa etmektedir. Devrimci Silahlı Kuvvetler Bakanlığı -Camagüey ordusu- iki müfreze daha örgütleyecektir; İçişleri Bakanlığı da, tutukluların işle eğitimi kapsamı içinde bir o kadar müfreze kuracaktır. Jaime yoldaşla, Gençlik Kolu üyelerinden iki müfreze daha kurup kuramayacağımızı konuşuyorduk, eğer onu da yapabilirsek, o zaman, ortaokul inşa eden sekiz müfrezemiz olacaktır. Bu yıl sonunda kurulan Camilo ve Che Devamcıları örgütleriyle birlikte altı müfreze daha oluşturabiliriz ve o zaman eder on dört müfreze, buna zafra sektörünün şeker üretim merkezlerinde oluşturmayı düşündüğü iki müfrezeyi de eklersek, toplam on altı müfrezemiz olur.

Üç «Devamcı» örgütü, 1972, 1973 ve 1974 grupları, Camagüey'deki eğitim atılımına hız vermek amacıyla bu tesislerin inşaatında rahatlıkla gö-

rev alabilirler. Böylece, Camagüeyli 100.000 gencin öğrenimi için, gerekli 200 okul binasına sahip olabiliriz.

Bu arada şekerkamışı hasadı da makineleşmiş olacağından, Baracoa, Guantanamo, Pinar del Riolu tek bir genç bile Camagüey'e gitmek zorunda kalmayacaktır. Böylelikle de Yüzüncü Yıl Gençlik Kolu hedefine ulaşmış olacaktır.

Her yıl yeni Gençlik Kolları örgütlemenin hiç bir yararı yoktur.

Bulduğumuz çözüm kesin olabilir. Gençlik Kolları devrimci bir çözüm olduysa -alabildiğine devrimci bir çözüm olduysa- bu yeni çözüm daha da devrimci bir çözüm olacaktır.

Gelecek sekiz yıl içinde bu harekete hız vermek ve desteklemek yeterli değildir, asıl gerekli olan bu hareketin maddi temelini Camagüey'de oluşturmaktır.

Gençleri bu iş için seferber etmenin zor olacağını sanmıyorum. Bunun kanıtı da Camilo ve Che Devamcılarının her eyalette bir ortaokul inşa etmesidir.

Bu hedefleri ilan etmekle, Camilo ve Che Devamcıları örgütlerinin üye sayısını artırmak zorlaşacaktır. İş merkezleri, örgüte genç üye vermekte tereddüte düşeceklerdir. Bununla birlikte, güttüğümüz hedeflerin niteliği, gereği durumdan etkilenecek iş merkezlerinden ve yönetim organlarından anlayış bekliyoruz.

İşçi Kongresinin, eğitim sorunlarını derinlemesine incelemek amacıyla bu gece burada tartıştığı konu, işçi hareketi tarafından ele alınıp yeniden düşünülmelidir. Belki kongre sırasında, 12 - 18 yaşlarındaki her iki cinsten gençlerin öğrenimini bir yasa ile zorunlu kılmak için gereken kararlar alabiliriz.

FİDEL CASTRO'NUN 44 YERLEŞİK KIRSAL KESİM ORTAOKULUNUN AÇILIŞINDA VERDİĞİ SÖYLEV (25 Eylül 1972)

Sayın Konuklar,

Emekçi, öğretmen, öğrenci, öğrenci velisi ve bölge sakini yoldaşlar,

Geçen yılın 20 Eylülünde, Guane'da, bu tür okulların altıncısını açarken, yerleşik kırsal kesim ortaokullarının altıncısını açarken, ortaöğretimin çok sayıda yeni öğrenci talebini karşılaması gerektiğini söylemiştik, bu yıl birçok orta dereceli okul açmış olsak bile, yeni kaydolan öğrencilerin sayısına oranla bu bir hiçtir. Daha birçok nedenin yanı sıra asıl bu nedenledir ki 1972 için öngörülmüş olan 25 ortaokul yerine 40 ortaokul inşa etmek için her türlü çabayı göstermeye karar verdik; ne var ki bu 40 yeni okulla bile, öğrenci talebini, öğrenci gereksinmelerini karşılamaya olanak yoktu.

Sözkonusu tarihten bu yana inşaat sektörü, bu nitelikte 40 okulun inşasına girişti.

Siz de görüyorsunuz ki kolay olmadı bu. Gördüğünüz gibi bu okul binaları oldukça geniş tutulmuş ve özellikle ince inşaat için boyadan elektrik kablosuna dek, çok miktarda her cinsten inşaat malzemesi gerektirmiştir. Öte yandan bu yıl havanın yağışlı geçmesi, inşaatlarda çalışanlar için çetin bir sınav olmuştur.

Bütün bunlara rağmen, inşaat emekçilerimizin gayretleri sonucu, program eksiksiz uygulandıktan başka, açılması öngörülen okul sayısı da aşılmıştır. Program bu yıl için 40 okul açılmasını öngörüyordu, fakat bugün 44 yeni okul birden açıyoruz. Demek ki, 20 Eylül 1971'den bu yana 44 yeni okul inşa ettik; inşaat çalışmalarının tümü de gene bu dönem içinde bitirildi, zaten okul binalarının çoğu bu yılın Eylül ayından önce bitirilmişti.

Yeni ortaokulların eyaletlere göre dağılımı şöyledir: Pinar del Rio'da 2, Havana'da 17, Ilos da Pinos'da 4, Matanzas'da 4, Las Villas'da 8, Camagüey'de 2 ve Oriente'de 7.

İnşat müfrezeleri etkinliklerini bu okuların bitimiyle de sınırlamamışlardır; şu anda bu müfrezeler, aynı tipte yaklaşık on kadar okulun inşaatında çalışmaktadırlar ve bu inşaatlar da hayli ilerlemiştir, bu hızlı ilerlemenin nedeni, müfrezelerin çalışma yöntemleridir. Yöntem şudur: müfrezeler bir okul inşat alanının arazi düzleme çalışmalarını bitirip temel atar atmaz başka bir inşaat alanına geçerler; aynı yöntemi dağ müfrezeleri de uygular. Başka bir deyişle, bitmiş olan kırkı aşkın okula, inşa edilmekte olan aynı nitelikte bir bu kadar okul sayısını hatta daha fazlasını da eklemelidir.

Ne var ki bu 44 okul, ortaöğretimdeki artışı karşılamaya yetmemektedir. Pedagoji öğrenimi ve teknik öğrenim görenleri saymazsak, yaklaşık 30.000 yeni öğrenci bu yıl ortaöğrenime başlayacaktır.

Başka bir deyişle, tüm çabalarımıza rağmen, öğrenci talebi okullarımızın kapasitesinin çok üzerindedir hâlâ.

Bu arada, 1973, 1974 ve 1975 yıllarına ait tasarılarımızdan da sözettik. Dedik ki, 1975'e dek ülke aynı nitelikte 300 okula sahip olabilir, ayrıca 1975'den başlayarak yılda 100 okul inşa edebilir.

Bunun ardından, tüm olanaklarımızı da gözden geçirdikten sonra, ayrıca demir-çelik tesislerimizin üretim kapasitesi artıp çimento fabrikaları üretime geçip yeni inşaat malzemesi fabrikaları kurulduktan sonra daha da iddialı bir program uygulamayı düşündük. Tabii bu arada lojman, süthane, sanayi tesisleri inşaatları ya da yine yapı malzemesi gerektiren bir iş olan bina bakımı ihmal edilemezdi. İşte böylelikle daha çok sayıda okul inşa edilmesi kararlaştırıldı; öte yandan proğram sadece ortaokulları değil, teknik okulları, teknik enstitüleri ve eğitim enstitülerini de kapsamaktaydı.

Kapasiteden sözederken belirtmek istediğimiz bu okulların alabileceği öğrenci sayısıdır; örneğin 22.000'lik bir kapasiteden sözederken (her bir okul 500 öğrenci aldığına göre) bundan aynı nitelikte 44 okula gereksinmemiz olduğu anlaşılmalıdır.

Sözünü ettiğimiz okullara benzer, gene ortaöğretim öğrencilerine dönük başka okullar da inşa ettik.

1973 yılında, işe başlarken ancak 1975 yılı için öngörülen sayının üzerine bile çıkmış olacağız. 1975'te 50.000 öğrenci kabul edecek, yeterli sayıda okul binasına ulaşmayı öngörmüştük fakat gelecek yıl, ortalama 80.000 ortaöğretim öğrencisini alacak sayıda okul binası inşa etmiş olacağız.

Şu anda ülkede 100'den fazla okul inşaat müfrezesi bulunmaktadır ve bunların çoğu, orta dereceli okullar, teknik okullar, eğitim enstitüleri, teknik enstitüler, ayrıca inşaat halinde olup çalışmaların hızla ilerlediği Havana dışındaki meslek okulu gibi, türlü okul inşaatlarında çalışmaktadırlar.

Eğer bu yılki çlışmalarımızı aynen sürdürürsek, işçilerimizin edindikleri deneyimleri, inşaat malzemesi sanayiinin geliştiğini, müfrezelerin de üretkenliklerini artırdıklarını hesaba katarsak kısa süre içinde, belirtilen öğrenci sayısını karşılayacak, diğer bir deyimle bu yılkinden ortalama dört kat fazla öğrenci alacak sayıda okula sahip olabileceğimizi söyleyebiliriz.

Müfreze üyesi inşaat işçilerinin başarısını da övmek gerekir, çünkü program, inşaatın bir yıl içinde bitirilmesini öngörmüştür ve yıl da Aralık ayında bittiğine göre, inşaatı Eylülde tamamlamakla işçiler olağanüstü bir çaba harcamışlardır. Demek ki bundan böyle alınan sonuçların değerlendirilmesini Eylülden Eylüle yapacağız. Aralık ayına dek birkaç okulu daha tamamlamış olacağız, fakat bunları 1972'ye saymayacağız, bunlar Eylül 1972 - Eylül 1973 istatistiklerinde yer alacaklardır.

Gelecek yıl, ortaöğretim öğrencilerinin devam edeceği okulların kapasitesi ilk kez öğrenci talebini aşmış olacaktır. Diğer bir deyişle, gelecek yıl ortaöğretimde 35, 40 hatta 50.000 öğrenci fazlası olsa bile, bunları kabul ettikten başka daha 30.000 öğrencilik yerimiz kalacaktır.

Küba'da eğitimdeki büyük atılıma ve ortaöğretimde kayıtlı öğrenci sayısının ne denli yüksek olduğuna bakılırsa, kayıt için başvuracak öğrenci sayısının üzerinde bir kapasiteye sahip olmak hiç de küçümsenmeyecek bir başarıdır.

Bütün bunlar ortaöğretimdeki öğrenci sayısını artıracağımız anlamına gelmez. Bu demektir ki, 30.000 yeni öğrencimiz olacağını varsaysak bile bu öğrencileri sözkonusu okullarda rahatça eğittiğimiz gibi, eski sisteme göre öğrenim görenlerin on binlercesi de aynı zamanda öğrenimle üretimi bütünleştirme programından yararlanabileceklerdir. O zaman, bu öğrencilerin öğrenimlerini yaptığı kentlerdeki ortaokul binaları da, ilkokul olarak kullanılabilecektir.

Yerleşik kırsal kesim okullarının kurulması çok sayıda gencin bu ideal eğitim sistemi içinde öğrenim görmesine olanak verirken aynı zamanda kentlerdeki ilkokulların kapasitelerinde de bir artış sağlayacaktır.

İlkokul öğrencilerinin ideal koşullarda öğrenim görmekten uzak olduğu bilinmektedir. Gene bilinir ki, okul binası yetersizliği günde ancak dört saat ders yapılmasına neden olmaktadır. Orta dereceli okullar, teknik okullar v.b. inşaat programının avantajı sadece ortaokul öğrencileri için öğrenimle üretimi bütünleştirmek değil okul binalarını da ilköğretimin hizmetine sunmaktır.

Ortaöğretime geçecek çocukların bir bölümü, bunun gibi yerleşik kırsal kesim ortaokullarında öğrenim göreceğine göre, bu uygulamanın sonunda, gelecek yıla dek çok daha fazla sayıda ilkokul binasına sahip olmuş olacağız.

Gençlik Kongresi sırasında, bu öğretim sisteminin 1980'e dek uygulanmasının mümkün olup olmayacağı uzun uzun tartışıldı, gerçekten de inşaat sektöründe daha yüksek bir verimliliğin gerçekleşmesi sayesinde, 1980'e dek ortalama bir milyon gencin öğrenim-üretim sistemine katılmasını sağlamak mümkün olacaktır.

Bu hedefe ulaşmak için, inşaat programına kesinlikle uymak gerekiyordu ki bu gerçekleşmiştir şimdi de geriye gelecek yıl için öngörülen inşaat hızına ulaşmak kalıyor.

Üzülerek belirtelim ki, 1974 ve 1975'de okul inşatına 1973'dekinden fazla bir hız veremeyiz; çünkü bu yıllarda yapı malzemesi üretimimizin tabanına ulaşmış olacağız. Bir yandan okul inşa ederken bir yandan da süt fabrikaları lojmanlar ve diğer tesislerin inşasını sürdürmek gerekir. Bundan başka, inşaat malzemesi sanayisinin hacmini genişletmek ve gelecek beş yıl içinde yıllık çimento üretimimizi 5 milyon tona çıkaracak yeni çimento fabrikaları satın almak üzere görüşmeler yapmaktayız. 1973'te iki milyon tonun biraz üzerinde çimento üretebiliriz. Zaten önceden saptanmış olan kapasite de budur. Fakat biz daha bugünden bu tavana erişmiş bulunuyoruz.

1975'te ve özellikle de 1976-1977'de çok daha fazla çimentomuz olacaktır. Bu miktar, lojman inşaatına, sanayi tesisleri ve okul inşaatına hız vermemize olanak sağlayacaktır.

5 milyon ton çimento üreteceğimize, inşaat işçilerinin deneyimlerinin artacağına, inşaat hızını artırabileceğimize ve elimizde de daha fazla yapı malzemesi bulunacağına göre, tüm isteklerimizi gerçekleştirebiliriz.

Demir üretim kapasitesi, «Antillana de Acero» işletmelerinin bugünkü üretimini iki katma çıkaracak kadar artmıştır; öte yandan, yeni tıbbi araç gereç ve diğer gerekli malzemeyi üretecek fabrikaların alım-satım işlemleri de tamamlanmak üzeredir. Çok az işgücü gerektiren yeni çini fabrikaları da satın almış bulunuyoruz.

Bu okulların çoğundaki döşemeler, babadan kalma yöntemlerle yapılmıştır, ancak yeni bir çini fabrikası da bu arada üretime geçmiş, bir diğeri de inşa edilmektedir. Bu fabrikaların her birinin üretimi 400.000 metre kareye ulaşacaktır.

İnşaat sektörünün genel kuruluna katılmış olanlar, burada yapılan bir çözümlemeyi, anımsayacaklardır, bu çözümlemeye göre, örneğin 1975'te döşemeleri geleneksel yöntemle mozayıktan yaparsak, bu mozayığı üretecek 4000 işçiye gereksinmemiz olacağı halde; eğer çini kullanırsak işçi sayısının 400'e ineceği saptanmıştır.

Demek ki mozayık yerine çini kullanmakla, hem daha nitelikli bir malzemeye sahip olacak, üstelik hem üretimde hem de malzemenin döşenmesinde on kat daha fazla bir üretkenlik elde etmiş olacağız.

Yer çinisi üretimine geçeceğiz demek, mozayık üretimine son vereceğiz demek değildir -daha önce de birçok kez belirttiğimiz gibi, tek bir tuğla, tek bir briket ya da mozayık üretimi bile sözkonusu olsa, eski tip üretime kesinlikle son veremeyiz, çünkü yeni de olsa eski de olsa, bu malzemeye gereksinmemiz vardır... Tek bir eski fabrika kalıncaya dek, mozayığını da, tuğlasını da teker teker üretmeye devam edeceğiz. Yeni tekniklerin uygulamaya geçirilmesi, eski tekniklerden vazgeçeceğimiz anlamına gelmez; malzeme üretimi çok daha az olsa bile, tek bir tuğla olsa bile bunları üretmekten vazgeçmek gibi bir lükse kaptıramayız kendimizi. Yineliyorum: döşemelerde, çini yapımında kullanılacak, sanayide kullanılacak sistem, granit yer karosu olacaktır.

Bu amaçlarla beş fabrika satın aldık, gelecekte başkalarını da satın almayı tasarlıyoruz.

Gereksinme duyduğumuz lojmanları, yani yılda 100.000 lojmanı inşa edebilmek için, tüm inşaat malzemesi sanayisi gelişmelidir.

Bu okullardan birinin inşasında kullanılan malzemeyle 150 lojman inşa edilebileceği bir gerçektir. Ne var ki ne okul inşaatını bırakıp lojman, ne de lojman inşaatını bırakıp okul inşa edebiliriz. Lojman inşaatı artmıştır ve 1973'te inşa edeceğimiz lojman sayısı 1970'dekinden altı, yedi kat daha fazladır. Süt fabrikalarının inşaat programı da 1970'le kıyaslanmayacak kadar ilerdedir; 1973'te ortalama 600 süt fabrikası kuracağız.

40.000 lojmanın yeterli olmadığını çok iyi biliyoruz. Yeni binaların yükseldiği, gözle görülen bir gerçekse de beri yanda yılların birikimi olan lojman gereksinmesi de çok fazladır.

Fakat, genel olarak, maddi temel oluştuğuna, yeni inşaat teknikleri kullanılmaya başlandığına, üretkenlik arttığına göre, gelecek yıllarda, okul, lojman, süt fabrikası inşaatı konusunda öngördüğümüz hedeflere erişebiliriz.

Bu nedenledir ki, daha 1973'te, ortalama 80.000 yeni öğrenci kabul edecek sayıda okul inşa edebilirken, inşaat malzemesi sanayisinde öngörülen büyüme sayesinde 1980'de bir milyon öğrenciyi kabul etmeye yönelik programımızı eksiksiz gerçekleştirebiliriz.

O noktaya eriştiğimizde, hiç bir ülkenin gerçekleştiremediği, eğitimdeki en büyük devrimi gerçekleştirmiş, ve gençliğimizin ekonomik gelişmeden pay almasını sağlayarak en olumlu eğitim sistemini uygulamış olacağız.

Açık bir gerçek varsa, o da şudur: yoksul bir ülke üretime herkesin katkısı olmaksızın herkesi eğitemez. Başka bir deyişle, bu durumda gençlerin bir bölümünü öğrenimsiz kalmaya mahkûm etmek gerekir ki, o zaman da sadece bir azınlık öğrenim yapabilecektir. Gençlerin kalkınma programlarına ve üretime katılması, ülkeye, eğitim alanında yapmak istediklerini gerçekleştirme olanağı verecektir.

Bugün eğitim bize 500 milyon pesoya malolmaktadır. 1980'de, bir milyon gencin ürettiği maddi zenginlikler eğitim giderlerini fazlasıyla karşılayacaktır, hatta eğitim harcamaları bir milyar pesoyu aşsa bile..

Bütün bunlar işin niceliksel yanıdır, işin niteliksel yanına gelince ilk akla gelecek şudur: bu gençlik hangi maddi koşullarda öğrenim yapacaktır! İşin niteliksel cephesi sadece maddi değil, pedagojiktir de... Bu okulların herbiri yeni bir deney ve bilgi kaynağı, eğitimde yeni kadrolar ve yeni yöneticiler tohumluğu olacaktır.

1980'de, yani bu sistem uyarınca, sadece bir milyon genç öğrenci değil, yaş ortalaması 25'in altında on binlerce öğretmen ve eğitici kadroya sahip olduğumuzda, ülke koşulları ne olacaktır? Sanıyorum ki eğitimde devrim yapmayı başarmış bir ülke toplumsal, teknik ve eğitsel gelişmede de sonsuz olanaklar yaratmaktan geri kalmayacaktır.

Bu sadece bir okul sorunu değildir, çünkü işin başında elimizde tek kaynak çocuklarımızdır: ve bugün ilköğretimdeki gelişmenin sonucu, giderek daha çok sayıda çocuk ilkokul diploması almaktadır. Çocuk sayısı bölgelere göre değişir; çocuk nüfusu kimi bölgelerde az , kimilerinde çoktur. Kısa bir süre önce, Oriente eyaletindeki Pilon bölgesinden geçtiğimiz sırada, yolun iki yanında çok sayıda ev bizi şaşırtmıştı. Bölgede bir çocuk bolluğu vardı. Arı kovanı gibi kaynıyordu burası. Gerçekten tam bir arı kovanı. İnanılmaz bir şeydi bu! Birçok yörede nüfus artışı olayı dikkati çekmektedir. Fakat, iş öğretime gelince ne okulumuz vardır, ne de öğretmenimiz.

Diyelim ki okul inşaatı sorunu teoride çözümlendi -kaldı ki öyle sıradan bir okul inşaatı da değildir bu- peki öğretmen sorununu nasıl çözümleyeceğiz? Kısa bir süre önce, eğitim enstitüleri ve üniversitelere kayıtlı bulunan öğretmen adayları, öğretmen gerksinmesinin çok ufak bir bölümünü bile karşılamaya yeterli değildi. Gençlik Kongresinin ardından, onuncu sınıf öğrencilerine, ilköğretmen öğrenimi yapmaları yolunda çağrıda bulunduk, büyük sayıda onuncu sınıf öğrencisi olumlu yanıt verdi bu

çağrıya. 4.000'e yakın öğrenci öğretmen olmak için başvurdu. Bunların bir bölümü birinci sınıfı geçti, diğerleri sınıfta kaldı. Ne olursa olsun bu, çağrı sayesinde 2.000 öğrenci öğretim ordusuna katılmaktadır. Söz konusu öğretmen alma yöntemi canlılığını yitirmeden, hızını yitirmeden sürdürülmelidir. Çünkü programın temel taşlarından biri de öğretmen yetiştirmedir.

Öğretmen sorunu çözüleceğe benzemektedir. Demek ki elimizde üç unsur vardır: gençler -ki bu yeni bir unsur değil- okullar ve öğretmenler.

Sorunun diğer bir yönünü de gözden ırak tutmamalı: bu, öğrencilerin tarımsal gelişmeye bağlı olarak gerçekleştirdikleri üretken etkinleridir. Okul sayısı belli olduğuna göre, her bir okulun tarım üretimine katkıda bulunması ve öğrencilerin daha önce tarım işçileri tarafından gerçekleştirilmiş bir işi bir kez daha yapmamaları amacıyla, okulların kurulacağı yeri de iyi seçmeliyiz. Bir kez daha söyleyeyim: okulların yerlerini iyi belirlemeliyiz.

İnşa edilen okullar, sadece yerleşik kırsal kesim ortaokulları değildir; fabrikalar ve şeker üretim merkezlerinin yanıbaşında teknik okullar da inşa edilmektedir. Bu büyük önemi olan diğer bir programdır. Fakat teknik okullara hep aynı düzey -yani üst orta düzeyde- ve aynı yaştaki öğrenciler devam etmeyecektir. Orta dereceli okullar yaklaşık bir ya da iki yıl gecikmiş olmalarına göre, 12 ve 16 ve belki de gene yaklaşık olarak 17 yaşa kadar olan öğrencilere ayrılmıştır. Teknik enstitülerde ise tabar yaş 16 olacaktır: bu okullar üst orta düzeydeki öğrencilerle, öğrenimde gecikmeli ortaokul öğrencilerini kabul edecektir. İlkokulu bitirme aşamasında bulunan 16 yaşındaki bir çocuğu alalım: bunu bir ortaokula göndermek mantıklı bir işlem değildir, çünkü bu okulda yaşça diğer arkadaşlarının üzerinde olacaktır. Bu çocuğu başka tür bir okula, bir enstitüye ya da bir teknik okula göndermek gerekecektir; çocuk burada bir yandan üretime katılırken üç yıllık bir eğitimin sonunda, nitelikli bir sanayi işçisi de olabilecektir. Aynı öğrenci daha sonra, güdümlü öğretim programı sayesinde öğrenimini gene sürdürebilir.

Başka bir deyimle, bugün, istediğiniz gencin istediğiniz öğrenimi yapma olanağı vardır.

Bir gün, örneğin dördüncü sınıfta bulunan 13, 14 yaşlarındaki bir genç normal yaş düzeyindeki öğrencilerin gittiği bir ilkokulda tutulmayacak, gecikmeli öğrencilere ayrılmış olan bu ilkokullardan birine gönderilecektir.

Vento gibi, meslek okulu gibi başka okullar da vardır ayrıca; burada öğrencilerin sanayi üretimine katkıda bulunması için gerekli tesisler kurulmaktadır; şunu da ekleyeyim ki bu yaş düzeyindeki öğrenciler güçlerinin yettiği işleri yapacaklardır.

Bu uygulama çerçevesinde, ilke olarak okul fabrikaya taşınacak, çok ender durumlarda ise fabrika okula gidecektir.

Bu programın yozlaşmaması için, bu programın temelinde yatan düşüncenin cesur bir biçimde uygulanması için, herşeyi, Bakanlık düzeyinde, ekonomik kuruluşlar düzeyinde inceden inceye çözümlemek gerekmektedir.

Bugün açılışını yaptığımız 44 okul, inşaat işçilerinin çabaları, çeşitli örgütlerin ve zaman zaman da halkın katkısıyla inşa edilebilmiştir. Örneğin inşaata Camilo ve Che Devamcıları, işçi hareketi kadroları, Devrimci Silahlı Kuvvetler ve İçişleri Bakanlıklarından yoldaşlar katılmışlardır. Sözkonusu bakanlıklardaki yoldaşlarımız rekor denecek bir süre içinde, görkemli bir okul inşa etmişlerdir. Ayrıca küçük müfrezelerdeki işçilerin ve genel olarak halkın da yapılan inşaatta katkısı olmuştur.

Öyle sanıyorum ki aranızdan birçoklarının bu çorbada tuzu, inşaatta taşıdığı bir tuğlası vardır.

Gördüğünüz gibi bu okul ilk inşa edilenlerden epeyce farklıdır. Yapılan projeler malzemeden ve emekten kazanmamızı sağlamıştır. Okul binaları, eskisi gibi üçer katlı üç binadan oluşmamaktadır. Üç ayrı bina birleştirilmiştir, eskisine göre daha uzun ve daha yüksek bir yapı yeğ tutulmuş, her iki yan kanat ana kanata giriş katındaki bir koridorla bağlanmış, bu da öğrencilere okul içinde daha fazla bir hareket serbestisi vermiştir.

Malzeme ve emekten tasarruf etmemizi sağlayan bu teknolojik gelişmeyi, projeleri hazırlayan yoldaşlara borçluyuz.

Okul hem güzel görünümünü korumuş hem de yükseklikten kazanmıştır. Bina, şimdi ta uzaklardan görünmektedir ve öyle sanıyorum ki dördüncü kat püfür püfür esmektedir.

Geri kalan bölümlerde donanım diğer okullardakinin aynıdır: spor alanları, yeşil alanlar... Okul kısa bir süre önce tamamlandığı için yeşil alanların düzenlenmesi daha bitirilmemiştir, bu yüzden gözümüz biraz yeşillik aramaktadır doğrusu...

Kırk dört okulun açılışı, bu okulun inşaatına katılmış bulunan sendika hareketinden yoldaşlar onuruna burada yapılmaktadır.

İnşaatın bu yılın Mart ayında başladığını belirtmek isteriz. Sendika önderleri, Mart ayında buraya geldiklerinde ellerinde kazma kürekten başka bir araç gereç yoktu; ne ekskavatörleri vardı ne de bugün ellerinde bulunan inşaat makineleri...

İlk günlerde, çevreden bir ekskavatör bulmak için çektikleri zorlukları, sıkıntılarını, bir kamyon bile bulamayışlarını, hiç bir şey bulamayışlarını çok iyi anımsıyoruz. 40 okul programındaki diğerleri gibi, bu okulun inşasının da öncelikle bitirilmesi sözkonusu değildi. Fakat fabrika işçileri herşeye rağmen okulu Eylülde bitirmeye karar verdiler. Gerekli malzeme ise, kendilerine son aşamada verilebildi.

Demek oluyor ki bu okul altı aydan kısa bir süre içinde bitirilmiştir, oysa ki inşaatta çalışanların çoğu bu işi ilk kez yapıyordu. Bu bizim işçi hareketi anlayışımızın canlı bir örneğidir. Bu anlayış, zorlukları, başlangıçtaki engelleri yenmiş, deneyimsizliği, inşaat makineleri yokluğunu alt etmesini bilmiştir. Gerçekte bu inşaatın bir ivediliği yoktu ve inşaatı gerçekleştiren de bir yıllık bir süre için kurulan bir müfreze olduğu için, makine tahsisi de öngörülmemişti, çünkü kimse, bu müfrezenin inşa çalışmalarını bu okulun bitiminden sonra da sürdüreceğini sanmıyordu.

Biz de bu yoldaşlara inşaat sektöründe kalmaları yolunda baskı yapmak istemiyorduk. Neden mi? Her şeyden önce bir karşılıklı güven sorunudur bu. İşçi hareketi, bizimle işbirliğine gidip müfrezeyi örgütlediğinde, bir yıl için başvuruda bulunan bu kadrolardan, sürekli işbirliği isteyerek sözümüzden dönmek istemiyorduk.

İnşaata yaptığımız gezilerden birinde, yoldaşlarımızın büyük ilgisine, kararlılığına, inşaat işçiliğini sürdürmekteki isteklerine tanık olduk.

Ortaya çıkan sorun değişikti; iki seçenek bulunuyordu: ya önerilerini geri çevirecek ya da kabul edecektik. Her kişinin durumunu ayrı ayrı ele almayı önerdik. Öncelikle, hiç bir kişi, ahlâki baskılarla karar almamalı ya da kendini inşaat işçiliğine devam etmekte zorunlu saymamalıydı. İkinci olarak, bu kişilerin çalıştıkları iş merkezlerinin gereksinmelerini de gözönünde tutmak gerekiyordu; sendika hareketinin kadroları olarak yerlerinin doldurulup doldurulmayacağı, sanayi kadroları olarak inşaat sektörüne kaydırılmalarının ekonomi için bir sakınca doğurup doğurmayacağı hep düşünülmeliydi. Bütün bunlar C T C ile birlikte çözümlenip tartışıldıktan sonra bir inşaat müfrezesi kurulabilecekti.

Öte yanda, bu müfrezenin seçme elemanlardan kurulu bir müfreze oluşundan yaralanmak amacıyla, işçi hareketinin önderlerinden, yoldaşla-

rının güvenini kazanmış bu müfrezenin seçkin niteliğinden yararlanmak amacıyla, bu müfrezenin bir çeşit okul-müfreze olarak ele alınması düşünüldü. İnşaat mesleğini öğrenmek, müfrezenin temelindeki anlayıştan pay almak isteyen her gencin yollanacağı bir okul müfreze olarak ele alınması öngörüldü. İnşaat sektöründe kadro oluşturma gereği de gözönünde tutularak, bir öğrenim ve eğitim programı da öngörüldü; böylelikle bu müfreze teknik okullar inşa etmeye devam edecekti.

Müfreze üyeleri, ellerindeki işi -bir tarım fakültesi inşaatıdır bu- bitirdiklerinde, paslanmaz çelikten kazanlar imal eden Enrique José Varona fabrikası yanında, bin öğrenci alacak kapasitede bir teknik enstitü inşa edeceklerdir.

Aynı müfreze üyeleri, gelecek yıl, öğrencilerin öğrenimle üretimi bütünleştirecekleri ve üretime katılacak nitelikli işçiler yetiştiren bir okul inşa etmeyi öngörmektedirler. Bu demektir ki, inşa edilen her yeni okul, üretime, tam gün çalışacak 500 işçinin işgücünü katacaktır. Çünkü 1.000 öğrenci günde 4 saat üretim çalışması yapacaktır ki bu da 8 saat çalışan 500 işçinin üretkenliğine denktir. Öte yanda, öğrencilerin üstün verimlilik göstermeleri sonucu, olağan üretkenlik kıstaslarını haydi haydi aştıklarını hepimiz biliriz.

Sözkonusu öğrencilerin bilgileri, yaşları gözönüne alınırsa, bunların dört saatte, bunların yarım iş gününde, alınacak ürün normlarına ulaşmaları, hatta bu normları aşmaları hiç de şaşırtıcı olmaz.

O halde sözkonusu kadrolar, teknik okullar inşa etmeyi sürdürerek, öğrenim merkezleri oluşturarak, sanayiye öğrenci işçiler kazandıracaklardır. İşin başında birer işçi lideri olan kadrolar, bugün işçi kitleleri yetiştirmeye katkıda bulunmaktadırlar.

İşçi hareketine saygımız ve teşekkür borcumuzun gereği olarak, bu okula «XIII. Kongre» adı verilecektir.

Şu anda ülkede kırk dört ayrı yerde, örgütlü ve yetişmiş öğrenciler kendi okullarını açmaktadırlar. Bu törenleri başka biçimde yapmak mümkün değildir! Aynı anda ülkenin kırk dört yöresinde bulunmak olanaksızdır!

Okul sayısı azken, Ceiba 1'de bir tören, Ceiba 2'de bir tören, Guane'da, İlos da Pinos'da, Jagüey'de ayrı ayrı törenler düzenlenebilirdi. Fakat bu tür okullar artık her yerde, dağlarda, ovalarda yükselmektedir. Artık bu okulları bir günde peşpeşe açma olanağı yoktur, yoksa iki günde bir tören yapmak gerekir ve hiç kimse bu kadar çok töreni çekemez. Artık açılışları da, yılda bir kez toptan yapmalıyız.

Şimdi sıra bu okullara sağlam bir işleyiş kazandırmaya gelmiştir. Okulların yönetimi, öğretim uzmanlarıyla ekonomi ve üretim sorumlularının ve bu örnekte olduğu gibi tarım sorumlularının işbirliğini gerektirmektedir.

Bu okul bir sebze ve turunçgiller tarım planında yer almaktadır. Bu plan Doğu Havana genetik merkezleri topluluğuna bağlıdır.

Bölge sakinleri ve bölge işçileri süt üretmek zorundadırlar ve bu işi giderek artan bir hızla yürütmektedirler.

Bu yıl, sadece bu bölgede yüze yakın süt fabrikası kurulmaktadır. Hayvancılık en üstün düzeydedir. Kayalık araziler temizlenmiştir. Artık buralarda sebze yetiştirilmekte ayrıca elde edilen ürünleri işleyecek tesisler, yollar, hidrolik tezgâhlar yapılmakta, arazi verimli bir hale getirilmektedir. Gerçek bir devrimdir bu!

Sebze plantasyonları, bölgede oturan ve bir avuç toprağına ektiğiyle kıt kanaat geçinen ailelerin, bugün tarım planına girmelerine ve daha çok süt, daha çok sebze tüketmelerine olanak vermiş, ayrıca ürünlerin kalitesi de artmıştır.

Bu okula gelecek çocuklar genellikle bölge çocuklarıdır: hayvancılıkla, şekerkamışı tarımıyla geçinen köylülerin çocuklarıdır bunlar. Gelecek yıl, Bainoa yaylası şekerkamışı işçilerinin gıda gereksinmelerine yönelik tarım planı çerçevesi içinde, benzer bir okul daha kurulacaktır. Demek ki gelecek yıl, bu açtığımız okuldan başka, şekerkamışında çalışan işçilerin çocuklarının gideceği bir okul daha olacaktır.

Bölge emekçilerinin sebze yönünden besin gereksinmelerini karşılamanın iyi bir yoludur bu.

İnşa edilmekte olan bu ufak köyde 20, 25 hektar arazinin ekilmesiyle çocukların ilgilendiği bir ilkokul vardır. Çocuklara emekliler de yardımcı olmaktadır. İlkokulun sebze bahçesinin bakımında herkesin payı vardır. Buraya yakın Aguacate'de de sebze bahçeli iki ilkokulumuz vardır.

Bu sistem İlkokuldan itibaren işlemeye başlayacaktır. Çocuklar her köyde okul yemekhanelerinin ve kasaba halkının besin gereksinmesini karşılayacak ürünleri yetiştirmeye çalışacaklar, sonra buraya geldiklerinde tüm bölge için üretecekler daha sonra da bir teknik okul ya da enstitüde üretimi sürdüreceklerdir.

Başka bir deyişle, sistem genelleşmektedir ve öğrenimle üretken çalışmayı bütünleştirme ilkesi giderek ilköğretimde uygulamaya konulacaktır. Geleceğin toplumu için, çocukların daha ilkokuldan üretim etkinliğine katılmalarının, hem de bir zaman geçirme aracı olarak değil, bir eğitim ilkesi ve çalışmanın önemi açısından üretime katılmalarının taşıdığı önemi tahmin edersiniz.

Gelecek yıl, okul inşaat programı çerçevesi içinde, en büyük çabayı ortaya koyacak eyalet Oriente'dir. Gelecek yıl Oriente eyaletinde, 1972'de tüm ülkede inşa edilen okul kadar teknik okul, öğretmen okulu inşa edilecektir: Burada, Oriente eyaletinin genişliğini ve çocuk nüfusu fazlalığını, ayrıca bu olgunun tarımsal gelişme açısından büyük olanaklar sağladığını gözönünde bulundurmak gerekir.

Bu program ülkenin batı kesiminde gelişmeye başlamıştır, bugün ise tüm ülkeye yayılmaktadır.

Program, Oriente, Camagüey ve Havana eyaletlerinde daha yüklü olacak, fakat genel olarak tüm ülkeye yayılacaktır.

İçtenlikle inanıyoruz ki, ülkemiz bu okul inşaat programı sonuçlarıyla övünebilir. Ülkemize gelen birçok konuk bu eğitim anlayışı karşısında hayranlığını gizleyememektedir. Eğitimle ilgili uluslararası birçok örgüt, özellikle UNESCO, sistemin işleyişini dikkat ve ilgiyle izlemektedir, her gün dünyanın çeşitli yörelerinde yerli kuruluşlar bu çabaya ilgi duymaktadır.

Bildiğiniz gibi, üç üniversite öğrenim-üretim ilkesini uygulamaktadır; onbinlerce üniversite öğrencisi, fabrikalarda, hastanelerde, okullarda üretim etkinliklerinde pay almaktadır; bunlar pratikte ülkedeki tüm üniversite öğrencilerini temsil etmektedirler. İşte bu yıl elde ettiğimiz sonuçlar bunlardır...

Öte yanda, binlerce işçi -bu sistemi uygulamak için kurulan ve genellikle fabrikalarda ders yapmayı zorunlu kılan işleyiş içersinde- üniversite öğrenimi yapma olanağı elde etmiştir.

Sonuçlara gelince, alman sonuçlar pedagojik açıdan çok başarılıdır. Tüm Ülkede en yüksek başarıyı elde eden okul, Ceiba 1 yerleşik kırsal kesim ortaokulu olmuştur, bu okulda bütünleme sınavlarından önce başarı yüzde 94'tür. Ceiba'da bir başka okul Ceiba 3 de % 94 başarı elde etmiştir, ancak bu okulda ortaokul dördüncü sınıf öğrencisi yoktur bu nedenle ilk sırayı Ceiba 1 almıştır. Herşeye rağmen bu okul % 94 gibi bir başarı sağlamak için gözle görülür bir güç harcamıştır. Bu iki okulun da bütünleme sınavlarından sonraki başarı oranının çok daha yüksek olduğu ortadadır.

Havana eyaletinde, birçok yerleşik kırsal kesim ortaokulu bulunmaktaydı. Havana okulları başarı ortalaması, bütünleme sınavları sonrası so-

nuçları da dahil, % 94 idi; geleneksel ortaokullardaki başarı oranı ise % 82 idi. Demek ki yerleşik kırsal kesim okullarındaki başarı oranı % 14.6 daha yüksektir.

Bu okulların üstünlüğünün nedenlerini tahmin etmek zor değildir, oysa sistem daha yenidir. Bundan böyle deneylerimizden yararlanmamız zorunludur.

Artık bugün iki üç okul sözkonusu değildir, daha şimdiden elli bir yerleşik kırsal kesim ortaokulu vardır ve bu sayı gelecek yıllarda yüzlere ulaşacaktır. Bu olgu deneyim kazanmamıza ve bu deneyimden sistemli bir şekilde yararlanmamıza olanak verecektir. Her yıl okul yöneticilerini bir araya getirmek -uzun bir toplantı için biraraya getirmek değildir bu, çünkü hepsinin işleri başlarından aşkındır zaten, öğretmenler de yazın biraz dinlenmelidirler, fakat her yıl en az bir kez de biraraya gelmelidirler- kısa bir toplantı için bile olsa, karşılıklı görüş alışverişinde bulunmaları ve birbirlerine deneylerinden sözetmeleri olanağı verecektir. Bu biraraya gelmenin pedagojik açıdan ne denli yararlı olduğunu ve içerdiği eğitimi düzeltme açısından yüksek başarı elde etmiş olan okulların sonuçlarını karşılaştırmak ve nedenini ortaya çıkarmak, geride kalmış okulların aldığı sonuçları bunlarla karşılaştırmak ve nedenini araştırmak açısından ne denli, yararlı olduğunu tahmin edersiniz.

Şimdiden, iyi bir maddi temeli olan yerleşik kırsal kesim okullarının herbirinden % 90'ın üstünde bir başarı beklemek hakkımızdır. Elbette bu % 94 başarıyla yetineceğiz demek değildir. Kanımızca, öğrenciler başarı kazanmaya çalıştıkları ölçüde, bu savaşıma katıldıkları ölçüde, en iyi sonuçları elde edeceğiz.

Sadece yüksek bir başarı değil üretimde de yüksek bir katılma sağlama gereği açıktır. Okul yöneticilerinin, bölge sorunlarıyla, tarım planlarıyla içli dışlı olmaları gereken okul yöneticilerinin, öğretmenlerin tutumlarının ne denli önemli olduğunu daha önce belirtmiştik; eğitici kadroların nitelikli bir iş elde etmek için ellerinden geleni yapmaları gerekir. Öğretim kadroları olmaları, kendilerine, çevrelerine, çevrelerinde olan bitene, okul çevresinde üretim çalışmasının, devrimci çalışmanın akışına kayıtsız kalma hakkı vermez. Öğretici kadrolar, toplumsal çevreye, zekâlarını, bilgilerini ve örgütleme yeteneklerini koyacaklardır.

Kırsal kesimdeki geri bırakılmışlığı unutmamalıdır, kırsal kesimin bir çağdaş sanayi alanı olmadığını unutmamalıyız, planlarda çalışan, makineleri çalıştıran ve sorumluluklar taşıyan kadroların öğrenim düzeyleri akıldan çıkarılmamalıdır. Bütün bunlar, birer birer hesaba katılmalıdır, kırsal kesim bir cennet, bir düş ülkesi gibi görülmemelidir. Kırsal kesimde çalışan birçok kişinin öğrenim ve kültür düzeyi çok düşüktür, bu da onların sık sık hataya düşmelerine neden olur. Yaptıkları hataların bilincinde bile değildirler ve her işi baştan savma yapmalarının nedeni de budur.

Niteliğe daha çok önem verilmelidir. Bu bir eğitim kadrosu için ilke olmalıdır, çünkü onun yeni kuşakları eğitmek gibi bir sorumluluğu vardır. Bu düşünceyi sadece okul içinde benimsetmek değil, tüm okul bölgesinde yaygınlık kazandırmanın yolları araştırılmalıdır, toplumsal çevre üzerinde kültürel açıdan etki yapma yollarından biridir bu. Okul ne sadece bir üretim ne de bir öğretim odağı olmalı, fakat asıl, politik bilincin, devrimci bilincin örneği olmalıdır. Okul nitelikli çalışmayı zorunlu kılmalı ve ödev anlayışını benimsetmelidir.

Genel olarak ortaokullardan ve giderek yerleşik kırsal kesim okullarından gelen bu yeni öğretmen kuşağından çok umutluyuz. Bir gün gelecek, daha ilkokuldan itibaren toprağı işlemeyi, toprakla haşır neşir olmayı öğrenmiş, daha sonra orta dereceli okulda öğrenim görmüş ve eğitim enstitüsündeki öğrenimlerinin yanı sıra öğretim görevi yapmakta olan öğretmenlerimiz olacaktır.

Bütün bunlar; bizi başarılı bir geleceğin beklediğinin kanıtıdır. Bundan, en yüksek yarar sağlamak da bize düşmektedir, eğer azami yararı sağlayamazsak sorumluluk bizimdir. Böylesine bir geleceğe sahip olan bizler, görevimizin bilincinde olmalı, bu uğraşı başarıyla sonuçlandırmalıyız.

Öyle sanıyorum ki, bugüne dek hiç kimse, hiç bir öğretmen, hiç bir genç bu olanaklara sahip olmamıştır.

Bu okullar seri halinde ve tarım planları sınırları içinde inşa edildiğinden Jagüey 1, Jagüey 2, Ceiba 1, Ceiba 2, Ceiba 3 adlarıyla tanınırlar. Fakat bu bizi tatmin etmemektedir, biz bu okullara dost ülkelerin adlarını, tanınmış enternasyonalist savaşçıların adlarını, yaşamlarını bilime, tekniğe adamış kişilerin adlarını, bağımsızlık savaşından günümüze dek tüm dönemlerdeki savaşçıların, yurttaşların adlarını ya da örneğin Vietnam'da ölen hemşire yoldaş gibi örnek davranışlarıyla tanınan Kübalıların adlarını vermeyi kararlaştırdık.

Bu okullara vereceğimiz adlar, dostluğa, kardeşliğe, enternasyonalizme, kahramanlığa , görev anlayışına saygımızın kanıtı olacaktır. Öğretmen ve öğrenciler, okulun taşıdığı kahramanın adına lâyık ,olmak için ellerinden geleni yapacaklardır.

Büyük umutlar besliyoruz. Herşeyin daha iyiye doğru gideceğinden kuşkumuz yoktur. İşçilerimizin her gün daha büyük bir etkililikle daha üretken, daha büyük bir şevkle daha nitelikli okul binaları yükseltmeye devam edeceklerinden kuşkumuz yoktur. Öğretmenlerimizin her gün daha etkili, daha canlı olacağından, Eğitim Bakanlığının her gün daha iyi çalışacağından, gençlerimizin hergün daha örnek bir davranış içinde olacağından kuşkumuz yoktur.

Patria o muerte, venceremos!

FİDEL CASTRO'NUN
6 TEMMUZ 1974'DE ÇOCUK GÜNÜ DOLAYISIYLE YAPTIĞI KONUŞMA

Şenliğin başlama saatinden 5 dakika önce geldik, şenlik 5'te başlayacaktı. Fakat saat 5'e geldiğinde ve şenlik tam başlayacakken yağmur da başladı. Bir saniye bile sektirmedi. Buna rağmen şenlik başladı ve Aldo küçük konuşmasını yaparak tüm birlikleri tanıttı. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. İnanın böylesine büyük damlaları hiç görmemiştim. Şöyleydiler, (eliyle gösterir) hepimiz birazcık ıslandık.

Az önce Tanya ile konuşuyordum. Tanya'nın kim olduğunu biliyor musunuz? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Demek Tanyanın kim olduğunu bilmiyorsunuz? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Demek Tanya'nın kim olduğunu bilmiyorsunuz? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Tanya, revirinizdeki hastabakıcılık görevini üstlenen öncüdür. (**Çocuklar: Haa... haa**) Orada boğazı ağrıyan bir çocuk vardı. Yağmuru görünce Tanya'ya şöyle dedim: Tanya, yarın bunun gibi yığınla ziyaretçin olacak. (**Gülüşmeler.**) Onun her derde deva bir ilâcı var. Neydi o ilâcın adı Tanya?

Tanya: Potasyum permanganat.»

Fidel Castro: Yaa, demek her şeyi potasyum permanganat'la iyileştiriyor. (**Gülüşmeler**)

Neyse, yağmur başladı ama şenlik de başladı. Sonra Aldo, bir yere sığınıp beklememizi söyledi.

Akşamüstü şenliklerinden vazgeçebilir miydik? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Öncülerle bir arada olmaktan vazgeçebilir miydik? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Doğaya yenilmeyi kabul edebilir miydik? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Damlalar şöyle büyük olsa bile (**eliyle gösterir**) yağmura boyun eğmeli miydik? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Asla! İnsan doğanın onu yenmesine izin vermemeli, insansan yağmurun onu yenmesine izin vermemeli, insan engellere yenilmemeli! Ve burada her şey çok iyi düzenlenmiş olduğundan, ters bir durum olasılığına karşı önlem de alınmıştı. Eğer yağmur yağar da her yer su ve çamur deryası haline gelirse, o zaman şenliğimize devam edebilmek için otobüslerle daha uygun bir yere taşınma planlanmıştı. Demek ki hiç bir engel, karşılaşmamızı önleyecek kadar güçlü değildir.

Eğer bir aray gelemeseydik yazık olurdu. Evet yağmur yağdı, planlarımız bir ölçüde değişiklige uğradı ama, hiç mi hiç değişmeyen, sizlerle birlikte olmanın keyfi, sevinci ve bu şenliğin havasıdır. (**Alkışlar**) Ve işte program gerçekleşti.

Her şeyden önce bugün, 4 Nisan'ı simgeleyen bu çok güzel yıldızı vererek beni onurlandırdığınız için sizlere candan teşekkür etmek isterim. Madalya verilirken. Suzan hepiniz adına birkaç güzel söz söyledi. Şimdi bu nişanı gerçekten hak edip etmediğimi düşünüyorum! (**Çocuklar: «Evet. Evet!»**)

Suzan devrimden, yeni toplumdan, çocuklara sağlanan olanaklardan, devrimin çocuklar için öneminden söz etti. Ancak inanıyorum ki devrim herkesin birlikte oluşturduğu bir iştir, devrim tüm bir halkın eseridir, kadın ve erkek yığınlarının özverisinin ürünüdür. Yıllarca önce, bundan yüzyıldan da daha önce -tabii bunları çok iyi biliyorsunuz çünkü Küba tarihini okudunuz- (**Cocuklar: «Evet.. Evet!»**) halkımız büyük mücadeleler verdi ve sonsuz çilelere katlandı. Özgürlük savaşlarında milyonlarca Kübalı öldü, milyonlarca Kübalı acı çekti ve Carlos Manuel de Cespedes'in, Demajagua'da özgürlük mücadelesine başladığı günden özgürlüğe dek sayısız Kübalı yok oldu. Bunların bir kısmı savaş alanlarında kahramanca dövüşerek öldü, bir kısmı hapishanelerde kurşuna dizildi, bir kısmı, 1871'de öğ-

rencilere yapıldığı gibi, haksızca ve gaddarca ölüme mahkûm edildi, bazıları da sokak ortasında katledildi, bazıları açlıktan ve hastalıktan öldü, özgürlük mücadelesi süresince yüzbinlerce insan toplama kamplarında yok oldu, yani halkımız tarihinde Küba'nın özgürlüğü ve adalet için sayısız Kübalı hayatını feda etmiştir. Onları, ayrıca özgürlüğümüz için son savaş sırasında ölenleri, yani devrimi savunurken düşenleri ve ölümleri bugünkü Küba'nın özgürlüğünü ve mutluluğunu var etmiş olanları düşünüyorum. İşte bu nedenle göğsüme taktığınız yıldızı, tüm bu Kübalıları simgeleyen yıldızı, onların adına kabul ediyorum, sizler de şükran duygularınızı onlara yöneltmelisiniz.

4 Nisan yıldızının göğsüme takıldığı an sonsuz heyecan duydum; içim, yurdumuzun kalkınması için, gençliğimizin ileri adımlar atması için, çocuklarımızın sağlık içinde büyümesi için, gelecek kuşakların, gittikçe güzelleşen, mutluluğu gün geçtikçe artan bir yurda sahip olması için tüm ülke halkıyla el ele vererek çalışmayı sürdürme, mücadeleyi sürdürme arzusu, isteği, azmiyle doldu. (Alkışlar)

Burada bulunan herkes -Parti ve kitle örgütleri yöneticisi yoldaşlar- hepimiz, düzenlediğiniz güzel gösteri programını izleme olanağı bulduk; korolardaki güzel sesleri, çocukların ezgilerini, şiirlerini, verdikleri konserleri dinlemek ayrıcalığına sahip olduk. Örneğin, Santiago de Cuba korosunu bir kez daha izleme fırsatını bulduk, korodaki güzel sesleri dinledik; bunlar bize koronun yabancı konukları, Küba'ya konuk gelen diğer ülke yöneticilerini nasıl etkilediğini anımsattı. Konukların Santiago kentinden geçişleri sırasında, kendilerini karşılamaya gelen öncü taburları sonunda Santiago korosu bulunurdu her zaman.

Santiago'da karşılama törenlerinde başrolü, çocukların ve öncülerin oynadıklarını gördük. İnanın ki, konuklar öncülerin gösterilerine hep hayran kalmışlardır.

10 Ekim Komünü'nün de bir çocuk korosu olduğunu burada öğrendik. Genç Komünistleri yöneten Dominguez yoldaş bana, bir ulusal öncü korosu kurma tasarısının ilgi gördüğünü söylüyordu. Mükemmel bir düşünce bu! Gözümün önüne getiriyorum da, bir ulusal öncü korosu olsa ne kadar iyi olurdu! Sahip olduğunuz güzel seslerle, olağanüstü güzellikteki seslerle, halkımızı neşelendirecek ona yaşam sevinci verecek, şenliklerimize eşsiz bir parlaklık katacak güçte bir koro oluşturabilirsiniz.

Bu düşünceye katılıyor, sizi de aynı düşünceyi benimsemeye ve gerçekleştirmeye çağırıyoruz. Biz de bu işte size her türlü desteği sağlayacağımıza söz veriyoruz.

Burada, Artemisa ikilisini, okul dans topluluğunu, kız öğrencilerin ezgilerini, Vivian'ın şiirini hayranlıkla izledik. Eğer bugün kendinizi mutlu hissediyorsanız, biz de en az sizin kadar, hatta sizden daha çok mutluyuz. Gerçekten de, başka hiç bir şey sizinle birlikte olmaktan daha güzel, daha kıvanç verici olamaz. Birlikte olduğumuz bu süre içinde, örgütlenme alanında ilerlemeler yaptığınıza, disiplininizin, kültürünüzün, çalışma şevkinizin, yurtseverlik bilincinizin yükseldiğine tanık olduk. Devrimci bilinçle enternasyonalist bilincin temelini de yurtseverlik bilinci meydana getirir. (Alkışlar)

Geleceği düşünmek gerekir ve gelecek ise sizsiniz; yurdumuzun geleceği sizlerde vücut bulmaktadır. İşte bu nedenledir ki, öncüler örgütünün gelişmesi yolunda, her gün daha iyiye, daha ileriye gitmesi yolunda en büyük dikkati, tüm dikkatimizi vermeliyiz. Bu örgütün önemi büyüktür.

Bildiğiniz gibi ülkemizde hepimizin birer örgütü var. En başta Partimiz gelir, Partiyi gençlik örgütleri ve diğer kitle örgütleri izler. Bildiğiniz gibi işçilerimiz sendikalarda örgütlenmişlerdir, Kübalı kadınlar, Kübalı Kadınlar Federasyonu'nda örgütlenmişlerdir, köylüler, Küçük Toprak İşleticileri

Birliği'nde örgütlenmişlerdir, gençler, Liseliler Federasyonu'nda, Üniversite Öğrencileri Federasyonu'nda örgütlenmişlerdir, çocuklara gelince, onlar da bir öncüler örgütünde, Küba Öncüleri Birliği'nde örgütlenmişlerdir. (**Alkışlar**) Küba Öncüleri Birliği, sizi geleceğe hazırlayan büyük bir okuldur!

Biraz daha büyüyünce, Liseliler Federasyonu üyesi olacaksınız, Kadınlar Federasyonu üyesi olacaksınız, Sendikalara, Devrimi Savunma Komiteleri'ne üye olacaksınız, Genç Komünistler Örgütü saflarına katılacaksınız, sırası gelince de kahraman Komünist Partimize gireceksiniz. (**Alkışlar**)

Devrimci yaşamınız Küba Öncüleri Birliği'nde başladı. Eminim aranızda tek bir kişi bile yoktur ki devrimci olmak istemesin. (**Çocuklar: «Hayır!»**); eminim, aranızda tek bir kişi bile yoktur ki komünist olmak istemesin (**Çocuklar: «Hayır!»**) yine eminim ki hepiniz, hepiniz, çocuk yüreklerinizde bir gün Komünist Partili olma umudunu beslemektesiniz. (**Alkışlar ve haykırışlar**)

Devrim bitmiş değildir. Devrim yürümektedir. Ve yarın, Devrimi sonuca ulaştıracak olan sizsiniz. (**Alkışlar**) Devrimi nasıl sevdiğinizi biliyoruz. (**Çocuklar: «Evet!»**) Devrim, geçmişteki kuşakların, bugünkü kuşakların ve gelecekteki kuşakların eseridir. (**Alkışlar**)

Gün gelecek fabrikalarımızda sizler çalışacaksınız (**Alkışlar**), okullarımızda ders vereceksiniz (**Alkışlar**), hastanelerimizde hastalara bakacaksınız (**Alkışlar**), geleceğin binalarını inşa edeceksiniz (**Alkışlar**), yeni fabrikalar, yeni iş merkezleri inşa edeceksiniz (**Alkışlar**), sporcu olup, atlet olup Küba'ya zaferler kazandıracaksınız (**Alkışlar**), yarın ülkeyi siz yöneteceksiniz (**Alkışlar**), toplumumuzu ileriye götüreceksiniz (Alkışlar), halkımızı komünizme ulaştıracaksınız. (**Alkışlar**)

İşte kendinizi buna göre hazırlamalı, okumalı, çaba harcamalı, disiplinli olmalısınız.

Şöyle demiş birisi: çocuklar mutlu olmak için doğarlar. Evet doğrudur; her insan mutlu olmak için doğmalıdır. Fakat insan sadece mutlu olmak için değil, çalışmak için, okumak için, geleceği inşa etmek için, toplumun evrimine katkıda bulunmak için, öğretmenleriyle el ele vererek çalışmak için, anası-babasıyla el ele vererek çalışmak, onlara yardımcı olmak için de doğar. İnsan, kendini zaman içinde gerçekleştirmek için, insanlığın hizmetinde, yeni keşifler, yeni buluşlar yapmak için, tüm gizlerin üzerindeki örtüyü kaldırmak için doğar.

Varlığının ilk yıllarında insan gizlerle kuşatılmıştı. Çevresindeki dünya hakkında pek bir şey bildiği yoktu. Yıldızlar nedir, güneş nedir, ay nedir, gezegenler nedir, uzay nedir, madde nedir, biyoloji nedir, bitki nedir bildiği yoktu. Hiç bir şey bildiği yoktu. İnsanoğlu bütün gizleri aydınlattı yavaş yavaş, buluşlar yapmaya ve çalışarak, inceleyerek, araştırarak her şeyi öğrenmeye başladı. İşte bu nedenledir ki, dünyaya gelen tüm insanların bu eseri sürdürmek, hakları ve görevleridir.

Ne yazık ki bugün tüm dünya çocuklarının bu olanaklardan yararlandığını, bu haklardan yararlandığını, bu görevleri yerine getirme olanağına sahip olduklarını söyleyecek durumda değiliz. Devrimin zafere ulaştığı ülkelerin çocukları, kardeş sosyalist ülkelerin çocukları, bu olanaklara sahiptirler; fakat daha okula gitme olanağı bulunmayan, okuma olanağı bulunmayan, insanlığın geleceği için mücadele etme olanağı bulunmayan çok sayıda çocuk vardır, 10 milyondan fazla çocuk vardır.

Sizler dünya hakkında epey şey biliyorsunuz şimdiden. Örneğin, dünyanın yuvarlak olduğunu biliyorsunuz (**Çocuklar: «Evet!»**), dünyanın kendi ekseni çevresinde döndüğünü, (**Çocuklar: «Evet!»**), güneşin çevresinde döndüğünü biliyorsunuz (**Çocuklar: «Evet!»**). Bilmem, dünyada 100'den fazla ülke olduğunu da biliyor muydunuz? (**Çocuklar: «Evet!»**) Bu ülkelerden bazılarının kapitalist ülkeler olduğunu iyice biliyorsunuz (**Çocuklar: «Evet!»**),

yine iyice biliyorsunuz ki bunların dışında kalan ülkeler de sosyalist ülkelerdir (**Çocuklar: «Evet!»**); ve yine biliyorsunuz ki, halkların pek çoğu bağımsızlıkları uğruna çetin savaşlar vermek zorunda kalmıştır, örneğin... (**Çocuklar: «Şili, Vietnam!»**) evet Şili ve Vietnam halkı nice kurbanlar vermiştir bağımsızlığı uğruna.

Adaletin zafere ulaşmadığı daha nice ülke var dünyada, fakat tüm ülkelerde zafer er ya da geç adaletin olacaktır.

İşte bunun için gayret göstermeliyiz, bunun için okumalıyız, çocuklarımız bunun için çalışkan olmalı; bu, yalnız kendi kendimize yardım için gerekli değil, başka ülkelerin çocuklarına da yardım elimizi uzatmamız için, başka halklara da yardım elimizi uzatmamız için gereklidir.

Örneğin Peru depremi sırasında, Perululara kan vermek gerekti, ilâç yollamak gerekti, hastane inşaatı için işçi yollamak gerekti. Yanki bombaları Vietnam'ı döverken, Kübalı doktorlar insan yaşamlarını kurtarmaya yardımcı olmak için orada da işbaşındaydılar. Doktorlarımız, mühendislerimiz, emekçilerimiz, öğretmenlerimiz Küba dışındaki ülkelerde de çalışırlar. Bugün Vietnam'da ülkelerinin kalkınması için hastane inşa etmek için, yol yapmak için, meyve bahçeleri kurmak için, tek kelimeyle, emperyalistlerin, bombalarıyla, toplarıyla, uçaklarıyla verdikleri zararları gidermek için Vietnamlılara kol gücü yardımında bulunan 500'e yakın Kübalı emekçi vardır. Bütün bunların üstesinden gelmek için bilgili olmak gerekir, hazırlıklı olmak gerekir. İstiyoruz ki yarın halkımız daha kültürlü, halkımız teknik ve bilimde daha bilgili olsun, halkımız gereksinme duyduğumuz tüm öğretmenlere sahip olsun ve öğretmen gereksinmesi duyan ülkelere de öğretmen yollayabilelim, hem biz gereksinme duyduğumuz tüm doktorlara, mühendislere, uzmanlara sahip olabilelim hem de bunlar başka halklara da yardımcı olabilsinler. (**Alkışlar**)

Yurdumuz özgür bir ülke olma, egemen bir ülke olma, öteki halklarla ve öncelikle SSCB gibi ülke haklarıyla ve tam bağımsız diğer dost ve kardeş ülkelerin halklarıyla çok yakın, sıcak ilişkiler sürdüren bir ülke olma ayrıcalığına sahiptir.

Tüm çocukların okula gidebilmesi bir ayrıcalıktır örneğin.

Eskiden böyle değildi. Eskiden ne yazık ki çocukların yarıdan çoğu okula gidemiyordu; öğretmenleri yoktu, gidecek okulları yoktu. Birinci sınıfı bitiren çocukların çoğunun ilkokul altıncı sınıfa dek öğrenimlerini sürdürme olanakları yoktu; bunlar ilkokulu, ikinci ya da üçüncü sınıfta bırakmak zorunda kalırlardı. Ortaöğretim ve üniversite öncesi öğretiminin kapıları çocuklara kapalıydı eskiden. Üniversiteye girebilen gençlerin sayısı ise parmakla gösterilecek kadar azdı. Bunlar genellikle varlıklı ailelerin çocuklarıydılar.

Ülkemizdeki yaşam koşulları alabildiğine ağırdı eskiden. Oyuncağı olan çocuk çok azdı. Ayakkabısı olan çocuk çok azdı, büyük çoğunluk yalın ayak gezerdi. Giyeceği olan çok çok azdı, çoğunluk ne bulursa onu giyerdi. Karnı acıkınca yiyecek ekmek bulan çocuk çok azdı. Çoğunluk beslenme yetersizliği çeker, açlıktan kırılırdı. Çocukların çok azı hastalandığı zaman hastaneye gidebilirdi. Büyük bir çoğunluğun hasta olunca bakacak kimsesi yoktu. Cebinde parası olan çocuk çok azdı, büyük bir çoğunluk yoksuldu.

İşte Devrimi bu haksızlıklara bir son vermek için yaptık. Bütün çocuklar okula gidebilsin diye, bütün çocukların öğretmeni, kitabı olsun diye yaptık; hasta oldukları zaman bütün çocuklar doktora gidebilsinler, ilâç bulabilsinler diye yaptık; bütün çocuklar sağlıklı büyüyebilsinler diye yaptık; bütün çocukların oyuncağı olsun diye yaptık. Bütün çocuklar fırsat eşitliğine sahip olsun diye yaptık. Bir daha, efendilerle köleler, zenginlerle yoksullar, sömürenlerle sömürülenler olmasın diye yaptık. Bütün çocuklar ortaokula gidebilsinler, üniversite öncesine ve üniversiteye gidebilsinler diye; tüm ana-

babalar işsizlikten kurtulsun, hepsinin bir işi olsun diye yaptık. Her kişi insanca bir hayat yaşasın diye yaptık.

İşte devrim bütün bunlar için yapıldı. Ve yine bütün bunlar için Devrimi sürdürmek gerekir. Yurdumuz sürekli bolluk içinde olsun diye. Gittikçe daha çok okulumuz, daha çok hastanemiz, daha çok kitabımız, daha çok fabrikamız, daha çok taşıt aracımız olsun, daha sağlıklı olalım, daha eğitimli, daha çok okumuş, daha kültürlü olalım diye...

Devrim zafere ulaştığında, yurdumuzda ne okumasını ne de yazmasını bilen bir milyonu aşkın insan vardı. Siz de bilirsiniz ki, okumasını ve yazmasını bilmeyen kişinin hemen hemen hiç bir şey bilmediği kesindir. Fakat bu böyle gidecek değildir elbet. Gelecekte, okur-yazarlıktan yoksunluk sorunu diye bir sorun kalmayacaktır, çünkü herkes okumasını ve yazmasını öğrendikten başka, özenle de eğitilmiş olacaktır.

Sizler büyüdüğünüzde, bugünkünden çok daha olgun, çok daha kültürlü, gelecek için çok daha iyi hazırlanmış bir toplumda yaşayacaksınız (**Alkışlar**), yoksunluk nedir bilmeyeceksiniz... Ve işte böylesine bir yaşam için hazırlamalısınız kendinizi, hepimiz böylesine bir gelecek için mücadele vermeliyiz; öncüler örgütünün en önemli görevi budur. Bizler de öncüler için çalışmaya, öncüler için mücadele etmeye devam edeceğiz!

Bildiğiniz gibi ülkemizde çok sayıda okul inşa edilmektedir; meslek okulları inşa edilmekte, yerleşik kırsal kesim ortaokulları inşa edilmekte, üniversite öncesi öğretim kurumları inşa edilmektedir. Dünyada çocuklara ve gençlere böylesine kaynak ayıran çok az ülke vardır, çok az ülkede Küba'daki kadar okul inşa edilir; kaldı ki bu kadarı bile henüz gereksinmelerimizi karşılamaya yetmemektedir.

Gördüğünüz gibi bugün birçok ortaöğretim kurumu inşaat sürecindedir, fakat gelecekte daha çok sayıda ilkokul ve çocuk bahçesi inşa etmeliyiz, çünkü elimizdeki ilkokullar yeterli değildir, üstelik bunlar eski ve kaba saba görünüşlü binalardır. Fakat okuların her tülrlü donanıma, araç ve gerece sahip olacağı öğrencilerin okumasının kolaylaşacağı günler yakındır, çalışan anaların küçük çocuklarını bırakması için yeterli sayıda çocuk bahçesine sahip olunacağı günler yakındır.

Ancak başka şeylere de gereksinmemiz var; öncü yurtlarına gereksinmemiz var örneğin. Öncü yurtları inşa etmek gerek. Bu iş için geç kalınmış değil, bugün Santiago öncülerine güzel bir yurt armağan edilecek; Camagüey'de ise böyle bir yurdun inşaatı sürmekte; ancak öncü yurdu bulunmayan kentler de var. Örneğin Havana'nın öncü yurdu yok, fakat proje çalışmaları sürmekte ve gelecek yıl Havana öncüler yurdunu Lenin Parkı içinde kurmuş olacağız. (**Alkışlar**) Ayrıca Matanzas öncüler yurdunun inşasına da başlayacağız (**Alkışlar**); ayrıca, Santa Clara'nın, Camagüey'in, Holguin'in, Pinar del Rio'nun, tüm eyaletlerin durumu da öncü yurtları inşası açısından incelenmelidir. Bu eyaletlerde öncü yurtları inşa edebilecek en uygun alanlar seçilmeli ve planları yapılmaya başlanmalıdır. Mühendis ve mimarlardan öncü yurtları projelerini şimdiden çizmeye başlamaları istenmelidir ki, gerçekleştirme aşamasına varıldığında elimizin altında herşey hazır olsun ve öncü yurdu olmayan tek bir yer kalmasın.

Bir öncü yurdu projesi yapabilecek olan var mı aranızda? (**Çocuklar: «Hayır!»**) Aranızda öncü yurdu yapımında görev üstlenecek olanlar var mı? (**Çocuklar: «Hayır!» ve «Evet!»**). Proje diyorum, kafada tasarlamak değil. Öncü yurdu projesi nasıl hiç bilen var mı aranızda? Peki ama niçin yok, söyleyin? (**Çocuklar: «Çünkü bu iş için hazırlanmadık!»**) Haa! Demek ki bir proje yapabilmek için okumadınız, öğrenim görmediniz. Böyle bir proje hazırlayabilmek için gereken nedir? (**Çocuklar: «Okumuş olmak!»**) Ne olmak gerekir? (**Çocuklar: «Mimar!»**).

Mimar olmak gerekir değil mi? Ayrıca mühendis olmak gerekir. Eğer mimar ve mühendisler olmasaydı, kimse bir öncü yurdu projesi hazırlayamazdı. Bu böyle: bir işi yapabilmek için okuyup öğrenmek gerekir. Umarım ki yarın aranızdan birçokları, mimar, mühendis, doktor, öğretmen ve fabrikalarımızda nitelikli işçi olacaklar, çünkü fabrikalarımızda çalışan nitelikli işçilerin önemi, değeri büyüktür. Eğer nitelikli işçiler olmasaydı, öncüler yurdu inşaatında kullanılan vinçleri kim çalıştıracaktı? Eğer nitelikli işçiler olmasaydı öncüler yurdunu inşa etmek için çelik olmazdı, nitelikli işçiler olmasaydı öncüler yurdu inşa etmek için çimento olmazdı. Öncüler yurdu neyle yapılır? (**Çocuklar: «Çimentoyla!»**) Daha başka? (**Çocuklar: «Demirle!»**) daha, daha? (**Çocuklar: «Beton bloklarla!»**) Peki, nasıl aydınlatılır öncüler yurdu? Elektrikle aydınlatılır değil mi? (**Çocuklar: «Evet!»**). Peki, çimentoyu kim üretir? (**Çocuklar: «İşçiler!»**) İşçiler. Elektriği kim üretir peki? (**Çocuklar: «İşçiler!»**) Peki öncü yurtları inşa etmek için çeliği kim üretir? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Boyayı kim üretir? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Eşyaları kim üretir? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Laboratuvarları kim kurar? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Öncüler yurdunda yenilen yemekleri, besin maddelerini kim yapar? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Bizi öncüler yurduna götüren arabaları kim imal eder? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Arabaları kim sürer peki? (**Çocuklar: «İşçiler!»**). Demek ki, sonuç olarak işçi herşeyin temelidir, vazgeçilmez unsurdur, çünkü tüm zenginlikleri o üretir. Peki oyuncakları kim yapar? (**Çocuklar: «İşçiler!»**), Öncülere kim ders verir? (**Çocuklar: «Öğretmenler!»**), Öncüler hasta olunca onları kim tedavi eder? (**Çocuklar: «Doktorlar!»**), Tıp emekçileri, öğretim emekçileri, beden eğitimi emekçileri. Öncülere şarkı söylemesini kim öğretir? (**Çocuklar: «Öğretmenler!»**). Kültür işçileri, kültür emekçileri, aynı Oriente korosunu yöneten ve kendini işine adamış şu hanım gibi (**Alkışlar**), ya da «10 Ekim» korosunu yöneten yoldaş gibi (**Alkışlar**), ya da sanat topluluklarına ders veren yoldaşlar gibi (**Alkışlar**). Bu demektir ki, her şey, işin, çalışmanın sonucudur, her şey emekten doğar, ister kol emeği olsun, ister kafa emeği. İşte bu nedenledir ki, öncüler kafalarıyla olduğu kadar elleriyle de çalışmasını öğrenmelidirler! (**Alkışlar**).

Ülkede ilginç bir etkinlik süregelmektedir: bir süreden beri çocuklarımızın çalıştığı sebze bahçelerimiz vardır: Çocuklar, besin maddeleri üreten işçilerdir artık. (**Alkışlar**); Alamarlı çocuklar ise ilâç, oyuncak ve başka birçok şey üretmektedirler: ortaöğretim öğrencisi gençlere gelince, bunlar da tarımsal kalkınma planlarının gerçekleşmesine katkıda bulunuyorlar (**Alkışlar**).

Bütün bunlar sizin öğrenmeniz bilincinde olmanız gereken şeyler, tıpkı Devrimi sevip de, onu sürdürmek için hazırlanmak gerektiğinin bilincinde olduğunuz gibi; Vatanı sevip de onu ileriye doğru götürmeye hazırlanmak gerektiğinin bilincinde olduğunuz gibi. Ya da geleceği sevip de, bu sevilen gelecek için çalışmak ve mücadele etmenin bilincinde olmak gibi.

Bu şenliğin yöneticisi yoldaş, öncülere güven duyabileceğimizi söyledi, sıra onlara gelince Devrimin bayrağını teslim alabileceklerini (**Alkışlar**), öncülerin vatanın yarınını inşa etmede nöbeti devralabilecek güçte olduklarını söyledi (**Alkışlar**). Ve bugün şunu söylemek isterim ki öncülere güvenimiz tamdır ve öncülerin vatanın geleceğini inşa etmeyi başaracaklarından hiç kuşkumuz yoktur (**Alkışlar**), ayrıca herkese örnek olmasını da bileceğinizden kuşkumuz yoktur! (**Alkışlar**).

Konuşmamı bitirmeden önce sizinle tartışmak istediğim ufak bir sorun var. Bakalım bu soruna çözüm bulabilecek miyiz? Sanıyorum ki, hep birlikte çözebileceğimiz bir sorun bu. Evet doğru, dersler bitti ve sınav döneminde de değiliz; görelim bakalım bu sorunu çözmekte bize yardımcı olabilir misiniz. Bize yardımcı olacak gücü buluyor musunuz kendinizde? (**Çocuklar: «Evet!»**)

Size anlatayım: eskiden çocuk günü 6 Ocaktaydı, hatırlıyor musunuz? Belki de çoktan unuttuk bu tarihi, çünkü çok eski bir gelenekti. Ayrıca 6 Ocak günü de okul tatil dönemine raslamıyordu, çocuklar çocuk gününde okula gidiyorlardı; 6 Ocak, çocuk günü için, oyuncaklarla oynamak, gezip eğlenmek, için elverişli bir gün değildi. Onun için Devrim şöyle bir karar aldı: «Bu tarihi değiştirip çocuk gününü Temmuza alacağız. Ama Temmuzun hangi gününe?» Kendi kendimize dedik ki: «Madem eski tarih 6 Ocak'dı biz de çocuk gününün yeni tarihini 6 Temmuz yapalım.» Yaptık ama sonra bir de baktık ki bu tarihi seçmekle hata etmişiz. Siz ne dersiniz? Belki de soracaksınız nerede hata ettiniz diye. Pekiyi, ben size açıklamaya çalışayım. Açıklamaya çalışayım da bakalım anlayacak mısınız nerde yanlış yaptığımızı. 6 Temmuzu seçerken biz de o eski geleneğe uyduk, bu tarih, 15 ya da 20 Temmuz da olabilirdi, ama isteniyordu ki ille de eski tarihe benzesin... Fakat ne oldu? Bazı şeyleri hesaba katmamış olduğumuzu sonradan gördük... Dersler Eylül'ün ilk Pazartesisi başlar ve Temmuzun ilk günlerinde biter, 5'inde, 4'ünde ya da 6'smda, sözkonusu tarihlerin hangi güne rasladığına bakar bu. Fakat çocuk günü de 6'sında olduğu için armağan oyuncakların dağıtımı, bildiğiniz gibi birkaç gün öncesine raslar, gene biliyorsunuz ki, çocukların çoğu, tam sınavların ya da derslerin ortasında kendini oyuncağa verir. Düşünebiliyor musunuz? En çok çalışmak gereken sırada, derslere en çok dikkat etmek gereken, kendini en çok derslere vermek gereken sırada... Çünkü kendimizi derslere vermezsek ne olacağını bilirsiniz... **(Bağırışlar)** Sınıfta kalınacağını! Sınavda başarısız olmak ne kötü şeydir bilirsiniz! Sınıfta kalmak ne korkunç şeydir bilirsiniz! Her şeyin nasıl olup bittiğini bilmez değilsiniz elbet: sınavı düşünmek gereken günlerde insanın eline oyuncak verilirse sınav kimin aklına gelir!.. **(Gülmeler)** Ve bütün yıl çalışıp didinmiş, ders anlatmış ve ders yılı sonunda büyük umutlarla öğrencilerinden iyi notlar bekleyen öğretmenler bir de bakarlar ki öğrencilerin çoğu çalışmamış; çünkü öyle aileler var ki, her şeyi zamanında yapacaklarına, çocuklar oyuncak istediği anda hemen verirler; çocuklar da oyuncak satışlarının başladığını ve armağan gününün yaklaştığını bilirler... Kısacası, bir çözüm bulunmalıdır bu soruna...

Şimdi başka bir şey daha var, bir sorun daha var, aslında sorun çok ya! Bu yıl şansımız var çünkü 6 Temmuz Cumartesiye rasladı. **(Bağırmalar)**. Bugün Cumartesiye rasladı ama, bir Pazartesiye, bir Salıya, bir Çarşambaya, bir Perşembeye, Cumaya da raslayabilirdi. O günler, ana-babalar fabrikalarda, okullarda, hastanelerde olurlar, çalışmaktadırlar. Ve bilir misiniz, ana-babalar için Çocuk günü evde olmamak, çocuklarıyla birlikte olmamak ne kadar acı, ne kadar üzücüdür? Eğer 6 Temmuz bir Çarşambaya denk düşerse, birçok aile çocuklarının sevincine ortak olamayacaktır ve iyi bilirsiniz ki ana-babaları en çok sevindiren olaylardan biri de bu günü Çocuk gününü çocuklarıyla başbaşa geçirmektir. Öyleyse niçin? Nasıl oldu da böyle bir tarihi seçtik? Bir Analar günü olduğunu biliyorsunuz değil mi? **(Çocuklar: «Evet!»)** Ve bir Analar günü olduğunu hiç unutmuyorsunuz **(Çocuklar: «Hayır!»)** Ne yapıyorsunuz Analar gününde? **(Bağırışlar)** Ananızın gönlünü hoş ediyorsunuz. Aynı şey Babalar günü için de sözkonusu. **(Çocuklar: «Evet!»)** Peki, Analar günü haftanın hangi gününe raslıyor? **(Çocuklar: «Pazara!»)** Ha! Pazar ya. O gün okul yok yani! Analar günü bir Çarşamba olsun ister misiniz? **(Çocuklar: «Hayır!»)** Çünkü o zaman işinde olan annenizle beraber olamazsınız. Birçok ana, ilköğretmendir, hemşiredir ya da fabrikada çalışır. Analar gününde anneler çocuklarıyla beraber olabilirler, çünkü Analar günü bir Pazardır. Fakat Çocuk günü Pazara denk düşmeyecek olsa, evde neşeden, sevinçten eser olmaz.

Demek ki çifte sorunla karşı karşıyayız: biri, sınavların Temmuz başında yapılması, diğeri ise, çocuk gününün Pazara rastlamayıp da hafta içinde bir gün yapılmasıyla ortaya çıkan durum.

O zaman Çocuk gününe başka bir tarih arasak iyi olmaz mıydı? (**Çocuklar: «Evet!»**) Fakat hangi gün? (**Çocuklar hep bir ağızdan: «26 Temmuz!»**)

Güzel, 26 Temmuzu seçtiğinize sevindim, fakat 26 Temmuz günü, kitle şenliklerinin yapıldığı çok hareketli bir gün dolayısıyla elverişli bir gün değil. 26 Temmuza yakın bir gün aramalıyız. Bir bakalım... (**Çocuklar: «25»**) İyi ama 25'de Çarşambaya düşerse «hapı yuttuk» demektir!

Başka bir çözüm arayalım... Çocuk günü bir Pazar olmalı değil mi ya? (**Çocuklar: «İkinci Pazar!»**) Haa! Orada bana çok akıllıca bir çözüm önerenler var. Diyorlar ki Temmuzun ikinci Pazarı olsun. (**Çocuklar: «Evet!»**) İyi ama bakın şimdi de aklıma ne geliyor, bir sorun var gene. Temmuzun ilk Pazarı, ayın birine raslarsa eğer ve ikinci Pazarı da 8'ine raslarsa, dersler de 6'sında bittiğine göre, sorun değişmez. (**Çocuklar: «Üçüncü Pazar, üçüncü Pazar!»**) Çözüm ne, o zaman (**Çocuklar: «Üçüncü Pazar!»**)

Aaa! ne deniyor orada bakalım? Çok akıllıca bir şey! (**Çocuklar: «Üçüncü Pazar!»**) Ne? Üçüncü Pazar mı? (**Çocuklar: «Evet! Evet!»**)

Bir bakalım: 1 Temmuz Pazara raslarsa, ikinci Pazar 8 Temmuz olur, üçüncü Pazar ise 15 Temmuz... Bu iyi. Ayın birinci Pazarının Temmuzun 7'sine rasladığını varsayalım şimdi, o zaman ikinci Pazar gelir 14 Temmuza, ya üçüncü Pazar Temmuzun kaçına gelir? (**Çocuklar: «21'ine!»**). O zaman sorun diye bir şey kalmaz. İşte tam bir çözüm diye buna denir! (**Alkışlar**) Ben söylüyordum bu çocukların ne kadar akıllı olduğunu!

Demek ki Çocuk gününün Temmuzun üçüncü Pazarı olmasını öneriyorsunuz; böyle olunca Çocuk günü tatilin tam ortasına düşecek. Analar çocuklarıyla birlikte olabilecekler (**Çocuklar: «Evet!»**), sınavlar da bitmiş olacak (**Çocuklar: «Evet!»**), tatile de girmiş olacağız (**Çocuklar: «Evet!»**). Çok iyi bir çözüm bu gerçekten! Sizinle baştan tartışmış olsaydık, çözümü çoktan bulmuş olacaktık. (**Çocuklar: «Evet!»**). İşin gerçeği bu!

Burada tüm Küba öncülerini temsil ettiğinize göre, sizin onayınız olursa, Partiye ve Devrimci hükümete, bu değişikliği kararlılıkla ve hiç korkmadan yapmasını önereceğiz. Öyle değil mi? (**Çocuklar: «Evet!»**) Çünkü birtakım değişiklikleri gerçekleştirmek için kararlı olmak, korkusuz olmak gerekir, öyle değil mi? (**Çocuklar: «Evet!»**) Eğer bazı durumlarda belirsiz kuşkulu yanlar varsa bunların üzerinde ısrar etmemiz gereksizdir. Bunları düzeltmek ve çaresine bakmak gerekir! (**Çocuklar: «Evet!»**)

Ve eminim ki analar da çok sevinecek buna. Onlar için iyi bir haber olacak bu. Öğretmenler de çok sevinecek. Babalar çok sevinecek. Herkes sevinecek!

Öyleyse, çocuklar,öğretmenlere ve ana-babalara armağan olarak Çocuk gününü -aynı Analar ve Babalar günü gibi- sabit bir tarih yerine, Temmuzun üçüncü Pazarı olarak saptanmasını öneriyorlar (**Bağırış ve alkışlar**).

Kabul edenler parmak kaldırsın (**Parmak kaldırırlar**). Kabul edilmiştir! Oybirliğiyle kabul edildiğine göre Parti ve Devrimci hükümete bu değişikliğin yapılmasını önereceğiz: Temmuzun altısı yerine, her yılın Temmuz ayının üçüncü Pazarı. (**Bağırış ve alkışlar**) Böylelikle Çocuk günü 26 Temmuza da yakın oluyor. O gün herkes neşeyle, mutlulukla, bayram sevinciyle dolup taşacak.

Gerçek şu ki, ben de çok kıvançlıyım ve bu soruna en iyi çözümü getirdiğiniz için size teşekkür borçluyum. (**Alkışlar**)

Pekiyi, öyleyse gelecek karşılaşmamız kesinlikle gelecek Temmuz ayının üçüncü Pazarı olacak. (**Alkışlar**)

Çok teşekkür ederim.

Patria o Muerte!

Venceremos! (**Çocuklar: «Venceremos!»**)

(**Candan alkışlar**)

EĞİTİM/ÇOCUK SORUNLARI DİZİSİ

BARBİANA ÖĞRENCİLERİNDEN MEKTUP 30.—
(4. Baskı)

AYDINLIĞA DOĞRU 35.—
Gerçekçi bir eğitim denemesi
Mario Lodi
(2. Baskı)

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR 30.—
Harun Karadeniz
(7. Baskı)

DÜZENE UYGUN KAFALAR NASIL OLUŞTURULUR? 30.—
E. A. Rauter
(3. Baskı)

EMPERYALİST KÜLTÜR SANAYİİ : WALT DISNEY 35.—
A. Mattelart / A. Dorfman

POLİTİK ÇOCUK KİTABI 60.—
Dieter Richter

M.Huteau
J.Lautrey

KÜBA'DA EĞİTİM

Gözlem Yayınları

«Eğitimin başta gelen görevi, öyle bir insan, öyle bir halk yaratmak olmalı ki, bu yeni insan, bu yeni halk, bir yandan geçmişin kalıntılarını üstünden silkip atarken, bir yandan da yüksek bireysel ve toplumsal yaşam koşullarını bilinçli bir şekilde yaratma yetisine sahip olsun.» Bu hedefe ulaşmayı amaçlayan KÜBA EĞİTİM DEVRİMİ'ni inceleyen bu kitap, Küba'da kapitalist iş bölümüne dayalı eğitime karşı, insanı tüm yönleriyle eğiten ve toplumun tüm alanlarında sorumlu kılan öğretimle üretimin bütünleştirilmesi sürecini adım adım sergilemektedir. Kitabın ülkemizdeki 'yeni toplum' ve 'yeni insan' mücadelesine, katkıda bulunacağına inanıyoruz.

60 lira

GÖZLEM YAYINLARI